

Kasvatustieteen päivät Vaasassa 23-24.11.2023

Koulutus ja tutkimus yhteiskunnassa – yhteiskunta koulutuksessa ja tutkimuksessa

ABSTRAKTIT/ABSTRACTS

FERA

SUOMEN
KASVATUSTIETEELLINEN
SEURA

Suomen kasvatustieteellinen seura ry – FERA

Kasvatustieteiden ja hyvinvointialojen tiedekunta, Åbo Akademi

Kansikuva: Hanna Kaihovirta

2023

Sisällys/Content

KEYNOTE-PUHEENVUOROT.....	1
Struggling to get ahead: Young people on risky educational trajectories: their experiences and support. Lisbeth Lundahl.....	1
Sosiaalisesti kestävää tulevaisuutta rakennetaan yhdessä: Miten jokainen kasvatuksen kentillä voisi tulla nähdyksi, kuulluksi ja ymmärretyksi? Anne-Elina Salo.....	1
Well-being and learning. Johan Korhonen.....	2
SYMPOSIUMIT/ SYMPOSIUMS.....	3
Bridging education research, practice and global education development.....	3
Challenges of participatory ethnography and citizen science in school research.....	4
Finnish cultural-historical activity theory, current studies and future directions.....	5
Kestävyysmurros ja opetussuunnitelmien kehittäminen korkeakouluissa.....	6
Kohti jaettua asiantuntijuutta? Näkökulmia moniammatilliseen yhteistyöhön.....	7
Kulttuurihistoriallisia näkökumia lapsuuteen.....	8
Miten tiedepääoma karttuu?.....	9
Oppilaan osallisuuden monikerroksisuus.....	10
Opettajuuden monet kuvat.....	11
Policy futures of internationalization as participation/ Kansainvälistyminen osallistumisena, politiikan tulevaisuus.....	12
Röst, retorik, relationer.....	14
Taiteen ja taidon taitajiksi - Perusopetuksen arviointiosaamista kehittämässä.....	15
Toiminta-alueittain järjestettävä opetus.....	16
Tutkiva opettaja-symposiumi.....	17
Åskådningsämnenas transformation i ett föränderligt samhälle/ Kehittyvä katsomusopetus muuttuvassa yhteiskunnassa /Transformation of religious and worldview subjects in a changing society.....	18

TEEMARYHMÄT/THEMATIC GROUPS.....	20
2. Inklusiivisen kasvatuksen ja koulutuksen teemaryhmä.....	20
3. Narratiiviset lähestymistavat.....	28
4. Aikuiskasvatuksen ja jatkuvan oppimisen teemaryhmä.....	33
5. Vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten välinen yhteistyö ja vuorovaikutus.....	41
6. Vuorovaikutustutkimuksen teemaryhmä.....	46
7. Kasvatussosiologia ja koulutuspolitiikka.....	50
8. Globaalikasvatus yhteiskunnassa.....	60
9. Eronteot yhteiskunnassa, kasvatuksessa ja opetuksessa.....	63
10. Koulutus ja alueellinen eriarvoisuus.....	66
11. Kasvatus- ja koulutusalan johtajuus – hyvinvointi ja laatu tulevaisuuden toimintaympäristöissä.....	71
12. Taide- ja taitokasvatuksen tutkimuksen verkosto: Taide, taito ja toiveikas tulevaisuus	79
13. Mentorointi ja hyvinvointi työelämässä jatkuvan oppimisen kehyksessä.....	92
14. Vaativa monialainen tuki tutkimuksissa varhaiskasvatuksesta aikuisuuteen.....	93
15. Opettajankoulutuksen tutkimuksen teemaryhmä.....	96
16. Racism and whiteness in education.....	106
17. The value of critical research in education and society.....	113
18. Oppimisen tuki toisella asteella ja korkeakoulutuksessa.....	121
19. Transformatiivinen oppiminen yhteiskunnassa, koulutuksessa ja tutkimuksessa.....	125
20. Koulun ja varhaiskasvatuksen kehittämisen teemaryhmä.....	129
21. Lapsuudentutkimuksen teemaryhmä.....	136
22. Ikäihmisten oppiminen, ohjaus ja koulutus.....	145
23. Arviointi ja arvioinnin tutkimus opetuksessa ja yhteiskunnassa.....	147
24. Teaching and Learning in Innovative Learning Environments.....	157
25. Ohjauksen teemaryhmä (Ohjausalan tutkimuksen verkosto).....	162
26. Kasvatuspsykologia ja oppimistutkimus a) /Educational Psychology and Learning Research/ Pedagogisk psykologi och inlärningsforskning	166
27. Digitaalinen teknologia ja media oppimisessa ja opetuksessa.....	186
28. Kestävä kehitys kasvatuksessa ja koulutuksessa.....	196
29. Learning and agency for equity and sustainability: Dialogue with activity theory.....	204
30. Kriiseissä ja kriiseistä oppiminen osana yhteiskunnallista varautumista.....	207

31. Kenen koulu? Arvot, sivistys ja osallisuus peruskoulussa/ School for who? Values, Education and Participation in Basic Education.....	209
32. Posthumanistinen kasvatustiede ja ihmistä laajempi näkökulma/ Posthumanist educational research and the more-than-human perspective.....	214
33. Kasvatuksen historian ja filosofian teemaryhmä: Kasvatuksen ja koulutuksen tulevaisuudet ja niiden oikeuttaminen.....	220
POSTERIT/POSTERS.....	225

KEYNOTE PUHEENVUOROT/KEYNOTES

Struggling to get ahead: Young people on risky educational trajectories: their experiences and support

Lisbeth Lundahl, Umeå University

Increasingly, young people in the Nordic countries describe school as a struggle: as stressful, and in many cases reducing their wellbeing. For some, the struggle is about getting the highest grades to proceed successfully in life, for others it is about managing to become eligible, being able to follow and complete their studies, or attending school at all. My talk focuses on the second group, on students at educational trajectories that for various reasons are risky and problematic. How does school affect learning and wellbeing negatively, and conversely, how can it contribute to repair students' self-esteem as learning beings and their study motivation? In particular: what do young people themselves tell us about this?

Sosiaalisesti kestävää tulevaisuutta rakennetaan yhdessä: Miten jokainen kasvatuksen kentällä voisi tulla nähdyksi, kuulluksi ja ymmärretyksi?

Anne-Elina Salo, Turun yliopisto/Jyväskylän yliopisto

Kasvatustieteen päivien 2023 teemassa painotetut hyvinvointi, toivo, koulutus ja osallisuus ovat keskeisiä sosiaalisesti kestävästä tulevaisuudesta rakennuspalasia. Sosiaalisesti kestävää tulevaisuutta uhkaavat kasvatuksen kentällä esimerkiksi yksinäisyys, ulkopuolelle sulkeminen sekä eriarvoistumis- ja polarisoitumiskehitys. Haavoittuvuutta voivat tuottaa vuorovaikutustilanteet, joissa yksilölle merkitykselliset asiat ja tuen tarpeet eivät tule nähdyksi, kuulluksi ja ymmärretyksi, tai joissa tuki ei vastaa tarpeisiin riittävän sensitiivisesti ja ennustettavasti. Aikuisilla on vastuu lasten ja nuorten hyvinvoinnista, mutta myös aikuiset tarvitsevat moninaisia voimavaroja ja tukea. Erityisesti epävarmuuden ja kriisien keskellä korostuu vuorovaikutuksessa ja ihmissuhteissa rakentuva resilienssi hyvinvoinnin ylläpitämiseksi ja edistämiseksi. Meillä jokaisella on tarve muodostaa läheisiä ja merkityksellisiä ihmissuhteita, kuulua joukkoon, kokea olevamme kyvykkäitä, sekä tuntea voivamme vaikuttaa omaan elämäämme, mutta myös laajemmalti yhteisöömme asioihin.

Esittelen puheenvuorossani monikerroksista, ihmissuhteisiin ja vuorovaikutukseen pohjaavaa, näkökulmaa haavoittuvuuteen ja resilienssiin: Mitä lapset ja nuoret tarvitsevat? Mitä vanhemmat ja opettajat tarvitsevat? Mitä yhteisöissä ja yhteiskunnassa laajemmalti tulisi huomioida? Kasvatustieteen päivien 2023 teema kannustaa myös tarkastelemaan tutkijan roolia yhteiskunnallisena toimijana. Pohdin puheenvuorossani, miten me tutkijat voimme osallistua sosiaalisesti kestävästä tulevaisuudesta rakentamiseen yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Well-being and learning

Johan Korhonen, Åbo Akademi University

Declines in students' well-being is currently one of the biggest challenges of societies worldwide. The Covid-19 pandemic and increased uncertainties in society have created additional challenges, causing further deterioration of students' mental health. Negative trends in both well-being and learning have also been detected among Finnish students. Thus, research on well-being and learning has received increased attention in recent years. Although definitions and conceptualizations of well-being vary, based on prior theoretical frameworks and research, well-being is usually operationalized as a multidimensional phenomenon with positive and negative indicators.

In this talk, I will review how a multidimensional operationalization of well-being maps onto prominent theories in educational contexts (e.g., Expectancy-Value Theory). I will discuss what we have learned about the interplay between well-being and learning, from both variable-centered and person-centered perspectives. I will focus on developmental pathways of well-being and how these relate to educational outcomes across compulsory education. Furthermore, I will consider how well-being has been studied at different levels (subject-specific, school, general well-being) in relation to learning. Finally, I will discuss the importance to systematically support well-being in school.

SYMPOSIUMIT/SYMPOSIUMS

Bridging education research, practice and global education development

Education development can be understood as the development of practice and education systems, policy development, or analyzing how education operates at different levels, and how it can fulfill its societal functions. Finding research-based solutions to local and global education challenges is a catchphrase for organizations working in global education development and even education researchers working in the global education space. This symposium seeks to engage researchers and practitioners of education development to rethink the role of research in education development in practice.

As researchers and actors of global education development, we ask: What is our motivation for researching the topics we engage in? What defines/determines our research topics? How do we make our research accessible outside academic communities (policy, practice)? What kind of and whose research is valued in practice in global education development? How have we connected research and practice in global education development initiatives? How can we support this connection?

These are important questions the Global Innovation Network for Teaching and Learning (GINTL) seeks to invite education researchers, alumni, and other global education development actors to explore in this symposium. GINTL brings Finnish universities together with partners in India, China, and the African continent to co-develop solutions for global learning challenges and collaborates for sustainable partnership and internationalization (more on GINTL: www.gintl.org). The symposium provides an opportunity for participants to reflect and rethink their unique positions and to co-create an understanding of the field and network across organizations. We aim for a discussion including multiple perspectives from various localities and actors to support the co-creation of understanding of the ways in which we can contribute to making connections between educational research and global education development in practice.

Challenges of participatory ethnography and citizen science in school research

In our Nordic school project, we employ participatory ethnography and citizen science to engage non-professional scientists in the research project. Our approach recognizes that both researchers' and participants' lives are part of the complex knowledge production and we need to acknowledge this (Günel et al. 2020). We engage 15-year-olds and their communities in co-creating research. However, we have met some challenges, which we would like to discuss in this symposium.

We invite proposals on two topics: 1) the paradox of voluntary participation and biased selection of participants, and 2) the paradox of level of participation and scientific relevance.

A methodological dilemma for a participatory approach is that voluntary recruitment results in a socially homogeneous participant group, which runs against a fundamentally inclusive ideology in educational research. Our project investigates social diversity in schools. However, we meet difficulties in recruiting voluntary participants with diverse social and ethnic backgrounds. Recruitment processes is an under-researched area in qualitative research but it is salient in relation to "the voices heard and the voices silenced" (Kristensen & Ravn, 2015).

The participatory approach demands questions for inquiry with a potential to engage the participants on their terms. However, focusing on participants' issues leads to questions that may be theoretically less grounded. That is, what appears as an important question for participants, might not be scientifically relevant.

In the symposium we will address these paradoxes and their possible solutions.

References:

Günel, G., Varma, S., & Watanabe, C. 2020. A Manifesto for Patchwork Ethnography. Society for Cultural Anthropology, <https://culanth.org/fieldsights/a-manifesto-for-patchwork-ethnography>
 Kristensen, G. & Ravn, M. 2015. The voices heard and the voices silenced: recruitment processes in qualitative interview studies. *Qualitative Research*, 15(6), 722-737.

Finnish cultural-historical activity theory, current studies and future directions

This symposium will bring together five teams whose studies build on the research paradigm developed by the Finnish School of Cultural-Historical Activity Theory (CHAT) to present and discuss current developments and future directions of this scholarly tradition. The symposium's main focus is on CHAT Change Laboratory formative interventions, their potential and challenges in fostering participatory analyses and design in response to acute societal needs. The Symposium as a whole will include five presentations, each followed by questions from the audience, and a commentary at the end.

In Symposium Part 1 Professors Emeriti Engeström and Virkkunen will present an analysis of the development of the Finnish School of Cultural-Historical Activity Theory based on eight threshold concepts across published studies between 1970-2022. This presentation will be followed by researcher Tapola-Haapala and co-authors who will share their analysis of expansive learning in Change Laboratories focusing on youth's experiences of school meaningfulness. Professor Sannino will then follow with an analysis of the multiple roles researchers took in the preparation and realisation of a Change Laboratory carried out in a supported housing unit for vulnerable youth.

Symposium Part 2 will start with a presentation by Professor Kajamaa and co-authors will follow on their analysis of boundary crossing in three Change Laboratory cases in a teacher training school, in a hospital and in a university affiliated new business incubator. Then researchers Lund and Juujärvi will report on their findings from a study aimed at offering digital support via the Change Laboratory-inspired Community Workshops with multiple stakeholders.

The second symposium will end with Professor Toom's commentary on the studies presented in both symposium parts.

Pj. Jaakko Hilppö & Annalisa Sannino

Kestävyyismurros ja opetussuunnitelmien kehittäminen korkeakouluissa

Kestävyyiskriisi edellyttää korkeakouluista valmistuvilta uudenlaista osaamista: ymmärrystä omaan alaan liittyvistä kestävyysasteista ja -ratkaisusta, kykyä analysoida haasteita systeemisestä näkökulmasta, taitoa nähdä ja luoda tulevaisuuden kehityspolkuja ja valmiutta toimia yhdessä muiden kanssa kestävyysasteiden ratkaisemiseksi.

Symposiumi käsittelee korkeakoulujen muutosta opetussuunnitelmatyön näkökulmasta. Se toteutetaan aihetta käsittelevän tutkimuksen ja tutkimusperustaisen kehittämistyön vuoropuheluna. Tavoitteena on pohtia mahdollisuuksia nivoa kestävyys kiinteäksi osaksi opetussuunnitelmia sekä jakaa kokemuksia työn haasteista ja onnistuneista ratkaisusta.

Puheenvuorot luovat katsauksen yliopiston muutokseen ja kollektiivisiin kompetensseihin, opetussuunnitelman ja kestävyden käsitteisiin sekä eri korkeakouluissa tapahtuvaan opetussuunnitelmatyöhön kestävyden näkökulmasta. Lisäksi mukana on tapausesimerkkejä eri yliopistoista ja opetussuunnitelmien kehittämiseen liittyvästä tutkimuksesta. Keskustelussa osallistajat rakentavat yhdessä käsitystä opetussuunnitelmatyön haasteista ja mahdollisuuksista kestävyden näkökulmasta. Symposium tuo yhteen opetussuunnitelman kehittämisen toimijat eri korkeakouluista ja antaa eväitä tutkimusperustaiseen kehitystyöhön sekä korkeakoulujen, tutkijoiden ja opetuksen kehittäjien yhteistyöhön.

Ohjelma:

Pj. N. Mykrä, JYU

Alustukset

- Yliopiston muutos ja kollektiiviset kompetenssit (T. Nokkala, A. Lehtonen ja N. Mykrä, JYU)
- Kestävyden integroiminen opetussuunnitelmiin Helsingin yliopistossa (R. Ratvio ja I. Södervik, HY)
- Katsaus kestävyden sisällyttämisestä opetussuunnitelmiin eri yliopistoissa (Noora Jaakkola, HY/ Aalto-yliopisto)
- Kestävyys osaksi korkeakoulutusta – paneeli ja ryhmäkeskustelu
- Opiskelijoiden osallistaminen opetussuunnitelmatyöhön (A. Lehtonen, JYU)
- Kestävyysopinnot verkosto (kestavyysopinnot.fi), Climate University ja yliopistojen yhteistyö (M. Puurtinen, JYU ja L. Riuttanen, HY)
- Kestävyys opetussuunnitelman kehittämisessä (N. Jaakkola)

Kohti jaettua asiantuntijuutta? Näkökulmia moniammatilliseen yhteistyöhön

Lapsilla ja nuorilla on yhä enemmän tuen tarpeita, jotka vaativat monialaista asiantuntemusta ja monen eri sektorin palveluita. Laki velvoittaa opetushallinnon, terveydenhuollon ja sosiaalihuollon varmistamaan yhdessä lasten ja nuorten yhtäläiset oikeudet, laadukkaan oppimisen, hyvän henkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin. Jotta koulussa tarjottava tuki kohdentuisi oikein ja nivoutuisi lasten ja nuorten tarvitsemiin muihin palveluihin, tuen suunnittelun pohjaksi tarvitaan eri alojen ammattilaisten yhteistä ymmärrystä lapsen tai nuoren tilanteesta ja tarpeista. Eri alojen ammattilaisilla ei ole kuitenkaan välttämättä riittävää osaamista toimia yhteistyössä. Kasvatus-, opetus-, sosiaali- ja terveysalojen opiskelijat on perinteisesti koulutettu toisistaan erillään ja näin he ovat valmistuttuaan hyvin erilaisin valmiuksin varustautuneita monialaiseen yhteistyöhön.

Symposiumissa pohditaan moniammatillisen yhteistyön haasteita, mahdollisuuksia ja onnistumisen avaimia koulutuksen ja kentän ammattilaisten näkökulmista. Symposiumin esityksissä tarkastellaan tutkimusten kautta sitä 1) miten moniammatillinen yhteistyö näkyy koulutusten opetussuunnitelmissa, 2) miten moniammatillinen yhteistyö toteutuu perusopetuksen opiskeluhuollossa ja 3) miten eri alojen ammattilaiset puhuvat moniammatillisesta yhteistyöstä. Symposium linkittyy vahvasti koulutuksen kysymyksiin mutta myös yhteiskunnallisiin kysymyksiin hyvinvoinnista ja osallisuudesta.

Puheenjohtaja: Minna Kyttälä, Turun yliopisto

Ohjelma:

1. Jaanet Salminen, Hanna Kallio & Miia Tuominen: Tulevien erityisopettajien, psykologien ja sosiaalityöntekijöiden kouluttaminen moniammatilliseen yhteistyöhön: opetussuunnitelmien tarkastelua
2. Miia Tuominen, Jaanet Salminen, Hanna Kallio, Aino Rantamäki, Tomi Niemi, Juha Lindell & Harri Jalonen: Leveämmät hartiat vai syvempiä kuiluja? Koulujen opiskeluhuoltoryhmien moniammatillinen yhteistyö muuttuneessa toimintaympäristössä
3. Marja Juntila: Neuropsykiatrinen valmentaja osana koulun moniammatillista työryhmää
4. Jaanet Salminen, Miia Tuominen, Minna Alin, Leena Leinonen, Riitta Vornanen, Max Karukivi, Milla Rantamäki & Minna Kyttälä: Monialaista puhetta moniammatillisesta yhteistyöstä – erityispedagogiikan, sosiaalityön ja nuorisopsykiatrian ammattilaisten näkökulma

Kulttuurihistoriallisia näkökumia lapsuuteen

Symposiumin tutkimukset edustavat Helsingin yliopiston CHiLD -tutkimushubin (Cultural-historical approaches to children's learning and development) meneillään olevia tutkimuksia. Kaikki nämä tutkimukset soveltavat teoreettisena lähtökohtanaan kulttuurihistoriallista viitekehystä/lähestymistapaa lasten (0-18v) oppimiseen ja kehitykseen. Tässä viitekehyksessä lasten oppimista ja kehitystä pyritään ymmärtämään historiallisessa ja kulttuurisessa kontekstissa. Etnografiaa hyödyntävissä tutkimuksissa tarkastellaan lasten oppimista, kehitystä ja vuorovaikutusta erilaisissa yhteisöissä, ja moninaisissa käytännöissä joihin lapset osallistuvat. Tavoitteena on käytäntöjen kehittäminen yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Symposiumissa esitellään seuraavat kolme tutkimusta:

- Paha lapsi ja tunteet kasvatusyhteisössä
Emma Kurenlahti

Tutkimus tuottaa tietoa siitä, miten sekulaarin ajan ”paha lapsi” ja tähän liittyvät tunteet rakentuvat kulttuurihistoriallisina ilmiöinä osana esiopetusta.

- Aikuisten ja lasten maailmojen yhdistämisen haasteet ja mahdollisuudet leikissä
Pilvi Lindberg & Anna Rainio

Esityksessä tarkastellaan niitä haasteita ja mahdollisuuksia, joita syntyy kun pyrkimyksena on aikuisten ja lasten yhteinen leikki ja lasten spontaaneihin leikkialoitteisiin vastaaminen.

- Ilmastoaktiiviset nuoret historiallisina toimijoina
Paula Ahola

Tässä väitöskirja-artikkeliin pohjaavassa esityksessä tarkastellaan ilmastoaktiivisia nuoria ilmasto- ja ympäristökriisin asettaman sukupolvierityisen, historiallisen tehtävän ja toimijuuden näkökulmista.

Miten tiedepääoma karttuu?

Tieteellisen tiedon merkitys nykyisten globaalien haasteiden kuten esimerkiksi ruokahävikin tai ilmastonmuutoksen aiheuttamien ongelmien ratkaisemisessa on erityisen tärkeää. Kansalaiset tekevät valintoja ja päätöksiä perustuen siihen tietoon ja osaamiseen, jonka he yhteiskunnassa saavat sosiaalisen kommunikoinnin, opiskelun, median ja oman kiinnostuksen kohteiden välityksellä. Näiden perusteella rakentuu tiedepääomaa eli mitä kansalaiset ajattelevat tieteestä, tieteellisestä tiedosta ja sen merkityksestä. Tiedepääomaa muovaa kulttuurinen ja sosiaalinen elinympäristö. Tässä symposiumissa tarkastellaan, miten tiedepääomaa karttuu ja miten tiedepääoma muodostuu eri ikäisillä ja yhteiskunnassa erilaisissa rooleissa olevilla kansalaisilla. Fostering Finnish Science Capital (FINSKI)- hankkeessa on tutkittu tiedepääomaa eri näkökulmista, joista tässä symposiumissa keskustellaan seuraavien alustusten perusteella:

1. Tiedepääomaa koskevien tutkimusten käsitteellinen analyysi

Sini Kontkanen, Katariina Waltzer, Sirpa Kärkkäinen, Sari Havu-Nuutinen, Itä-Suomen yliopisto
Teija Koskela, Oksana Kanerva ja Mirjamaija Mikkilä-Erdmann, Turun yliopisto

2. Uteliaisuuden merkitys tieteellisten ja ei-tieteellisten argumenttien lukemisessa

Hanna Julku & Jaana Simola, Helsingin yliopisto

3. Vanhempien tiedepääoma ja siihen yhteydessä olevat tekijät

Ella Suortti, Sari Havu-Nuutinen ja Sirpa Kärkkäinen, Itä-Suomen yliopisto

4. Luokanopettajaopiskelijoiden tiedepääoma

Mirva Heikkilä, Marko Lähteenmäki, Eero Laakkonen ja Mirjamaija Mikkilä-Erdmann, Turun yliopisto

Symposiumissa esitellään keskeiset tulokset eri aineistojen analyysien perusteella ja keskustellaan, miten tiedepääomaa voidaan kartuttaa osana suomalaista koulutusjärjestelmää, millaisiin tekijöihin pitäisi erityisesti kiinnittää huomioita ja millaisia mahdollisuuksia tiedepääoma-käsitteen käyttö tarjoaa tieteelliseen tiedon roolin vahvistamiseksi yhteiskunnassa.

Jokainen osallistuja saa testata omaa tiedepääomaansa.

Puheenjohtajat

Sari Havu-Nuutinen, Itä-Suomen yliopisto

Mirjamaija Mikkilä-Erdmann, Turun yliopisto

Opettajuuden monet kuvat

Miltä opettajuus näyttää elämänhistoriatutkimuksen näkökulmasta? Mitä ja miten tiedämme opettajaksi kasvusta taiteellisen tutkimuksen menetelmin? Millaisena opettajan työ näyttäytyy narratiivisen tutkimusotteen kautta? Entä mitä opettajuudesta tulee esiin lapsuutta tutkimalla? Symposium tarkastelee opettajaksi kasvua ja opettajan työssä oleelliseksi hahmottuvaa erilaisista tutkimusnäkökulmista. Symposium tarjoaa neljä kasvatusalan tutkijan kuvakulmaa aiheeseen oman menetelmällisen asiantuntemuksensa ja tutkimusnäkökulmansa kautta. Rakentuuko eri tavoin tutkittuun opettajuuteen jotakin yhteistä? Tunnistammeko eri menetelmien ristiin valottamassa kuvassa stereotypioita? Hahmottuuko kulttuurisia odotuksia kyseenlaistavaa moninaisuutta? Mitä tälle ajalle keskeisiä teemoja opettajuudessa näkyy tai puuttuu? Herättääkö opettajaksi kasvun tutkimusperustainen tarkastelu toivoa ja osallisuutta tässä yhteiskunnallisessa tilanteessa alalle aikovissa, opettajaksi opiskelevissa tai jo ammatissa toimivissa?

Symposiumin ohjelma:

- Opettajuuden monista kuvista omiin kuviin: Johdanto symposiumin teemaan. Osallistujien aktivointi.
Dos. Seija Kairavuori, Dos. Katriina Maaranen, Dos. Hannah Kaihovirta, Kasvatus, opetus ja opettajankoulutus -tutkimusyhteisö, Kasvatustieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto
- Lapsuuden merkitys ja opettajaksi kasvu
Mirjam Kalland, Prof. (Varhaiskasvatus), Kasvatustieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto
- Elämänhistoriatutkimuksen näkökulma opettajaksi kasvuun ja opettajuuteen
Arniika Kuusisto Prof. (Varhaiskasvatus), Kasvatustieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto
- Taiteellisesti tutkittu opettajuus ja kasvatuksen taide
Lauri Väkevä, Prof. (Taito- ja taideaineiden didaktiikka), Kasvatustieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto
- Narratiivinen tutkimus ja opettajaksi kasvu
Eeva Kaisa Hyry-Beihammer (etäyhteys), Prof. (School Pedagogics), University College of Teacher Education, Upper Austria
- Kommenttipuheenvuoro ja keskustelua
Prof. Erika Löfström & Dos. Katriina Maaranen

Symposium perustuu OMAKUVIA OPETTAJUUDESTA -kirjahankkeeseen. Kirja sisältää opettajankouluttajien lapsuuden valokuvia ja tarinoita opettajaksi kasvustaan. Pohdinnassa ovat opettajuudelle keskeiseksi koetut asiat lapsuuden moninaisissa kasvuympäristöissä. Symposiumpuhujat kirjoittavat kirjassa aiheen tutkimuksesta ja menetelmistä tarjoten erilaisia lukutapoja tarinoihin ja niihin liittyviin valokuviin.

Oppilaan osallisuuden monikerroksisuus

Käsitlemme EduRescue-hankkeessa (<https://edurescue.fi>) lapsen osallistumisen ja osallisuuden monikerroksisuutta kasvatustieteen ja oikeustieteen näkökulmista (Bronfenbrenner & Morris, 2006). Lapsen osallistumisessa on kyse lapsen oikeudesta (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, SopS 59-60/1991, ks. tarkemmin Yleiskommentti 12 CRC/C/GC/12, 2009). Lapsen osallisuuden kokemuksen tulee olla kouluarjen vuorovaikutuksen johtotähtenä, sillä se turvaa lapsen edun ensisijaisuutta ja edesauttaa sekä oppilaan että kouluuyhteisön näkökulmasta yhteenkuuluvuutta ja resilienssiä.

Lapsen osallisuuden turvaamisen edellytysten tulee toteutua aina koulun toiminnasta ja opettajien koulutuksesta lainsäätämisen ja resurssien tasolle asti. Nämä eri tasot ovat monikerroksisessa ja limittyneessä vaikutussuhteessa toisiinsa, mikä edellyttää lapsen osallisuuden monitieteistä ymmärrystä: Symposiumissa tarkastellaan esimerkkien kautta, miten tämä monikerroksisuus vaikuttaa oppilaan osallisuuden toteutumiseen.

Puheenjohtajat Saara Ylisaukko-oja ja Virve Valtonen (Oikeustieteellinen tiedekunta, Turun yliopisto)

Esitykset:

- Osallisuuden monikerroksisuus, esimerkkinä opettajaopiskelijat oppilaiden osallistajina Virve Valtonen, Saara Ylisaukko-oja sekä Anne-Elina Salo, Anu Kajamies, Marja Vauras (Opettajankoulutuslaitos, Turun yliopisto)
- Koronapandemian aikaisten rajoitustoimien vaikutus nuorten kokemaan hyvinvointiin ja osallisuuteen Eija Pakarinen sekä Venla Panula, Noona Kiuru, Sanni Pöysä, Niina Junttila, Matilda Sorkkila ja Marja-Kristiina Lerkkanen (Opettajankoulutuslaitos, Jyväskylän yliopisto)
- Oppilaan osallistumisoikeudet Niina Mäntylä ja Ville Karjalainen (Julkisoikeus, Vaasan yliopisto)

Oikeustieteen ja kasvatustieteen välisessä keskustelussa rakennetaan yhteistä ymmärrystä ja luodaan edellytyksiä tiiviimmälle yhteistyölle. Yhteistä ymmärrystä tarvitaan, jotta lapsen oikeudet ja osallisuus monikerroksisena kokonaisuutena saavutettaisiin opettajien, tutkijoiden ja yhteiskunnallisten toimijoiden yhteistyössä.

Avainsanat: Lapsen oikeudet, Oppilaan osallisuus, Nuorten hyvinvointi, Monikerroksinen resilienssi, Tieteidenvälisyys

Policy futures of internationalization as participation

Kansainvälistyminen osallistumisena, politiikan tulevaisuus

Language of the symposium: Finnish, but materials would be provided in English as well, and English would be accommodated in the discussion.

Anna Björnö, Sonja Trifuljesko

Kun puhutaan kansainvälistymisestä, usein tarkoitetaan yliopiston yhteistyötä ulkomaalaisten yliopistojen kanssa; se merkitsee prosessia korkeakoulutuksen poliittisessa ympäristössä, siksi se jää usein yliopiston toiminnan ulkoiseksi piirteeksi (Medvedeva, 2020). Mutta jos me palaamme yliopiston sisäiseen vuorovaikutukseen, meidän on otettava huomioon kansainvälistyminen ihmisten tasolla. Esim. Trifuljesko (2021) puhuu yliopistojen sosiaalisuuden uusista muodoista, kun yliopistot osallistuvat kansainvälisen kilpailun kuvun liittyen uudistusprosesseihin, joissa sekä kotimaiset että kansainväliset väitöskirjatutkijat yrittävät mobilisoida löytääkseen roolinsa tietyssä sosiaalisessa ympäristössä. Korkeakoulujen sisällä tapahtuviin muutoksiin kuitenkin yleensä kiinnitetään vähemmän huomiota kansainvälistymisen yhteydessä. Sen takia tarvitsemme lisää ymmärrystä, minkälaisia muutoksia kansainvälistyminen tuottaa yliopiston arkeen.

Tämän symposiumin tavoitteena on keskustella analyyttisistä ja metodologisista lähestymistavoista, jotka mahdollistavat hedelmällisen keskustelun kansainvälistymisestä yliopiston arjen haasteena. Pyrimme käsittelemään yliopiston organisaatorakenteiden muutoksia kansainvälistymisprosessien kautta, ja kokoamaan keskustelua useiden esitelmien pohjalta muun muassa keskittyen kielipolitiikkaan, opiskelijapolitiikkaan ja lukukausimaksuihin. Trifuljesko ja Medvedeva (2023) esim. kiinnittävät huomiota ongelmista, jotka liittyvät kansainvälisten opiskelijoiden osallistumiseen ylioppilaskunnan poliittiseen elämään. Hyödyntäen käsitettä ”lyhytaikainen sosiaalinen ryhmä” opiskelijoista, joilla ei ole monipuolisia resursseja (esim. organisatorinen ja taloudellinen) jatkuvan osallistumisen varmistamiseksi opiskelijapolitiikkaan, yritetään siirtää painopistettä siihen, millä tavoin yliopistojen rakenteet voivat kannustaa opiskelijoita osallistumaan yliopistopolitiikkaan. Ylipäänsä Strakerin (2016) argumentin mukaisesti väitämme, että analyyttinen painopiste tulisi siirtää kansainvälisistä opiskelijoista tai tutkijoista ja heidän ongelmista yliopiston organisaation prosesseihin, jäsenyyden tunteeseen, yhteisön toimintaan, ja erilaisten työtapojen omaksumiseen.

As internationalization is enacted through the university relationships within the political environment of higher education, it often remains an external feature of university functioning (Medvedeva, 2020). This in practice results in less scholarly attention being paid to the internal changes within the institutions of higher education due to internationalization, which are reflected in the university everyday life. For instance, Trifuljesko (2021) talks about new forms of university sociality emerging as universities are engaging in the reform processes focused on global competitiveness, with both domestic and international doctoral candidates trying to mobilize in order to find their role in the particular social setting.

The goal of this symposium is to discuss analytical and methodological approaches that enable a productive discussion about internationalization as an everyday organizational challenge for the university. We assemble a discussion across several papers tackling the changes of the university organizational structures through internationalization processes. One of the contributions (Trifuljesko and Medvedeva, 2023), for example, focuses on the challenges of international students' inclusion in the political life of the student union, employing the concept of “ephemeral social group” formed by students who lack multifaceted resources (e.g. informational, organizational and financial)

to ensure a continuous participation in the student politics. We are trying to suggest a productive focus that would feature both agency within different groups of individuals, as well as the kind of engagement they are configuring with the university. Overall, following the argument of Straker (2016), we contend that the analytical focus should be shifted from “international students” (or scholars) to the university’s organizational processes, sense of membership and functioning of community.

Röst, retorik, relationer

Under tre års tid har ett nordiskt nätverk inom högre utbildning, i synnerhet lärarutbildning, delat kunskap och utvecklat kunskap inom röst, retorik och relationer med mål att synliggöra professionell muntlighet som ett mångvetenskapligt kunskaps- och forskningsfält med speciell relevans för professionsforskning. Nätverkets namn är Röst, retorik, relationer (RRR) och nätverket har idag 22 medlemmar. Nätverket är knutet till Åbo Akademii Vasa och har en aktiv webbsida: <https://blogs2.abo.fi/rrrnordicnetwork/>

Sessionen genomförs som ett symposium. Vid symposiet presenterar några av nätverkets deltagare aktuell egen forskning med logopediska, performativa, didaktiska utmaningar i professionell muntlighet. Som resultat av symposiets bidrag hoppas vi bidrag kan ges till ett tema om muntlighet i högre utbildning i tidsskriften Högre utbildning. Ett långsiktigt mål är att kunna definiera professionell muntlighet som ett kunskapsområde, som är under utveckling, men som kan bidra till kvalitetshöjning inom olika professioners förmedling.

Presentationer

1. Suvi Karjalainen: Talarkomfort eller lyssnaransträngning? Om samspelet mellan talaren, klassrummets ljudmiljö och elevers lärande.
2. John Åge Boman Homleid: Kropp og kommunikasjon i lege/pasientkommunikasjon. Presentasjon av en planlagt empiri ved legestudiet på Universitetet i Oslo.
3. Nina Dahl-Tallgren: Educational design research and the voices of co-designers of Theatre-in-education
4. Annika Wiklund-Engblom och Helena Bonnevie: Teachers describing hands-on digital relational competence
5. Johanna Björkell: Att använda podcasts i lärarutbildningen med ett nytt betygssystem – en fallstudie
6. Anna-Lena Østern och Magdalena Snickars: Från röstotrygghet till rösttrygghet – rösten ett instrument fyllt av känslor

Taiteen ja taidon taitajiksi – Perusopetuksen arviointiosaamista kehittämässä

Suomalainen yhteiskunta ja laajemmin eurooppalainen yhteiskuntajärjestelmä on murroksessa. Geopoliittiset ja ympäristölliset jännitteet saavat katseet kohdistumaan jälleen kerran kouluun. Reilu kymmen vuotta sitten koulujärjestelmämme tuloksellisuutta kiiteltiin ja suomalaisen koulutusjärjestelmän nähtiin olevan malliesimerkki laajasti kansainvälisessä keskustelussa. Jo tuolloin oltiin kuitenkin huolestuneita oppilaiden henkisestä hyvinvoinnista ja jaksamisesta, kuten ollaan edelleen. Nyt ollaan lisäksi huolissaan oppimistuloksista.

Arviointiosaamisen kehittäminen on yksi vastaus nykykoulun ajankohtaisiin haasteisiin. Arvioinnista on Suomen kontekstissa viimeaikaista tutkimusta, mutta taide- ja taitoaineiden osuus kokonaisuudessa on vähäinen. Symposiumissa esiteltävä vertaisarviointiprosessissa oleva ”Taiteen ja taidon taitajiksi” -julkaisu tarjoaa taide- ja taitoaineiden näkökulmasta ehdotuksia yhdenvertaisuutta ja oppimista edistävän arvioinnin tueksi. Symposium rakentuu julkaisun artikkeleiden pohjalle ja kutsuu yleisöä mukaan keskusteluun TT-aineiden arviointiosaamisen käytännöllisistä, teoreettisista ja tutkimuksellisista lähtökohdista. Myönteisen taide- ja taitosuhteen rakentuminen sekä oman ja toisten ilmaisun ja taitojen arvostaminen, liittyy TT-aineiden taustalla oleviin arvoihin ja käsityksiin niin taiteesta, tiedosta, taidosta kuin oppimisesta.

Symposiumiin kutsutut puheenvuorojen pitäjät edustavat kuutta opettajankoulutusyksikköä. Puheenvuorot valaisevat taide- ja taitoaineiden arvioinnin eri aihepiirejä sekä yleiseltä, että kunkin oppiaineen näkökulmalta aukaisten myös uusia tutkimuksellisia näköaloja. Kokonaisuus luo perustaa arvioinnin yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoisuuteen liittyviin seikkoihin sekä tukee kriteeriperustaisen oppimisen arvioinnin toteuttamista perusopetuksen arjessa. Symposiumin päätteeksi esiteltävä julkaisu on laadittu vastaamaan erityisesti opettajankouluttajien ja kentän opettajien osoittamaan tutkimustarpeeseen. Symposium koostuu kuudesta lyhyestä puheenvuorosta sekä yleisöä aktivoivasta toiminallisesta tuokiosta.

Ohjelma:

Mirja Hiltunen (pj): Johdanto taide- ja taitoaineiden arvioinnin äärelle

1. Katja Sutela & Sanna Kivijärvi: Arvioinnin yhdenvertaisuuden edistäminen musiikkikasvatuksessa
2. Marja Myllykangas: Kotitalousopetuksen taidot – mitä ne oikeastaan ovat?
3. Elina Härkönen, Leena Knif, Annamari Manninen & Titta Suvanto: Arvioinnin kuva – Kuvataiteen oppiaineen moniulotteisuus arvioinnin haasteena
4. Tommi Norppa, Sanna Palomäki & Arja Säkslahti: Arviointi edistämään oppimista – formatiivinen arviointi liikunnanopetuksessa
5. Auli Saarinen: Oppimiskokemuksen dokumentointi ja reflektointi käsityön opetuksessa peruskoulussa
6. Elina Laakso: Dialogi taide- ja taitoaineiden arviointia rakentamassa – vuoropuhelua taidolla

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus Suomessa

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus on opetusjärjestely, joka perustuu toiminta-alueisiin: oppilas ei opiskele erillisiä oppiaineita vaan hänen oppimistavoitteensa on määritelty toiminta-alueittain. Toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot. Opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain vain, kun todetaan, ettei oppilas kykene opiskelemaan ja saavuttamaan edes oppiaineiden yksilöllistettyjä oppimääriä. Oppilaat ovat yleensä vaikeimmin kehitysvammaisia ja tarvitsevat syvällistä erityispedagogista osaamista ja vaativaa erityistä tukea koulunkäyntinsä ja oppimisensa tueksi. Aihetta on tutkittu pedagogisesta näkökulmasta vähän, ja opetusta ohjaava Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää tältä osin hyvin niukasti tekstiä. Toiminta-alueittain opiskelee Suomessa noin 2 100 oppilasta. Symposiumin tarkoituksena on tehdä katsaus toiminta-alueittaisen opetuksen tutkimuksen nykytilasta Suomessa ja tarkastella suuntaviivoja opetuksen kehittämiseksi.

Symposium on tarkoitettu tutkijoille ja opetusalan henkilöstölle, joiden kiinnostuksen kohteet tai ammatillinen toiminta suuntautuvat kehitysvammaisten tai muuten vaativaa erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetukseen ja kasvatukseen. Alustuksissa käsitellään toiminta-alueittaista opetusta eri näkökulmista, kuten opetusmuodon valitsemisesta eli päädytäänkö yksilöllistämiseen vai toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen (Elina Kontu), miten oppilaiden ääni tulee kuulluksi (Satu Peltomäki), raportoidaan oppimisen edistymisen arvioinnin haasteista (Irene Rämä) sekä pohditaan kehitysvammaisia koskevaa koulutuspolitiikkaa (Aarno Kauppila). Alustusten jälkeen panelistit ja yleisö haastetaan yhteiseen keskusteluun, minkä tavoitteena on paitsi vetää yhteen symposiumissa esiin tullutta myös ideoida kehitysvammaisten opetuksen kehittämiskohteita.

Tutkiva opettaja –symposiumi

Tutkiva opettaja –symposium kokoaa yhteen opettajia, jotka työskentelevät arkityössään opettajina eri asteilla ja joita kiinnostaa oman työn kehittäminen tutkivalla otteella. Voit olla kiinnostunut jatkotutkimuksen tekemisestä, mutta et oikein tiedä mistä lähteä liikkeelle tai millaisia tutkimuspolkuja voisi olla tarjolla – tai voi olla, että kaipaat arkityöhösi lisää tutkimusperustaisuutta ja haluat tavata muita samanhenkisiä opettajia. Tutkimusperustaisuudesta ja tutkivasta opettajuudesta puhutaan paljon, mutta opettajilla on hektisen arjen keskellä vain harvoin aikaa pysähtyä aiheen äärelle. Voi myös tuntua vaikealta ottaa tutkimushaaveita esiin opettajainhuoneen kahvipöytäkeskusteluissa. Toisaalta on opettajia, jotka ovat pystyneet yhdistämään opettajuuden ja tutkimuksen tekemisen. Haluamme tarjota kaikille tutkivasta opettajuudesta kiinnostuneille opettajille mahdollisuuden kokoontua yhteen ja inspiroitua sekä jakaa kokemuksia yhdessä kollegoiden kanssa.

Symposium jakautuu kahteen osaan, joista ensimmäisessä muutamat opettajat esittelevät omaa tutkimuspolkuaan ja kuvaavat, miten tutkimuksen tekeminen on vaikuttanut omaan työhön opettajana. Toinen osa on varattu keskustelulle ja ideoinnille.

- Opettaja tunnetutkijana – Eräs polku tutkivaan opettajuuteen (Sanna Isopahkala, Tampereen yliopiston normaalikoulu)
- I Can DigIt! – hankkeen esittely – Tutkiva opettajuus ja monialaisen tiimin yhteistyö (Ville Eronen, Itä-Suomen yliopiston normaalikoulut)
- Opettajaopiskelijat harjoittelukontekstissa – Työn ja tutkimuksen yhdistäminen (Kaisa Marjamaa, Oulun normaalikoulu)
- Tieni tutkivaksi opettajaksi – Opetussuunnitelmatyöstä paikallisten opetussuunnitelmien tutkijaksi (Noora Nampajärvi, Lapin yliopiston harjoittelukoulu)
- Keskustelua ja ideointia aiheesta tutkiva opettajuus – mitä se vaatii ja antaa?

Odotamme session työskentelyltä hyvähenkistä ja kannustavaa keskustelua ja esimerkkejä siitä, miten tutkiva opettajuus voisi näkyä ja toteutua yhä useamman opettajana työskentelevän arjessa. Toivomme, että voimme tarjota tutkimusperustaisuudesta kiinnostuneille opettajille mahdollisuuden tutustua toisiinsa ja luoda kenties yhteistyön muotoja, jotka voisivat innostaa haastavan arkityön keskellä.

Puheenjohtajat: Sanna Isopahkala ja Pasi Kurtti (eNorssi-verkosto)

Åskådningsämnenas transformation i ett föränderligt samhälle

Kehittyvä katsomusopetus muuttuvassa yhteiskunnassa

Transformation of religious and worldview subjects in a changing society

De pedagogiska vetenskapsdagarna 2023 bjuder in till diskussion angående forskningens roll i samhället samt på vilka sätt den tjänar undervisningspraktiker och är till nytta för samhället. En liknande diskussion gäller åskådningsfostran inom småbarnspedagogiken och läroämnena religion och livsåskådningskunskap i den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen. Den aktuella utredningen om åskådningsämnenas framtid (Salmenkivi & Åhs, 2022) utgör därför en allmän bakgrund till detta symposium som denna gång fokuserar på barnets bästa, barnets rättigheter och literacy i undervisning och fostran. Literacy kopplas i detta sammanhang till kulturell kompetens och religionsläskunnighet. Betoningen av småbarnspedagogik och skola som miljöer för välbefinnande, interkulturalitet, hopp och delaktighet är välkommen eftersom beröringsytan med åskådningsämnenas uppdrag är tydlig. I ett samhälle och en värld med ökad mångfald behövs en fortsatt lyhörd dialog inom utbildning och forskning med tanke på åskådningsundervisningens framtid i Finland. Symposiet synliggör aktuella perspektiv, möjligheter och utmaningar.

Under det flerspråkiga symposiet (svenska, finska, engelska) får deltagarna ta del av två presentationer, paneldiskussion och bjuds in till diskussion om barns och ungas bästa, deras rättigheter och vilken åskådningsmässig läskunnighet de behöver. Som värdar för symposiet fungerar Mårten Björkgren och Linda Eriksson. Professor Arniika Kuusisto (Helsingfors universitet) och universitetslektor Inkeri Rissanen (Tampereen yliopisto) håller varsin presentation medan paneldiskussionen leds av Katja Castillo och Marjaana Kavonius. Symposiet utgör en mötesplats i diskussionen om åskådningsämnenas framtid i det finländska utbildningssammanhanget. Vi ser fram emot mellanmänskliga möten, teoretiska och praktiska infallsvinklar.

Nyckelord: Åskådningsundervisning, Religion, Livsåskådningskunskap, Mångfald, Literacy

Kasvatustieteen päivät 2023 kutsuvat keskustelemaan tutkimuksen roolista yhteiskunnassa ja siitä, miten se palvelee kasvatuskäytäntöjä ja hyödyttää yhteiskuntaa. Vastaava keskustelu koskee uskontokasvatusta varhaiskasvatuksessa sekä uskonnon ja uskomusten opetusta perus- ja lukiokoulussa. Ajankohtainen raportti (Salmenkivi & Åhs, 2022) joka käsittelee uskonnonopetuksen tulevaisuutta, tarjoaa yleisen taustan tälle symposiumille, jossa tällä kertaa keskitytään lapsen etuun, lapsen oikeuksiin ja lukutaitoon opetuksessa ja kasvatuksessa. Lukutaito liittyy tässä yhteydessä kulttuuriseen osaamiseen ja uskonnolliseen lukutaitoon. Varhaiskasvatuksen ja koulun korostaminen hyvinvoinnin, kulttuuriyhteisyyden, toivon ja osallistumisen ympäristöinä on tervetullutta, sillä rajapinta akateemisten oppiaineiden tehtäviin on selkeä. Yhä monimuotoisemmassa yhteiskunnassa ja maailmassa tarvitaan jatkuvaa responsiivista vuoropuhelua koulutuksessa ja tutkimuksessa katsomuskasvatuksen tulevaisuudesta Suomessa. Symposiumissa tuodaan esiin ajankohtaisia näkökulmia, mahdollisuuksia ja haasteita.

Monikielisessä symposiumissa (ruotsi, suomi, englantia) kuullaan kaksi esitelmää ja paneelikeskustelu sekä keskustellaan lasten ja nuorten parhaasta, heidän oikeuksistaan ja siitä, millaista katsomuksellista lukutaitoa he tarvitsevat. Symposiumin juontavat Mårten Björkgren ja Linda Eriksson. Professori Arniika Kuusisto (Helsingin yliopisto) ja yliopistonlehtori Inkeri Rissanen (Tampereen yliopisto) pitävät kumpikin esityksen, ja paneelikeskustelua johtavat Katja Castillo ja Marjaana Kavonius. Symposium on kohtaamispaikka keskustelussa katsomusaineiden tulevaisuudesta suomalaisessa koulutuskontekstissa. Odotamme ihmisten välisiä kohtaamisia, teoreettisia ja käytännöllisiä lähestymistapoja.

Avainsanat: Uskontokasvatus, Uskonto, Elämänfilosofia, Monimuotoisuus, Lukutaito

The FERA Conference on Education 2023 invite discussion on the role of research in society and how it serves educational practices and benefits society. A similar discussion concerns religious and worldview education in early childhood education and care (ECEC) and in basic education and upper secondary education. The current report on the future of religious education (Salmenkivi & Åhs, 2022) therefore provides a general background to this symposium, which this time focuses on the best interests of the child, the rights of the child and literacy in teaching and education. Literacy is in this context connected to cultural competence and religious literacy. The emphasis on ECEC and schools as environments for well-being, interculturality, hope and participation is welcome as the interface with the task of the academic subjects is clear. In an increasingly diverse society and world, there is a need for continued responsive dialogue in education and research regarding the future of religious and worldview education in Finland. The symposium highlights current perspectives, opportunities and challenges.

During the multilingual symposium (Swedish, Finnish, English), participants will hear two presentations, participate in a panel discussion, and be invited to discuss the best interests of children and young people, their rights, and what kind of spiritual literacy they need. The symposium will be hosted by Mårten Björkgren and Linda Eriksson. Professor Arniika Kuusisto (University of Helsinki) and University Lecturer Inkeri Rissanen (Tampereen yliopisto) will each give a presentation, while the panel discussion will be led by Katja Castillo and Marjaana Kavonius. The symposium is a meeting point for the discussion on the future of worldview subjects in the Finnish educational context. We look forward to interpersonal encounters, theoretical and practical approaches.

Keywords: Religious education, Religion, Philosophy of life, Diversity, Literacy

TEEMARYHMÄT/ THEMATIC GROUPS

2. Inklusiivisen kasvatuksen ja koulutuksen teemaryhmä

Sessio 1/ Session 1

Laaja-alaisen erityisopettajan työstä perusopetuksessa

Marjatta Takala, Oulun yliopisto

Osa-aikainen erityisopetus on ollut ja on tärkeässä asemassa oppilaiden koulunkäynnin tuen järjestämisessä. Työnkuvaa ei kuitenkaan säädellä missään selkeästi. Oppilaiden määrän kasvun sekä kolmiostasaisen tuen myötä erityisopettajien työn sisältö on muuttunut. Tekemissämme tutkimuksissa tarkastelemme perusopetuksen osa-aikaisessa erityisopetuksessa työskentelevien erityisopettajien näkemyksiä työnkuvastaan, siitä kuka kouluissa antaa ja kuka on pätevä antamaan erityistä tukea sekä kysymme mahdollisista kehittämis- ja muutostarpeista. Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeella, jota jaettiin Facebookin erityisopettajaryhmissä joulukuusta tammikuuhun 2022. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysin keinoin sekä frekvenssien ja prosenttien avulla. Tutkimukseen osallistui 248 pätevää erityisopettajaa.

Tulokseksi saatiin kolme työn sisältöä kuvaavaa kategoriaa: 1) opetuksen ja tuen antaminen oppilaille, 2) tuen toteuttaminen yhteistyössä ja 3) kehittäminen, seuranta ja suunnittelu. Yleistä ja tehostettua tukea kouluissa antavat luokan-, aineen- ja erityisopettajat. Erityistä tukea antaa laaja-alainen erityisopettaja joko yksin tai yhdessä luokan- tai aineenopettajan kanssa. Myös erityisluokanopettaja antaa erityistä tukea, lähinnä erityisluokassa tai -koulussa. Isoksi kysymykseksi nousi monialaisten opintojen tarpeellisuus. Työn kehityskohteiksi löytyi työtehtävien rajaaminen, yksilöllisen työotteen painottamisen sekä erityisluokan- ja erityisopettajien koulutuksen yhtenäistämisen. Tämä linkittyi myös palkkaukseen ja opetustunteihin. Suurin osa erityisopettajista koki olevansa pätevä opettamaan myös erityistä tukea saavia oppilaita. Johtopäätöksenä toteamme, että laaja-alainen erityisopettaja tukee koulussa paitsi oppilaita, mutta myös luokan- ja aineenopettajia. Tuen joustava antaminen niin kollegoille kuin oppilaillekin edellyttää erityisopettajien mukaan rajauksia työnkuvaan. Erityisopettajat ovat avainasemassa edistämässä inklusiivisen koulun kehitystä.

Asiasanat: Laaja-alainen erityisopettaja, Työnkuva, Työtehtävät, Tuki

Yleisopetuksessa vai erityisryhmässä - Tuettu-tutkimuksen menetelmällisiä lähtökohtia

Meri Lintuvuori, Helsingin yliopisto

Perusopetusta tulee kehittää inklusioperiaatteen mukaisesti (POPS 2014), mutta tarkempaa määritelmää inklusiolle ei normiohjauksessa ole. Inklusiivisella opetuksella tarkoitetaan yleisimmin

sitä, että kaikkien lasten opetus tulisi järjestää yhteisessä koulussa siten, että jokaisen oppilaan tarpeet tulevat huomioiduksi (UNESCO 2017).

Inklusion edistämisen tavat vaihtelevat koulujen ja kuntien välillä, ja osa perusopetuksesta järjestetään edelleen myös erityisluokissa ja -kouluissa, sillä opetus ja tuki tulee järjestää aina oppilaan edun mukaisesti (POL 628/1998). Yksi julkisen keskustelun kestoaihe on tukea saavien oppilaiden opetuksen toteutuspaikka yleisopetuksen yhteydessä tai erillisellä erityisluokalla (esim. Jahnukainen ym. 2023). Tukea saavien oppilaiden opetuksen toteutuspaikoista on käyty jo varsin pitkään erimielistä keskustelua myös kansainvälisesti niin erityisopetuksen kuin inklusiivisen opetuksen alalla (Kauffman ym. 2017). Saadut tulokset ovat olleet osin ristiriitaisia (Hienonen 2020). Aiemmassa suomalaisessa kvasikokeellisessa tutkimuksessa erityistä tukea saaneiden oppilaiden oppimistulokset eivät eronneet osaamistehtävissä sen perusteella, opiskelivatko he pääsääntöisesti yleisopetuksen luokalla vai erityisluokissa (Hienonen ym. 2020).

Tässä esityksessä kuvataan Suomen Akatemian rahoittaman Tuettu-tutkimuksen 2020–2024 tutkimusasetelmaa, aineiston keruuta ja menetelmällisiä ratkaisuita. Tuettu-tutkimuksen päätavoitteena on tutkia: 1) Miten erityistä tukea saavien oppilaiden opetusryhmä – yleisopetuksen luokka tai erityisluokka – vaikuttaa heidän suoriutumiseensa osaamistehtävissä sekä oppimista koskeviin asenteisiin, 2) Miten erityistä tukea saavien oppilaiden opiskelu yleisopetuksen luokassa vaikuttaa muiden oppilaiden suoriutumiseen osaamistehtävissä sekä oppimista koskeviin asenteisiin, 3) Miten luokan oppilaskokoonpano vaikuttaa oppilaiden kognitiivisiin suorituksiin sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyviin asenteisiin ja uskomuksiin.

Asiasanat: Erityinen tuki, Perusopetus, Inklusio, Metodologia

Inklusion käsitt(eellist)ämätön ongelma – Kriittinen vammaistutkimuksellinen tarkastelu

Juho Honkasilta, Helsingin yliopisto

Inklusiokeskustelu on polarisoitunut. Kasvatuksen kentällä keskustelu inklusiosta pelkistyy jokseenkin erityispedagogiseksi kysymykseksi ”erityisen tuen” tarpeista, tuen toteuttamisen paikasta ja kysymykseksi siitä, kuka opetusta toteuttaa. Median tuottamaa valtavirtakeskustelua leimaa tämän inklusion suppean käsitteellistämisen lisäksi kertomukset opettajien uupumuksesta ja negatiivisista asenteista sekä pohdinnat inklusion toimivuudesta ja mielekkyydestä. Pääsääntöisesti negatiivinen mediarepresentaatio heijastaa tutkimustuloksia koskien opettajien asenteita, uskomuksia ja valmiuksia kasvattaa ja opettaa ”heterogeenista oppija-ainesta” lähikouluperiaatteen mukaisesti. Inklusion juuret vammaisaktivismiin synnyttämänä ihmis- ja kansalaisoikeusliikkeenä vammaisia henkilöitä syrjivien rakenteiden ja käytäntöjen, kuten erityisopetuksellisten järjestelyiden, purkamiseksi vaikuttavat jokseenkin unohtuneen niin valtavirtakeskustelusta kuin koulunpidon poliittisessa ohjaamisessa ja johtamisessa. Kun inklusio ymmärretään ihmis- ja kansalaisoikeudeksi, jonka turvaamiseen Suomi on sitoutunut, myös vääristynyt inklusiokeskustelu asettuu toisenlaiseen kontekstiin.

Tämän narratiivisen kirjallisuuskatsauksen tarkoituksensa on tuottaa aikaisempaan koulutuspoliittiseen tutkimuskirjallisuuteen perustuva kriittinen synteesi inklusion tilasta suomalaisessa peruskoulunpidossa. Katsauksen teoreettinen viitekehys rakentuu kasvatustieteellisen inklusiotutkimuksen ja yhteiskuntatieteellisen vammaistutkimuksen pohjalle. Systeemitason tarkastelu kohdistuu inklusion käsitteellistämiseen periaatteellisenä, kasvatustoimintaa ohjaavana

ideologiana koulunpitoa ohjaavissa laeissa ja asetuksissa, ja tämän ideologian materialisoitumiseen koulunpitoon. Esityksessä pohditaan ideologisia ristiriitoja, joita reduktionistinen käsitys inklusiosta erityispedagogisena ja jokseenkin mielipidekysymyksenä ilmentää, sekä kuinka vammaisuus eristetään inklusion edistämisen agendan ulkopuolelle.

Asiasanat: Inklusio, Vammaistutkimus

Sosiokulttuurinen innostuminen ja näkyväksi tuleminen El Sistema -orkesterissa

Maija Puromies, Itä-Suomen yliopisto

El Sistema -filosofialle perustuva Tempo-orkesteri toiminta sai alkunsa Suomessa osana ”kokonainen maailma lähiössä” hanketta Vantaan kaupungissa vuonna 2009. Hankkeen tavoitteena oli saattaa yhteen maahanmuuttajia ja kantaväestöä yhteisesti koettujen tärkeiden asioiden kautta. Toiminnan tavoitteena on tarjota musiikin harrastamisen mahdollisuus kaikille lapsille osana koulupäivää. Venezuelalaisen El Sisteman perustajan Abreun mukaan yhteisessä orkesterissa soittaminen heijastaa ja välittää yhteisössä arvoja, kuten solidaarisuutta, harmoniaa, ja keskinäistä myötätuntoa. Soittamalla yhdessä Tempo-orkesterissa toteutetaan inklusiivisia arvoja käytännössä.

Jos nämä idealistiset väitteet pitävät paikkansa – ja ovat toki nähtävissä hankkeeseen sitoutuneiden koulujen arjessa, tieteellisessä mielessä tulisi silti voida eksplikoida miten erilaiset arvot transferoituvat tämän tyyppisessä toiminnassa. Musiikkikasvatuksen tutkimukselle tyypilliset väitteet kuten ”voimaantuminen” ja ”muutos” kun vain harvoin saavuttavat täysin tieteellistä varmuutta. Sosiaalista toimintaa – tässä tapauksessa musiikillista – tuleekin tarkastella sen kontekstin tasolla ja hankkeeseen osallistuvien merkityksenantojen kautta. Tämä tarkastelukulma ei sinällään vähennä musiikin keskeistä roolia inklusion alkulähteenä Tempo-toiminnassa, mutta antaa uskottavan vastauksen kysymykseen ”mitä oikein tapahtuukaan, kun soitamme yhdessä?”

Liittäessään inklusiiviset arvot ja käytännöt musiikkiin El Sisteman merkitys saattaa olla paradigmaattinen koko musiikkikasvatuksen kentälle. Sen ja siihen liittyvien eri professioiden rajalinjat tulevat väkisinkin uudelleen arvioiduksi inklusiivisten käytänteissä. Kysymys siitä ”kuka on me” tulee uudelleen määritetyksi vastauksen ollessa ontologinen luonteeltaan. Kun sosiaalisuus, musiikki ja innostus koskettavat kaikkia, aikuisia ja lapsia, väitteet musiikin transformatiivisesta voimasta tulevat valideiksi ja inklusiiviset arvot näkyväksi ja toimivaksi koulun arjessa.

Asiasanat: El Sistema, Tempo-orkesterit, Inklusio, Sosiokulttuurinen innostaminen, Koulun arki

Sessio 2/ Session 2

Oppilaiden näkemyksiä inklusiivisesta koulunkäynnistä Suomessa

Minna Poikola, Itä-Suomen yliopisto

Tutkimus oppilaiden näkemyksistä inklusiivisesta opetuksesta on ollut varsin vähäistä kasvatustieteellisessä tutkimuskirjallisuudessa, myös Suomessa. Väitöstutkimukseni keskittyy oppilaiden näkökulmaan inklusiivisessa koulussa, erityisesti oppimisen ja koulunkäynnin tuen

kontekstissa. Lähestyn aihetta poikkitieteellisesti sekä kasvatustieteen että oikeustieteen tutkimussuuntauksia hyödyntäen.

Tässä kolmannessa osatutkimuksessa esittelen peruskoulun oppilaiden näkökulmia opiskelusta inklusiivisissa luokissa ja esityksessäni käyn läpi tutkimuksen toteutusta sekä keskeisiä tuloksia. Tutkimukseeni osallistui 79 peruskoulun oppilasta 5., 7. ja 8. luokilta, viidestä eri kunnasta eri puolilta Suomea. Keräsin tutkimusaineiston käyttämällä eläytymismenetelmää (Method of Empathy-Based Stories, MEBS), jossa tarkoituksena on tuottaa kahden tai useamman erilaisen kehyskertomuksen perusteella kirjoitettuja tarinoita ja tarkastella niissä ilmeneviä variaatioita.

Tässä tutkimuksessa aineisto koostui oppilaiden kirjoittamista tarinoista. Oppilaat kirjoittivat tarinat kahden erilaisen kehyskertomuksen pohjalta, joista toinen kuvasi negatiivista ja toinen positiivista ilmapiiriä inklusiivisessa luokahuoneessa. Analysoin tarinat temaattista analyysiä hyödyntäen, ja tarkastelin, millaisia asioita oppilaat kuvasivat liittyen sekä negatiivisiin että positiivisiin inklusiivisiin luokkiin.

Tämän tutkimuksen tulokset osoittivat, että oppilaiden tarinoissa kietoutui yhteen inklusion akateeminen ja sosiaalinen ulottuvuus. Oppilaat kuvasivat tarinoissaan tuen tarvetta, onnistunutta ja epäonnistunutta tukea sekä työrauhaan liittyviä haasteita ja onnistumisia luokassa. Sosiaalisen inklusion osalta oppilaat kuvasivat kaverisuhteita, luokan ilmapiiriä ja hyvinvointia, myös haasteiden ja onnistumisten kautta. Oppilaat kuvasivat tarinoissaan usein myös opettajan tärkeää roolia luokassa eri tilanteissa.

Asiasanat: Inklusio, Oppilaan näkemykset, Oppilaan osallisuus, Eläytymismenetelmä

Oppilaiden koulupoissaoloihin kohdistuvat merkinnät pedagogisten asiakirjojen teksteissä

Irene Rämä, Marika Viita, Helsingin yliopisto

Tämä tutkimus kohdistuu perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyviin pedagogisiin asiakirjoihin ja erityisesti asiakirjojen niihin merkintöihin, jotka liittyvät oppilaiden runsaisiin poissaoloihin. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 (Opetushallitus, 2014; ks. myös Perusopetuslaki 16 § ja 17 §) mainitaan tällaisina asiakirjoina oppimissuunnitelma, pedagoginen arvio, pedagoginen selvitys ja henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Nämä asiakirjat ovat opettajan kannalta arjen tärkeä työväline.

Huoli lisääntyneistä koulupoissaaloista (esim. Määttä ym., 2020; Hietanen-Peltola ym., 2022) ja perusopetuksen sitouttavan kouluyhteistyön kehittämistoiminta (ns. SKY-hanke, OKM, 2021; ks. myös kehittämistoiminnan arviointi: Markkanen & Pusa, 2023) johti 1.8.2023 voimaan tulleeseen perusopetuslain pykälän 26 muutokseen. Opetuksen järjestäjän velvollisuuksien laajentaminen kohdistui poissaolosten ennaltaehkäisemiseen, seurantaan ja niihin puuttumiseen. Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten nämä velvoitteet näkyivät ennen lakimuutosta pedagogisten asiakirjojen teksteissä.

Aineistomme on osa laajempaa OKM:n rahoittamaa koulupoissaoloja koskevaa hanketta, ja se poikkeaa aiemmista poissaoloja koskevista aineistosta siinä, että se koostuu oppilaiden pedagogisten asiakirjojen niistä (anonymisoiduista) teksteistä, joissa on maininta poissaaloista, sekä oppilaiden

poissaolojen määrästä. Aineisto sisältää kahden kunnan kaikki pedagogiset tekstit vuosilta 2018–2023 yllä mainituin rajauksin. Aineisto analysoidaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Alustavien tarkastelujen perusteella näyttää siltä, että kuntien kirjaamistavat poikkeavat toisistaan konkretian tasolla ja koulupoissaolojen ehkäisemisen käytänteet ovat hyvin tulkinnanvaraisia. Jatkotutkimuksissa on tarkoitus selvittää, onko asiointi muuttunut lakimuutoksen myötä.

Asiasanat: Koulupoissaolot, Perusopetus, Perusopetuslaki, Pedagogiset asiakirjat

"Kaikilla on mahdollisuus oppia" - Ammatillisten oppilaitosten opettajien käsityksiä inklusiosta

Minna Seppälä, Tampereen ammattikorkeakoulu

Esityksessä tarkastellaan ammatillisten oppilaitosten opettajien käsityksiä inklusion toteutumisesta työssään. Aihetta ei Suomessa ole aikaisemmin tutkittu, vaikka lainsäädäntö ohjaa inklusiiviseen toimintakulttuuriin. Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö painottaa oppimisen haasteiden tunnistamista, mahdollisuutta opintojen aikaiseen oppimisen tukeen sekä opiskelijan oikeutta yksilöllisiin opintopolkuihin tarpeidensa mukaisesti (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017).

Tutkimuksen aineisto koostuu ammatillisen koulutuksen opettajien (n=42) sähköisellä kyselylomakkeen kerättyjen avointen kysymysten vastauksista. Aineisto analysoidaan teorialähtöisellä sisällönanalyysillä, teemoittelemalla opettajien vastaukset Index for Inclusion -mallin kolmeen pääkategoriaan: 1) inklusiivinen koulukulttuuri, 2) osallistavan opetuksen periaatteet ja 3) inklusiiviset käytännöt.

Opettajat toteuttavat inklusiota koulujen inklusiivisten käytäntöjen sekä osallistavan opetuksen periaatteiden mukaisesti. Nämä periaatteet ilmenevät käsityksinä koulujen velvollisuuksista tukea opiskelijoiden monimuotoisuutta sekä opettajien vastuina järjestää opetus kaikkia opiskelijoita tukevasti. Opettajat yhdistävät vastauksissaan inklusion toteuttamiseen selkeästi vähiten inklusiivista koulukulttuuria käsitteleviä tekijöitä. Opettajat kokevat inklusion toteutumisen perustavan heidän omaan pedagogiseen osaamiseensa ja opetuksen toteutuksen siirtyvän pääosin yksittäisen opettajan vastuulle.

Asiasanat: Ammatillinen koulutus, Ammatillinen opettaja, Inklusio, Toimintakulttuuri

Kohti inklusiota kansainvälistä täydennyskoulutusta kehittämällä

Roosa Ylipietilä, Tampereen ammattikorkeakoulu

Suomessa inklusiivinen kasvatus ja kolmiportaisen tuen malli pohjautuvat laajaan inklusiokäsitykseen ja Education for all -liikkeeseen, joissa keskeisintä on, että jokaisella on oikeus saada koulutusta omien yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti huomioiden opetuksen ja oppimisympäristöjen kehittäminen sekä tukitoimien tarkoituksenmukaisuus. Inklusio nähdään tavoitteena, jota kohti on jatkuvasti pyrittävä tarkastelemalla kriittisesti siihen liittyviä asenteita ja käytäntöjä sekä aktiivisesti uudistamalla ja kehittämällä havaittuja epäkohtia.

Tämän 'Suomen inklusio-mallin' pohjalta on kehitetty kansainvälinen täydennyskoulutuskehikko EU 4 Inclusive Teaching, jonka tavoitteena on kouluttaa yhteensä 15 000 albanialaista K12-opettajaa training of trainers (TOT) -mallin mukaisesti opettajien inklusiivisen ymmärryksen ja pedagogisen osaamisen vahvistamiseksi.

Täydennyskoulutuksen kehittämiseksi kerätään monimenetelmällistä tutkimusdataa sekä kouluttajilta että koulutukseen osallistuvilta opettajilta. Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa kerätty tutkimusdata koostuu kouluttajien reflektioista (n=57) sekä opettajien lähimoduuleista antamasta määrällisestä ja laadullisesta palautteesta koulutuksen sisällöistä ja toteutuksesta (n=195). Tutkimuksen tavoitteena on arvioida ja kehittää täydennyskoulutuskehikkoa toimintatutkimuksen periaatteiden mukaisesti.

Alustavat tulokset osoittavat, että kansainvälisen täydennyskoulutuksen toteuttamiseen toisessa kulttuurissa liittyy monia erityispiirteitä, joiden huomioiminen vaikuttaa keskeisesti koulutuksen onnistumiseen ja vaikuttavuuteen. Keskeinen haaste inklusion edistämiseksi on sen määritelmän ja toteutuksen vahva konteksti- ja tilannesidonaisuus. Yhteisopettajuuden hyödyntäminen täydennyskouluttajan ja paikallisen opettajan välillä koulutuksen aikana näyttäisi sujuvoittavan merkittävästi koulutuksen toteutusta ja sisältöjen adaptointia paikalliseen kontekstiin.

Asiasanat: Inklusio, Täydennyskoulutus, K12-koulutus, Opettaja

Sessio 3/ Session 3

Yleinen, tehostettu ja erityinen tuki varhaiskasvatuksessa

Marja Syrjämäki, Itä-Suomen yliopisto

Esityksessä tarkastellaan ammatillisten oppilaitosten opettajien käsityksiä inklusion toteutumisesta työssään. Aihetta ei Suomessa ole aikaisemmin tutkittu, vaikka lainsäädäntö ohjaa inklusiiviseen toimintakulttuuriin. Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö painottaa oppimisen haasteiden tunnistamista, mahdollisuutta opintojen aikaiseen oppimisen tukeen sekä opiskelijan oikeutta yksilöllisiin opintopolkuihin tarpeidensa mukaisesti (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017).

Tutkimuksen aineisto koostuu ammatillisen koulutuksen opettajien (n=42) sähköisellä kyselylomakkeen kerättyjen avointen kysymysten vastauksista. Aineisto analysoitiin teorialähtöisellä sisällönanalyysillä, teemoittelemalla opettajien vastukset Index for Inclusion -mallin kolmeen pääkategoriaan: 1) inklusiivinen koulukulttuuri, 2) osallistavan opetuksen periaatteet ja 3) inklusiiviset käytännöt.

Opettajat toteuttavat inklusiota koulujen inklusiivisten käytäntöjen sekä osallistavan opetuksen periaatteiden mukaisesti. Nämä periaatteet ilmenevät käsityksinä koulujen velvollisuuksista tukea opiskelijoiden monimuotoisuutta sekä opettajien vastuina järjestää opetus kaikkia opiskelijoita tukevasti. Opettajat yhdistävät vastauksissaan inklusion toteuttamiseen selkeästi vähiten inklusiivista koulukulttuuria käsitteleviä tekijöitä. Opettajat kokevat inklusion toteutumisen perustavan heidän omaan pedagogiseen osaamiseensa ja opetuksen toteutuksen siirtyvän pääosin yksittäisen opettajan vastuulle.

Asiasanat: Yleinen tuki, Tehostettu tuki, Erityinen tuki, Pedagoginen asiakirja, Hallintopäätös

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen kehittäminen moniäänisen päätöksenteon keinoin

Kata-Riikka Kumpulainen, Itä-Suomen yliopisto

Tutkimuksessa tarkastellaan moniäänistä päätöksentekoa uuden tiedon luomisen menetelmänä suomalaisessa inklusiivisessa varhaiskasvatuksen kehittämistyössä.

Inklusiivisella varhaiskasvatuksella on vahva arvopohja YK:n lasten oikeuksissa, missä jokaisella lapsella on oikeus kasvatukseen, koulutukseen sekä tarvittavaan tukeen. Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja on johdonmukainen, mutta päätökset tehdään instituutioiden sisällä hierarkkisesta eriytyneissä "kuplissa". Päätöksenteko ei ole läpinäkyvää, eikä tieto kulje vastavuoroisesti instituutioiden eri tasojen välillä. Tiedot ja ohjeet valuvat "ylhäältä alas" ja vuoropuhelu eri tasojen välillä on harvinaista. Näin ollen päätösten toimeenpano alkuperäisillä inklusiivisilla arvoilla epäonnistuu.

Tutkimuksen tavoitteena on luoda uutta tietoa inklusiivisen varhaiskasvatuksen kehittämistyöhön hyödyntämällä moniäänistä päätöksentekoa. Menetelmässä korostuvat moninaiset näkökulmat, vuorovaikutusta säätelevät inhimilliset sekä hallinnolliset systeemit, joiden olemassaolo on helpompi havaita ja hyödyntää moniäänistä päätöksenteossa.

Tutkimushenkilöt (n=10) edustavat laadullisesti erilaisia rooleja: poliitikkoja, eri virkamiehiä, opettajia ja huoltajia. Kahdessa eri moniäänisessä päätöksentekoprosessissa osallistujat laajensivat toistensa ymmärrystä aiheesta tuomalla toisistaan eroavia kokemuksia ja näkökulmia keskusteluun. Aineisto kerättiin keväällä 2023.

Erilaiset näkökulmat ja kokemukset luovat uutta tietoa inklusiivisen varhaiskasvatuksen kehittämistyöhön. Moniääninen päätöksenteko menetelmänä nostaa esiin esteitä sekä ratkaisuja, luo laajemman ja systemaattisen kokonaiskuvan. Päätökset perustuvat uuteen, yhteisesti luotuun tietoon, mikä on keskeinen tekijä tehtäessä merkittäviä yhteiskunnallisia päätöksiä. Tutkimuksen aineisto analysoidaan diskurssi- ja sisällönanalyysillä pyrkimyksenä saada tietoa päätöksenteko- ja tiedonluontiprosesseihin vaikuttavista erilaisista lähestymistavoista, traditioista ja mekanismeista.

Asiasanat: Inklusio, Varhaiskasvatus, Moniäänisyys, Päätöksentekoprosessi

Johtajien käsityksiä inklusiivisen toimintakulttuurin johtamisesta ja kehittämisen kulmakivistä

Jukka Vetoniemi, Itä-Suomen yliopisto

Vaikka inklusiivinen kehitys on ollut esillä aina 90-luvulta lähtien, inklusiivinen toimintakulttuuri suomalaisissa kouluissa on edennyt hitaasti. Syitä tahmealle edistymiselle on esitetty mm. edelleen vahvasta yleis- ja erityisopetuksen traditiosta, resurssien ja osaamisen puutteesta, rakenteiden ja käytänteiden muuttumattomuudesta, inklusio-käsitteen ymmärtämättömyydestä, sekä muutoksen mahdottomuudesta yleensä.

Inklusiivisen toimintakulttuurin kehittämistä tehdään esteistä ja ennakkoluuloista huolimatta Suomessa koko ajan. Väitöskirjani kolmas osatutkimus käsittelee inklusiivisen toimintakulttuurin johtamista ja kehittämisen kulmakiviä.

Tämän laadullisen, temaattista analyysiä hyödyntävän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella johtajien kokemuksia inklusiivisen koulun kehittämisestä ja samalla löytää johtamisen elementtejä, joilla inklusiivista toimintakulttuuria saadaan edistettyä. Tutkimuksen perusteella inklusiivisen toimintakulttuurin edistäminen on inklusion luonteen takia moniulotteista ja johtajan toiminnassa korostuvat erityisesti suhdeorientoitunut ja muutosorientoitunut toiminta. Inklusiivisen toimintakulttuurin johtamisessa voidaan tämän tutkimuksen perusteella erottaa kolme elementtiä, jotka ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Ensimmäinen inklusion kehittämisen elementti on Ydin arvot (Core values). Koulun johtajien ymmärrys inklusion käsitteestä, siihen liittyvistä arvoista sekä kyky välittää inklusiivista ajattelua yhteisössä, toimii muutoksen perustana. Toisen elementin ytimenä on yhteisön jatkuva ja johdettu dialoginen ja informatiivinen vuorovaikutus (Informative and dialogical discourse), jonka yhtenä rakenteena toimii jaettu johtajuus. Kolmantena elementtinä, toiminnan kohteena on toimintakulttuurin muutos (Reforming tradition and procedural frameworks), johon tiivistyy rakenteellinen toimintatapojen ja käytänteiden muuttaminen.

Asiasanat: Inklusio, Johtaminen, Arvot

Häiritsevyys, ylemmyys ja kaipaus: toiseuksien monimuotoisuudesta ja purkamisesta koulukokemuksissa

Susanna Myllyneva, Lapin yliopisto

Yhdenvertaisuudesta puhutaan paljon. Se on keskeinen aihe demokraattisessa yhteiskunnassa käytyä keskustelua, mutta myös merkittävä osa inklusiota, kaikille yhteistä koulua, käsittelevää diskurssia. Inklusion käsite, ja siten käytännön toteutuskin, on monitulkintaista ja epäselvää. Käsite kaikille yhteisestä koulusta kulminoituu käytännöllisiin erityisopetukseen liittyviin järjestelyihin ja käsitteen määrittelyissä korostuu osallisuus oppimistapahtuman kontekstissa, jota koulun opetuksellinen tehtävä osaltaan määrittelee ja tukee. Inklusiota lähestytään pitkälti käytännöllisenä kysymyksenä, ja sen eettis-filosofinen lähtökohta jää vaimennetuksi. Peruskoulu on kuitenkin tila, jossa on samanaikaisesti läsnä monenlaisia erilaisuuden kokemuksia ja erotteluja eri vuorovaikutuskonteksteissa.

Esitykseni liittyy väitöstutkimukseeni, jossa tarkastelen toiseuden kirjoja koulukokemuksissa. Kysyn tutkimuksessani: Miten toiseus ilmenee aikuisten koulukokemuksia käsittelevissä kertomuksissa? Mitkä tekijät rakentavat ja/tai vahvistavat toiseuden kokemusta koulussa? Mitä toivottuja kohtaamisen tapoja eli toiseuden purkajia kertomuksista nousee? Tutkimusaineistoni koostuu 26 kertomuksesta, jotka ilmentävät elettyä ja koettua toiseustodellisuutta ja kuulumattomuutta koulussa. Narratiivinen lähestymistapa mahdollistaa subjektiivisten kokemusten kuvaamisen ja ymmärtämisen. Esityksessäni avaan näitä analysoimiani toiseuden rakentajia ja purkajia: ulkopuolistamisen ja mukaankuulumisen tekijöitä. Peilaan toiseuden kokemuksia kuulumisen ja yhdenvertaisuuden arvoihin, joita pidetään tärkeinä kasvatuksen tavoitteina. Tutkimukseni valmistunee vuoden 2024 aikana ja tutkimuksellani osallistun keskusteluun kaikille yhteisestä koulusta.

Asiasanat: Toiseus, Kuuluminen, Kuulumattomuus, Inklusio, Kaikille yhteinen koulu

3. Narratiiviset lähestymistavat

Sessio 1/Session 1

Making sense of narrativity

Hannu L.T. Heikkinen, University of Jyväskylä, Raili Keränen-Pantsu, University of Eastern Finland

What does narrativity actually mean? In political rhetorics, research and everyday speech the concept of narrative has been used in a variety of ways, often ambiguously, and the same ambiguity seems to recur in many languages other than English. The purpose of this presentation is to clarify the meaning of narrativity and its related concepts.

Drawing from structuralist narratology, epistemology and philosophical anthropology, we introduce the following six ways of using the concept of narrative:

1. Narrativity as a human way of being in the world - an existential dimension
2. Narrativity as a way of knowing - an epistemological dimension
3. Narrativity as a way of doing research - a methodological dimension
4. Narrativity as a creative or experimental way of writing - a research report dimension
5. Narrativity as a form of research material - a data dimension
6. Narrativity as a practical tool - a practice dimension

These dimensions are intertwined in many ways and cannot be divided into different categories in an exclusionary way. However, we will consider each of these dimensions below one by one, for analytical purposes. After having introduced these six dimensions, we move on to examine the central concepts related to narrativity and its relationship with the concepts of story, narrative and narrative discourse.

Keywords: Narrative theory, Narrative research, Research methodology, Truth, Post qualitative research

How do novice researchers undertake their narrative research project simply and successfully?

Audrey Paradis, Anne Pellikka, University of Oulu

Narrative methodology is increasing in popularity, and while the richness and variety of novel narrative research avenues and approaches can be inspiring for seasoned researchers, interested novice researchers might struggle with dense narrative literature. We thus want to investigate how novice narrative researchers conduct their studies successfully. This article looks at 93 master's theses conducted in the educational field by Finnish and international students who utilized narrative methodology in the Faculty of Education and Psychology at the University of Oulu. Our preliminary findings show that despite the varied and robust narrative methodology literature available, novice researchers often struggle to utilize narrative research methodologies effectively and consistently.

This highlights a disjuncture in the practical application of narrative literature. By examining the master's theses, we can outline what those students found clear and helpful, what approaches were most popular and accessible, and what led them to conduct their studies convincingly. Based on the students' thesis work, we therefore aim to propose basic steps for novice researchers to undertake their first steps in narrative research in education and other fields. Our novel approach goes beyond simple topdown classification and assessment of what students do. Instead, we take the students' perspective to decipher what makes sense to them narratively, to build and offer an individually interpretative pathway into narrative research. With this novel, inclusive and flipped approach, we wish to showcase novice researchers' voices and interests, contribute in making narrative research more accessible, and increase the quality of early narrative research.

Keywords: Narrative research, Novice researchers, Teacher education research, Master's theses, Narrative methodologies

When I write, I don't think about anyone. Ethical issues in creative autoethnographical writing.

Essi Ikonen, University of Helsinki

Autoethnography is a research method where the researcher uses her own experience to understand cultural phenomena. Creative writing and techniques of fiction are increasingly used also in autoethnography for instance to move the reader toward a deeper understanding of a topic, or to secure the anonymity of other people appearing in autoethnographical data. However, while creative writing may provide tools for overcoming some methodological and ethical issues, it can also cause additional challenges.

In this presentation I will explore ethical issues related to creative autoethnographical writing by 1) Inviting participants to reflect these issues through vignettes from methodological literature and autofiction, 2) Introducing some ethical dilemmas related to creative autoethnographical writing emerging in my own research, 3) Opening the space for mutual discussion.

Keywords: Autoethnography, Autofiction, Ethics, Creative research writing

Sessio 2/ Session 2

Tulevaisuusmielikuvien muistelua ja kuvittelua uudelleen – mitä tulevaisuusajattelumme paljastaa nykyhetkestämme?

Hanna Lampi, Helsingin yliopisto

Tulevaisuusmielikuvien muistelua ja kuvittelua uudelleen – mitä tulevaisuusajattelumme paljastaa nykyhetkestämme? Mitä ajatuksia, tunteita ja narratiiveja nuoret aikuiset kertovat nähdessään omat lapsena ja nuorena piirtämänsä tulevaisuuspiirustukset tai -miellekarttansa? Muistavatko he aikaisempia unelmiaan? Löytyykö yksittäisen henkilön piirustuksista samoja teemoja, polkuja, jotka jatkuvat 9-, 12-, 15-vuotiaasta aina n. 27-vuotiaaksi saakka? Tätä olen selvittänyt viime vuoden

aikana haastatteleamalla alle kolmikymppisiä aikuisia antamalla heille saman tehtävänannon kuin aiemminkin, eli kuvitella ja piirtää mm. itsensä, kotinsa ja läheisensä 40-vuotiaana. Esittelen eri maalaisten (suomalaisten, tansanialaisten, ghanalaisten, isobritannialaisten ja intialaisten) lasten ja nuorten tulevaisuuskuvia tarkastelleen väitöstutkimukseeni (2017: <http://hdl.handle.net/10138/185238>) tuloksia sekä siihen perustuvan, tuoreimman haastattelu- ja piirros-/miellekartta-aineiston. Keskityn erityisesti suomalaisilta aikuisilta (N=14) keräämääni haastatteluaineistoon, jota olen juuri aloittamassa tarkempaa analysointia AtlasTI-ohjelmistolla. Mitä tulevaisuuspiirros/miellekartta voi kertoa henkilön nykyisestä elämästä ja hyvinvoinnista? Säilyvätkö yksilön arvot ja ajatukset elämästään pysyvinä? Miten korona-aika on vaikuttanut nuorten aikuisten unelmiin?

Esityksessä pääset kokeilemaan myös itse tätä tulevaisuuskasvatuksellista menetelmää sekä kuulet enemmän tulevaisuustutkimuksen ja -kasvatuksen tuomista mahdollisuuksista esim. globaali-kasvatuksellisenä tai eri oppiaineita sisällöllisesti yhdistävänä tekijänä. Pohditaan yhdessä narratiivista tutkimusmenetelmää väljemmässä kontekstissa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006) elämäntutkimuksen avointen haastatteluiden ja kuvien kautta.

Asiasanat: Tulevaisuuspiirustus, Elämäntutkimus, Pitkittäistutkimus, Tulevaisuusmielikuva, Tulevaisuuskasvatus

Tauottaja, Oppija, Vapaa-ajan liikkuja ja Olisipa aikaa -tyyppi kestävää työelämää edistämässä

Annukka Tapani, Tampereen Ammattikorkeakoulu

Olipa kerran ammatillisen koulutuksen työyhteisö, jossa havahduttiin tarpeeseen edistää yksilöiden hyvää työelämää mutta myös planetaarista terveyttä. Mediankin uutisoinneista uupumisiin ja terveyden vaateisiin tunnistettiin, että tulevaisuuden osaajien opettajat eivät itse voi hyvin. Kehitykseen olivat vaikuttaneet yksilöllistymiskehitys, työelämän ylikuumeneminen ja intensivistyminen, uudistuneen ammatillisen koulutuksen myötä myös opettajan työn mosaiikkimaistuminen. Työyhteisölle tarjottiin työpajoja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseen osana työpäivää, tarkoituksena vähentää istumisen tuottamia fysiologisia haittoja, kuten verenkiertohäiriöitä ja alttiutta diabetekseen mutta myös keventää kognitiivista kuormitusta innostamalla irtautumaan hetkeksi työpisteeltä ja palauttamaan keskittymiskykyä. Työpajojen jälkeen osallistujat kirjoittivat eläytymistarinoita.

Näiden narratiivisen analysoinnin jälkeen työyhteisöstä löytyi neljä työpäivän aikaisen palautumisen tyyppitarinaa: Tauottaja, Oppija, Vapaa-ajan liikkuja ja Olisipa aikaa -tyyppi. Tauottajan tarinassa korostuivat säännölliset tauot ja koneelta irtautuminen. Oppija oli oivaltanut saamansa tiedon kautta taukojen ja työpäivän aikaisen liikkumisen merkitystä. Vapaa-ajan liikkuja voimaantui joko ennen tai jälkeen työpäivän tekemistään inspiroivista aktiviteeteista. Olisipa aikaa -tyyppi kuului niihin, joille palautuminen työpäivän aikana tai sen jälkeen oli riittämätöntä. Tietoa oli liikkumisen tärkeydestä, mutta vapaa-ajalla voimavarat riittivät vain sohvalle makaamiseen ja karkin syönttiin. Tarinoissa yhteisenä elementtinä tunnistettiin yhteisöllisyyden erimuotoiset voimat. Niiden myötä kytkeytyminen kestävään työelämään on mahdollista. Jotta olipa kerran työyhteisö ei jää vain tarinan tasolle, tarvitaan keskustelua säällisestä, riittävän hyvästä työstä sekä pelisääntöjä yksilö-, tiimi- ja organisaatitasolla.

Asiasanat: Eläytymistarinat, Narratiivinen analyysi, Kokemus, Hyvinvointi, Ammatillinen koulutus

Alakoululaisten eläytymiskertomukset kouluruokailusta – kohti narratiivista analyysia

Sanna Talvia, Helsingin yliopisto, Emmi Tuovinen, Marttaliitto ry

Kouluruokailu on osa jokaista koulupäivää. Kouluruokailu elää meillä kaikilla muistoissa osana lapsuuden ja nuoreen kokemuksia ja se herättää säännöllisesti paljon tunteita ja keskustelua myös mediassa. Kouluruokailututkimuksessa on viime vuosina laajennettu näkökulmia kouluruokailun toteutuksen tai ravitsemuksellisen ja aistinvaraisen laadun tutkimisesta yhä enemmän tarkastelemaan kouluruokailua sosiokulttuurisena ja kasvatuksellisenä ilmiönä. Tutkimuksissa on enenevästi otettu mukaan myös lasten ja nuorten näkökulma ruokailuun. Keräsimme Pohjoismaissa toteutetussa ProMeal-kouluruokailututkimuksessa laajan eläytymiskertomusaineiston, jossa alakouluikäiset lapset eläytyivät kirjoittamaan hyvästä tai huonosta kouluruokailukokemuksesta. Olemme aiemmin analysoineet Suomessa kerättyä aineistoa (n=190) narratiivina temaattisen analyysin keinoin. Analyysissä päädyttiin kolmeen pääteemaan alateemoineen: Ruoka ja syöminen (mieltymykset, terveys ja jaksaminen, odotukset ja tunteet, ruokahävikki), Ruokailutilanne (Aika ja tila, aikuisvetoisuus) ja Sosiaalinen ympäristö (kenen kanssa, toisten mielipiteet, minä suhteessa muihin, nolot tilanteet). Esityksessä ja sen innoittamassa keskustelussa on pohditaan narratiivisen analyysin mahdollisuuksia kerätyn aineiston jatkotyöstön kannalta.

Asiasanat: Kouluruokailu, Eläytymiskertomusmenetelmä, Oppilaat, Narratiivinen analyysi

Sessio 3/Session 3

Emotional configurations of grief - Narratives from the childhood

Saila Poulter, Lasse Lipponen, Annukka Pursi and Emma Kurenlahti, University of Helsinki

Being a human involves encountering losses. In this presentation we report on the results of a narrative-grounded investigation of grief. Exploring university students' grief narratives (N=75), we focus on the interplay of emotion, sense-making, and practice in the context of grief-related life events during students' childhood. Narratives provide a good starting point for researching grief, and sensemaking about grieving as they capture and convey participants' lived experiences and emotions. The grief narratives also illustrate how grief experienced by an individual is shaped by social, cultural, religious, economic, political, and historical reasons and contexts.

The study relies on a cultural-historical approach, and especially on the idea of emotional configuration that we use as a theoretical and methodological tool for looking at the interplay of emotion, practice, and sense-making in the narratives. In the narratives, the sources of grief were multiple; the most reported losses were death-related, but also non-death losses such as parents' divorce, separation from the siblings, and bullying were mentioned. The unifying feature in the narratives was the changes in the sense-making process brought about by the grief and grief-related life events experienced in childhood. As a result of the analysis, we identified three prominent themes or emotional configurations: First, grief and grief-related life events during childhood, especially death of a close person, produced a deeper understanding of the permanent absence and finality of things. Second, religion or spirituality was a kind of an emotionally supportive framework for finding new meanings in grief. Third, 'the quietness' of children's grief was notable and the narratives often brought up the loneliness and invisibility of grieving children. Thus, the narratives

challenge us to think, how learning from children's experiences can help to revise the theories and practices of grief.

Keywords: Grief, Emotional configuration, Narratives

“450 balls in the air”: Teacher-student relationships amidst the constraints of working conditions

Virve Keränen, Minna Uitto ja Sonja Lutovac, University of Oulu

Teacher-student relationships are of key importance to teachers' daily work (e.g., Rytivaara & Frelin, 2017). Teachers' work is manifested in how teachers treat and regard their students and the subject(s) they teach (Hansen, 2021). Teacher-student relationships are structurally related to teachers' work and teachers cannot but engage with these relationships (Kelchtermans, 2017). This means that the relationships form both a working condition, and a dimension of teachers' practice and professional development (Kelchtermans, 2009).

Teachers' working conditions and the expectations towards teachers are changing as they are becoming more demanding. Given the changing conditions of teachers' work and core position of teacher-student relationships in it, research is needed on how the changes in teachers' working conditions affect teachers' relations with students.

This narrative study is a part of RELA research project aiming to unpack changing relationships in teachers' work. The data consists of narrative interviews conducted in 2020-21 with 10 subject teachers working in Finnish basic education. We analysed teachers' stories by applying horizontal and vertical reading to explore how do teachers navigate between tensions and alignments in their relationships with students amidst changing working conditions.

Tensions in teacher-student relationships seem to relate, for example, to students' changed learning skills and demands towards teachers. Alignments in teachers' stories relate to wanting to act according to what is best for a student and being a teacher precisely because of the students. Teachers navigate between the tensions and alignments in various ways, such as lowering the expectations towards students and creating their own rules inside the classroom.

Our study shows teachers' work as complex. However, teachers actively navigate between the tensions and alignments, which needs to be acknowledged in discussions about today's teachers' work with students.

Keywords: Narrative, Teachers' work, Teacher-student relationships

4. Aikuiskasvatuksen ja jatkuvan oppimisen teemaryhmä/ Thematic group on adult education and continuous learning

Sessio 1/Session 1

Työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen ja organisaation tavoitteiden ja arvojen yhdenmukaisuuteen liittyvät tekijät

Petri Nokelainen, Tampereen yliopisto, Milla Räisänen, University of Helsinki, Angelo Riviezzo, University of Sannio, Gilda Antonelli, University of Sannio

Mittausinvarianssitestien tulokset osoittivat, että neljän faktorin rakenne oli pätevä sekä yhdistetyssä aineistossa että maakohtaisissa aineistoissa.

Rakenneyhtälömallinnuksen tulokset osoittivat, että yhdenmukaisuus organisaation tavoitteiden ja arvojen kanssa (eksogeeninen muuttuja) oli tilastollisesti merkitsevästi positiivisessa yhteydessä kolmeen endogeeniseen muuttujaan: Haastava ja kehittävä työ ($R^2 = .39$); oppimisen resurssit ($R^2 = .46$); tunnustaminen asiantuntijana ja oppijana ($R^2 = .56$). Yhdenmukaisuuden kehittymistä voidaan tukea 1) auttamalla työntekijöitä mukauttamaan odotuksiaan vastaamaan työpaikan todellisuutta, 2) määrittelemällä työlle tarkoitus ja siihen liittyvät arvot (jotka työntekijä voi jakaa ja ymmärtää), 3) osoittamalla, miten työntekijöiden roolit edistävät organisaation päämääriä, ja 4) antamalla työntekijöille mahdollisuus yhdistää työtehtäviä elämäntavoitteisiin, joilla on henkilökohtainen merkitys.

Asiasanat: Workplace learning, Recognition, Congruence, Cross-cultural, Survey

Vastavuoroinen joustavuus osana teollisuusyritysten resilienssiä kriisitilanteissa

Katriina Tapanila, Tiina Saari, Pasi Pyöriä, , Katri Otonkorpi-Lehtoranta, Tampereen yliopisto

Viime vuosien yhteiskunnalliset kriisit kuten koronapandemia ja sota Ukrainassa ovat vaikuttaneet globaaliin talouteen ja sitä kautta monen suomalaisen teollisuusyrityksen toimintaan. Näistä kriiseistä on seurannut muun muassa pulaa raaka-aineista ja tuotteiden kysynnän vaihtelua. Kriiseistä selviäminen on vaatinut yrityksiltä yhä enemmän resilienssiä eli joustavuutta, palautumista ja uudistumis- ja oppimiskykyä. Koska henkilöstön valmius joustaa työssään on keskeinen osa organisaatioiden resilienssiä, on syytä suunnata katse työntekijöiden toimijuuteen kriisitilanteissa.

Tässä esityksessä tarkastelemme tapoja, joilla teollisuustyöntekijät ovat joustaneet työpaikkojensa kohtaamissa kriisitilanteissa ja siten myötävaikuttaneet näistä kriiseistä selviytymiseen. Kiinnostuksemme kohteena on teollisuusyritysten oppiminen kriisi- ja poikkeustilanteissa: millaisia joustavia toimintatapoja ne ovat kehittäneet selviytyäkseen kriisitilanteista. Koska organisaatioiden resilienssissä ei ole kyse pelkästään työntekijöiden toimijuudesta, tutkimme myös, miten työnantajat vastavuoroisesti tukevat ja mahdollistavat työntekijöiden joustavaa toimintaa kriisitilanteissa.

Esitys pohjautuu vuosina 2023-2024 toteutettavassa Teollisuustyöntekijöiden toiminta kriisitilanteissa – joustavuuden ehdot ja käytännöt -hankkeessa kerättyyn aineistoon. Aineisto koostuu teollisuustyöntekijöihin ja luottamusmiehiin kohdistuneen kyselyn vastauksista (n=1 585)

sekä teollisuusyritysten ylintä johtoa ja keskijohtoa edustavan kahdeksan henkilön haastattelusta. Kyselyyn vastaajat ja haastateltavat edustivat kemian-, metalli- ja puutuoteteollisuutta. Tarkastelemme tässä esityksessä alustavia havaintoja kysely- ja haastatteluaineistosta.

Avainssanat: Joustavuus, Resilienssi, Teollisuustyö, Kriisitilanne

Ristiriidat ja jatkuva oppiminen moniorganisatorisessa kontekstissa

Tuija Corner, Anu Kajamaa, Juha Tuunainen, Oulun yliopisto

Jatkuvaa oppimista käsittelevässä tieteellisessä kirjallisuudessa tarkastelun kohteena on usein yksilön oppiminen, yhteisöjen oppimisen jäädessä vähemmälle huomiolle. Käynnissä oleva tutkimuksemme laajentaa tarkastelua kollektiiviseen näkökulmaan tunnistamalla moniorganisatorisen yrittäjyysyhteisön toiminnan tasoja ja tarkastelemalla niiden yhteenkietoutumista historiallisesti kehittyneiden ristiriitojen ja ongelmien ratkaisun näkökulmasta. Tutkimamme yrittäjyysyhteisö on määräaikainen projektiorganisaatio, joka toimii yhteistoimintaa ja kokeilua mahdollistavana rakenteena.

Hyödynnämme tutkimuksessamme muutoslaboratorio-menetelmää, joka tarjoaa tavan tarkastella ja tukea jatkuvaa yhteisöllistä oppimista osana yrittäjyysyhteisöjen toimintaa. Tunnistimme aineistosta neljä toiminnan tasoa: organisaatioiden; projekti-; käytäntö-; ja työntekijätasot, jotka esiintyivät sekä itsenäisesti, että toisiinsa kietoutuneina ja vuorovaikuttavina. Lisäksi yrittäjyysyhteisön muutoslaboratoriosta paljastui ilmentymiä neljänlaisista ristiriidoista. Tarkastelemme esityksessämme Kasvatustieteen päivillä yrittäjyysyhteisön toiminnan tasojen ja ristiriitojen yhteyksiä ja niiden välisten jännitteiden ratkaisemisen merkitystä jatkuvalla yhteisöllisellä oppimisella.

Avainssanat: Jatkuva oppiminen, Organisaation tasot, Ristiriidat, Muutoslaboratorio

Sessio 2/ Session 2

Millaista on hypoteesien testaus käytäntöperusteisessa tutkimuksessa? Ja miksi se on tärkeää?

Sami Paavola, Helsingin yliopisto

Aikuiskasvatustieteen ja työelämä tutkimuksen piirissä korostuu usein käytäntöperusteinen tutkimus ja siinä ajatus, että hypoteeseja tulee käytännössä testata, jos halutaan saada selvyys niiden toimivuudesta (Miettinen 2006). Tässä metodologisessa esityksessä kysyn, kuinka hyvin käytännön kokeiluihin liittyvä testaamisen idea ymmärretään tai on osattu mallintaa. Väitän, että monet alueen klassikotkin (kuten pragmatistit Dewey ja Peirce) esittävät testaamisen ja kokeilun mallina sellaista kuvaa luonnontieteestä, jossa selitetään lakien ohjaamaa toimintaa johtamalla siitä ennakoituja havaittavia seurauksia. Tämä sopii kuitenkin huonosti sen ymmärtämiseen, miten ihmistieteessä ja käytäntötutkimuksessa kokeilut toimivat. Haen toimivampaa mallia jo G. H. Meadin esittämästä työhypoteesin käsitteestä (Mead 1899) ja kulttuurihistoriallisen toiminnan teorian abstraktista konkreettiseen menetelmän muotoiluista (ks. Miettinen 2000). Näiden perusteella esitän, että käytännön kokeiluissa kyse on enemmän teorioiden ja käsitteiden rikastamisesta kuin hypoteesien luonnontieteen mallin mukaisesta testaamisesta. Rikastaminen tarkoittaa sitä, että käytännön

kokeilujen aikana niin käsitteet kuin teoreettiset lähtökohdatkin voivat kehittyä ja muuttua. Tarkoituksena on, että käytännön toimijat ja tutkijat kehittävät kokeilun innoittamana käytännön toimintatapoja ja välineitä toteuttaa käsitteellisteoreettisia lähtökohtia. Tällainen käytäntötutkimuksen tieteenfilosofisen itseymmärryksen kehittäminen olisi tarpeellista, koska usein metodologian ihannemallit eivät ota huomioon käytäntötutkimuksen erityispiirteitä. Se antaa aineksia tulkita käsitteiden roolia kokeilujen osana eri tavoin kuin perinteiset testaamista korostavat mallit.

Asiasanat: Käytännön kokeilut, Testaaminen, Käytäntötutkimus, Metodologia, Työhypoteesi

“Eihän mul oo mikään semmonen normaali ollu tää mun työura” – Selontekoja murtumista ja narratiivinen positiointianalyysi laadullisessa seurantatutkimuksessa

Päivi Siivonen, Turun yliopisto, Maija Korhonen, Itä-Suomen yliopisto

Tässä esityksessä sovellamme vuorovaikutuksen tutkimukseen perustuva analyysimenetelmää narratiiviseen identiteetin tutkimukseen. Illustroimme narratiivista positiointianalyysiä laadullisen seuranta-aineiston luennossa aikuisena kauppatieteistä valmistuneen Elsan esimerkin avulla. Analyysi keskittyy työelämätrajektorilla ajallisesti rakentuviin selontekoihin murtumista, kuten irtisanomisesta. Analyysissa tarkastelemme erityisesti toimijuusdilemmaa ja miten Elsa neuvottelee toimijuuttaan suhteessa työllistettävyyden kulttuuriseen mallitarinaan, samalla ratkoen jatkuvuus/muutos dilemmaa. Kertoessaan ei-lineaarisesta työelämätrajektoristaan eri yleisöille, Elsa samalla torjuu yleistetyn toisen implisiittisen syytöksen siitä, että hänen työelämätrajektorinsa olisi jotenkin ongelmallinen. Hän asemoi itsensä työllistettävyydiskurssin mukaisesti päteväksi ja halutuksi työntekijäksi, jolla on “oikeanlainen” persoonallisuus ja yrittäjämäinen asenne. Kerronnassaan Elsa esittää itsensä kahdella ristiriitaisella tavalla: ensinnäkin hän esittää itsensä altavastaajaksi, joka ei ole vastuullinen eikä syyppää omaan työllisyystilanteeseensa sillä maantieteellisellä alueella, jolla hän asuu. Toiseksi hän esittää itsensä aktiivisena toimijana ja itsenäisenä, proaktiivisena ja vastuullisena yrittäjänä. Analyysi tuo esiin identiteetin moniäänisyyden riippuen tilanteesta ja yleisöstä.

Asiasanat: Employability, Adult graduate, Account for rupture, Narrative positioning, Qualitative follow up research

Hankkeistuminen ja aikuiskasvatus – Tarkastelun kohteena vapaa sivistystyö

Satu Heimo, Åbo Akademi

Vapaalla sivistystyöllä on Suomessa yli satavuotinen historia demokratian ja yhdenvertaisuuden rakentamisessa. 2000-luvulla toimintaa on alettu kuitenkin enenevässä määrin kehittää määrääkaikaisella projektirahoituksella. Tässä esityksessä tarkastelen aikuiskasvattajien kehittämiskäytäntöjä hankkeistuneessa vapaassa sivistystyössä. Osana väitöstutkimustani pohdin, miten projektimainen toimintamuoto mahdollistaa tai rajoittaa kehittämistä.

Tutkimuksen empiirinen aineisto (viestintämateriaali, kokous- ja havainnointimuistiinpanot, kyselyt ja ryhmäkeskustelut) on kerätty vuosina 2020–2021 toteutuneessa vapaan sivistystyön hankkeessa. Tutkimusta voidaan pitää teknisenä toimintatutkimuksena (Kemmis, McTaggart & Nixon 2014), jossa

tutkijan kiinnostus kohdistuu hänen omiin käytäntöihinsä ko. hankkeen koordinaattorina. Aineisto on analysoitu käytäntöarkkitehtuuriteorian avulla ja tutkimuksen tulokset sanallistavat hankekäytäntöjen rakenteita, diskursseja sekä valta- ja solidaarisuussuhteita.

Tulokset osoittavat, että koulutuskäytäntöjen ymmärtämisen sijaan aikuiskasvatustajalta vaaditaan hankkeessa retorisen vaikuttamisen keinoja. Hankkeen lyhyt kesto ei mahdollista eri osapuolten välistä dialogia, ja julkituotujen tavoitteiden lisäksi hankkeessa voidaan pyrkiä myös oman aseman vahvistamiseen. Hankemuotoisen toimintatavan ongelmia on kuitenkin haastavaa tuoda esille, sillä seurauksena voi olla tulevaisuuden rahoitusten menettäminen.

Projektirahoitusta tulisi aikuiskasvatuksessa tarkastella kriittisesti, sillä oppiminen ja paikallinen kehittäminen vaatii aikaa ja pitkäjänteisyyttä. Hankkeiden tulisi myös voida mahdollistaa oppiminen, jonka lopputulos ei aluksi ole tiedossa. Asioiden onnistuneeseen sanallistamiseen keskittyvä rahoituspolitiikka on epätasa-arvoista toimintalogiikasta tietämättömille toimijoille ja luo katteettomia lupauksia osallistujille.

Asiasanat: Vapaa sivistystyö, Kehittäminen, Hankkeet, Käytännöt, Toimintatutkimus

Kokko-hankkeen antia: keskeisimmät hyödyt ja korkeakoulupedagogiikan kehittäminen tulevaisuudessa

Jere Riekinen, Turun yliopisto, Taina Civil, Hämeen ammattikorkeakoulu, Mari Murtonen, Turun yliopisto, Liisa Postareff, Hämeen ammattikorkeakoulu, Sara Rönkkönen, Hämeen ammattikorkeakoulu

Korkeakoulupedagogiikan kouluttajien ja kehittäjien (KouKe) merkitys opetuksen ja pedagogisen johtamisen kehittämisessä on keskeinen, sillä heillä on mahdollisuus vaikuttaa pedagogisen kulttuurin, arvojen ja käytäntöjen kehittämiseen. Olemassa oleva tutkimuskirjallisuus on kuitenkin melko vähäistä. Myös korkeakoulujen sisäinen kehitystyö on entistä tärkeämpää korkeakoulupedagogiikan kehittämiseksi, mutta tämän lisäksi tarvitaan korkeakoulujen rajat ylittävää kansallista yhteistyötä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen korkeakoulupedagogiikan kouluttajien ja kehittäjien osaamisen kehittäminen -hanke (Kokko) keskeisinä tavoitteina on kehittää heidän osaamistaan ja korkeakoulujen pedagogisia käytänteitä. Kokko-hankkeen (2021–2023) osatavoitteet ovat 1) vertaisoppiminen; 2) jatkuvan oppimisen pedagogiikka; 3) hyvinvoiva ja yhteisöllinen korkeakoulu ja 4) pedagoginen johtamistoiminta. Hankkeen aikana osatoteuttajina toimivat korkeakoulut ovat toimineet tiimeinä ja pitäneet erilaisia koulutuksia ja verkostoitumistilaisuuksia sekä tuottaneet monipuolisia materiaaleja KouKe-verkoston jäsenille.

Vuonna 2023 Kokko-hankkeeseen osallistuneilta korkeakoulupedagogiikan kouluttajilta ja kehittäjiltä ja osatoteuttajilta (yksi vastaus per osatoteutus) kerättiin kyselyaineistot (n=21), joissa kartoitettiin muun muassa Kokko-hankkeen hyötyjä, saatuja oivalluksia ja tulevaisuuden suuntia. Esityksessä käsittelemme analyysin tulokset vastaten seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) Mitä hyötyä Kokko-hankkeesta on ollut?
- 2) Miten korkeakoulupedagogiikan kouluttajien ja kehittäjien osaamista tulisi kehittää tulevaisuudessa?

Tutkimustulokset tarjoavat tärkeää tietoa Kokko-hankkeen onnistumisista hankkeen kohderyhmän ja osatoteuttajien näkökulmista. Tämän lisäksi pureudumme KouKe-verkoston ja osatoteuttajien kehitysehdotuksiin sekä toiveisiin tulevaisuuden jatkoaskelien osalta. Pohdimme myös, kuinka korkeakoulut voisivat niihin vastata.

Asiasanat: Kokko-hanke, KouKe-verkosto, Korkeakoulupedagogiikka, Kehittäminen

Sessio 3/Session 3

Opintopistejärjestelmien rooli korkeakoulujen aikaperustaisina mittayksiköinä

Jarkko Impola, Oulun yliopisto

Opintopisteistä on tullut tavanomainen osa suomalaisten korkeakoulujen arkea. Meillä sovellettava Eurooppalainen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmä (ECTS) on ollut keskeinen osa Bolognan prosessiin sitoutuneiden, Eurooppalaiseen korkeakoulutusalueeseen (EHEA) kuuluvien maiden korkeakoulutusjärjestelmien yhdenmukaistamisprosessia 2000-luvun taitteesta lähtien. Suomessa aiempi opintoviikkojärjestelmä korvautui opintopisteillä virallisesti syksyllä 2005 uuden tutkintoasetuksen myötä. Opintopisteistä on sittemmin tullut korkeakoulututkintojen itsestään selviää rakennuspalikoita, joiden perusteella paitsi mitoitetaan tutkintorakenteet, myös seurataan opintojen oikea-aikaista etenemistä. ECTS-ohjeen perussääntönä on, että yhteen opintopisteeseen katsotaan sisältyvän 25–30 tuntia (Suomessa 27h/op) opiskelijan työtä yhdistettynä opintokokonaisuuden hyväksyttävään suorittamiseen.

Vaikka opetus- ja kulttuuriministeriö ei enää 2021 eteenpäin ole myöntänyt korkeakouluille rahoitusta suoritettujen opintopisteiden perusteella, on pisteillä edelleen keskeinen rooli korkeakoulupoliittisena aikavaluuttana, jonka toimintaan ja arvonsäätelyyn liittyy tutkimuksellisesti vähälle huomiolle jääneitä ominaispiirteitä. Tutkintorakenteiden suunnittelussa ja mitoittamisessa pyritään mahdollisimman sujuvien opintopistekertymien varmistamiseen ja esimerkiksi opiskelijoiden toimeentulo on edelleen sidottu riittävään opintopistekertymään. Esityksessä käsitellään ECTS-opintopistejärjestelmän roolia korkeakoulujen aikaperustaisena oppimisvaluuttayksikkönä, sivuten myös muita vastaavia järjestelmiä. ECTS-järjestelmän olettaa onnistuneen oppimisen edellyttämästä keskimääräisestä ajasta peilataan tutkimusnäyttöön opiskelijoiden ajankäytöstä, opintojen kuormittavuudesta sekä opintomenestyksestä. Johtopäätöksissä arvioidaan opintopistejärjestelmien toimivuutta opintojen mitoittamistyökaluna sen vahvuuksien, heikkouksien sekä kehittämisen näkökulmasta.

Asiasanat: Opintopisteet, ECTS, Korkeakoulutus, Opintojen kuormittavuus, Aika

Yliopisto pandemian jälkeen: muutos kohti hybridityökäytäntöjä

Liubov Vetoshkina, Sami Paavola, Helsingin yliopisto

Koronapandemian jälkeistä digiloikkaa voi pitää yhtenä viime aikojen akateemisen maailman suurimpana kriisinä. Monille organisaatioille, erityisesti yliopistoille, pandemian jälkeinen aika on tuonut uusia haasteita, kun työkäytäntöjä on pakko organisoida uudelleen. Akateemisten työntekijöiden on muutettava työkäytäntöjään koskien tutkimusta, opetusta, hallinnollisia ja yhteiskunnallisia tehtäviä hybridikäytännöiksi, jotka tapahtuvat sekä fyysisesti, että verkossa. Tämän tutkimuksen tavoitteena on analysoida, miten akateemiset työntekijät muuttavat työkäytäntöjään koronapandemian jälkeisessä maailmassa. Aineistona toimivat erään suomalaisen yliopiston ihmistieteellisen tiedekunnan eri rooleissa ja uravaiheissa olevien akateemisten työntekijöiden 19 haastattelua (mukaan lukien professoreita, lehtoreita, väitöskirjatyöntekijöitä sekä hallinto- ja johtohenkilöstöä). Haastattelut toteutettiin noin vuosi koronarajoitusten poistamisen jälkeen keväällä-kesällä 2023.

Käytäntöperusteiset lähestymistavat auttavat kuvaamaan akateemisen työn meneillään olevaa muutosta ja sitä kuinka transformaatiot tapahtuvat arkipäiväisessä työssä. Useat käytäntöteoriat ovat kuitenkin keskittyneet käytäntöjen habitualisuuteen eli niiden toistuviin ja rutiininomaisiin esireflektiivisiin prosesseihin. Miettinen ym. (2012) korostaa, että käytäntöjen kehittäminen vaatii kuitenkin toimijoiden käytäntöjä koskevaa reflektiota ja uusien käytäntöjen kehittämistä rutiininomaisen selviytymisen lisäksi.

Analysoimme sitä, miten sekä toistuvat että reflektiiviset elementit ovat läsnä ja ratkaisevia korona-ajan jälkeisessä käytäntöjen transformaatiossa. Alustavassa aineistoanalyysissä keskityimme habituaalisuuden ja reflektiivisuuden vuorovaikutukseen akateemisen työn käytännöissä.

Asiasanat: Akateeminen työ, Hybridityö, Digitalisaatio, Työkäytännöt, Käytäntöjen muutos

“Aluksi tuntui vaikealta.” - Aikuisopiskelijoiden TVT-taidot opettajankoulutuksessa

Lassi Lavanti, Minna Maunula, Raisa Harju-Autti, Heidi Harju-Luukkainen, Jyväskylän yliopisto

Digitalisaatio on muuttanut perinteisiä oppimiskokemuksia, ja iPadit ovat yksi yleisimmin käytetyistä mobiililaitteista opetuksessa. Samanaikaisesti opettajakoulutukseen kohdistuu sekä kansallisesti että kansainvälisesti useita muutospaineita. Tämä muutoskehitys on ollut nopeaa. Opettajankoulutuksen digitalisaatio on ajankohtainen ja tärkeä kysymys, jota ei juurikaan ole tarkasteltu kriittisellä tutkimusotteella. Kyselytutkimus pyrkii ymmärtämään, miten aikuisopiskelijat hyödyntävät iPadeja oppimisessaan sekä omassa opetuksessaan, millaisia haasteita he kohtaavat ja millaisia mahdollisuuksia laitteiden käyttö heille tarjoaa. Aineisto kerättiin aikuisopiskelijoilta (n=47) Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen luokanopettajan koulutusohjelmasta lukuvuonna 2023. Kyselyn viitekehiksenä on käytetty Knezekin ym. (2023) käyttämää määritelmää opettamisen strategioista (malli, reflektio, opetuksen suunnittelu, yhteistyö, kokemukset, palaute).

Aineiston analyysi paljastaa, että iPadit tarjoavat tukea opiskelun joustavuuteen, monipuolisia mahdollisuuksia erilaisten sovellusten avulla, ja samalla opettajat kehittävät omia digitaalisia opetustaitoja. Tutkimuksen tuloksista käy ilmi muun muassa laitteiden käytön opetteluun ja hyödyntämiseen sekä teknisiin ongelmiin liittyviä haasteita. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että digitalisaatio ja sen tuomat muutokset tulee huomioida monipuolisesti opettajankoulutuksessa

koulutuksessa yhdenvertaisen opetuksen takaamiseksi. Näin mahdollistetaan tulevaisuuden opettajien riittävä osaaminen digitalisoituneessa yhteiskunnassa. Lisäksi tutkimustuloksista nousi esille digitaalisten taitojen puutteet. Tutkimuksen tulokset kannustavat yliopistoja kehittämään strategioitaan aikuisopiskelijoiden digitaalisten taitojen kehittämisessä ja integroinnissa osaksi opetusta. Lisäksi tulokset tarjoavat perustan jatkotutkimukselle digitalisaation roolista aikuiskoulutuksessa ja sen vaikutuksesta oppimiskokemuksiin yliopisto-opintojen aikana.

Asiasanat: Aikuisopiskelija, Opettajankoulutus, Digitalisaatio

Mielenterveysongelmat ja eriarvoisuus korkeakouluopiskelijoiden toimijuuden haasteena

Taina Heinonen, Turun yliopisto

Tällä hetkellä noin joka kolmas korkeakouluopiskelija kärsii mielenterveyden ongelmista. Erityisesti Covid-19 pandemia, Venäjän hyökkäyssota ja nopeasti muuttava työmarkkinatilanne ovat lisänneet nuorten ja nuorten aikuisen kokemaa ahdistusta ja stressiä. Nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveyden ja hyvinvoinnin tukeminen ja ymmärtäminen ovatkin tärkeämpiä kuin koskaan aiemmin.

Viimeistelyvaiheessa olevassa väitöskirjassani tutkin mielenterveyskuntoutuja nuorten osallisuutta tarkastelemalla heidän koulutuspolkujaan ja koulukokemuksiaan. Tässä alustuksessa keskityn väitöskirjaani varten tutkimaani, mutta sen ulkopuolelle osittain rajatutuneeseen, aihealueeseen: korkeakouluopiskelijoiden mielenterveysongelmiin sekä terveyspalveluihin ja toimeentuloon kytkeytyviin eriarvoisuuden kysymyksiin toimijuuden näkökulmasta. Aineistona toimivat alle 35-vuotiaiden korkeakoulussa opiskelevien tai opiskelleiden mielenterveysterveyskuntoutujien haastattelut (N = 20) ja avoimet kyselyvastaukset (N = 82).

Alustukseni lopuksi pohdin, miten monin eri tavoin mielenterveysongelmat vaikuttavat muun muassa nuorten aikuisten opiskelukykyyn, kouluttautumiseen ja toimeentuloon. Lisäksi pohdin myös korkeakouluopiskelijoiden toimijuuden mahdollisuuksia suhteessa yhteiskunnan rakenteisiin, instituutioihin (kuten koulu ja mielenterveyspalvelut) ja sosiaalisiin eroihin sekä sitä, miten nämä vaikuttavat nuorten mielenterveyteen.

Asiasanat: Toimijuus, Osallisuus, Mielenterveys

Sessio 4/Session 4

The development of teacher identity in students in a blended learning program (1000+) for teachers in ECE in Finland

Margita Sundstedt, Lotta Fagerholm, Jonna Kangas, Mirjam Kalland, Helsingfors universitet

The national qualifying blended learning (1000+) education program for teachers in early childhood education and care (ECE) is implemented at several universities in Finland with a start in 2021. The purpose of this study was to investigate whether unqualified teachers working in the field of early

childhood education and care experienced changes in their professional identity during their studies. The focus was on changes in the students' pedagogical approach, as well as changes in practice theory aspects. The research questions were: What type of changes do teachers experience in their professional identity, during studies at the blended learning (1000+) program? In the case of the blended learning program (1000+), what impact does acquiring theoretical knowledge have on the teachers' previously established working methods?

The theoretical frame for the study is Korthagen's (2004) definition of different dimensions of teacher identity and how it develops. The study was conducted using a qualitative method with a focus on the respondents' own experiences of the development of their professional identity. Out of a total of 36 people studying the second and third year of the Swedish-language blended teacher program (1000+) at the University of Helsinki, 22 students participated in the study. Six respondents participated in individual interviews using the Zoom platform. Each interview lasted about 30 minutes. In addition, 16 other respondents participated in a face-to-face focus group interview, which was conducted based on the answers from the 6 individual interviews. The data was transcribed and analyzed using content analysis. The research data was confidential, and the participants remained anonymous.

Preliminary results show that qualitative changes occurred in the students' teacher identities and that their pedagogical approach had been clarified. Overall, the study shows that students' professional identities develop while participating in the blended learning (1000+) program.

Keywords: Continuous learning, Recognition of prior learning, Instructional design, Professional profile, eLearning

Reflecting on the meaning of partnership in Global South–North dialogue

Marika Matengu, University of Oulu, Richardine Poulton-Busler, University of Namibia, Outi Ylitapio-Mäntylä, University of Oulu

The global learning crises require educational transformations in teaching. Institutional partnerships are critical in re-constructing educational practices. When re-constructing locally and globally relevant education, partnerships help to critically review practices and re-think transformation. In this study, partnership is co-constructed through Global South-North dialogue between teacher educators from Namibia and Finland. Between 2022-2023, the University of Oulu and University of Namibia have worked in partnership through the Global Innovation Network for Teaching and Learning (gintl.org) project to co-develop early childhood teacher education. The collaboration has provided opportunities to innovate methods of teaching and learning. Altogether, 16 teacher educators and researchers have collaborated on research, development of joint content and mobility.

In this presentation, we will discuss the initial findings from joint reflections of learning through Global South-North dialogue: We ask, 1) What kind of meanings are attached to co-construction of partnership as a way to understand educational challenges locally and globally? 2) How do participants' understanding of global connectedness and contextual realities of education evolve in the Global South-North dialogue? 3) How do the reflections inform the re-thinking educational transformation?

Meanings of partnerships were co-constructed at personal, professional, institutional, and global levels. Institutional structures support but may also hinder development of partnerships. Dialogues were conducted in safe space to develop into critical, reflective, and collective thinking. The reflection contributes to the achievement of universities' strategic objectives with potential to inform further implementation. Understanding of local and global educational challenges transformed and widened the partners' world views, maintaining long-term relations and creating possibilities for new partnerships.

Keywords: Dialogue, Global South-North, Teacher education, Partnership

5. Vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten välinen yhteistyö ja vuorovaikutus

Sessio 1/ Session 1

Vanhempien positiot varhaiskasvatusinstituutiossa

Eeva Järventausta, Maiju Paananen, Mia Tammelin, Kirsti Karila, Tampereen yliopisto

Tutkimuksessa tarkastellaan vanhempien ja varhaiskasvatusinstituution välisen suhteen rakentumista. Aikaisemmissa tutkimuksissa vanhempien suhdetta varhaiskasvatukseen on lähestytty joko realistisesta tai diskursiivisesta näkökulmasta. Realistisessa lähestymistavassa on keskitytty tunnistamaan vanhemmille tärkeitä varhaiskasvatuksen laadun elementtejä. Diskursiivisessa lähestymistavassa on tarkasteltu vanhempien ja varhaiskasvatusinstituution välisen suhteen kulttuurista rakentumista. Tämä tutkimus laajentaa tarkastelua analysoimalla, millaisissa sosiomateriaalisissa suhteissa vanhempien positio varhaiskasvatusinstituutiossa muodostuu. Analyysin apuvälineenä käytetään kehkeymän (engl. assemblagen) käsitettä, joka mahdollistaa vanhempien ja instituution välisen suhteen tarkastelun perheiden arjen näkökulmasta.

Tutkimusaineisto koostuu neljävuotiaiden lasten vanhempien haastatteluista (n=51). Analyysissä tunnistetaan neljä positiota: aktiivinen toimija, kansalainen, palvelunkäyttäjä ja ulkopuolinen. Aktiivisella toimijalla on koulutuksellisia resursseja ja hän asuu isossa kaupungissa, jossa on runsaasti varhaiskasvatusvaihtoehtoja ja palveluun liittyvää tietoa tarjolla. Kansalaisella on vakaa työmarkkina-asema ja hän asuu pienessä kunnassa, jossa vanhemman osallisuus palvelujärjestelmässä toteutuu. Palvelunkäyttäjällä palvelun saatavuus on etusijalla muihin varhaiskasvatuksen laadun elementteihin nähden, eikä asuinkunnan palvelujärjestelmä tue vanhemman osallisuutta. Ulkopuolisen taloudellinen tilanne on heikko ja taustalla on huonoja kokemuksia palvelunkäyttäjänä.

Aineiston perusteella voidaan sanoa, että vanhempien positiot rakentuvat suhteessa muun muassa perhepolitiikkaan, fyysiseen ympäristöön, paikallisiin varhaiskasvatuksen järjestämisen logiikoihin ja käytäntöihin sekä lastenkasvatukseen liittyviin kulttuurisiin normeihin. Tällöin erilaisten perheiden mahdollisuudet olla osana varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvää päätöksentekoa voivat vaihdella paljon.

Digital Portfolios as a Means to Enhance Parental Participation in ECEC

Karoliina Purola, Arniika Kuusisto, Jyrki Reunamo, Helsingin yliopisto

Parental participation in Early Childhood Education and Care (ECEC) is known to be of critical importance in supporting a child's development and learning. Much less is known about parents' experiences of their participation and the means by which this participation might be enhanced. This study examines the possibility of supporting parents' participation through digital portfolios. It reports an online survey with 137 families of children 1-7 years of age, and the data is analyzed through a mixed methods approach. In a digital portfolio project, parents and ECEC staff used this interactive tool for pedagogical documentation of children's development and learning. Digital portfolios increased related conversations within the family, with the extended family, and the ECEC staff, encouraging a feeling of participation among parents. As a consequence, this interactive tool and the conversations it enabled, has the potential to connect families and ECEC staff in an enhanced interaction, generating social sustainability among children, parents, and ECEC staff. The findings indicate the importance of studying parental participation from various angles and of understanding the possibilities of further strengthening parental participation in ECEC.

Keywords: Involvement, Parents, Social capital, Communication, Digital portfolio

Varhaiskasvatuksen opettajien käsitykset kulttuuripääoman tukemisesta

Lasse Lavanti, Jyväskylän yliopisto/Helsingin yliopisto, Heidi Harju-Luukkainen, Jyväskylän yliopisto, Arniika Kuusisto, Helsingin yliopisto

Maahanmuuttajataustaisten perheiden osallistuminen varhaiskasvatukseen on monissa maissa kompleksinen asia. Suomessa yhteiskunnan moninaisuus on lisääntynyt viime aikoina, erityisesti viime vuosikymmeninä. Tässä paperissa tutkitaan, miten varhaiskasvatuksen opettajat rakentavat maahanmuuttajataustaisten perheiden kuulumisen tunnetta varhaiskasvatusympäristöihin Suomessa. Käytämme opetussuunnitelmien viitekehyksiä näiden rakenteiden ymmärtämiseksi. Analysoimme varhaiskasvatuksen opettajien haastatteluaineistoa käyttäen Bourdieun kulttuurisen pääoman käsitteeseen pohjautuvaa viitekehystä, jonka avulla voimme jäsentää maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden kuulumisen tunteen tukemista suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Tämä lähestymistapa osoittaa, miten varhaiskasvatuksen opettajien pedagogiset käytännöt ohjaavat maahanmuuttajaperheitä ja -lapsia Suomessa kohti vahvempaa kulttuuripääomaa. Varhaiskasvatuksen opettajien puolistrukturoidut ryhmähaastattelut koostuivat kahdesta pari- ja kahdesta ryhmähaastattelusta neljältä eri varhaiskasvatyksiköltä. Haastatteluissa oli mukana kahdesta neljään varhaiskasvatuksen opettajaa. Aineiston analysoinnissa hyödynnetään konstruktivistista Grounded Theory CGT (Charmaz 2014) pohjautuvaa sisällönanalyysia.

Tutkimuksessa saadut tulokset osoittavat mahdollisesti jännitteitä, jotka liittyvät maahanmuuttajataustaisten pienten lasten ja heidän perheidensä yhteenkuuluvuuden tunteen luomiseen sekä heidän kansallisen identiteettinsä rakentamiseen osallistuessaan varhaiskasvatukseen. Lopuksi ehdotetaan, miten tässä tilassa voitaisiin toimia, muun muassa lisäämällä tietoisuutta tutkimuksista, jotka koskevat maahanmuuttajataustaisten perheiden yhteenkuuluvuuden tunteen kasvattamista koulutusympäristöissä.

Asiasanat: Maahanmuuttajataustaiset perheet, Kuulumisen tunne, Varhaiskasvatus, Kulttuuripääoma, Konstruktivistinen Grounded theory

Wilma-oppilashallintojärjestelmä keskustelun kohteena vauva.fi - verkkokeskustelufoorumilla

Anu Alanko, Oulun yliopisto

Esityksessäni tarkastelen Wilma-kouluhallintojärjestelmästä käytyä keskustelua vuosien 2009–2022 välisenä aikana yhdellä Suomen suosituimmista verkkokeskustelufoorumeista. Google- ja Bing -hakukoneiden sekä vauva.fi -keskustelupalstan oman hakutoiminnon avulla suoritettu aineistohaku tuotti ensimmäisessä vaiheessa yhteensä 262 keskustelualoitusta, joissa Wilma mainittiin joko otsikkotasolla tai aloitusviestissä. Aineistoon perehtymisen jälkeen varsinaisen analyysin kohteeksi muodostui 228 keskustelualoitusta. Määrällisen sisällön erittelyn avulla rakennan yleiskuvaa keskusteluista kysymällä, ketkä aloittavat Wilmaan liittyviä keskusteluja vauva.fi -keskustelufoorumilla ja millaisia teemoja keskustelunaloituksista on jäljitettävissä? Syvennän sisällön erittelyn kautta muodostunutta käsitystä keskusteluista laadullisella analyysillä pohtimalla erityisesti, millaisia asenteita ja tunteita keskustelunaloituksissa ilmaistaan Wilmaan liittyen?

Alustavien tulosten perusteella verkkokeskusteluja aloittavat yleisemmin huoltajat, mutta aloittajissa on mukana myös opettajia sekä esimerkiksi koulunkäynninohjaajia. Keskustelunaloituksissa Wilmaa käsitellään monipuolisesti, mutta yleisimmin aloitukset liittyvät Wilman toimivuuteen, eri osapuolten Wilman käyttötapoihin ja yleisimmin järjestelmän haasteisiin. Laadullinen analyysi puolestaan osoittaa, miten keskustelunaloituksissa Wilman koetaan aiheuttavan voimakkaita tunnereaktioita aina ahdistuksesta, pelosta ja raivosta neutraalempiin tunteisiin. Analyysi osoittaa myös sen, miten huoltajat ja opettajat arvioivat usein kärkeästäkin toistensa toimintaa Wilma-järjestelmässä. Keskusteluista on myös jäljitettävissä yhtäältä negatiivisia asenteita koko järjestelmää kohtaan, mutta tuodaan myös esille sen kouluarkea monin tavoin helpottava luonne. Esityksessäni pohdin myös lyhyesti, millaisen tutkimusaineiston verkkokeskustelut lopulta muodostavaa ja millaisia luotettavuuteen liittyviä haasteita sen analysointiin liittyy?

Asiasanat: Wilma-oppilashallintojärjestelmä, Verkkokeskustelut

Sessio 2/ Session 2

Vanhempien kokemukset yhteisvanhemmuudesta ja aikomus hankkia toinen lapsi

Sanna Moilanen, Jyväskylän yliopisto, Eija Räikkönen, Jyväskylän yliopisto, Kaisa Malinen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu JAMK, Anna Rönkä, Jyväskylän yliopisto

Syntyvyys on laskenut viimeisimmän vuosikymmenen aikana jyrkästi niin Suomessa kuin monessa muussa korkean tulotason maassa. Yhtenä syynä laskulle ovat yhden lapsen vanhemmat, jotka eivät aio hankkia toista lasta, mutta tutkimustietoa siitä, miksi vanhemmat mahdollisesti pidättäytyvät hankkimasta toista lasta on vain vähän. Yksi mahdollinen tekijä toisen lapsen hankinnan taustalla on vanhempien välisen yhteistyön eli yhteisvanhemmuuden toimivuus.

Suomen Akatemian rahoittamassa OneChild-projektin menneillään olevassa osatutkimuksessa selvitetään, missä määrin suomalaisten noin puolentoista vuoden ikäisen esikoislapsen vanhempien kokemukset yhteisvanhemmuudesta ovat yhteydessä heidän aikomukseensa hankkia toinen lapsi. Lisäksi tutkimme, ovatko yhteydet erilaisia äideillä ja isillä. Tutkimuksessa hyödynnetään CopaGloba-hankkeessa suomalaisilta esikoisvanhemmilta (N = 262) vuonna 2022 kerättyä kyselyaineistoa. Yhteisvanhemmuutta mitataan tutkimuksessa Feinbergin ja kumppaneiden (2012) luomalla mittarilla (engl. Coparenting relationship scale), joka sisältää kuusi yhteisvanhemmuuden ulottuvuutta.

Regressioanalyysin tulosten mukaan vanhemmat, jotka aikovat hankkia toisen lapsen, kokevat voimakkaampaa vanhemmuuteen liittyvää tiimihenkeä ja vanhempina kasvua kumppaninsa kanssa (engl. coparenting closeness) ja kokevat kumppaninsa arvostavan heitä vanhempina (engl. coparenting support) enemmän kuin ne vanhemmat, jotka ovat epävarmoja tai kielteisiä toisen lapsen hankinta-aikeiden suhteen. Yhteydet eivät eroa äitien ja isien välillä tilastollisesti merkitsevästi. Tulokset tuottavat uutta tietoa suomalaisten äitien ja isien yhteisvanhemmuuskokemuksista vanhemmuuden alkutaipaleella, ja niiden perustella erityisesti tiimihenki ja yhdessä kasvaminen vanhempina sekä kumppanilta saatu arvostus näyttäisivät edistävän aikomusta hankkia toinen lapsi.

Asiasanat: Lastenhankinta-aiheet, Syntyvyys, Varhainen vanhemmuus, Yhteisvanhemmuus

Miten varhaiskasvatus voi tukea perheitä ja ehkäistä vanhempien uupumusta koronapandemian aikana?

Matilda Sorkkila, Maarit Alasuutari, Lotta Saranko, Kaisa Aunola, Jyväskylän yliopisto

Tiedetään, että kodin ja varhaiskasvatuksen toimivalla yhteistyöllä on positiivinen vaikutus lasten ja perheiden hyvinvointiin. Koronapandemiaan liittyvänä poikkeusaikana moni lapsi jäi kuitenkin kotiin ja yhteistyötä piti toteuttaa uusin keinoin. Tutkimukssamme tarkasteltiin, miten varhaiskasvatus kommunikoi ja tarjosi tukea vanhemmille poikkeusaikana. Selvitimme myös, miten tarjotun tuen määrä ja laatu olivat yhteydessä uupumiseen vanhempina.

Verkkokyselyyn vastasi 521 suomalaisvanhempaa (88% äitejä) ja aineisto analysointiin hyödyntäen lineaarista ja logistista regressioanalyysiä, sekä kovarianssianalyysiä (ANCOVA). Tulokset osoittivat, että varhaiskasvatus oli ollut pandemian aikana yhteydessä 81 % vanhemmista. Vanhemmista 19 % ei oltu ollut ollenkaan yhteydessä, vaikka 9 % olisi toivonut yhteydenpitoa. Varhaiskasvatuksen tuki koostui pääasiassa lasten etäaktiviteettien ohjaamisesta ja yhteydenpidosta kirjeiden ja tervehdysten avulla. Vanhemmista 33 % koki tuen hyödyllisenä, 36 % ajoittain hyödyllisenä, ja 31 % ei lainkaan hyödyllisenä. Mitä enemmän vanhempi sai varhaiskasvatuksesta tukea, sitä vähemmän uupunut hän oli. Erityisesti ruoka-apu ja tieto siitä, että varhaiskasvatukseen voi tarvittaessa olla yhteydessä, suojasivat vanhempaa uupumiselta. Tulokset osoittavat, että osa perheistä jäänyt varhaiskasvatuksen osalta huomiotta pandemian aikana. Tutkimus auttaa ymmärtämään varhaiskasvatuksen monipuolisia mahdollisuuksia perheiden tukemisessa ja kehittämään suosituksia varhaiskasvatuksen ja kodin yhteistyölle tulevien kriisien varalle.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, Koronapandemia, Vanhemmuuden uupumus, Digitaalinen kommunikointi, Kovarianssianalyysi

Vanhempien uupumuksen ja tuen heijastuminen nuorten kouluintoon ja resilienssiin

Katja Upadyaya, Katariina Salmela-Aro, Helsingin yliopisto

Uupumus lisääntyi Suomessa Covid-19 pandemian aikana niin oppilailla kuin vanhemmilla, joka heijastui suuresti heidän hyvinvointiinsa. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan vanhemmuusuupumuksen ja vanhempien nuorille antaman tuen yhteyksiä nuorten kouluintoon ja resilienssiin. Tutkimuksessa otetaan huomioon myös nuorten sukupuoli ja luokka-aste. Tutkimukseen osallistui 883 (50% tyttöä) nuorta (6.- ja 8.-luokkalaisia) sekä heidän vanhempansa Helsingin seudulta. Tutkittavat vastasivat heidän hyvinvointiaan, uupumusta ja resilienssiä vastaaviin kyselylomakkeisiin syksyllä 2020 Covid-19 pandemian aikana. Tulokset analysoitiin rakenneyhtälömallien avulla. Tulokset osoittivat, että vanhemmuusuupumus oli negatiivisesti yhteydessä nuorten kouluintoon, kun taas vanhempien nuorille antama tuki heijastui positiivisesti akateemiseen kimmoisuuteen. Tulokset ovat merkittäviä koska ne kuvaavat miten koulun ulkopuoliset haasteet ja voimavarat sekä nuorille tärkeiden aikuisten hyvinvointi voi heijastua nuorten kokemuksiin koulussa. Siten tulevaisuuden tutkimuksissa olisikin tärkeää ottaa huomioon myös koulun ulkopuolisten haasteiden ja voimavarojen merkitys oppimiselle, ja huomioida perheet kokonaisuutena erillisten jäsenten tutkimisen sijaan.

Asiasanat: Vanhemmuusuupumus, Vanhempien tuki, Kouluinto, Akateeminen kimmoisuus, Perheet

Vanhempien kuuleminen lapsen tuesta päätettäessä asiakirja-aineiston valossa

Jenna Niemi, Noora Heiskanen, Marja Syrjämäki, Jaana Viljaranta, Itä-Suomen yliopisto

Varhaiskasvatuksessa 1.8.2022 voimaan tulleiden muutosten myötä lapsen tuesta, sen muodoista ja toteutuksesta tehdään hallintolain mukainen päätös (Varhaiskasvatusturvalaki 540/2018 § 15e), jossa osana lapsen tuen hallintopäätöstä on vanhempien kuuleminen (Opetushallitus, 2022). Lapsen tuesta laadittavat kirjalliset asiakirjat varmistavat lapsen oikeuden tukipalveluihin ja kuvaavat, millaista tukea lapsi saa. Samalla valitusoikeudelliset päätökset vahvistavat perheiden oikeusturvaa, kun vanhemmille syntyy mahdollisuus valittaa tuesta tehdystä päätöksestä. Lapsen tuesta päättämiseen liittyvien muutosten tarkoituksena on ollut muun muassa vahvistaa lasten ja vanhempien oikeusturvaa tuen prosesseissa (Heiskanen & Franck, 2023). Muutoinkin kasvatuksellisissa reformeissa vanhempien osallisuuden lisääminen on yksi hallitsevista perusteista (Devlieghere, Li & Vandenbroeck, 2020).

Tutkimus toteutuu osana Itä-Suomen yliopiston Lasten tuen hallintopäätökset varhaiskasvatuksessa (DOCU) -tutkimushanketta 10/2022–9/2024 (rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö), jossa tarkastellaan lapsen tukeen liittyvää päätöksentekoa varhaiskasvatuksessa voimaan tulleiden muutosten viitekehyksessä. Esityksessä käydään läpi alustavia tuloksia, miten vanhempien kuulemiset näkyvät lasten tuen päätösasiakirjoissa. Aineisto on osa keväällä 2023 kerättyä päätösasiakirja-aineistoa, joka sisältää 33 kunnasta 169 lapsen yleisen, tehostetun tai erityisen tuen hallintopäätösasiakirjat.

Asiasanat: Vanhemmat, Kuuleminen, Tuen asiakirja, Hallintopäätös, Varhaiskasvatus

6. Vuorovaikutustutkimuksen teemaryhmä

Sessio 3/ Session 3

Asiakkaan itsevähättelyt uraohjauksessa

Liisa Voutilainen, Sanna Vehviläinen, Itä-Suomen yliopisto

Ohjauksen periaatteena on asiakkaan toimijuuden tukeminen (Vehviläinen 2014). Käytännön työssä ohjaaja kohtaa kuitenkin usein ”supportiivisuuden dilemman” suhteessa asiakkaan puheeseen. Mitä tehdä, kun asiakas ilmaisee heikkoa toimijuutta esimerkiksi valittamalla olosuhteista tai itsestään? Asiakkaan valitus tekee vuorovaikutuksellisesti relevantiksi supportiivisen vastauksen, mutta onko supportiivisuus asiakkaan toimijuutta tukevaa vai onko se ”paremmin tietämistä”?

Tässä esitelmässä käsittelemme supportiivisuuden dilemmaa asiakkaan itsevähättelyjen yhteydessä uraohjauksessa. Tutkimusmenetelmämme on keskustelunanalyysi. Lähestymme itsevähättelyihin liittyvää vuorovaikutusta myös Goffmanin (1955) kasvotyön käsitteen kautta.

Yleisesti samanmielisyys on odotuksenmukaista vuorovaikutuksessa: samanmielinen vastaus tuotetaan viivyttämättä ja ilman hankaluuden ilmauksia. Itsevähättelyt ovat tästä poikkeus: odotuksenmukainen vastaus on erimielisyys (Pomeranz 1984). Esitelmässämme kysymme, miten erimielisyyden preferenssiin orientoidutaan uraohjauksessa.

Aineistossamme itsevähättelyt liittyvät asiakkaan kokemaan ristiriitaan, esimerkiksi tavoitteiden ja minäkuvan välillä. Ohjaaja voi vastata asiakkaan itsevähättelyyn eksplisiittisellä tai implisiittisellä erimielisyydellä (hiljaisuus). Implisiittinen erimielisyys näyttäisi tekevän relevantiksi asiakkaan kasvotyön, jonka puolestaan voi nähdä toimijuuden vahvistumisena. Preferoidusta vastauksesta pidättäytyminen ja hiljaisuus vaativat kuitenkin ohjaajalta sensitiivisyyttä.

Asiasanat: Vuorovaikutus, Ohjaus, Kasvotyö, Keskustelunanalyysi, Itsevähättelyt

Vastaamattomuus oppilaiden vertaisvuorovaikutuksessa inklusiivisissa ryhmissä

Anni Kilpiä, Katja Dindar, Eija Kärnä, Itä-Suomen yliopisto

Vastaamattomuus vuorovaikutusaloitteisiin on yksi mahdollinen ulossulkemisen tapa vuorovaikutuksessa. Jotkin vuorojen toiminnot tai vuorojen muotoilut eivät kuitenkaan edellytä vastausta. Tällöin vastaamattomuuden, eli vastauksen puutteen sitä odottavan aloitteen jälkeen, tunnistamiseksi onkin tärkeää huomioida kuinka vuorovaikutuskumppanit orientoituvat vastauksen odotuksenmukaisuuteen (eng. response relevance).

Tutkimme multimodaalisella keskustelunanalyysillä inklusiivisia kolmen hengen oppilasryhmiä (n=3, yhteensä 9 oppilasta), jotka tekivät opettajan suunnittelemaa ryhmätehtäviä. Yhdistettyä video- ja silmänliikeaineistoa oli yhteensä kolme tuntia 12 ryhmäkerralta. Tarkastelimme osallistujien kielellisiä ja kehollisia orientaatioita sekä neuvotteluja vastauksen odotuksenmukaisuudesta.

Tulokset osoittavat, ettei varsinaisesta vastaamattomuudesta ollut kyse tilanteissa, joissa vastausta ei esiintynyt, mutta oppilaiden orientaatio vastauksen odotuksenmukaisuuteen oli yhteneväinen. Tällöin osallistujat joko tekivät yhteistyötä vastaamisen eteen tai aloitteen tekijä ei itsekään osoittanut vastauksen olevan odotuksenmukainen. Varsinaisesta vastaamattomuudesta oli sen sijaan kyse tilanteissa, joissa vastaajan ja aloitteen tekijän orientaatiot erosivat toisistaan, ja vastaamisen odotuksenmukaisuudesta neuvoteltiin kielellisesti ja/tai kehollisesti. Alustavien tulosten perusteella nämä neuvottelut johtivat muun muassa yhteisen ymmärryksen syntymiseen siitä, ettei vastaaminen ollut odotuksenmukaista, jollei se ollut tehtävän suorittamisen kannalta tarpeellista, mikä mahdollisti tehtävässä sujuvamman etenemisen.

Tutkimustuloksemme osoittavat, että vaikkei vastauksen esiintymättömyys ole aina ongelmallista, niin varsinaisen vastaamattomuuden tutkimus voi auttaa ymmärtämään mahdollisia siihen kytkeytyviä yksilöiden tai tietynlaisten aloitteiden sivuuttamisen rakenteita, joita tunnistamalla ja purkamalla voidaan vahvistaa moninaisempaa osallisuutta vuorovaikutuksessa.

Asiasanat: Vastaamattomuus, Vastauksen odotuksenmukaisuus, Vertaisvuorovaikutus, Inklusiiviset luokat, Keskustelunanalyysi

Osallistumisen koreografia yhteisopettajuudessa: hajautettu opettajuus?

Kreeta Niemi, Jyväskylän yliopisto

Yhteisopettajuus, eli kun kaksi tai useampi opettaja toimii samaan aikaan samassa tilassa, yleistyy esimerkiksi uudenlaisten, useampia oppilasryhmiä yhdistävien koulutilojen ja inklusiivisten tavoitteiden myötä (esim. Niemi 2022). Opettajien kokemuksissa yhteisopettajuus osoittautuu suurimmaksi osaksi positiivisena, mutta tutkimusta varsinaisista vuorovaikutustilanteista on vielä vähän. Tässä esityksessä tarkastelen autenttisten videoaineistojen pohjalta kahden tai kolmen opettajan yhteisopettamista tilanteissa, joissa opiskeltavaa asiaa käsitellään opettajajohtoisesti eikä roolijakoja opettajien välillä ole sovittu. Tilanne on keskustelunanalyttisesti kiinnostava siinäkin mielessä, että koska vain yksi voi olla äänessä kerrallaan, vaatii se opettajilta oman puheen ja muun toiminnan jatkuvaa synkronointia toisen kanssa. Oppilaiden oppimista auttaa se, että he tietävät mihin kohdistaa huomionsa. Tämän em. vuorovaikutuksen käsitteellistän osallistumisen koreografiaksi.

Esityksessä kiinnostuksenani on erityisesti se miten *yhteis/co* opettaminen rakentuu tai on rakentumatta hetki hetkeltä ja miten se vaikuttaa oppilaiden osallistumiseen, sekä miten fyysistä tilaa, siinä liikkumista ja materiaalista ympäristöä hyödynnetään niin yhteisen huomion kuin osallistumisen rakentumisessa. Näiden havaintojen perusteella haluaisin keskustella myös hajautetun opettajuuden mahdollisuudesta. Esitykseni aineisto on videoitu alakouluista, joissa on avoimia ja muunneltavia tiloja. Analyysissäni hyödynnän multimodaalista keskustelunanalyysiä (Mondada 2019), ja teoriataustassa Goffmanin (1981) käsitettä puhujarooleista (*footing*) sekä hajautetun kognition teoriaa (Hutchins 1995).

Sessio 4/ Session 4

Neuvottelua tekstinteen normeista peruskoulun yhteiskirjoittamisessa

Sara Routarinne, Turun yliopisto, Riitta Juvonen, Helsingin yliopisto

Kirjoittamisen käytännöt luokkahuoneissa kattavat laajan kirjon konteksteja, tavoitteita ja normeja niin äidinkiessä kuin muissakin oppiaineissa (Routarinne ym. 2023). Luokkahuoneen vuorovaikutusta koskeva tutkimus on osoittanut, kuinka opettajan alkuperäinen tuntuunitelma muovautuu, kun oppijat työskentelevät annetun tehtävän parissa tavoin, jotka voivat poiketa opettajan ohjeistuksesta (esim. Breen, 1989). Tarkastelumme kohdistuu yhteiskirjoittamiseen ja tehtävästä neuvotteluun peruskoulun ympäristöopin ja historian tunneilla.

Tutkimme oppijoiden vertaisvuorovaikutusta, kun he neuvottelevat pienryhmässä siitä, miten ovat ymmärtäneet kirjoitustehtävän ja annetut ohjeet. Tarkemmin sanottuna keskitymme deonttisen modaalisuuden ilmaisuun: Mitä heidän mielestään heidän "pitäisi", "ei pitäisi" tai "ei tarvitse" tehdä tekstiä tuottaessaan. Tutkimuksemme jatkaa tutkimuslinjaa, joka on tarkastellut deonttisia oikeuksia erilaisissa työelämän konteksteissa (esim. Stevanovic 2013) ja laajentaa sitä koulukontekstiin.

Tutkimusaineistomme koostuu kahden koulun ja neljän luokan oppituntien videotallenteista. Oppilaat olivat neljäsluokkalaisia (n. 10-vuotiaita) tutkimuksen alussa ja kuudesluokkalaisia tutkimuksen lopussa. Menetelmänä hyödynnämme multimodaalista keskusteluanalyysiä (Goodwin, 2000).

Kuvaamme esityksessämme, miten opiskelijat rakentavat kirjoitustehtävän suuntaviivat vuorovaikutuksessaan. Vaikka oppilaat viittaavat säännöllisesti opettajan ohjeisiin normeina, joita heidän on noudatettava, he neuvottelevat myös ymmärryksestään näistä säännöistä. Heidän vuorovaikutuksestaan nousee esimerkiksi esiin, ettei ole toivottavaa kirjoittaa liikaa. Analyysimme valaisee oppilaiden ymmärrystä koulun kirjoitusprosesseista. Lisäksi osoitamme, miten jokapäiväiset luokkahuoneen kirjoituskäytännöt ilmenevät heidän vuorovaikutuksessaan.

Asiasanat: Vuorovaikutus luokkahuoneessa, Yhteistoiminnallinen kirjoittaminen, Kirjoituskäytännöt, Peruskoulu

Metakognition kehittyminen alkuopetusikäisen parin yhteistoiminnallisessa kirjoittamisprosessissa

Elina Törmä, Jyväskylän yliopisto

Tutkimuksessa kuvataan aloittelevan kirjoittajaparin yhteistoiminnallista tekstien tuottamista ja metakognition kehittymistä osana vuorovaikutuksessa tapahtuvaa kirjoittamisprosessia. Tutkimus liittyy laajempaan kokeiluun, jonka tavoitteena oli tukea yhteistoiminnallista kirjoittamista alkuopetuksessa. Tavoite on yhdensuuntainen opetussuunnitelman äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteiden kanssa (ks. POPS 2014). Yhteistoiminnallinen kirjoittaminen nähdään tutkimuksessa sosiaalisena vuorovaikutusprosessina, jossa keskustelulla on tärkeä rooli. Keskustelun avulla ideoidaan, kehitellään kirjoitettavia ajatuksia sekä tuotetaan tekstiä (Fisher 2010; Myhill 2010.)

Tämä tutkimus on laadullinen tapaustutkimus, jossa kuvataan yhden kirjoittajaparin kirjoittamista tukevaa keskustelua ja siihen liittyvää metakognition kehittymistä yhteistoiminnallisen kirjoittamisen kokeilun aikana vuosiluokilla 1-2. Analyysimenetelmä on keskusteluanalyysi. Analyysin kautta tarkastellaan, millaista parin kirjoittamista tukeva keskustelu ja siihen sisältyvä metakognitio ovat ja miten ne kehittyvät (ks. esim. Fisher, Myhill, Jones & Larkin 2010; Larkin 2012). Keskusteluanalyysin kautta tarkastellaan myös osallisuuden elementtejä osana parin yhteistoiminnallista kirjoittamisprosessia. Yhden kirjoittajaparin yhteistoiminnalliseen kirjoittamiseen kohdistuva tapaustutkimus on esimerkki siitä, miten jo alkuopetusikäiset kykenevät metakognitioon.

Tutkimus vahvistaa jo aiemmissa tutkimuksissa esille tullutta käsitystä siitä, miten opettajan on tärkeää tarjota oppilaille tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä keskustellen. Tapausesimerkki yhden alkuopetusikäisen parin kirjoittamiseen liittyvän metakognition kehittymisestä tarjoaa opettajalle, tutkijalle ja tutkivalle opettajalle pohjaa reflektoida alkuopetusikäisen lapsen kirjoittamiseen liittyvää metakognitiota ja miten tukea sitä alkuopetuksessa. Tähän liittyy kiinteästi pedagoginen tavoite tukea lasten osallisuutta ja osallisuuden kokemista.

Asiasanat: Yhteistoiminnallinen kirjoittaminen, Parikirjoittaminen, Metakognitio, Tapaustutkimus, Keskusteluanalyysi

Huumori autismikirjon oppilaiden ja luokkatovereiden tarinankerronnassa ryhmätyöskentelyn aikana

Enni Herttuainen, Eija Kärnä ja Anniina Kämäräinen, Itä-Suomen yliopisto

Ryhmätyöskentely on yhä tavanomaisempi oppimisen muoto, jossa oppija nähdään aktiivisena toimijana ja ryhmän jäsenenä. Inklusiivisten luokkien myötä autismikirjon oppilaat opiskelevat yhä useammin yleisopetuksessa muiden ikätovereidensa kanssa. Tutkimusten mukaan he voivat kokea haasteita sosiaalisessa osallisuudessa luokkatovereidensa toimesta ja jopa sosiaalista ulossulkemista (Kasari, Locke, Gularud & Rohteram-Fuller 2011; Williams, Gleeson & Jones 2019).

Tutkimus keskittyy autismikirjon oppilaiden ja luokkatovereidensa huumorin rakentumisen tutkimiseen yhteisessä tarinankerronnassa inklusiivisissa ryhmissä. Aikaisempi huumorin tutkimus luokkahuonevuorovaikutuksen kontekstissa on kohdistunut huumorin rooliin, sosiaalisena toimintana sekä huumorin resursseihin, niin oppijoiden välillä kuin opettajan pedagogisena työvälineenä. Huumorin on todettu tukevan oppimisprosessia, keventävän tunnelmaa tai auttavan säätelemään negatiivisia tunteita, kuten ahdistusta, turhautumista, epävarmuutta ja lieventävän vuorovaikutuksessa esiintyviä ristiriitatilanteita. Autismikirjon henkilöiden huumorin tutkimus on puolestaan ristiriitaista sen suhteen, miten he tulkitsevat tai havaitsevat huumoria eri konteksteissa.

Tutkimme multimodaalisen keskusteluanalyysin avulla inklusiivisia kolmen oppilaan videoituja ryhmätilanteita (n=3, yhteensä 9 oppilasta), joissa oppilaiden tehtävänä oli luoda yhteinen tarina. Ryhmätilanteissa kuvattua video- ja silmänliikeaineistoa on 8 oppitunnilta (yhteensä n. 3 tuntia). Tutkimme miten humoristiset tilanteet rakentuvat kielellisten ja kehollisten (katse, ilmeet, eleet) resurssien avulla.

Alustavien havaintojen perusteella nostamme keskusteluun autismikirjon oppilaiden ja luokkatovereidensa erilaista tapaa hahmottaa humoristisia tilanteita. Ilmiön mikrotasoinen tutkiminen

on tärkeää, jotta autismikirjon oppilaiden osallisuutta voidaan tukea inklusiivissa ryhmissä ja oppilaat voisivat hyödyntää huumoria paremmin vuorovaikutusresurssinaan.

Asiasanat: Huumori, Autismikirjo, Inklusiiviset ryhmät, Multimodaalinen keskustelunalyysi

7. Kasvatussosiologia ja koulutuspolitiikka/ Sociology and Politics of Education

Sessio 1/ Session 1

Koulutusvientineuvottelu koulutuspolitiikan, pedagogiikan ja instituutiokäytänteiden ristipaineissa

Maarit Leskelä, Oulun yliopisto

Opettajuuteen kuuluvien toimintojen kirjo on laajentunut viime vuosina sekä työtehtävien luonteen että niiden eriytymisen kannalta. Vaikka opettajien toimenkuvat yksilöllistyvät, niin perinne suomalaisen opettajan vahvasta toimijuudesta vaikuttaa koulun käytänteissä.

Opettajat tekevät työtään teknologiatäyteisessä ympäristössä. Sekä hallinnon, oppimisen että opetuksen helpottamiseksi on tarjolla runsaasti erityyppisiä ohjelmistosovelluksia. Suomalaisen perinteen mukaan opettajalla on vaikutustilaa ja -halukkuutta eli toimijuutta olla mukana päätettäessä oman työn käytänteistä. Opetusteknologiaa valmistavat tai markkinoivat tahot tietävät tämän ja suuntaavat myyntipuheensa suoraan kenttätoimijoille. Kuitenkin opettajista vain harvat ovat perehtyneet opiskeluaikana liikeneuvotteluihin liittyviin lainalaisuuksiin tai saaneet työssään harjaannusta esim. hybridineuvotteluihin. Koulutusvientineuvottelussa kyse ei ole pelkästään vuorovaikutuksen sujumisesta, vaan myös erilaisten arvomaailmojen ja tavoitteiden yhteensovittamisesta intressien kohtaamiseksi.

Tässä tutkimuksessa koulutusvientiä tarkastellaan neuvottelutilanteissa, joissa suomalainen palveluntarjoaja myy etäyhteydellä palveluaan eli digitaalista oppimisalustaa saksalaisille ja itävaltalaisille asiakaskouluille. Tutkimusstrategiana käytetään neksusanalyysia (Scollon, 2001; Scollon & Scollon, 2004). Aineisto koostuu videotallenteista, jotka on kuvattu autenttisissa liikeneuvottelutilanteissa, sekä liikeneuvotteluihin osallistuneiden haastatteluista ja tutkija-havainnoista. Tutkimuskysymyksenä on, miten koulutuspolitiikan, pedagogiikan ja instituution käytänteiden ristipaineet näkyvät opettajien osallistumisessa koulutusvientineuvotteluihin ja miten tätä ymmärrystä voidaan hyödyntää pedagogisten ja koulutuksen liiketaloudellisten käytäntöjen kehittämisessä. Tulosten perusteella opettajan toimijuudessa ilmenee eroja koulutusvienti-konteksteissa, ja ne ovat pitkälti jäljitettävissä harjoitettuun koulutuspolitiikkaan.

Asiasanat: Hybridiympäristöt, Koulutusvienti, Liikeviestintä, Neksusanalyysi, Opettajan toimijuus

Suomalaisen koulutuksen uudet haasteet-Toisen asteen koulutuksen vientimarkkinat toimijanäkökulmasta

Heli Tirri, Turun yliopisto

Suomessa on aiemmin tehty koulutusvientiä lähinnä korkea-asteen koulutuksessa esim. maksullisiin opiskelupaikkoihin ja ulkomailla tapahtuvaan korkea-asteen koulutukseen liittyen. Tässä artikkelissa pureudutaan suomalaisen toisen asteen koulutuksen kaupalliseen järjestämiseen sekä oppilaitostoimijoiden näkemyksiin koulutuksen kaupallisesta kentästä. Tutkimuksessa tarkastellaan, miten toisen asteen oppilaitostoimijat näkevät koulutusviennin käsitteen sekä sen kohteet, laajuuden, vahvuudet, uhat, haasteet ja mahdollisuudet.

Tutkimusasetelmassa on käytetty Porterin (1980/1998) klassikkoteoriaa kaupallisen kentän toimijoista ja voimista siirtäen mallin koulutusmaailmaan. Tutkimusaineisto on kerätty tilanteessa, jossa ammatillisen koulutuksen koulutusvientiä kehitetään kokeiluluonteisesti ja lukiokoulutuksen kentällä aihetta pohjustetaan valtion tasolla pyrkimällä poistamaan toiminnan esteitä, mutta jossa lukioissa toiminnalla ei ole laajempia edellytyksiä. Aineisto on koottu kesällä 2021 lähettämällä sähköinen kysely kaikille suomalaisille toisen asteen koulutuksenjärjestäjille. Tässä tutkittavia toisen asteen oppilaitostoimijoiden näkemyksiä koulutusviennistä verrataan valtionhallinnon toimijoiden näkemyksiin (Tirri & Silvennoinen 2020).

Asiasanat: Ammatillinen koulutus, Kukiokoulutus, Tutkinto- ja koulutusvienti, Kaupallistaminen

Avoin yliopisto vai valmennuskurssi? Maksullisuus koulutuksen nivelvaiheessa

Nina Haltia, Turun yliopisto, Sonja Kosunen, Itä-Suomen yliopisto

Avoin yliopisto-opetus ja valmennuskurssit ovat opiskelijavalintojen uudistamisen myötä viime vuosina tulleet aiempaa voimakkaammin yleiseen keskusteluun. Niiden toiminta on 2010-luvun lopulla myös laajentunut. Sekä avointa yliopistoa että valmennuskursseja on kritisoitu maksullisuudesta ja niitä on julkisessa keskustelussa välillä verrattu toisiinsa.

Tässä esityksessä asetamme avoimen yliopisto-opetuksen ja valmennuskurssit rinnakkain ja analysoimme, millaisiksi toimintamuodoiksi ne rakentuvat yksityisen ja julkisen koulutuksen rajapinnalla. Tarkastelemme toiminnan luonnetta kahdesta näkökulmasta: miten avoimen yliopisto-opetuksen ja valmennuskurssien rahoitus on järjestetty ja millaiseksi niiden merkitys rakentuu korkeakouluun hakemisen näkökulmasta?

Tarkastelumme on luonteeltaan analyttinen jäsenys, jossa hyödynnämme aiempia tutkimuksia ja julkaisuja, dokumentteja sekä tilastotietoa. Analyysin perusteella esitämme, että avoin yliopisto-opetus ja valmennuskurssit tuovat toisen ja korkeakoulutuksen asteen väliseen nivelvaiheeseen yksityistymisen piirteitä. Kumpikin näistä toimintamuodoista hyödyntää toimintansa suunnittelussa ja ohjaamisessa opiskelijavalintojen kilpailullisuutta ja siitä nousevaa epävarmuutta, jota yliopistoon hakevat pyrkivät hallitsemaan hakeutumalla näiden koulutusmuotojen pariin. Niiden rooli koulutusjärjestelmän osana esimerkiksi muodollisten arvosanojen myöntämisen ja henkilökunnan kelpoisuusvaatimusten osalta eroaa kuitenkin ratkaisevasti.

Asiasanat: Avoin yliopisto, Valmennuskurssit, Korkeakoulutus, Opiskelijavalinnat, Yksityistyminen

Mapping the Transnational Higher Education Policymaking Network

Paula Silvén, Jarmo Kallunki, Katri Eeva, Tampereen yliopisto

This presentation focuses on analysing the structure of the higher education (HE) policy network that operates in and between the Finnish national and the European Union levels. The network is understood as conductor of knowledge and knowledge-related power (Foucault 1986; 1977). The aim is to understand the structure of the network and how the network is perceived by those who are part of the higher education policymaking.

Drawing from public data, interviews, and by using network ethnography (Ball 2008) we have formed a database on Finnish-EU network. We analyse two types of data: data from the public sources and research interview data. Data is analysed with mapping techniques, social network analysis and qualitative content analysis. In the results these analyses are merged (Caracelli & Greene 1993) together as an attempt to capture the complex nature of the network.

The analysis can point out the centrality of some policy actors and establish the potential presence of cohesive sub-groups (Knoke & Yang 2008; Borgatti et al. 2013). The official network structure is recognised as an important part in the process of forming the un-official networks among the HE policy actors. These networks are seen as highly valuable assets through which knowledge is produced, transmitted, and exchanged. In the conclusion we reflect on the difficulties and limitations that arise from analysing data gathered from public sources.

Keywords: Higher education policymaking, Network ethnography, Policy network, EU, Finland

Sessio 2/ Session 2

Lääketieteen opintoihin valikoituminen ja lääkärin ammatin periytyminen

Hanna Nori, Turun yliopisto, Mira Kalalahti, Jyväskylän yliopisto

Lääketieteellinen koulutusala on yksi suosituimmista ja vaikeapääsysisimmistä aloista Suomessa. Samalla lääketiede on myös sosiaalisesti valikoiva ala, sillä lääkärikoulutukseen päätyneet tulevat pääsääntöisesti varsin korkeasti koulutetuista perheistä. Koulutusmahdollisuuksien tasa-arvon tavoittaminen on tutkitusti vaikeinta niin sanotuilla eliittialoilla: lääketiede on pystynyt säilyttämään statuksena koulutusalojen välisessä hierarkiassa korkeakoulutuksen laajentumisesta huolimatta. Tarkastelemme tässä esityksessä lääketieteen koulutuksen periytymistä ja koulutukseen valikoitumista. Aineistona hyödynsimme Tilastokeskuksen kokoamaa rekisteriaineistoa vuonna 2016 lääkärikoulutukseen hakeneista (n = 8292). Aineisto sisälsi tiedot hakukohteesta ja haun tuloksesta, hakijan perhe- ja elämäntilanteesta, aiemmasta koulutuspolusta, ylioppilaskoemenestyksestä sekä kotitaustasta (vanhempien koulutus, sosioekonominen asema, tulot ja ammatti).

Tutkimuksessa selvitimme, miten opiskelijan perhetausta ja aiempiin opintoihin liittyvät tekijät ennustavat lääketieteelliseen koulutukseen pääsyä sekä missä määrin vanhempien lääkärin ammatti ennustaa opiskelijan hakeutumista ja pääsyä lääketieteelliseen koulutukseen. Lisäksi tutkimme, eroavatko suoraan lukiosta ja epätyypillisempää reittiä lääketieteelliseen koulutukseen päässeet perhetaustoiltaan.

Asiasanat: Lääketieteen koulutus, Professio, Sosiaalinen sulkeuma, Koulutukseen valikoituminen, Koulutuksen periytyminen

Koulutusvalinnan illuusio nuorten siirtymävaiheessa peruskoulusta toiselle asteelle

Veronica Salovaara, Helsingin yliopisto

Luvussa tarkastellaan, kuinka nuorten oma toimijuus, perhetausta, aikaisemmat kokemukset ja ihmissuhteet esiintyvät nuorten, vanhempien ja koulun ammattilaisten puheessa nuorten siirtymävaiheessa peruskoulusta toiselle asteelle. Oppilaiden toimijuus nostetaan aineistossa esiin tärkeänä ideaalina, mutta sen rinnalla esiintyy myös tietoisuus perhetaustan vaikutuksesta, ihmissuhteiden ja aikaisempien kokemusten merkityksestä. Koulutusvalinta on tämän paradoksin valossa illuusio: valinta kuvataan nuoren omana päätöksenä, vaikka se onkin syntynyt perhetaustan tuotoksena ihmissuhteiden välityksellä, ja nämä ihmissuhteet voidaan luonnehtia yhteiskuntaluokan tuottajana ja ylläpitäjänä.

Asiasanat: Koulutusvalinta, Toimijuus, Yhteiskuntaluokka

Kieli kulttuurisena pääomana: yhteiskuntaluokan tekeminen koulun arjessa

Sara Juvonen, Helsingin yliopisto, Riikka Oittinen, Helsingin yliopisto, Heidi Huilla, Helsingin yliopisto, Sonja Kosunen, Itä-Suomen yliopisto, Marja Peltola, Tampereen yliopisto, Tiina Luoma, Helsingin yliopisto

Tässä tutkimuksessa analysoimme kielitaitoa kulttuurisena pääomana Pierre Bourdieu'n tutkimusperinteeseen nojaavan luokkatutkimuksen kehityksessä. Suomalaisen yhteiskunnan jaettu tavoite on perinteisesti ollut taata oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet kouluttautua niin korkealle kuin he haluavat sekä häivyttää oppilaiden perhetaustasta juontuvia vaikutuksia heidän koulutuspolkuihinsa. Kuitenkin varsinkin suurissa kaupungeissa tapahtuva asuinalueiden eriytyminen tuottaa näiden tavoitteiden näkökulmasta haasteita: käytännössä koulujen erot oppilaspohjassa voivat olla suuria yhden kaupungin sisälläkin. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla muuta kuin opetuskieltä kotikielensä puhuvien oppilaiden jakautuminen koulujen välille on epätasaista. Perusopetuksessa muodostuvat erot kertautuvat herkästi oppilaiden edetessä seuraaville koulutusasteille – peruskoulut ovat siis yhä tärkeässä roolissa mahdollisuuksien tasa-arvon edistäjänä. Kielitaidon merkitys on opiskelulle keskeinen, sillä se läpäisee kaikki kouluaineet ja toimii myös välineellisenä osaamisen mittarina seuraaville koulutusasteille siirryttäessä.

Näistä lähtökohdista tarkastelemme kielitaitoa pääomana osana yhteiskuntaluokkien uusintamisen prosessia. Tutkimukssamme kysymme, miten tämä kulttuurisen pääoman muoto näkyy perusopetuksen kentällä? Minkälaiseksi kielen, yhteiskuntaluokan sekä koulun välinen suhde rakentuu? Minkälaisia eroja, rajoja ja mahdollisuuksia kieli piirtää koulujen ja oppilaiden todellisuuksiin? Analysoimme etnografista tutkimusaineistoa, joka on tuotettu pääkaupunkiseudulla vuosina 2018–2020. Aineisto käsittää havainnointimuistiinpanoja neljästä koulusta, yhteensä 194 päivän edestä, sekä kouluhenkilökunnan haastatteluja (N=48).

Asiasanat: Yhteiskuntaluokka, Perusopetus, Kulttuurinen pääoma, Bourdieu, Suomi toisena kielenä

Työväenluokkaisesta taustasta ekonomiksi – tasapainoilua kahden maailman välillä

Nina Haltia, Turun yliopisto, Ulpukka Isopahkala-Bouret, Turun yliopisto, Heli Mutanen, Itä-Suomen yliopisto

Luokkataustan tiedetään olevan yhteydessä kouluttautumiseen ja muovaavan myös opiskelu-kokemuksia. Kansainvälisestä kontekstista tiedetään myös, että akateemisista perhetaustoista tulevat sijoittuvat työelämässä parempiin asemiin. Olemme Suomessa tottuneet ajattelemaan, että korkeakoulutuksen tasa-arvon takeeksi riittää sen turvaaminen, että kaikista erilaisista taustoista on mahdollista päästä yliopisto-opiskelun pariin.

Tässä artikkelissa otamme tarkasteluun sen, miten työväenluokkataustaiset kauppatieteen opiskelijat suomalaisissa korkeakouluissa ovat kokeneet opiskelupolkunsa ja siirtymänsä työmarkkinoille. Käsitteellistämme koulutus- ja työelämäpolun sarjaksi siirtymiä ja rajanylityksiä ja kysymme, miten opiskelijat kohtaavat nämä rajat ja millaista työtä he niiden yhteydessä tekevät.

Aineistomme koostuu kerronnallisista haastatteluista (n=14), jotka on tuotettu osana laajempaa HighEmploy-projektia. Tulostemme perusteella työväenluokkataustaiset kauppatieteen opiskelijat ovat pääasiassa menestyneet hyvin ja kokeneet kuuluneensa opiskeluyhteisöön. He ovat myös tehneet onnistuneita siirtymiä työelämään. Väitämme, että ulkoisesti onnistunut polku voi kuitenkin edellyttää sosiaalistumista sosiaalisesti määrittyneeseen kauppatieteilijyyteen ja sen ihanteisiin sekä tarkoittaa valmistuneelle tasapainoilua taustansa ja uuden luokka-asemansa välillä.

Asiasanat: Korkeakoulutus, Yhteiskuntaluokka, Kauppatieteilijät, Siirtymät, Työelämä

Sessio 3/ Session 3

The Proliferation of Evaluation: External Evaluation Systems on Finnish and Chinese Universities

Xingguo Zhou, University of Turku

The worldwide proliferation of external evaluations within higher education institutions is a prominent phenomenon. The ever-growing importance of external evaluation lies in its role in evaluating and enhancing educational quality, performance, and accountability. Fueled by such global trend, both Finland and China have implemented mechanisms and systems for external evaluation.

This paper explores the justifications and rationales behind the adoption of increased evaluation practices in Finland and China by comparing their respective evaluation policies. It begins by outlining the phenomenon of proliferation within these two distinct cultural contexts and proceeds to establish a conceptual framework for understanding the concept of External Evaluation, drawing from the principles of New Public Management (NPM) and political rationalism. Subsequently, it conducts an analysis of the political motivations driving the need for evaluation practice reforms within existing systems. External evaluation reveals a common thread that transcends historical, cultural, political, and institutional disparities between Finland and China: the substantial influence of information as an associated concept, projecting considerable changing power.

Our analysis uncovers context-specific characteristics, demonstrating that Finnish universities, driven by the goals of increased decision accountability and global competitiveness, actively engage in external evaluations. Conversely, Chinese universities, sharing similar objectives, prioritize the mechanics of the evaluation process and its resultant outcomes. It appears that changes occurred in advance of evaluation in China, whereas in Finland, changes are implemented afterward. This paper contributes to the field of comparative policy study, as well as the politics of quality assurance and evaluation.

Keywords: University Evaluation, Evaluation Data, Quality Assurance and Evaluation, Finland, China

Arvioinnin mikroregiimit varhaiskasvatuksessa

Maiju Paananen, Antti Paakkari, Anna Siippainen, Tampereen yliopisto

Arviointi on tullut yhä keskeisemmäksi osaksi varhaiskasvatuksen arkipäiväistä toimintaa. Arviointia koskevat maininnat ovat lisääntyneet esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteet - asiakirjoissa reilussa viidessätoista vuodessa 39 maininnasta 122 mainintaan (Siippainen & Pitkänen, arvioitavana). Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa suomalaisen varhaiskasvatuksen arvioinnin on kuvattu mukailevan pohjoismaista arviointiperinnettä, jossa arvioinnin lähtökohtia ovat ajatus demokratiasta, paremmuuslistojen välttelystä, henkilöstön runsaasta autonomiasta sekä arvioinnin päätehtävästä lasten välisen yhdenvertaisuuden edistämisessä. Kunta-autonomiasta johtuen kuntien tavat toteuttaa arviointia kuitenkin vaihtelevat.

Esityksessä tarkastelemme arvioinnin mikroregiimejä, eli paikallisesti tietyssä historiallisessa kontekstissa rakentuvia arvioinnin ja arvioinnilla hallinnan tapoja, jotka syntyvät erilaisissa muuttuvissa sosiomateriaalisissa suhteissa (Deleuze & Guattari 1987). Toinen keskeinen lähtökohtamme on, että arviointi on poliittista. Arvioinnilla on rakenteistavia seurauksia eli se muuttaa valtasuhteita (Dahler-Larsen 2011). Analysoimme, millaisia rakenteistavia seurauksia erilaisilla arvioinnin mikroregiimeillä on. Tarkastelussamme hyödynnämme monitapaustutkimusta kolmesta erilaisesta arviointivälineestä, joita käytetään suomalaisissa kunnissa. Näitä ovat lasten fyysistä aktiivisuutta mittaavat aktiivisuusrannekkeet, systemaattista havainnointia ja kyselyjä hyödyntävä arviointijärjestelmä sekä digitaaliset portfolioit. Aineistona hyödynnämme arviointivälineitä käyttävän henkilöstön ja arviointivälineen käyttöönottoprosessia tuntevien johtajien tai asiantuntijoiden haastatteluja. Tulokset osoittavat, että arvioinnin seuraukset eivät kiinnity yksinomaan tiettyyn arviointitekнологiaan vaan pikemmin ne määrittyvät niissä mikroregiimeissä, joihin arviointitekнологiat kiinnittyvät.

Asiasanat: Arviointi, Demokratia, Mikroregiimi, Valta, Varhaiskasvatus

Pohdintoja suomalaisen kasvatussosiologian historiasta ja merkityksistä kasvatustieteen kentällä

Elina Lahelma, Hannu Simola, Helsingin yliopisto

Pohdimme tässä esityksessä kasvatussosiologian nousua kasvatustieteen ja sosiologian marginaaleista sekä antia kasvatustieteille Suomessa 1990-luvun alusta lähtien. Näkökulmina on yhtäältä feministinen ja etnografinen, toisaalta koulutuspoliittinen ja historiallinen tutkimus, joiden välillä käymme vuoropuhelua. Tarkastelemme kehitystä osin vuosina 1995-2015 toimineen

valtakunnallisen tutkijakoulujärjestämän kautta. Kasvatus- ja koulutussosiologiset tutkijakoulut KTK ja KAVE, myöhemmin ohjelmina KASVA-tutkijakoulussa, vahvistivat kasvatussosiologian asemaa kasvatustieteen kentällä, rakensivat yhteistyötä eri yliopistojen välillä ja loivat kansainvälisiä yhteyksiä. Painopisteenä tässä esityksessä on Helsingin yliopisto.

Perustamme esityksen neljälle teesille. Ensiksi, kasvatussosiologia on tuonut esiin jännitteitä julkilausuttujen koulutuksen tasa-arvo- ja oikeudenmukaisuustavoitteiden sekä voimistuvan yksilölliseen valintaan, kilpailuun ja mittaamiseen perustuvan politiikan välillä. Toiseksi, kriittinen kasvatussosiologia on haastanut kasvatustieteen perinteen, jossa kasvatus ja koulutus nähdään didaktisena ja psykologisena prosessina irrallaan sosiaalisista, historiallisista ja kulttuurisista konteksteista. Feministisestä sukupuolen tutkimuksesta lähtien kasvatussosiologia on, kolmanneksi, lisännyt intersektionaalista ymmärrystä koulutuksesta ja sen puitteissa rakentuvista eroista ja eriarvoistumisesta. Neljänneksi, kasvatussosiologian teoreettis-metodologinen anti on ollut merkityksellinen.

Väitämme, että koulutuspolitiikkaan kontekstualisoitu etnografinen tutkimus ja historiallis-sosiologinen diskurssitutkimus ovat lisänneet ymmärrystä ja vivahteita tilastollisen ja muun kvantitatiivisen tutkimuksen paljastamille kasvatuksen ja koulutuksen ilmiöille.

Perustamme esityksen dokumentteihin, aikaisempiin tutkimuskartoituksiin ja tutkimuksiin sekä omiin kokemuksiimme. Pohdimme lopuksi uudenlaisia haasteita, joita nykyiset ja tulevat kasvatussosiologipolvet kohtaavat.

Asiasanat: Kasvatussosiologia, Historia, Etnografia, Diskurssitutkimus, Tasa-arvo

Sessio 4a/ Session 4a

Nivelvaiheen ohjauksen ja palkkatyön väliset jännitteet nuorisotyöhankkeessa

Minna Vilkmán, Mira Kalalahti, Jyväskylän yliopisto

Peruskoulutuksen nivelvaiheessa tapahtuvilla koulutusvalinnoilla on suuri merkitys nuoren tulevaisuudelle, mutta nuoret saavat vaihtelevasti tukea päätökseensä muun muassa huoltajilta (esim. Varjo ym., tulossa). Koulutuksen ohjausresurssia voidaan täydentää kolmannen sektorin palveluilla, erityisesti nuorisotyöllä. Tässä esityksessä tarkastelemme eteläsuomalaisessa koulussa toteutettua nuorisotyön ohjaushanketta, johon kuului kesäsetelirahoitteinen kolmen viikon kesätyöjakso. Nuoret rekrytoitiin kesätyöhön kouluissa, mutta toisin kuin ohjauskeskusteluihin osallistuminen kouluympäristössä, kesätyössä korostuivat työelämän velvoitteet. Kesätyöjaksoon kuitenkin myös kuului matalan kynnyksen ohjaus ja neuvonta kesätyöasioissa sekä yhteishakuvalintojen ilmestyttyä opiskelupaikan vastaanottamisessa.

Tarkastelemme nuorten toimintavalmiuksia (ks. Tani ym. 2019) sekä niiden toteutumista nuorisotyön ja palkkatyön rajapinnoilla. Käsittelemme ohjaukseen kytkeytyvän hallinnan (Foucault 2000) ja nuorisotyölle keskeisen vapaaehtoisuuden välisiä jännitteitä nivelvaiheen nuorisotyössä, jonka osa kesätyöjaksokin on. Nivelvaiheen nuorisotyö on elämisen näyttäjä, jossa nuori osallistuu ylläpitämällä, uusintamalla ja neuvottelemalla sosiaalisista käytännöistä (Peltola ym. 2020). Tutkimuskysymyksemme ovat 1) Millaisia toimintavalmiuksia kesätyötoiminta edisti, ja 2) Millaisia epämuodollisen ohjauksen tiloja kesätyötoiminta tarjosi?

Kesätyön näyttämöllä pyrittiin yhtäältä tuottamaan nuorille mielekäs ja yhteisöllinen kesätyökokemus, toisaalta ohjauksen taustalla vaikuttaa yhteiskunnallinen tavoite työllistymisestä. Hetkittäin nuoret vastustivat työntekoa myöhästelemällä, passivoitumalla tai valittamalla, jolloin heitä muistutettiin siitä, että he ovat työsopimuksen sitomia työntekijöitä. Tällaisissa tilanteissa nuorisotyöllinen vapaaehtoisuus vaihtui normatiivisia työntekijäihanteita ylläpitäväksi hallinnaksi.

Asiasanat: Nivelvaiheen ohjaus, Toimintavalmiudet, Hallinta, Nuorisotyö

”Huijarit” yliopistossa – Tutkimus yliopisto-opiskelijoiden huijarisyndroomasta ja sen yhteiskunnallisista yhteyksistä

Markku Vanttaja, Hanna Nori, Turun yliopisto

Huijarisyndroomalla tarkoitetaan ajattelutapaa, jossa ihminen pitää itseään osaamattomampana kuin todellisuudessa on. Yleensä ”huijarit” suoriutuvat opinnoistaan ja työstään erinomaisesti saaden tunnustusta muilta, mutta silti he itse uskovat onnistuneensa pelkästään antamaan vaikutelman kyvykkyydestään. Huijarisyndroomaa poteva ei koskaan koe olevansa riittävän hyvä. Menestymisensä jollakin elämänalueella hän tulkitsee johtuvan tuurista ja epäonnistumisensa omista puutteista. Hänen mieltään kalvaa alituinen virheiden pelko ja huoli kykyjen riittämättömyydestä. Yliopistoa voi pitää huijarisyndroomaan altistavana ympäristönä etenkin sen vuoksi, että yliopisto-opiskelussa korostuu jatkuva arviointi, kilpailuhenkisyys ja suorituskeskeisyys.

Tutkimuksessa kysymme, missä määrin huijarisyndroomaa esiintyy suomalaisten yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa ja ovatko jotkut heistä muita alttiimpia kokemaan epävarmuutta omasta osaamisestaan. Erityisesti kiinnitämme huomiota siihen, ovatko epävarmuuden kokemukset ja huijarisyndroomaan viittaavat suhtautumistavat yhteydessä opiskelijoiden luokkataustaan, sukupuoleen ja ikään. Tutkimuskysymyksiin vastaamme vuonna 2022 kerätyn sähköisen kyselyaineiston (n = 5003) avulla. Teoreettisesti tarkastelemme huijarisyndroomaa ilmiönä, joka liittyy koulutuspoliittisten ja yhteiskunnallisten vaatimusten sekä yksilön elämäkokemusten myötä muotoutuneen habituksen väliseen suhteeseen. Huijarituntemuksille saattavat altistua muita enemmän esimerkiksi opiskelijat, jotka ovat lähtöisin työväenluokkaisesta perheestä. Pierre Bourdieun (1995) termein ilmaistuna huijarisyndroomassa on tällöin kyse habituksen ja kentän kohtaamattomuudesta. Toisaalta on myös mahdollista, että huijarituntemuksia on etenkin niillä korkeasti koulutetuista perheistä tulleilla opiskelijoilla, joille vanhemmat ovat asettaneet kovia menestyspaineita.

Asiasanat: Huijarisyndrooma, Yhteiskuntaluokka, Habitus, Yliopisto-opiskelijat

Korkea-asteen opiskelijavalintauudistus lukion ja lukiolaisten silmin

Sirkku Kupiainen, Laura Heiskala, Irene Rämä, Risto Hotulainen, Helsingin yliopisto

Korkea-asteen opiskelijavalintauudistuksen taustalla oli pyrkimys nopeuttaa nuorten siirtymistä lukiosta korkea-asteen koulutukseen mutta myös vahvistaa ylioppilastutkinnon roolia ja vähentää kaupallisen valmennuksen asemaa opiskelupaikan avaajana (Pekkarinen & Sarvimäki, 2016). Uudistukseen kohdistuneen kritiikin erityisenä kohteena olevan pitkän matematiikan korostumisen rinnalla osasy syy sen kriittiseen vastaanottoon on ollut, että ulkoapäin tullee koettu uudistus näyttää

pyyhkineen mielistä ylioppilastutkinnon aiempaan huomioimiseen liittyneet epäkohdat (Kupiainen ym., 2018).

Tutkimus on osa laajempaa hanketta, mutta keskitymme tässä uudistuksen vaikutukseen lukiolaisten (N=4600) kurssi- ja ylioppilastutkintokoevalintoihin, jatko-opintosuunnitelmiin, uskon opiskelupaikan saamisesta sekä opiskelijoiden ja opettajien (N=180) näkemyksiin opiskelijavalintauudistuksesta. Tarkastelemme opiskelijoiden valintoja ja suunnitelmia heidän peruskoulu- ja lukioaikaisen opintomenestyksen, sukupuolen, kotitaustan sekä valintakeskustelua hallinneen matematiikan valossa. Uudistuksen aiheuttamaa muutosta tarkastelemme YTL:n 2016–2022 rekisteritiedon avulla.

Huoli uudistuksen vaikutuksesta lukiolaisten kurssi- ja yo-koevalinnoille ei saanut tutkimuksessa aukotonta tukea. Vahvimpana syynä valinnoille nousivat henkilökohtainen kiinnostus ja oppiaineen merkitys omille uratavoitteille todistusvalinnan pisteiden jäädessä vähemmän tärkeäksi. Uudistus on lisännyt sekä pitkän että lyhyen matematiikan kirjoittamista ja aiheuttanut muutoksia reaaliaineiden suosiossa. Valinnoille annetuissa syissä sekä uskossa omiin mahdollisuuksiin todistusvalinnassa ilmeni selviä sukupuolen, kotitaustan ja matematiikkavalinnan mukaisia eroja.

Hieman yli puolet opiskelijoista uskoi saavansa paikan todistusvalinnan perusteella, mutta yli 90% aikoi valmistautua pääsykokeeseen paikan varmistamiseksi ja vain kolmannes uskoi jatkavansa opintojaan, jos ei tule valituksi ensisijaiseen hakukohteeseensa.

Asiasanat: Korkea-asteen opiskelijavalinta, Lukio-opinnot, Ylioppilastutkinto, Matematiikkavalinta, Opintomenestys

Sessio 4b/ Session 4b

Ajallinen oikeudenmukaisuus, väestörakenteen muutos ja koulukuljetuspolitiikka Suomessa

Tommi Wallenius, Lapin yliopisto, Saija Volmari, Helsingin yliopisto

Tämä esitys pohjaa tekeillä olevaan artikkeliin, jossa tarkastellaan väestökatoalueiden koulukuljetuksia koskevia politiikkadiskursseja. Tutkimuksen aineisto koostuu neljästä kansallisen ja alueellisen tason politiikkadokumentista, jotka on julkaistu vuosina 2020-22. Aineistoa tarkastellaan kriittisen politiikkadiskurssianalyysin (CDA) menetelmin ja analyysissa keskitytään tarkastelemaan, miten ajallisuus ja koulukuljetusten kohteena olevien toimijoiden (oppilaat, perheet) ajallinen oikeudenmukaisuus (Goodin ym., 2008; Goodin 2010; Tyssedal, 2021) ilmenevät näissä dokumenteissa.

Tutkimuksen alustavat tulokset osoittavat, että vaikka väestörakenteen muutokseen ja pitkiin koulumatkoihin liittyvät haasteet tunnustetaankin, näkyy ajallisuus lähinnä vain silloin, kun teksteissä viitataan nykylainsäädännön koulukuljetuksille asettamiin enimmäiskestoihin. Enimmäiskeston varaan jäävä laintoteuman arviointi ei kuitenkaan tavoita ilmiön koko kuvaa. Artikkelissa ehdotetaan, että koulukuljetuspolitiikkaa suunniteltaessa ilmiö tulisi jatkossa paremmin tunnistaa niin alueellisen kuin ajallisen oikeudenmukaisuuden näkökulmat huomioiden.

Asiasanat: Ajallinen oikeudenmukaisuus, Koulukuljetuspolitiikka, Väestörakenteen muutos

Kuurojen asuntolakoulut (1950–1990) haavoittuvuuden tilana, väkivaltakokemusten paikkana

Marjo Laitala, Oulun yliopisto

Esittelen viipaleen kuurojen lähihistoriaa tutkivan hankkeemme tuloksista otsikonmukaisella työnimellä. Tutkimushankkeemme (Hiljaisen kansan äänet – remontoitujen kehojen 2021–2024) perustuu viittomakieliseen muistelukerrontaan kasvatuksesta, opetuksesta ja hoivasta valtion kuurojen kouluissa, ja esityksessäni keskityn kuultuun, nähtyyn ja koettuun väkivaltaan. Ymmärrän kuurojen koulut tiloina, joista tulee paikkoja, kun ihmiset liittyvät niihin henkilökohtaisia tai kollektiivisia merkityksiä ja kiinnittyvät tiloihin tunnesitein (Juhila, Ranta & Holmberg (2022)). Koulutuspoliittinen päätös kieltää viittomakieli opetuksessa, koulurakennukset arkkitehtonisine ratkaisuneen, sijainti ja ympäristö sekä koulunpidon, ajan, arjen rytmin, vuorovaikutuksen ja ruumiillisuuden säätely muodostivat koulusta haavoittuvuuden tilan, joka altisti lapset fyysisille ja psyykkisille haitoille ja vahingoittumiselle. Esityksessäni kuullaan heitä, joiden kohdalla haavoittumisen riski todellistui ja vaikutukset ulottuvat tähän päivään.

Tutkimushankkeessamme on haastateltu kaikkiaan 116:ta eri ikäistä kuuroa, joista vanhimmat aloittivat koulunsa 1930-luvulla. Väkivallaksi määrittelemiämme kokemuksia kerrottiin kaikilta vuosikymmeniltä, mutta tiedämme eniten 1950–1980-lukujen koulumuistoista aineistomme painottuessa tuohon ajanjaksoon. Metodologisesti nimeämme tutkimuksemme viitotuksi muistitiedoksi tai lyhyemmin viitotuksi historiaksi (sign history). Tällä korostamme yhteyttä oral history -tutkimussuuntaukseen, mutta ”suullinen” asettuu tutkimuksemme lähtökohdaksi ja eettisiä sitoumuksia vastaan. Haastattelut on kerätty kuurojen yhteisön tuella, ne on tehnyt kuuro tutkijamme ja pyrimme siihen, että tutkimustieto päättyisi myös kuuroille itselleen. Yhtä lailla tavoitteemme on tuottaa tietoa kuurojen lähimenneisyydestä osaksi kansallista muistia ja historian oppikirjoja.

Asiasanat: Kuurojen koulu, Väki-valta, Haavoittuvuus, Lähihistoria, Muistitieto

Varhaiskasvatuslain muutoksen jälkeiset lapsen tuen prosessit kunnissa

Anna Mikkola, Minna Laitinen, Päivi Pihlaja, Itä-Suomen yliopisto

Ennen varhaiskasvatuslain 1.8.2022 voimaan tullutta muutosta varhaiskasvatuslaissa säädettiin lapsen tuen tarpeen, tukitoimien ja niiden toteuttamisen kirjaamisesta, mutta laki ei sisältänyt säännöksiä lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen annettavaan tukeen.

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että kuntien erilaiset valmiudet tuen järjestämiseen näkyvät epäyhtenäisinä tuen toteuttamisen paikallisina käytäntöinä.

Varhaiskasvatuslaissa säädetään lapsen oikeudesta tukeen, annettavasta tuesta sekä tuen arvioinnista.

Esitys perustuu valtakunnalliseen, vuonna 2022 toteutettuun kyselyyn, jonka tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen tuen toimeenpanoa ja järjestelyitä Manner-Suomen kunnissa.

Kyselyyn vastasi 139 kunnan varhaiskasvatuksesta vastaavaa henkilöä. Vastanneista kunnista 60 prosenttia oli alle 10 000 asukkaan ja 40 prosenttia yli 10 000 asukkaan kuntia.

Tutkimuksen aineisto koostuu kyselyn viiden avoimen kysymyksen vastauksista, joissa vastaajat ovat avanneet kunnassa toteutettavia tuen ja hallinnon prosesseja. Vastaukset on analysoitu teoriaohjaavaa sisällönanalyysia hyödyntäen.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että tuen prosesseissa on huomattavaa kuntakohtaista vaihtelua. Lasten ja huoltajien osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet tuen toteuttamiseen vaihtelevat, kuten myös tuen saamisen järjestäjäkohtaiset edellytykset. Myös hallintolain mukaisen huoltajien kuulemisen toteuttamisessa on vaihtelua kuntien välillä.

Prosessit eivät ole kaikilta osin lainsäädännön vaatimusten mukaisia, mikä vaarantaa lasten yhdenvertaisen oikeuden varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, Lapsen tuki, Varhaiskasvatuslaki

8. Globaalikasvatus yhteiskunnassa/Global Education in Society

Sessio 3/ Session 3

Exploring and measuring students' intercultural sensitivity: a Mixed Methods research

Alessandra Anna Maiorano, University of Helsinki

Due to the complexity of human relations, which is often more evident among individuals from different cultural backgrounds, intercultural competences are deemed essential. These competences are not innate, and intercultural pedagogy can facilitate their development. In the context of intercultural pedagogy, the Developmental Model of Intercultural Sensitivity (DMIS) by Milton Bennett plays a central role in this project. This contribution stems from a multifactorial correlational and qualitative study utilizing sequential Mixed Methods with a non-probabilistic reasoned convenience sample of Italian secondary school students (N= 138) and their teachers (n= 7). The empirical study measured students' intercultural sensitivity and explored correlations with variables identified through a literature review, including the hypothetical impact of art practice.

To measure intercultural sensitivity, this study introduced a new tool: the Intercultural Sensitivity Questionnaire for Italian Schools (ISQIS). Additionally, discussion groups with students (N= 80) were employed to enhance the quantitative data, and a questionnaire was administered to one teacher in each class.

This research demonstrates that intercultural sensitivity can be measured effectively using a quantitative instrument. Statistical analyses confirm the validity of the ISQIS for measuring the stages of defense ($\alpha = .755$) and acceptance ($\alpha = .605$). While interesting results were obtained for the stages of minimization and reversal, their reliability was comparatively lower ($\alpha = .545$; $\alpha = .532$).

The study also yielded significant findings, including correlations between intercultural sensitivity and various study variables. It contributed to a new definition of intercultural sensitivity through

discussions with students, thereby increasing participants' awareness and knowledge of students' levels of intercultural sensitivity.

Keywords: Intercultural sensitivity, Empirical research, Intercultural pedagogy, Mixed Methods, DMIS

Cross-cultural comparison of students' perception of Sustainable Development Goals in higher education

Jaana Häkli, LAB University of Applied Sciences

Educating students of all levels from kindergarten to higher education in Sustainable Development Goals (SDGs) is of high importance due to global goals for education as well as the life-long process of a single individual to become a better global citizen. Academic research and educational policies in recent years have focused a lot on pre-university levels and less emphasis was put onto higher education students' perspective. Thus, the presentation focuses on introducing research results from a two-year, Erasmus+ funded project called Global Citizenship and Diversity Management Skills in Higher Education in which quantitative and qualitative research has been conducted among students, teachers and representatives of work life and non-governmental organisations in Finland, Lithuania, Germany, Romania, and Spain.

This presentation focuses on introducing key results especially from the survey to students with an in-depth analysis of results from Finland and Romania. Insights into students' reasons for choosing the most important SDGs to learn about in regard to global citizenship education and diversity management and describing students' perception of how much these SDGs are being integrated into their studies compared with teachers' perception will be introduced. Context analyses in which certain SDGs were selected by students from Finland and Romania will be conducted and variables such as the socio-demographic profile of the respondents, degree-specific differences, country cultural specificity, along with the influence of other institutional actors (university strategy, educational policies, governmental policies, countries' 2030 Agenda, etc.) will be considered. Differences and communalities will be presented as well as examples for how SDGs and diversity topics can be integrated into teaching and learning in higher education will be given.

Keywords: Sustainable development goals, Global education, Higher education

Shifting understandings of Inclusive education: Through preparing for, experiencing and reflecting on higher education mobility in different educational contexts

Audrey Paradis, University of Oulu, Jarno Slendebroek, Ve Romey, Marianne Reuse, Md Abu Nayeem, Laurel Obukhovich, Albina Marchenko, Elizabeth Harlow

Inclusive education (IE) has become important for education systems around the world, but what IE entails seems to differ depending on local definitions. This article explores the changing perceptions of IE that occurred during a mobility period in Pune, India as experienced through the lenses of learners from a Finnish university (Master's degree of Education and Globalisation's students). This is accomplished by analysing narratives that emerged from the mobility program, with the theoretical context, focusing on the experiences that were most impactful to the mobility's participants.

Reflective analysis of the narratives shows that theoretical preparation and practical experience are both necessary to conduct genuine intercultural collaboration. Additionally, our analysis suggests that national policies concerning IE can have varied effects on local educational institutions, often relying on the skills and motivation of local actors when it comes to the implementation in their contextual realities. Lastly, we observe that the adaptability of IE is important to fit the needs of specific local environmental needs.

Keywords: Inclusive Education, Contextual understandings, Higher education mobility, Intercultural collaboration, Policy implementation

Sessio 4/ Session 4

Katsaus suomenkieliseen globaalikasvatustutkimukseen vuosilta 2017-2023

Vihtori Kylänpää, Siviilipalveluskeskus

Viisi suomalaista globaalikasvatustutkijaa osallistui vuonna 2022 globaalikasvatuksen akateemisen tutkijaverkoston ANGELin Multilingual Global Education Digestiin (ANGEL, 2022), minkä tarkoituksena on kerätä yhteen eri kielillä julkaistua globaalikasvatustutkimusta. Suomenkielisiä tutkimusjulkaisuja vuosilta 2017–2021 löytyi yhteensä 105.

Yleiskuvana voidaan todeta, että aivan kuten aikaisemmassa, vuosien 2007–2017 välille kohdistuvassa selvityksessä (Lehtomäki & Rajala, 2020) valtaosa suomenkielisestä globaalikasvatustutkimuksesta näyttää edelleen keskittyvän joko kestävyyskasvatukseen tai kulttuurienväliseen kasvatukseen. Samalla suomeksi kirjoitetaan melko vähän muutamista muista ajankohtaisista teemoista, kuten ihmisoikeus- tai rauhankasvatuksesta. Julkaisuihin noin puolet oli varsinaisia tutkimusjulkaisuja, ja suurin osa julkaisuista käsittelee formaalia koulutusta. Teemaryhmäesitys käsittelee suomenkielisen tutkimuksen lähtökohtia, ominaispiirteitä sekä täydentää vuoden 2022 Digestiä vuoden 2023 Digestiin kerätyllä, vuosina 2022 ja 2023 julkaistuilla tutkimuksilla.

Asiasanat: Globaalikasvatus, Globaali kansalaiskasvatus

Nuorille aikuisille merkitykselliset ihmisoikeusteot

Vihtori Kylänpää, Siviilipalveluskeskus

Nuorten kasvattaminen ihmisoikeustekojen tekemiseen on monimutkaista useista syistä. Opettaminen tapahtuu yhdessä paikassa, mutta varsinaiset teot myöhemmin jossakin toisessa paikassa, minkä vuoksi kasvattajien olisi syytä opettaa toimintamutoja, jotka ovat hyödyllisiä nuorille heidän käytännöllisissä tilanteissaan (Celermajer, 2017). Nuoret aikuiset saattavat pitää eri toimintamutoja tärkeinä kuin heidän opettajansa (Celermajer, 2017; Kylänpää, 2022). Tiedetään myös, että nuoren tausta voi olla yhteydessä sen kanssa, mitä kansalaistoimintatekoja hän pitää tärkeinä (Barrett & Brunton-Smith, 2014). Student voice -tutkimuksen (Lundy, 2007; Wisby, 2011) ihanteiden mukaisesti toteutettavan tutkimuksen tavoite on selvittää, mitkä ihmisoikeusteot nuoret aikuiset ilmoittavat itse tärkeiksi. Tarkoituksena on myös selvittää, onko tutkimusjoukossa nuorten

aikuisten luokka-asemaan tai vähemmistötaustaan liittyviä eroja, eli painottuvatko jotkin toimintamuodot enemmän joidenkin nuorien kohdalla kuin toisten.

Tutkimus toteutetaan Siviilipalveluskeskuksella, missä 18–30-vuotiaat nuoret aikuiset osallistuvat neljän viikon pituiseen koulutusjaksoon. Tutkimukseen osallistuvat oppilaat ovat ennen tiedonkeruuta osallistuneet kymmenen lähiopetusoppitunnin (yhteensä 450 minuuttia) ihmisoikeuskurssiin. Tutkimustapa on Sequential Mixed Methods, jossa tutkimuksen laadullinen osio suoritetaan ensin ja määrällinen sen jälkeen (Creswell & Creswell, 2018). Tutkimuksen ensimmäisessä osassa syksyn 2023 aikana toteutetaan muutaman kurssin jälkeen ryhmähaastatteluja, joiden aikana oppilailta yritetään selvittää, mistä toimintamuodoista heiltä kannattaa kysyä lomaketutkimuksessa. Tavoitteena on, että laadullinen osa kiinnittäisi huomiota toimintamuotoihin, joita ei voida löytää aikaisemmasta tutkimuksesta. Jälkimmäisessä osassa selvitetään vuoden 2024 puolella suuremmalta määrältä nuoria aikuisia, mitkä toimintamuodot ovat tärkeitä eritaustaisille nuorille aikuisille.

Asiasanat: Ihmisoikeuskasvatus, Student voice, Aktiivinen kansalaisuus, Nuoret aikuiset

9. Eronteot yhteiskunnassa, kasvatuksessa ja opetuksessa

Sessio 2/ Session 2

Inclusion and exclusion in the platformization of a youth center

Fredrik Rusk, Åbo Akademi, Matilda Ståhl, Tammerfors universitet, Isac Nyman, Åbo Akademi

Social and digital platforms have become the de facto curators of our online communication. One of these so-called platforms is Discord, which is a gaming adjacent social platform that was, recently, mostly used by gamers, but that is, as of today, also used by all kinds of different participants for diverse social and community needs. To meet youth online, a non-profit organization in Finland is organizing a youth center on Discord. The center is described as a Discord server that works in the same way as a physical youth center with opening hours and youth workers present. The server functions as an online youth center for 13–20-year-old Swedish-speaking Finns and is described as a safe and moderated platform where youth can find community and support.

We are doing online ethnography on this specific server to better understand the "platformization" of communities, such as the youth center, and focus on how participants use the platform, as well as how the platform shapes the participation. That is, we want to better understand how the platform frames the interaction and community from an infrastructure perspective. To understand the platforms', including Discord's, impact on our lives we need to de-romanticize and de-mystify the new and shiny and instead focus on the ordinary, everyday, and self-evident when studying "information infrastructures". How does the platform and connected infrastructure determine what forms of communication and interaction are and are not permitted and when and to whom? Further, within the confines of the platform, how are the affordances for interaction and communication shaped by the contextual structure, rules and guidelines set in place by the youth workers? This is connected to what norms and values that are embedded in the platform and how they shape access for individuals, and consequently, inclusion and exclusion? These are central questions with regards to inclusion, equity, and equality in a digital world.

Keywords: Inclusion, Platforms, Youth, Community, Online ethnography

Sukupuolten tasa-arvon (de)politisoituminen peruskoulujen tasa-arvosuunnitelmissa

Salla Myyry, Päivi Siivonen, Itä-Suomen yliopisto

Suomalaiset peruskoulut ovat olleet veloitettuja laatimaan omaa koulukohtaista tasa-arvopolitiikkaa vuodesta 2014 alkaen, kun tasa-arvosuunnittelovelvoite ulotettiin ylemmiltä koulutusasteilta perusasteelle. Tutkijat ovat lähestyneet tasa-arvosuunnittelua eri näkökulmista. Toisaalta sen on esitetty olevan lupaava käytäntö tasa-arvotyön systematisoimisessa ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen perusopetuksen käytäntöihin. Toisaalta tutkimukset ylempien koulutusasteiden tasa-arvosuunnittelusta ovat osoittaneet sen tekevän tasa-arvotyöstä teknisen suoritteen, joka ei onnistu pureutumaan sukupuolittuneisiin valtarakenteisiin. Peruskoulujen toiminnallista tasa-arvosuunnittelua ei ole kuitenkaan vielä tutkittu. Täytän esitykselläni tätä tutkimusaukkoa vastatessani kysymyksen siitä, mitä sukupuolten tasa-arvolle tapahtuu peruskoulujen toiminnallisissa tasa-arvosuunnitelmissa.

Tutkimuksen aineisto koostuu 140 toiminnallisesta koulukohtaisesta tasa-arvosuunnitelmasta. Suunnitelmat on kerätty kuudelta eri AVI-alueelta kuudesta kunnasta, joissa kaikki peruskoulut ovat laatineet koulukohtaisen tasa-arvosuunnitelman. Aineiston analyysissa on sovellettu kriittistä diskursiivista luentaa ja faircloughlaista ajatusta diskurssin kolmesta ulottuvuudesta. Analyttisena teoriana on hyödynnetty tasa-arvopolitiikan tutkijoiden Lombardon, Meierin ja Verloon kuvaamaa neljää diskursiivista käytäntöä – taivuttamista, venyttämistä, kiinnittämistä ja kutistamista – jotka tekevät näkyväksi sukupuolten tasa-arvon (de)politisoitumista koulukohtaisissa suunnitelma-asiakirjoissa.

Tuon esityksessäni esille, kuinka toiminnallisissa tasa-arvosuunnitelmissa sukupuolten tasa-arvo pääasiassa depolitisoituu, koska koulun eriarvoistavia käytäntöjä ei tunnusteta ja tunnusteta. Samalla pohdiskelen, miten tasa-arvosuunnittelun teknisyyden ja kasvatustieteen dekontekstualisaatio osaltaan selittävät tasa-arvon depolitisoitumista koulukohtaisissa tasa-arvosuunnitelmissa.

Asiasanat: Toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu, Peruskoulu, Sukupuolten tasa-arvo, Diskursiivinen luenta

Erilaisuutta tasapainottavat pedagogiset keinot islamin uskonnon opetuksessa

Niina Putkonen, Helsingin yliopisto

Peruskoulun islamin uskonnon opetus on tarkoitettu kaikille muslimiksi itsensä identifioivien perheiden lapsille ja nuorille. Islamin tunneilla käy muslimitauksia lapsia ja nuoria monenlaisista kieli-, kulttuuri- ja katsomustaustoista ja islamin tulkintaperinteistä, esimerkiksi sunni- ja shiiayhteisöistä. Tunneilla tutustutaan opetussuunnitelman ohjaamana myös islamin moninaisuuteen. Tuore koulun islamin opetusta käsittelevä tutkimus (Putkonen & Poulter 2023) osoittaa, että islamin opettajat pyrkivät käsittelemään islamin moninaisuuteen liittyviä sisältöjä tavalla, joka ottaa huomioon luokahuoneen muslimien moninaisuuden. Toisaalta he purkavat moninaisuuteen liittyviä jännitteitä ja pyrkivät vahvistamaan koheesiota korostamalla opetuksessa ummaa ja sitä, mikä on muslimille yhteistä. Islamin moninaisuuteen liittyvien sisältöjen käsittely vaatii opettajalta sensitiivisyyttä ja dialogisuutta. Tässä esityksessä tarkastelen opettajien käyttämiä

erilaisuutta tasapainottavia pedagogisia keinoja dialogisuuden viitekehyksessä, erityisesti yhdenvertaisuuden näkökulmiin tarkentaen.

Asiasanat: Islamin opetus, Moninaisuus, Erilaisuutta tasapainottavat pedagogiset keinot, Dialogisuus, Yhdenvertaisuus

Kuvakirjojen queer-luenta erontekojen tunnistamisessa ja haastamisessa

Jaana Pesonen, Helsingin yliopisto, Susanna Itäkare, Tampereen yliopisto

Kirjat heijastavat, mutta myös tuottavat aikamme kulttuurisia normeja, aatteita, uskomuksia ja arvoja. Lastenkirjoissa esitettyjen sosiaalisten erontekojen, kuten etnisyys, kansalaisuus, sosiaaliluokka, sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, kieli, kyvykkyys ja esimerkiksi ikä, kuvaamisen kautta voidaan myös haastaa normeiksi miellettyjä valta-asetelmia ja näin tuottaa uudenlaisia näkökulmia esimerkiksi erilaisuudesta ja samanlaisuudesta sekä epänormaalista ja normaalista. Queer –tutkimuksessa normatiivisia sosiaalisia järjestyksiä vinoutetaan, outoutetaan ja karnevalisoidaan, jolloin vaikkapa heteroseksuaalisuus voi näyttäytyä epänormaalina, joskin yleisenä seksuaalisena suuntautumisena (ks. Vänskä, 2011). Tällöin sen normatiivisuutta voidaan myös purkaa.

Esityksessämme hyödynnämme queer-luentaa tarkastellessamme kuvakirjoja, ja niiden roolia valtasuhteiden vahvistajana, kuin myös haastajana. Esitämme kahden suomalaisen kuvakirjan, Koira nimeltään Kissa (Kontio & Warsta, 2015) ja Ensilumi (Teräs & Ruohonen, 2022) luennan esimerkkinä siitä, miten queer-teoriaa voidaan hyödyntää lisäämään tietoisuutta eronteista haastamalla sukupuolen tarkastelun pysyvinä ja norminmukaisina kategorioina. Esitämme myös, että queer-luenta mahdollistaa erontekojen tunnistamista ja huomioimista intersektionaalisina, eli toisiinsa kietoutuneina ja risteävinä. Tarkastelemme lisäksi queer-luennan hyödyntämistä yhdenvertaisemman ja tasa-arvoisemman tulevaisuuden edistäjänä.

Asiasanat: Eronteot, Intersektionaalisuus, Kuvakirja, Queer-luenta

Varhaiskasvatus ja tasa-arvon ongelmanasettelut

Mervi Eskelinen, Tampereen yliopisto

Tässä väitöstutkimukseni osatutkimuksessa tarkastelen sitä, millaisten ongelmanasetteluja tasa-arvon edistämiseen varhaiskasvatuksessa liittyy. Naisten ja miesten tasa-arvoa on tavoiteltu kymmeniä vuosia monin toimin (Ikävalko ym., 2011), mutta sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen pysyy kuitenkin sitkeästi suomalaisen yhteiskuntapolitiikan agendalla. Sukupuolten tasa-arvoa kannatetaan Suomessa laajasti ja sen edistämiseksi on monitasoinen oikeudellinen perusta. Varhaiskasvatuslaissa (540/2018, 3 §) varhaiskasvatuksen yhdeksi tavoitteeksi on asetettu yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen. Varhaiskasvatuksessa, kuten muuallakin

yhteiskunnassa, tasa-arvodiskurssi on vahva, mutta sen edistämisen keinot ovat jääneet varhaiskasvatuksen ohjausasiakirjoissa epäselviksi (Eskelinen & Itäkare, 2020). Muun muassa tämän korjaamiseksi tasa-arvosuunnitteluveto on ulotettu myös varhaiskasvatukseen (HE 177/2022 vp.).

Analyysimenetelmänäni on Carol Bacchin kehittämä 'What's the problem represented to be' (WPR) -analyysimallia, jonka avulla on mahdollista pureutua politiikoissa tapahtuvaan merkityksenantoon (Bacchi, 2009, 2012). Perinteisen näkemyksen mukaan politiikkatoimilla pyritään ratkaisemaan erilaisia tunnistettuja ongelmia, mutta WPR-menetelmän lähtökohtana on se, että politiikkaehdotukset tai -toimet eivät niinkään ole reaktioita olemassa oleviin ongelmiin vaan ennemminkin luovat 'ongelmia', joita sitten pyrkivät ratkaisemaan (Bacchi, 2009). Kiinnostuksen kohteena ovat ongelman muotoilu ja sen tarkastelu, kuinka juuri kyseiseen ongelman muotoiluun – ja sen tuottamiin seurauksiin – on päädytty (Bacchi & Goodwin, 2016).

Osatutkimukseni aineistona ovat tasa-arvolain (HE 177/2022 vp.) muuttamiseen liittyvät sidosryhmien lainvalmistelun yhteydessä antamat lausunnot. Esittelen analyysini alustavia tuloksia.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, Tasa-arvo, What's the problem represented to be (WPR), Varhaiskasvatuksen politiikat

10. Koulutus ja alueellinen eriarvoisuus/ Education and spatial inequalities

Sessio 1/ Session 1

Nuorten tulevaisuuden toiveet ja huono-osaisen alueen koulu

Heidi Huilla, Itä-Suomen yliopisto

Eriytyneillä kaupunkialueilla asuvien nuorten tulevaisuuden toiveissa näkyvät varsin ”tavanomaiset”, norminmukaiset haaveet. Nuoret haluavat työn, jossa viihtyvät, perheen ja omakoti- tai rivitaloasunnon. Monet haluavat asua joko pääkaupunkiseudulla tai ulkomailla. Toiveena on, että rahasta ei tarvitsisi huolehtia. Vaikka toiveissa on paljon yhteistä, löytyy niistä myös eroja, jotka kiinnittävät nuorten taustoihin.

Eriytymisen ja eriarvoisuuden näkökulmasta onkin mielenkiintoista, miten yläkouluikäisten nuorten tulevaisuuden toiveet kytkeytyvät kouluun, huono-osaiseen asuinalueeseen ja perheen yhteiskunnalliseen asemaan. Kuvaan esityksessäni nuorten tulevaisuuden toiveita ja niiden yhteyttä nuoren taustaan, kouluun ja asuinalueeseen. Miten pääkaupunkiseudun huono-osaisilla alueilla asuvat, yläkouluvaihettaan elävät nuoret puhuvat tulevaisuudestaan. Miten puhe tavoitteista ja toiveista kietoutuu omaan perheeseen, kouluun ja asuinalueeseen?

Esitykseni aineistona on 22 yläkouluikäisen nuoren yksilö- ja ryhmähaastattelut. Oppilaat käyvät saman koulun 7. luokkia ”Tammivaaran” kaupunginosassa. Joukossa on sekä keskiluokkaisista että työväenluokkaisista taustoista tulevia nuoria. Lisäksi nuorista 4 tulee huono-osaisesta taustasta. Heidän perheissään on nuorten kertoman mukaan köyhyyteen ja sosiaalisiin ongelmiin liittyviä haasteita.

Kuvaan esimerkein, miten nuorten tulevaisuuden toiveisiin ja tavoitteisiin liittyvä puhe eroaa riippuen oppilaan taustasta, asuinpaikasta ja koulun mahdollisuuksista tukea kaikenlaisia nuoria. Keskiluokkaisten nuorten tavoitteet ulottuvat ajallisesti kauas ja näyttäytyvät selkeämpinä kuin työväenluokkaisten nuorten. Huono-osaisimmassa asemassa olevien nuorten tulevaisuushorisontissa siintää kaikkein vähiten vaihtoehtoja.

Asiasanat: Huono-osaisuus, Nuoret, Segregaatio, Koulu, Asuinalue

”Opettajat täällä tietää mitä ne tekee”: Oppilaiden osallistumisesta yläkoulun oppitunneilla

Tiina Luoma, Helsingin yliopisto, Sonja Kosunen, Itä-Suomen yliopisto

Koulujen eriytyminen suomalaisissa kaupungeissa vaikuttaa oppilaiden yhdenvertaisiin mahdollisuuksiin. Koulujen oppimistuloksissa on havaittu eriytymistä, ja erot eri yhteiskuntaluokka- ja etnisistä taustoista tulevien oppilaiden välillä ovat selkeät niin oppimisessa kuin koulutuspoluillakin.

Tässä esityksessä tarkastelemme oppilaiden mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa omaan oppimiseensa oppitunneilla. Tutkimuksen kontekstina on pääkaupunkiseudulla sijaitseva yläkoulu, joka sijaitsee verrattain huono-osaisella alueella ja jonka oppilaiden taustat ovat moninaiset. Aineistona on etnografinen havainnointi- (40 päivää) ja haastatteluaineisto (oppilaat $n = 24$, koulun aikuiset $n = 14$). Aineiston analyysissa hyödynnämme Basil Bernsteinin (2000) käsitettä osallistuminen (participation), joka on yksi demokraattiseen kouluun kuuluvasta kolmesta pedagogisesta oikeudesta. Syvennämme analyysia Bernsteinin (2000) näkyvän (visible) ja näkymättömän (invisible) pedagogiikan käsitteiden avulla: Näkyvässä pedagogiikassa opetus on opettajajohtoista ja erillisiin oppiaineisiin sidottua. Näkymättömässä pedagogiikassa oppilaat voivat puolestaan vaikuttaa oppimiseensa, minkä lisäksi opetus on oppiainerajoja ylittävää. Oppilaan aktiivinen osallistuminen omaan oppimisprosessiinsa sekä laaja-alaiset osaamiskokonaisuudet on kirjattu myös Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2014).

Alustavien tulosten mukaan oppilaiden opetusta koskevat toiveet ovat melko konservatiivisia, eli opettajajohtoinen näkyvä pedagogiikka on oppilaiden näkökulmasta toivottua ja oppimista edistävää. Myös opettajat korostavat opettajajohtoisen opetuksen ja selkeiden rakenteiden merkitystä koulussa, jonka oppilaiden taustat ovat moninaiset. Opettajajohtoinen opetus voi kuitenkin kaventaa oppilaiden mahdollisuuksia harjoitella yhteiskunnassa tarvittavia demokratiataitoja.

Asiasanat: Koulusegregaatio, Kouludemokratia, Osallistuminen, Kouluetnografia

Uupuvat opettajat: rekrytointivaikeudet ja opettajasegregaatio Suomessa

Sonja Kosunen, Itä-Suomen yliopisto, Juhani Saari, Tilastokeskus, Heidi Huilla, Itä-Suomen yliopisto, Ninja Hienonen, Tampereen yliopisto

Esityksessä tarkastellaan opettajien rekrytointivaikeuksien ilmenemistä alueellisten tekijöiden suhteen erityyppisissä oppilaitoksissa. Käytämme aineistona Tilastokeskuksen keräämää vuosien 2016–2023 työnantajahaastatteluaineistoa, joka on rajattu koulutuksen ja varhaiskasvatuksen

toimipaikkoihin (N=4352). Yleisesti vaikeinta on rekrytoida varhaiskasvatuksen opettajia ja erityisopettajia. Havaitsemme, että sekä koulun sijaintialueen matala sosioekonominen rakenne että sijainti maaseutumaisessa kunnassa ovat yhteydessä koettuihin rekrytointivaikeuksiin. Opettajien rekrytoiminen kouluihin hyväosaisille alueille kaupungeissa on tulosten perusteella huono-osaisia alueita helpompaa. Varhaiskasvatuksen opettajien rekrytoiminen on kaikkialla vaikeaa.

Asiasanat: Segregaatio, Eriarvoisuus, Rekrytointi, Opettaja, Huono-osaisuus

Sessio 2/ Session 2

Varhaiskasvatukseen pääsyn esteet universalistisen järjestelmän paikallisella tasolla

Salla Fjällström, Tampereen yliopisto

Koulutuspolkujen alueellinen ja sosioekonominen eriytyminen on laajasti tunnistettu ilmiö (Boterman ym., 2019). Varhaiskasvatuksessa ilmiö näkyy muun muassa varhaiskasvatukseen osallistumisasteessa, jossa on perheiden asuinpaikkaan (Baranyai, 2023; Cloney ym., 2016) ja sosioekonomiseen taustaan (Alexandersen ym., 2021; Petitclerc ym., 2017) liittyviä eroja. Väitöstutkimukseni osatutkimusten tuloksiin pohjautuvassa esityksessä tarkastelen varhaiskasvatukseen pääsyn esteitä universalistisen varhaiskasvatusjärjestelmän kontekstissa Suomessa. Tutkimus nojautuu relationaaliseen lähestymistapaan tilasta ja paikasta (Massey, 2005), jossa varhaiskasvatukseen pääsyn ja sen esteiden katsotaan muodostuvan sosiaalisten ja materiaalisten suhteiden yhteenkietoutumisissa. Aineistona hyödynnän varhaiskasvatuksen kunnallisten viranhaltijoiden haastatteluja (n=10), vanhempien haastatteluja (n=51), vanhemmille suunnattua kyselyaineistoa (n=1409), sekä Tilastokeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen rekisteri- ja paikkatietoaineistoja.

Tutkimuksessa tarkasteltiin, kuinka viranhaltijat järjeistävät ja oikeuttavat varhaiskasvatuspalvelujen järjestämistä, ja millaisia ehtoja varhaiskasvatukseen osallistumiselle tuotetaan. Toiseksi tutkittiin, onko asuinalueen yhdyskunta- tai sosioekonominen rakenne yhteydessä varhaiskasvatukseen osallistumiseen. Kolmanneksi tarkasteltiin, kuinka viranhaltijat perustelevat varhaiskasvatuspalvelujen maantieteellistä sijoittumista kunnan alueella, ja kuinka tämä on materialisoitunut varhaiskasvatuksen järjestämisen ratkaisuihin. Lisäksi vanhempien haastatteluaineiston avulla tarkasteltiin, miten kunnan varhaiskasvatuksen järjestämisen ratkaisut kytkeytyvät perheiden varhaiskasvatusratkaisuihin. Tutkimus lisää ymmärrystä varhaiskasvatukseen pääsyn esteiden muodostumisen mekanismeista.

Asiasanat: Varhaiskasvatukseen pääsy, Eriarvoisuus, Relationaalisuus

Koulusegregaation koetut vaikutukset opettajien työhön Suomen peruskouluissa

Alina Inkinen, Sara Juvonen, Itä-Suomen yliopisto

Koulujen alueellinen eriytyminen, koulusegregaatio, on jo pidemmän aikaa ollut suomalaisen kasvatustieteellisen tutkimuksen kiinnostuksen kohteena (ks. esim. Huilla 2021, Kosunen, Seppänen & Bernelius 2016, Bernelius 2015, Berisha & Seppänen 2017, Seppänen, Kosunen & Rinne 2018, Kalalahti & Varjo 2012). Koulusegregaation ennaltaehkäisemiseen tähtäävät toimenpiteet ovat

riippuvaisia opetuksenjärjestäjien, kuntien käytännöistä (Kalalahti & Varjo 2012). Tällaisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi asuntopolitiikkaan ja maankäyttöön vaikuttavat toimenpiteet tai tarveperusteinen rahoitus suoraan yksittäisille kouluille (Bernelius & Vaattovaara 2016). Ilmiönä koulujen eriytyminen ei ole ongelma pelkästään suurten kaupunkien eri kaupunginosien välillä, vaan myös maaseudun ja kaupunkien välillä (Varjo & Kalalahti 2012).

Tässä tutkimuksessa keskitymme koulusegregaatioon opettajien näkökulmasta. Tutkimuskysymyksemme on: Millä tavoin opettajat kuvaavat koulusegregaation ilmenemismuotoja omassa työssään?

Aineistomme koostuu 67 peruskouluopettajan haastattelusta, joista 23 työskentelee aineenopettajina ja 44 luokanopettajina. Haastateltavat asuvat ja työskentelevät eri puolilla Suomea kouluissa, jotka sijaitsevat väestörakenteiltaan ja oppilaspohjaltaan erilaisissa kaupungeissa ja kunnissa. Alustavien havaintojemme perusteella koulusegregaatio koetaan opettajien keskuudessa eri tavoin eri puolella Suomea ja tämä on yhteydessä paitsi koulun sijaintiin ja oppilaspohjaan myös käytössä oleviin resursseihin. Tutkimukssamme olemme kiinnostuneet tämän ilmiön vaihtelusta erikokoisissa kouluissa eri puolilla Suomea. Oletuksemme on, että kokemus opettajan työstä on eriytynyt riippuen siitä, missä koulu, jossa he työskentelevät sijaitsee tai millainen suhde koululla on mahdolliseen tarveperusteiseen rahoitukseen.

Asiasanat: Koulusegregaatio, Alueellinen segregatio, Opettajuus, Perusopetus

Lähiöstigma ja eriarvoisuus nuorten kouluarjessa

Riikka Oittinen, Helsingin yliopisto, Tiina Luoma, Helsingin yliopisto, Heidi Huilla, Itä-Suomen yliopisto, Sonja Kosunen, Itä-Suomen yliopisto

Suomessa useat lähiöt ovat kehittyneet 1990-luvulta lähtien segregaatian myötä alhaisen sosioekonomisen statuksen naapurustoiksi. Vaikka kaikki lähiöt eivät ole huono-osaisia, tästä huolimatta niihin yhdistetään ongelmälähtöistä ajattelua ja yleistettyjä käsityksiä köyhyydestä, turvattomuudesta ja sosiaalisen järjestyksen haasteista. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että huono-osaisiin lähiöihin liitettävä stigma vaikuttaa asukkaiden arkeen ja luo tarvetta vastata naapuruston tahrautumiseen.

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme lähiöstigmaa eriarvoisuuden mekanismina nuorten kouluarjessa. Teoreettinen viitekehys perustuu Wacquantin (2007, 2008) territoriaalisen stigmatisaation käsitteeseen sekä Pryorin ja Reederin (2011) taksonomiaan neljästä stigman tyypistä: 1) julkinen stigma, 2) henkilökohtainen stigma, 3) tarttuva stigma ja 4) rakenteellinen stigma. Etnografinen aineistomme koostuu nuorten (13-15-vuotiaiden) haastatteluista (n=46) ja päivittäisistä havainnoista (88 koulupäivää) kahdesta yläkoulusta. Tutkimukseen osallistuneet nuoret asuivat sosioekonomisesti erilaisissa naapurustoissa, mutta kävivät samaa koulua sosioekonomisesti huono-osaisissa lähiöissä pääkaupunkiseudulla. Tässä tutkimuksessa kysymme: Minkälaisia tapoja erilaisista taustoista tulevilla nuorilla on vastata lähiöstigmaan? Millaisia alueellisia ja sosiaalisia hierarkioita sekä eriarvoisuutta nuorten tapoihin vastata lähiöstigmaan kytkeytyy kouluarjessa?

Alustavat tulokset osoittavat, että erilaisista naapurustoista ja olosuhteista tulevilla nuorilla oli erilaiset mahdollisuudet vastata lähiöstigmaan, mikä tuotti eriarvoisuutta heidän välilleen. Nuorten tarve välttää lähiöstigmaa yhdistyi sosiaalisiin ongelmiin ja köyhyyteen liitettäviin kielteisiin mielikuviiin ja johti leimaavaan kielenkäyttöön sekä alueellisiin ja sosiaalisiin hierarkioihin ja

jakolinjoihin nuorten välillä kouluarjessa, mistä kouluyhteisöjen tulisi olla tietoisia ja, mihin niiden tulisi aktiivisesti hakea ratkaisuja.

Asiasanat: Territoriaalinen stigmatisaatio, Eriarvoisuus, Kouluarki, Alueelliset hierarkiat, Nuoret

Sessio 3/ Session 3

Multilingual students' aspirations and post-comprehensive educational choices

Ninni Lankinen, Helsingin yliopisto

Transition from comprehensive education to upper secondary education is a crucial phase in determining individuals' study paths and, eventually, future careers. Research shows that the choices differ by students' socioeconomic background and that the educational system and society might guide different genders as well as linguistically and culturally diverse students towards different occupational paths.

In this presentation I show data from an ethnographic study with thirteen 9th grade girls, who have a multilingual, immigrant background. My objective is to analyze the reasons they give to describe their choices for upper secondary education. I ask the following questions: What kind of cultural and social capital (Bourdieu, 1986) do the students have, and how do they utilize it when making post-comprehensive educational choices? What is the role of school-language skills in this decision-making? I will discuss aspirations of multilingual pupils with migrant backgrounds and show preliminary results of my research data. The presentation at hand is part of the first sub-study of my dissertation Multilingual transitions – Post-comprehensive educational choices of multilingual pupils with immigrant background.

The research data of this presentation was produced in two lower secondary schools in the Metropolitan Helsinki area. Both schools have a large amount of non-native Finnish speakers as students, and they are situated in socioeconomically disadvantaged areas. The data consists of ethnographic field notes and 23 interviews and it has been analyzed using the cultural reproduction theory (Boone & Van Houtte, 2013). My presentation will provide some preliminary results on the analysis of the students' narratives on their plans. Special focus will be given to choices which can be understood as unexpected, such as applying to a general upper secondary school distant from the pupil's own residential area, usually located in socioeconomically more advantaged areas.

Keywords: Educational transitions, Multilingual students, Vocational education, General upper secondary education, Aspirations

Efficacy of Language Requirements in Universities in Finland: Decolonization in Admission Criteria

Frank Ojwang, University of Lapland

This paper analyses the English language proficiency requirement in Finnish universities on the basis of efficacy and neocolonialism. The paper further explores the level of understanding of the admission staff in Finland, on the significance of English language in the admission process in Finland.

The paper illuminates hidden fallacies through foreign language requirement for English-speaking African immigrants from British-colonised countries where English is used as an official language and medium of facilitating learning, and deconstructs the efficacy and paradoxes reflected through the language requirements in Finnish universities for international students from nine British-colonised countries in Africa. There is a research gap created by conflicting findings about the efficacy of language proficiency testing as an admission requirement in universities in Finland viz-a-viz the institutionalised neocolonialism.

This paper uses empirical ethnography approach and qualitative methods to empirically analyse the 2022/2023 language requirement as an admission criteria in eight Finnish Universities and its efficacy for international students from nine British-colonised English-speaking countries. This paper invokes policy-level conversations on the application of English language requirement in Finnish universities. This paper uses primary and secondary data from the universities' websites and email communications with the eight Finnish universities' admission offices. The theory of race and ethnicity is used to question the application of English language proficiency requirement in Finland for selected nationalities. The Finnish universities should find alternative approaches for evaluating the language requirement for all students equally.

Keywords: Theory of race and ethnicity, Neocolonialism, English Language Proficiency

11. Kasvatus- ja koulutusalan johtajuus – hyvinvointi ja laatu tulevaisuuden toimintaympäristöissä/ Educational leadership – Well-being and Pedagogical Quality in Future Operating Environments

Sessio 1/ Session 1

Rehtoreiden arvoperusta ja näkemykset oppilashuoltotyöstä

Sofia Gylfe, Pia Nyman-Kurkiala, Jessica Hemberg, Åbo Akademi

Viime vuosina oppilashuolto on tullut yhä merkittävämmäksi koululle. Rehtori on henkilö, joka vastaa moniammatillisen yhteistyön vastuu- ja työnjakojärjestelyistä oppilashuoltoryhmässä. Rehtorin arvopohja vaikuttaa moniin tärkeisiin päätöksiin, joita hän tekee arjessa. Hän toimii usein aloitteentekijänä arvopohdinnassa sekä keskeisenä henkilönä siinä, miten arvot tulkitaan ja millä tavalla ne vaikuttavat koulun toimintaan. Tutkimuskysymykset: Miten rehtorien arvopohja vaikuttaa heidän käsityksiinsä oppilashuollon työstä koulussa? Miten rehtorit kokevat, että moniammatillinen yhteistyö koulun henkilökunnan ja oppilashuollon välillä voisi kehittyä?

Tutkimus toteutettiin vuonna 2023 osana Åbo Akademin tutkimushanketta, joka käsitteli terveyttä edistävää oppilashuoltoa lapsille ja nuorille sekä moniammatillista yhteistyötä kouluyhteydessä. Aineisto kerättiin yksilöhaastatteluilla suomenruotsalaisten koulujen rehtoreilta Suomessa. Kaikkiaan yksitoista henkilöä osallistui tutkimukseen. Haastattelut litteroitiin sanasta sanaan ja analysoitiin sitten laadullisella sisällönanalyysillä.

Tulokset osoittavat, että arvot ja arvopohja vaikuttavat siihen, miten rehtori suhtautuu oppilaisiin ja heidän hyvinvointiinsa. Tutkimus osoittaa myös, että rehtorin arvot vaikuttavat siihen, miten hän suhtautuu oppilashuoltoon ja että rehtorin asenne voi vaikuttaa siihen, miten oppilashuoltotyö onnistuu. Tutkimuksessa nousi esille eettinen ja hoivaavaa koulujohtajuus, jossa oppilaiden hyvinvointi on keskiössä.

Tutkimus tarjoaa arvokkaita näkemyksiä siitä, miten tärkeää on, että rehtorit tiedostavat arvonsa ja sen, mikä on heille tärkeää koulun johtajina. Tutkimus tuo esiin kysymyksen koulun roolista oppilaiden hyvinvoinnin suhteen ja erityisesti opettajien roolista tässä hyvinvoinnissa. Koulussa kaivattiin useita turvallisia aikuisia, jotka eivät ole opettajia, jotka ovat päivittäin läsnä oppilaiden arjessa.

Yksityisen varhaiskasvatuksen palvelusetelin sääntökirjojen ehdot – Yhdenvertaisuus ja lapsen oikeudet

Elina Fonsén, Jyväskylän yliopisto, Piia Nuora, Jyväskylän yliopisto, Jaana Pesonen, Helsingin yliopisto, Satu Valkonen, Helsingin yliopisto, Emilia Sviili, Jyväskylän yliopisto

Tutkimuksessamme tarkastellaan kuntien yksityisen varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyviä palvelusetelin sääntökirjoja ja niihin kirjattuja ehtoja lapsen oikeuksien toteutumisen, yhdenvertaisuuden periaatteiden ja kuntalaisten tasa-arvoisen kohtelun näkökulmasta. Kunnan omana toimintana järjestetyn varhaiskasvatuksen rinnalla on yksityistä varhaiskasvatusta, jota toteutetaan nykyään pääosin palvelusetelillä. Näihin laadituilla sääntökirjoilla kunnat määrittelevät palvelun järjestämisen ehdot. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että lapsen oikeus tukeen ja tuen järjestelyt toteutuu kirjavasti yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa. Lapset, joilla on tuen tarvetta ohjataan usein kunnalliseen varhaiskasvatukseen tai heidät siirretään sinne, kun tuen tarve ilmenee. Tarkastelukulmanamme on julkisen johtamisen eettisyys ja arvot (esim. taloudellisuus, yhdenvertaisuus).

Aineistona on harkinnanvaraisena otoksena valitut 32 varhaiskasvatuksen palvelusetelin sääntökirjaa, yhteensä 814 sivua. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Yhdenvertaisuutta ja lapsen oikeuksia edistäviä ehtoja tunnistettiin 113 kappaletta ja rajaavia ehtoja 56 kappaletta. Edistäviksi ehdoiksi tunnistettiin: 1. palvelusetelin arvon korottaminen, 2. kuulluksi tuleminen, 3. syrjimättömyys sekä 4. pysyvyys. Rajaaviin ehtoihin sisältyi: 1. perheen valinnan mahdollisuuksien rajaaminen ja 2. erityisen tuen evääminen.

Määrällisesti sääntökirjoissa korostuivat lapsen oikeuksia edistävät ehdot. Kuitenkin myös rajaavia ehtoja oli runsaasti, mikä asettaa yhdenvertaisuuden ja lapsen oikeudet asemaan, joka ei vastaa varhaiskasvatusta määrittävien lakien kirjauksia. Aineistosta tunnistettiin myös ehtoja, jotka ovat ristiriitaisia ja sisältävät sekä yhdenvertaisuutta ja lapsen oikeuksia edistäviä että rajaavia ehtoja. Tämä kuvastaa yhdenvertaisuuden ja lapsen oikeuksien toteutumisen tulkinnanvaraisuutta ja johtajuuden merkitystä siinä, millaiseen arvopohjaan tulkinnat perustuvat.

Asiasanat: Johtajuus, Lapsen oikeudet, Yhdenvertaisuus, Yksityinen varhaiskasvatus, Palvelusetelin sääntökirjat

Kasvatus- ja koulutusalan johtajien moraalinen ammatillisuus yhteisön hyvinvoinnin tukena

Eija Hanhimäki, Jyväskylän yliopisto

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella moraalista ammatillisuutta kasvatus- ja koulutusalan johtamisen näkökulmasta. Moraalisen ammatillisuuden perustana ovat arvot ja eettinen ajattelu, jotka ohjaavat kasvatus- ja koulutusalan johtamistyötä tekeviä. Käytännössä arvot ja eettinen ajattelu tulevat näkyviksi, kun johtajat kohtaavat eettisiä dilemmoja jokapäiväisessä työssään. Kouluhallinnon etiikkaa ja eettistä koulutusjohtamista on tutkittu aiemmassa tutkimuksessa muun muassa tapaustutkimusten avulla (esim. Hanhimäki, 2011; Hanhimäki & Risku, 2021; Strike ym., 2005). Toisaalta moraaliset, eettiset ja ei-rationaaliset näkökulmat ovat usein jääneet yleisen koulutusjohtamista koskevan keskustelun ulkopuolelle, vaikka nämä näkökulmat ovat aina läsnä koulutuspolitiikan ja -käytäntöjen toteuttamisessa (Day & Johansson, 2008).

Tämä esitys pohjautuu tutkimukseen, jossa analysoin kasvatus- ja koulutusalan johtajilta ja opettajilta koottua kerronnallista aineistoa. Nämä johtajat ja opettajat osallistuivat kahteen koulutusjohtamisen koulutukseen vuosina 2019 – 2021 yhdessä suomalaisessa yliopistossa. Aineiston muodostivat heiltä kootut kertomukset (N = 82), joita tarkasteltiin kahden tutkimuskysymyksen avulla: millaisia eettisiä dilemmoja kasvatus- ja koulutusalan johtajat kohtaavat työssään ja miten he toimivat moraalisisina ammatillisina jokapäiväisessä työssään.

Tulokset osoittivat, että pääosapuolet eettisissä dilemmoissa olivat henkilöstön jäseniä suurimmassa osassa kertomuksia. Eettisesti helppoissa dilemmoissa pääteemoina henkilöstön jäsenillä olivat vuorovaikutus ja konfliktit kun taas eettisesti vaikeissa dilemmoissa työjärjestelyt. Reiluus, oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, lapsen etu ja hyvinvointi olivat useimmin mainittuja periaatteita ja arvoja eettisten dilemmojen yhteydessä. Eettisten dilemmojen painottuminen henkilöstön jäsenten välisiin kohtaamisiin korostaa henkilöstöhallinnon merkitystä koulutusjohtamisessa sekä eettistä johtajuutta hyvinvoinnin tukena.

Asiasanat: Kasvatus- ja koulutusalan johtajat, Moraalinen ammatillisuus, Arvot, Eettiset dilemmat, Hyvinvointi

Sessio 2/ Session 2

”Saako tästä työstä olla ylpeä?” Yksityisen varhaiskasvatuksen johtajuus suhteissa muovautuvana ilmiönä

Marjo Mäntyjärvi, Oulun yliopisto

Tämän monimenetelmällisen tutkimuksen tavoitteena on kuvata ja syventää ymmärrystä siitä, miten johtajuutta rakennetaan ja toteutetaan yksityisten päiväkotien kontekstissa. Yksityisen varhaiskasvatuksen tutkimus on todettu tarpeellista meillä Suomessa mutta myös kansainvälisesti (Penn 2011; Ruutiainen 2022). Tutkimusten mukaan johtajuuden tarkastelu on merkityksellistä, sillä se on varhaiskasvatuksen laadun ja yhteisön hyvinvoinnin näkökulmista keskeistä (Strehmel 2016). Tässä tutkimuksessa johtajuus ymmärretään aika ja kontekstisidonnaisena ilmiönä, joka muovautuu sosiaalisissa, taloudellisissa ja kulttuurisissa suhteista (Fairchild 2018; Uhl-Bien 2006).

Monimenetelmäisellä lähestymistavalla saavutettiin monitasoinen kuva johtajuudesta yksityisessä varhaiskasvatuksessa suhteissa muovautuvana ilmiönä (Johnson et al 2007; Mertens 2014). Tutkimus toteutettiin vuosina 2015–2021. Aineisto koostuu kyselyaineistosta, erilaisissa johtajapositioissa olevien johtajien haastatteluista sekä internet sivuston uutisaineistosta. Tutkimusaineistoa analysoitiin sekä määrällisesti että laadullisesti, painottuen narratiiviseen lähestymistapaan. Tutkimuksen eri vaiheissa on huomioitu tutkimuksen eettiset vaatimukset.

Alustavat tulokset kuvaavat varhaiskasvatuksen eri sidosryhmien ja suhteiden muovaama yksityisen varhaiskasvatuksen johtajuutta ja sen toteuttamista tavoitteiden, tulkintojen ja odotusten jännitteisenä kudelmana. Johtajuus muovautui paitsi ihmisten välillä, myös taloudellisissa ja kulttuurisissa suhteissa aikana, kun suomalaisessa varhaiskasvatuksen kontekstissa on ollut ja on monia muutoksia. Tämä tutkimus tarjoaa näkökulmia paitsi yksityisen varhaiskasvatuksen johtajuuden kontekstiin ja käytäntöihin sekä johtajuustutkimukseen laajemminkin pohdittaessa varhaiskasvatuksen hyvinvointia ja laatua tulevaisuuden toimintaympäristöissä.

Interventiot tukemassa opettajien hyvinvointia

Pauliina Avola, Tampereen yliopisto, Tiina Soini-Ikonen, Tampereen yliopisto, Anne Jyrkiäinen, Tampereen yliopisto, Viivi Pentikäinen, Helsingin yliopisto

Opettajien uupuminen, stressi ja ammatin vaihtaminen ovat jatkuvassa kasvussa olevia globaaleja ongelmia. Tämän systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena oli kuvailla opettajien hyvinvointia tukemaan tarkoitettuja interventioita. Laadullisen sisällönanalyysin avulla löydettiin monipuolinen valikoima erilaisia interventioita, joiden tarkoituksena oli parantaa opettajien hyvinvointia.

Aineisto koostui 46 kasvatustieteellisissä lehdissä julkaistuista tieteellisistä artikkeleista, joissa oli yhteensä 7369 osallistujaa 15 eri maasta. Suurin osa tutkimusten tiedonkeruusta oli toteutettu määrällisin menetelmin (28 tutkimusta), 14 tutkimusta yhdisti määrällisiä ja laadullisia menetelmiä ja vain neljä tutkimusta oli tehty laadullisia aineistonkeruumenetelmiä hyödyntäen. Interventioiden kestot vaihtelivat 5 päivästä 3 vuoteen. Tutkimuksissa interventiot oli toteutettu monenlaisin sisällöin, kuten liikunnan, mindfulnessin ja meditaation, ammatillisen kehittymisen, terapiapohjaisten teknikoiden, kiitollisuusharjoitusten ja useamman menetelmän yhdistelmien avulla.

Mindfulness- ja meditaatiointerventiot, kiitollisuusharjoitukset, terapiapohjaiset interventiot sekä osa ammatillisen kehittymisen ja yhdistelmäinterventioista vaikuttivat myönteisesti opettajien hyvinvointiin ja vähensivät uupumusta. Kuitenkin 40 % ammatillisen kehittymisen interventioista, kolmasosa yhdistelmäinterventioista ja ainoa liikuntaan liittyvä interventio eivät vaikuttaneet opettajien hyvinvointiin lainkaan.

Tämä systemaattinen kirjallisuuskatsaus osoitti, millaisilla interventioilla opettajien työssä jaksamista, pysyvyyttä opettajan ammatissa ja opettajan hyvinvointia voidaan tukea – ja millaiset interventiot taas näyttävät olevan tehottomia. Tulevaisuudessa monipuolisempi interventiotutkimus erilaisissa kulttuureissa ja erityisesti laadullisin menetelmin toteutettuna on tarpeellista ilmiön laajemman ymmärryksen ja opettajien hyvinvointia tehokkaasti tukevien toimenpiteiden löytämiseksi.

Asiasanat: Opettajien hyvinvointi, Opettajien uupumus, Interventiotutkimus, Systemaattinen kirjallisuuskatsaus, Laadullinen sisällönanalyysi

Kestävän hyvinvoinnin johtaminen varhaiskasvatuksessa

Reija Ahola, Arniika Kuusisto, Helsingin yliopisto

Varhaiskasvatustyön moninaiset muutokset vaikuttavat alan pitovoimaan, työhyvinvointiin ja sen johtamiseen. Johtamisen tunnistetaan yleisesti vaikuttavan merkittävästi työhyvinvointiin. Päiväkodin johtajan työn vaativuus on kuitenkin kasvanut, ja hallinnolliset tehtävät vievät yhä enemmän työaika. Tässä tutkimuksessa tarkastelemme varhaiskasvatuksen johtamista sen yhteiskunnallisessa ja ajallisessa kontekstissa, joissa on läsnä epävarmuus, resurssiniukkuus sekä alati muuttuva toimintaympäristö. Vahva teoriapohja hyvinvoinnin pohjimmaisesta olemuksesta on tärkeä tekijä työhyvinvointia kehitettäessä. Tässä tutkimuksessa tuotetaan tietoa hyvinvointia tukevasta johtamisesta ja johtamiseen tarvittavasta tuesta tavoitteena kestävän hyvinvoinnin edistäminen varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuksessa hyödynnetään Osaava varhaiskasvatus -hankkeessa vuonna 2022 kerättyjä varhaiskasvatuksen ammattilaisten fokusryhmähaastatteluaineistoa (N=21, 64 osallistujaa) sekä päiväkodin johtajien kyselyaineistoa (N=191). Constructivist grounded theory -menetelmällä muodostetaan hyvinvoinnin johtamisesta uusi teoreettinen mallinnus hyödyntäen aiempaa tutkimusta.

Alustavissa tuloksissa jäsentyvät moninaiset yhteisöllisyyteen, ammatti-identiteetteihin ja työympäristöön liittyvät johtamisen keinot, joilla kestävää hyvinvointia voidaan edistää varhaiskasvatuksessa. Hyvinvoinnin johtamista määrittävät ja haastavat laajemmat yhteiskunnalliset muutokset sekä organisaatiotason tekijät, kun taas lähityöyhteisö ja kollegiaalinen tuki voivat kannatella johtamistyötä.

Johtajuutta tukevaa ja varhaiskasvatusalan pitovoimaa edistävää tutkittua tietoa tarvitaan varhaiskasvatuksen kentälle sekä poliittisen päätöksenteon tueksi. Varhaiskasvatuksen henkilöstöpulan kestävätkin ratkaisut sekä työhyvinvoinnin kysymykset ovat kriittisen tärkeitä, jotta varhaiskasvatuslain tavoitteet voidaan saavuttaa, ja lapsen edun ensisijaisuus yhdenvertaisen ja sosiaalisesti oikeudenmukaisen koulutuksen viitekehyksessä voi toteutua.

Asiasanat: Johtaminen, Kestävä hyvinvointi, Varhaiskasvatus, Pitovoima, Työhyvinvointi

Sessio 3/ Session 3

Johtajuuden ulottuvuudet ja niihin liittyvät ilmiöt varhaiskasvatuksessa

Leena Lahtinen, Helsingin yliopisto, Elina Fonsén, Jyväskylän yliopisto, Lauri Heikonen, Jyväskylän ja Helsingin yliopisto, Arto Kallioniemi, Helsingin yliopisto, Jyrki Reunamo, Helsingin yliopisto

Varhaiskasvatuksen johtajuuden kehittämiseen voidaan vaikuttaa, kun ymmärrämme laajemmin johtajuuteen liittyviä ulottuvuuksia ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Jotta johtamisen tarpeet tunnistetaan ja voidaan varmistaa menestyksellinen johtaminen, vaatii tämä erilaisten johtajuusmallien ja ilmiöiden tunnistamista (Ahtiainen ym. 2019; Fonsén & Keski-Rauska 2018; Muijs ym. 2004). Väitöstutkimukseni ensimmäisessä osatutkimuksessa tarkastelun kohteena on päiväkodin johtajien käsitykset johtajuudesta heidän johtamissaan yksiköissä. Tutkimuksen aineisto on kerätty kyselyllä 14.08.2019–28.4.2023 välisenä aikana, 20 suomalaisen kunnan varhaiskasvatusyksiköiden johtajilta (N=718). Johtajuuden ulottuvuuksien tarkastelussa käytettiin eksploratiivista

faktorianalyysia ja reliabiliteettianalyysia. Analyysin tuloksena löydettiin useampia vahvasti latautuvia faktoreita. Näiden pohjalta muodostettiin kuusi johtajuutta kuvaavaa ulottuvuutta, joiden kautta voidaan tarkastella erilaisia johtajuuteen vaikuttavia ilmiöitä. Ulottuvuuksista muodostettiin summamuuttujat. Tutkimuksessa tarkasteltiin summamuuttujien saamien arviointien vuosittaisista vaihtelua ja huomattiin muutoksia eri ulottuvuuksien painotuksissa. Esityksessä käydään läpi alustavia tutkimustuloksia ja avataan esimerkkejä johtajuuden ulottuvuuksien yhteyksistä päiväkodin taustamuuttujiin ja päiväkodinjohtajien johtamisominaisuuksiin.

Asiasanat: Päiväkodinjohtaja, Eksploratiivinen faktorianalyysi, Johtajuuden ulottuvuudet, Varhaiskasvatus

Työnä varhaiskasvatus – Ammattilaisten puhetta varhaiskasvatuksesta

Hanna Hjelt, Tampereen yliopisto

Väitöstutkimukseeni perustuvassa esityksessä käsittelen varhaiskasvatuksen ammattilaisten työstään tekemiä tulkintoja ja niiden suhdetta paikallisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin varhaiskasvatusta koskeviin keskusteluihin. Tutkimuksessani varhaiskasvatusinstituution ja alan ammattilaisten työstään tekemien tulkintojen suhde määritellään vastavuoroiseksi, sillä varhaiskasvatustyö muotoutuu osana instituution todellisuutta. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen ammattilaiset tekevät työtään ja puhuvat siitä tilanteessa, jossa työkenttään välittyy keskenään risteäviä tapoja käsitellä varhaiskasvatusta ja sen parissa tehtävää työtä. Tutkimuksessani kysyn: Miten varhaiskasvatuksen ammattilaiset merkityksellistävät ja muokkaavat varhaiskasvatusta erilaisista julkisista keskusteluista muodostuvassa puheavaruudessa? Millaisia ehtoja ammattilaisten puheessa rakentuu nykyhetken varhaiskasvatustyölle?

Tutkimus koostuu kolmesta osatutkimuksesta. Niissä on perehdytty varhaiskasvatuksen ammattilaisten työstään tuottaman puheen paikantumiseen ja siihen, miten aika ja ajallisuus rakentuu puheessa päiväkodin toimintakäytännöistä. Lisäksi on tutkittu päiväkodin johtajien tulkintoja työstään organisaation linjausten ja varhaiskasvatuksen toteuttamisen rajapinnalla. Esittelen tutkimuksen keskeisimpiä tuloksia, kuten varhaiskasvatusta ympäröivän julkisen keskustelun vaikutusta ammattilaisten tapaan merkityksellistää työtään. Heidän tulkintansa paikantuvat erilaisia ajattelumalleja ilmentävien keskustelujen yhtymäkohtiin, konkretisoituen jännitteisiksi odotuksiksi työn tavoitteellisuudesta, tehokkuudesta ja joustavuudesta. Nämä työn ulottuvuudet ovat läsnä samanaikaisesti, ja ammattilaisilta edellytetään kykyä sulauttaa ne yhteen tai asettaa ne arjen toiminnassaan arvojärjestykseen. Haasteet peilautuvat erityisesti tulkintoihin kasvatustyöhön liittyvästä ammatillisesta autonomiasta ja sen toteuttamisen ehdoista, peilautuen laajemmin varhaiskasvatusinstituution toimintakykyyn.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, Varhaiskasvatustyö, Naisvaltaisten alojen työelämä, Sosiaalinen konstruktionismi

Symbolinen näkökulma varhaiskasvatuksen johtajuuteen

Hannele Roponen, Jyväskylän yliopisto, Elina Fonsén, Jyväskylän yliopisto, Tuulikki Ukkonen-Mikkola, Helsingin yliopisto, Raisa Ahtiainen, Helsingin yliopisto

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan yhden suomalaisen päiväkodin johtamiskulttuurin artefakteja ja millaisena ne ilmenevät laajan pedagogisen johtamisen näkökulmasta. Tutkimus on laadullinen tapaustutkimus, jossa on etnografisia piirteitä. Teorialähtöistä sisällönanalyysia ohjaavat Pasquale Gagliardin ja Mary Hatchin määritelmät artefakteista. Lisäksi artefakteja analysoidaan suoran ja epäsuoran pedagogisen johtamisen näkökulmasta.

Analyysin perusteella aineistosta löytyi neljätoista toiminnallista artefaktia, seitsemän verbaalista artefaktia ja kaksitoista objektia. Suurin osa artefakteista oli luokiteltavissa epäsuoraksi pedagogiseksi johtamiseksi ja joillakin artefakteilla oli kahdenlaisia merkityksiä henkilöstön tulkintojen myötä. Johtamistoiminnasta syntyvien artefaktien merkityksiä tulkittiin eri tavoin sekä johtajien että henkilökunnan välillä, mutta myös henkilöstön sisällä. Tulokset osoittavat, että symbolinen johtajuus näyttää olevan läsnä monissa johtamistilanteissa ja vahvistavat symbolisen johtajuuden peruseriaatteen, jonka mukaan se, mitä johtamistoiminnassa tapahtuu, ei ole niin oleellista kuin mitä se henkilöstölle merkitsee.

Tutkimus rikastuttaa varhaiskasvatuksen johtamistutkimusta ja laajentaa laajan pedagogisen johtamisen käsitettä kasvatusta ja koulutusalan viitekehyksessä. Lisäksi tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää käytännön työssä ja varhaiskasvatuksen pedagogisen johtajuuden jäsentämisessä. Osatutkimus on osa laajempaa väitöskirjatutkimusta, jonka seuraavassa vaiheessa tarkastellaan päiväkodin henkilökunnan tämän tutkimuksen artefakteille antamien merkitysten verkostoa, joka muodostaa päiväkodin johtamiskulttuurin.

Asiasanat: Symbolinen johtajuus, Kulttuuriset artefaktit, Johtamiskulttuuri, Laaja pedagoginen johtaminen, Varhaiskasvatus

Sessio 4/ Session 4

Curriculum Leadership of Cross-Curricular Teaching in Lower Secondary School

Alex Mäkiharju, Charlotta Hilli, Åbo Akademi

The study contributes to the nascent field of principal's curriculum leadership of cross-curricular teaching. Previous research has mainly focused on teachers' and pupils' views, paying less attention to how the principals interpret the curriculum and organise cross-curricular efforts.

This qualitative study explored Finnish Lower Secondary School (grades 7-9) principals' experiences implementing cross-curricular teaching. The data was interviews with six principals, analysed hermeneutically to understand how the principals mediated within and between internal (e.g., faculty) and external (e.g., curriculum) demands. Non-affirmative education theory informed the analysis to explore curriculum leadership's multi-level, interpersonal and mediating aspects. Principals' curriculum leadership is formed by individual beliefs (e.g., didactical position), organisational structures (e.g., evaluation practices, schedules) and national policies (e.g., work agreements). It entails creating aims for long-term cross-curricular teaching practices aligned with the national curriculum and teachers' and pupils' needs.

The principals experienced difficulties due to national work agreements and vague formulations in the curriculum. Collaboration with regional pedagogical leaders (e.g., superintendents) may support principals when organising faculty training and developing a local curriculum. Collaborating on several educational levels supports principals' curriculum leadership when organising teaching resources, interpreting the curriculum, and evaluating learning.

Keywords: Curriculum leadership, Cross-curricular teaching, Non-affirmative theory of education, Principals, Lower Secondary School

Employability in HEI generalist programs – A case study on Research supported curriculum development

Anita Sundman, Åbo Akademi University

Over the centuries the mission of the Finnish universities has transformed from serving the needs of the church, state and the market. The past 40 years market relevance and employability has become increasingly important. This process has challenged classical generalist university programs. How do they cope with new expectations? In the Finnish University Funding model of 2021, the degree programs' quality is evaluated according to graduate response. This inspires universities to emphasize collaboration with working life to strengthen and bring visibility to employability in curriculum.

This research investigates how generalist program teachers and researchers mediate expectations on collaboration and employability in curriculum development. As the research examines how societal interests are transformed into educational programs and pedagogical practice by enactive mediating educational agents, the non-affirmative theory forms the theoretical framework. Methodologically, the research approach is both explorative and interventionistic and aims at providing knowledge about both the enactment process and its outcomes. To this end, the study applies cultural-historical activity theory. Curriculum development is seen as a process of expansive learning in the tension between national steering and university autonomy, an autonomy that is characteristic on the degree programme level as well.

The presentation describes a process of research supported curriculum development, following a group of teachers and researchers in a social sciences degree program, developing the curriculum related to collaboration and employability. The process, supported by formative intervention, consists of ten workshops with a pilot group during December 2021 – August 2023. Preliminary results indicate tensions between the individual level, and the collective objective, formulated on several levels – the one of the program, the university and the national level.

Keywords: Higher education Curriculum development, Employability, Non-affirmative theory, Cultural-historical Activity theory, Expansive learning

Koulutusjohtamisen tutkimuksen teoretisoinnista

Janne Elo, Michael Uljens, Åbo Akademi

Koulutuksen johtajuustutkimus on kansainvälisesti vilkasta ja moniulotteista. Instructional, transformational, ja distributed leadership, sekä näiden yhdistelmät, ovat olleet keskeisiä lähestymistapoja viime vuosikymmeninä (Rigby, 2014; Kwan, 2019; Evans, 2022). Lisäksi löytyy mm. kriittisiin teorioihin pohjautuvia teorioita (esim. Shields, 2010). Vaikkakin ala on tutkimusotteellisesti monivivahteinen, se näyttää teoreettisesti alikehittyneenä (Elo & Uljens, 2022; Evans, 2022). Johtajuustutkimuksen ja koulutuksen laadun näkökulmasta tilanne on haastava.

Analyysimme perustuen jaamme alan tutkimuksen kritiikin kolmeen ryhmään. Ensimmäinen liittyy kykyyn käsitellä koulutuksen suhdetta muihin yhteiskunnan osa-alueisiin. Monet lähestymistavat joko sivuttavat kysymyksen kokonaan, tai edustavat normatiivista lähestymistapaa. Toinen kritiikkimme liittyy kykyyn käsitellä koulutusjohtamisen monitasoisuutta teoreettisesti ja käsitteellisesti yhtenäisellä tavalla. Kolmas haaste on, että vaikka moniulotteisen johtajuustutkimuksen pienimpänä yhteisenä nimittäjänä usein pidetään, että johtamisen ytimessä on toiseen vaikuttaminen, tutkimus ei tarjoa vakuuttavaa teoriaa tai käsitteitä ymmärtää mitä tämä vaikuttaminen on. Esitelmä keskittyy avaamaan, kuinka ei-affirmatiivinen pedagogisen toiminnan teoria ainakin osittain kykenee tarjoamaan yllä mainituille haasteille ratkaisun, ja täten onnistuu vahvistamaan koulutusjohtamisen tutkimuksen teoreettista ja käsitteellistä perustaa. Selkeämpi teoreettinen perusta olisi hyödyksi myös koulutusjohtamisen koulutuksen laadulle.

Asiasanat: Koulutusjohtaminen, Pedagoginen johtaminen, Pedagoginen teoria

12. Taide- ja taitokasvatuksen tutkimuksen verkosto: Taide, taito ja toiveikas tulevaisuus

Sessio 1/ Session 1

Alternate agencies and kinships. Hopeful [artistic research] cooperation with(in) Drawing

Marika Tervahartiala, Aalto University

In this presentation trans-specied kind of agency (Bennett 2010a) is shared between a human researcher and an abstract entity, Drawing. The presentation discusses hopeful and caring cooperation with this speculative and (new) materialistic entity. Drawing as a more-than-human entity sets in motion questions about agencies, subjectivities and (posthuman research) ethics. [Constructing] knowledge(s) beyond human(s) brings along hope(s): more-than-human hope, creativity and agencies – enabling [us] to solve wicked problems.

Approaching Drawing as an agential being challenges various practices in art education and artistic research. The presentation provocatively speculates how some of these practices could be reoriented accordingly and alternate ways to relate with[in (research)] D/drawing are proposed. The aim is to show & tell along new materialism(s) how Drawing's agency needs to be explored by

Drawing him/her/itself (personal pronoun still in dialogue, Tervahartiala 2022). These themes have been researched and are also to be presented in lines, in cooperation with Drawing.

Drawing in its entirety sketches towards hopeful research decentring human(s) (Tervahartiala 2022, 336). 'Hope beyond human(s)' emerges as a non-human (co-)researcher Drawing sees, imagines and researches in another way than a human (centered) researcher is ever capable of doing. In D/drawing and its lines (re)turnings, meanderings and wanderings re-evaluate, take another look, and (re)search for anewed beginning(s). The (re)searching, multifaceted and experimental nature of D/drawing also guides the discussion with theory. Thinking with(in) D/drawing and thinking with (its) theory suggests viewing any 'data' through multiple and constantly shifting perspectives (Mazzei & Jackson, 2012).

Keywords: Drawing, New materialism agency, Research ethics, Other-than-human

Art, education, and spaces of hope

Oona Myllyntaus, Tampereen yliopisto, Heikki Heinonen, Aalto-yliopisto

At present, when the state of the world appears uncertain and sometimes even hopeless, the arts can be raised as one of the pathfinders. The visual arts are prevalent in society's public, semi-public, and private spaces and in this paper presentation we question how the visual arts in schools and art education, in specific, can create space for growth, learning, and community, and thereby increase hope and faith in the future. The topic is approached through social justice and critical pedagogy utilizing perspectives offered by educational sciences and philosophy.

Instead of current learner-centeredness historically school facilities and teaching have been organized mostly to reinforce hierarchies based on prevailing ideologies, positions of power, and socioeconomic relations (Deerness et al. 2018; McGregor 2003). Even though we live the digital age, physical and social spaces of schools and educational institutions play an essential role as parameters that enable and unable learning and other activity in these formal settings.

Theory-wise, we approach the social dimensions of physical space, namely school, bringing together the themes of arts, education, and hope from the perspective of space. We highlight the importance of not only physical learning spaces, but also socially produced spaces (Lefebvre 1991) of a school for art education in these turbulent times. The following questions are addressed in the paper: What kind of spaces of hope art education could produce and what are the possibilities and limitations of the visual arts as a producer of lasting hope? Our focus is also on the significance of the presence of public art in the physical learning environments of schools and educational institutions as well as permanent public art made collectively by school students.

Keywords: Art education, Space, Social justice, Hope, Public art

Medialukutaitoja kuvataideperustaisesti

Marjo Pernu, Lapin yliopisto

Tarkastelen väitöstutkimuksessani medialukutaitojen kuvataideperustaista (AB) kehittämistä. Tavoitteenani on tutkia AB-menetelmien toimivuutta medialukutaitojen oppimisessa ja opetuksessa sekä kehittää niitä opettajankoulutuksen tarpeisiin nykyisissä mediaympäristöissä. Kyseessä on kehittämistutkimus, jonka aineistona toimivat kuvataidekasvatuksen opiskelijoiden oppimispäiväkirjat (N=80). Tarkastelen menetelmien toimivuutta oppimiskokemusten näkökulmasta laadullisen sisällönanalyysin avulla. Aineiston olen kerännyt neljässä syklissä kolmen viimeisen vuoden aikana.

Medialukutaidon määritelmät viittaavat tyypillisesti responsiivisiin taitoihin analysoida, tulkita ja arvioida mediaa ja sen esityksiä. Tutkimuksessani liitän medialukutaitoihin myös kyvyn hahmottaa nykymediakulttuuriin liittyviä piirteitä, joita ovat mm. visuaalisuus ja totuudenjälkeinen relativismi.

Tulosteni mukaan AB-menetelmät konkretisoivat ja lisäävät ymmärrystä maailman ja todellisuuden monitulkintaisuudesta. Taide korostaa moninäkökulmaisuuksia sekä uusien näkökulmien etsimistä ja tutkimista. Näin ollen se luo tilaa kognitiiviselle moninaisuudelle, dialogisuudelle sekä transformatiiviselle oppimiselle. Koska taide ylläpitää relativistista ajatusta, ettei yhtä totuutta ole, toimivat AB-menetelmät keinoina hahmottaa median totuudenjälkeisiä piirteitä. Se, mikä nykypäivän mediaympäristöissä koetaan haasteelliseksi, nostetaan taidekasvatuksessa ajattelun ja oppimisen keskiöön.

Asiasanat: Medialukutaito, Kuvataideperustainen opetus ja oppiminen, Totuudenjälkeisyys, Relativismi, Reflektiiviset taidot

Pedagogisten käytäntöjen pelaamisella käytänteiden kuvitteluun

Tomi Humalisto, Taideyliopisto, Tomi Slotte Dufva, Aalto-yliopisto, Mikael Brygger, Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu

Käsitlemme esityksessämme taideopetuksen ja taidepedagogiikan suhdetta etä/hybridiopetukseen, sekä yleisemmin digitaalisten välineiden käyttöön taiteen opetuksessa, jota olemme tutkineet osana OPH:n rahoittamaa Taiteet ja Digi -projektia. Haluamme tehdä näkyväksi digitaalisiin välineisiin ja hybridiyteen sisältyviä haasteita, kuten kehollisuutta, sekä paikan ja ajan erilaisia moodeja: Teknologian tuottamaa viivettä, asynkronista diskurssia, ja erilaisten paikkojen sekoittumista. Lisäksi koemme tärkeäksi ymmärtää digitaalisen teknologian ja sen luomien käytäntöjen luonnetta, sekä niiden mahdollisuuksia muokkautua toisin toistamisen ja toisin tekemisen avulla.

Työryhmämme on kehittänyt erilaisia tekniikoita ja menetelmiä, joilla pyritään avustamaan, laajentamaan ja toisin ajattelemaan digitaalisuutta ja taidekasvatusta. Yhtenä konkreettisena osana tästä on ensi vuoden alussa julkaistavat pelikortit, jotka pyrkivät avaamaan erilaisia digiajan opetustilanteita. Kortteja voi soveltaa muun muassa vaihtoehtoisten, mahdollisten, yllättävienkin polkujen kuvitteluun osaamistavoitteiden ja kurssien toteutusten välille. Samalla tavoitteena on lisätä erilaisten kontekstien ja tilanteiden arvaamattomuuteen liittyvää resilienssiä. Havainnollistamme esityksessämme kokeilujen kautta kehittynyttä pedagogista ymmärrystämme pelimenetelmän avulla.

Asiasanat: Hybridiopetus, Taidekasvatus, Toisin toistaminen, Etäopetus, Postdigitaalisuus

Sessio 2/ Session 2

Esittävien taiteiden kasvatuksen ja koulutuksen kansallinen visiotyö toivoa rakentamassa

Susanna Metsälä, Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu

Taideyliopiston aloitteesta toteutettiin puolitoistavuotinen Esittävien taiteiden kasvatuksen ja koulutuksen visiohanke vuosina 2021–2022. Hankkeen tavoitteena oli muodostaa näkymä esittävien taiteiden kasvatuksen ja koulutuksen tulevaisuuteen ja laatia toimenpide-esityksiä esittävien taiteiden kasvatusta ja koulutusjärjestelmän rakenteellisten epäkohtien korjaamiseksi. Joulukuussa 2022 valmistui visiojulkaisu, joka on tarkoitettu monisuuntaisen dialogin käynnistämisen välineeksi sekä koulutuksen kehittämisen työkaluksi. Koulutusjärjestelmän kokonaisuuteen kytkeytyneenä visiotyö ja -julkaisu osallistuvat laajempaan koulutuspoliittiseen tulevaisuus- ja arvokeskusteluun.

Julkaisussa todetaan, että esittävien taiteiden kasvatuksen ja koulutuksen sivistyksellinen merkitys on aika tunnustaa, ja tuoda esittävät taiteet musiikin ja kuvataiteen kanssa samantarvoiksi taideaineiksi koulutusjärjestelmässä. Esittävien taiteiden pedagogiikalla on valtava potentiaali edistää sivistystä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia monenlaisissa yhteisöissä. Visiojulkaisun tulevaisuuden näkymä on, että esittävillä taiteilla, taiteellisella ajattelulla ja taiteellisella toiminnalla on entistä vahvempi rooli yhteiskunnassa vahvistamassa sivistyksellistä, kulttuurista ja sosiaalista pääomaa.

Vision yksitoista tavoitelausetta sanallistavat esittävien taiteiden kasvatuksen ja koulutuksen kehittämisen kiintopisteet. Tavoitteista välittyy kiteytetysti myös esittävien taiteiden sivistysihanteita ja arvoperustaa:

"Esittävien taiteiden kasvatusta ja koulutusta tukee ekososiaaliseen sivistykseen ja vastuulliseen maailmasuhteeseen kasvamista sekä vahvistaa sosiaalista ja henkistä hyvinvointia: yhdessä toimiminen syrjäyttää kilpailun, merkityksellisyys välinpitämättömyyden, läsnäolo ohi elämisen, yhteenkuuluvuus yksinäisyyden, kokemuksellisuus suorituskeskeisyyden, liike passiivisuuden, leikkisyys lamaannuksen, kohtaaminen etäisyyden, luottamus epäluulot ja dialogisuus hierarkiat."

Asiasanat: Esittävät taiteet, Hanke, Taidekasvatus, Taidekoulutus, Koulutuspolitiikka

5. –6. -luokkalaisten kokemuksia Mun Ateneum -ohjelmasta

Seija Kairavuori, Hanna Niinistö, Helsingin yliopisto

Esitys perustuu OMA Ateneum -tutkimushankkeeseen, jonka tavoitteena on kehittää tutkimusperustaisesti lasten yhdenvertaista osallisuutta taiteeseen koulun ja taidemuseon yhteistyössä, kestävästä kehityksen suunnasta. Tutkimusaineisto kerättiin keväällä ja alkusyksyllä 2022 Kansallisgallerian Mun Ateneum -kehittämishankkeessa, jossa Ateneumin taidemuseo järjesti etäyhteyksin toiminnallisia ja osallistavia taidekasvatuskokonaisuuksia suomen- ja ruotsinkielisten alakoulujen 5.-6. luokkien oppilaille (n. 400 opetusryhmää). Kouluille tarjottiin oppaan johdolla kahden etäyhteyden kokonaisuus sekä välineitä ja oppimateriaaleja opettajan johdolla luokassa tapahtuvaan ennakko- ja jatkotyöskentelyyn. Museon kehittämistyön tavoitteena oli edistää lasten osallisuutta taiteeseen ja kulttuuriperintöön sekä tukea heidän toimijuuttaan uudistetun, moninaisuuden ja kestävyysnäkökulmat huomioivan perusnäyttelyn äärellä. Näin tavoitettiin yhteensä noin 8000 alaluokkien oppilasta opettajineen.

Tutkimuksemme selvittää taiteen oppimisympäristöjen yhdenvertaista saavutettavuutta ja siten perusopetuksen taidekasvatuksen sosiaalista oikeudenmukaisuutta sekä oppilaiden mahdollisuuksia kulttuurisesti kestäväan osallisuuteen taiteen kautta. Tutkimus pyrkii edistämään kestävä kehitystä myös ekologisesta ja ekonomisesta näkökulmista kehittämällä etäyhteyksin hyödynnettäviä, mahdollisimman monia kouluja lähellä olevia, avoimia oppimisympäristöjä. Tässä esityksessä keskitymme oppilaiden kokemuksiin Mun Ateneum -ohjelmasta. Kokosimme oppilaiden kokemuksia Ateneumin taidemuseon verkkosivuilla olleella, yhteistyössä suunnitellulla palautekyselyllä. Kysymme Mun Ateneum -ohjelmaan osallistuneilta oppilailta heille mieleen jääneitä asioita ja perusteluja sille, sekä heidän käsityksiään taidemuseoista ja etäyhteydellä kohtaamisesta. Kysely sisälsi sekä kvantifioitavia monivalintatehtäviä että laadullisesti analysoitavia avoimia kysymyksiä. Kuvaamme esityksessä oppilasaineiston alustavia tuloksia.

Asiasanat: Alakoulun ja taidemuseon yhteistyö, Osallisuus, Taidemuseo oppimisympäristönä, Etämuovierailu, 5.-6. -luokkalaisten

Pohdintaa TPO käsityö vastuullisemmasta maailmasuhteesta

Päivi Takala, Jyväskylän yliopisto

Tutkin ilmiötä nimeltä suhde ympäristöön taiteen perusopetuksessa, lasten ja nuorten käsityön, kuvataiteen ja arkkitehtuurin opetus. Ympäristö ja huoli ympäristöstä ovat monin tavoin opetuksen sisällöissä ja arvoissa mukana. Materiaalisen maailman rinnalla sosiaaliset suhteet vaikuttavat ympäristöihin ja ympäristösuhteisiin.

Hyödynnän meneillään olevan väitöstutkimukseni otteessa fenomenologiaa ja hermeneutiikkaa. Yuriko Saiton huolehtimisen estetiikka, aesthetics of care, on osa arjen estetiikkaa ja suhdetta materiaaliseen maailmaan. Arnold Berleantin ympäristöestetiikka, Pauline von Bonsdorffin ja Gert Biestan ajatukset bildungista, sekä Biestan maailmaa kohti oleva kasvatustavoitteen nostavat esille suhdetta ympäröivään maailmaan. Esitykseni teoreettinen viitekehys koostuu näistä lähestymistavoista, ja nostaa muun muassa eettisen tarkastelun esteettisen osaksi. Tutkimusaineistoni on tuotettu vuosina 2007–2013 taiteen perusopetuksesta, käsityö, kuvataide ja arkkitehtuuri. Aineisto on tuotettu havainnoinnilla ja haastatteluilla, ja koottu muistiin äänittämällä, valokuvilla ja kirjoittamalla. Tässä esityksessä tarkastelen käsityön taiteenalan aineisto-osaa, jossa tulee esille särö maailmaan oppilaan tai opettajan kertomana, sekä aineisto-osaa, joka voisi toimia johdatteluna uudenlaiseen ajatteluun. Mitä maailma kohti oleva käsityö kasvatuksena voisi olla? Estetiikassa hyvä elämä ja ympäristöestetiikassa lisäksi hyvä elinympäristö ovat ydinkysymyksiä: eettisyys kohtaa estetiikan.

Asiasanat: Taiteen perusopetus, Suhde ympäristöön, Estetiikka, Etiikka, Lapset ja nuoret

Etnografinen katsaus Vantaan Tempo-orkestereiden jokapäiväiseen toimintaan

Maija Puromies, Antti Juvonen, Itä-Suomen yliopisto

Venezuelasta lähtöisin oleva sosiaalinen musiikkikasvatustavoitteen El Sistema on toiminut Vantaalla vuodesta 2009. Tempo-orkesteri on keskeinen väline El Sistema Finlandin musiikillisten ja sosiaalisten tavoitteiden tavoittelussa. Niitä ovat erilaisista taustoista tulevien lasten keskinäinen kumppanuus sekä hyvä ja mielekäs elämä.

Tutkimus on ajankohtainen ja tärkeä, sillä siinä tutkitaan "Suomen mallin" mukaista, matalan kynnyksen tavoitteellista harrastustoimintaa. Lisäksi tutkimus antaa tietoa koulujärjestelmästä kokonaisvaltaisena ja tukevana kontekstina oppilaille, joilla on kohonnut syrjäytymisriski.

Käsillä olevan artikkelin tutkimuskysymykseksi asetimme: Mitä on Sistema Finland? Mitkä ovat El Sistema Finlandin pääelementit? Mitä siinä tapahtuu? Mitä kaikkea on järjestelmän taustalla? Mitkä musiikkikasvatusfilosofiat ovat El Sistema Finlandin taustalla? Millainen sosiaalisen musiikkikasvatuksen systeemi on näkyvän toiminnan takana? Ei vain orkesteriharjoituksissa, vaan koko koulupäivän ajan, esityksissä, kulissien takana, soittotunneilla. Tutkimuksessa käytetään etnografista lähestymisstrategiaa. Aineisto perustuu lukuvuoden 2021-2022 - aikana tehtyyn Tempo-orkesteritoimintaa tarjoavien koulujen osallistuvaan havainnointiin ja siitä tehtyihin muistiinpanoihin. Analyysi on etnografinen aineistosta lähtien ja tulkinta hermeneuttinen.

Tulokset: Koulu ja osin koulupäivä ovat sopiva konteksti Tempo-orkestereille toimia. Toiminta hoitaa osaltaan yhtä alueen interventioista, sosiaalista inklusiota sekä taiteen demokratisoinnin edistämistä. Useimmat halukkaista pääsevät ainakin kokeilemaan Tempo-orkesterissa soittamista ja heistä suuri osa löytää siitä oman tärkeän juttunsa. Toiminnan laajentuminen tuo mukanaan uusia työntekijöitä, joiden selkeä perehdyttäminen El Sisteman periaatteisiin oman pedagogipersonan siitä kärsimättä, on ajankohtainen haaste.

Asiasanat: Sosiaalinen musiikkikasvatus, El Sistema Finland, Etnografia, Monitaustaisten lasten kumppanuus, Koulukonteksti

Harrastustoiminnan ohjaajien käsityksiä pedagogisen koulutuksen vaikuttavuudesta heidän työhönsä

Inkeri Ruokonen, Turun yliopisto, Sirke Pekkilä, Taideyliopisto

Harrastustoiminnan pedagogisen laadun kehittämiseksi on OKM:n rahoituksen tuella järjestetty Pedagogisen toiminnan perusteet lasten ja nuorten harrastustoiminnassa 3op -koulutusta valtakunnallisesti saavutettavana verkkokoulutuksena harrastustoiminnan ohjaajille. Koulutukseen on osallistunut vuosien 2022–2023 aikana yli 200 harrastustoiminnan ohjaajaa.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää ohjaajien käsityksiä siitä: miten he kokivat koulutuksen onnistuneisuuden heidän oman työnsä kannalta; millaisia koulutuksen tuloksellisuuteen/ koulutuksessa saadun opetuksen hyötyihin liittyviä kokemuksia opiskelijoilla oli suhteessa harrastustoiminnan ohjaukseen ja millaisia vaikuttavuuskokemuksia opiskelijoilla oli oppimiseensa liittyen? Tutkimusaineisto on kerätty koulutuksen suorittaneille suunnatulla verkkokyselyllä. Kyselyn aineisto on analysoitu teoriasidonnaisella sisällön analyysillä sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä hyödyntäen. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä on hyödynnetty mm. Kirkpatrickin arvioinnin tasoja ja niiden merkityksiä (mm. Kirkpatrick 2012; McNamara 2010). Kyselyssä selvitettiin oppimisen vaikuttavuutta, opetukseen tehokkuutta, taloudellisuutta ja saavutettavuutta sekä kurssilaisten käsityksiä koulutuksen onnistuneisuudesta.

Alustavien tulosten mukaan pedagogisella koulutuksella oli vaikuttavuutta ohjaajien pedagogisen osaamisen syventämiseen. Vertaismentorointi koettiin pääosin myönteiseksi tueksi omalle työlle. Vastaajien mukaan koulutus antoi tukea ajankohtaisten pedagogisten haasteiden ratkaisemiseen, kuten haavoittuvassa asemassa ja erityisen tuen tarpeessa olevien lasten ja nuorten kohtaamiseen.

Tulosten mukaan koulutus yhdisti eri alojen ja harrastamisen lajien ohjaajia ja näin myös erilaiset pedagogiset toimintatavat rikastuttivat kunkin oman työn kehittämistä. Tulevana kehittämiskohteena tuli esille harrastustoiminnan ohjaajien asiantuntijasuhteiden ylläpito koulutuksen jälkeenkin erilaisin jatkuvan oppimisen muodoin.

Asiasanat: Harrastustoiminnan ohjaus, Pedagoginen osaaminen, Vertaiskehittäminen, Koulutuksen vaikuttavuus

Sessio 3/ Session 3

Arjen ylittäminen esikoululaisten musiikinkuuntelukokemuksissa

Serja Turunen, Päivi Granö, Turun yliopisto

Tutkimus tarkastelee esikouluikäisten lasten musiikinkuuntelukokemuksia. Aineisto on kerätty syksyllä 2019 osana kehittämis- ja tutkimushanketta ”Rinnalla – Taide- ja kerrontalähtöinen mentoritoiminta lasten sosiaalisemotionaalisten taitojen oppimisen tukijana varhaiskasvatuksessa”. Hankkeen tarkoituksena oli kokeilla ja tutkia taide- ja kerrontalähtöisten menetelmien soveltuvuutta lasten sosioemotionaalisten taitojen oppimiseen varhaiskasvatuksessa. Tässä osatutkimuksessa monikulttuurisen esikouluryhmän 15 lasta osallistui esikoulupäivänsä aikana kahteen taidekasvatus-tuokioon, joissa he kuuntelivat Andersenin sadun Ruma ankanpoikanen sekä teososia Tauno Marttisen samannimisestä balettiteoksesta. Lapset kuvailivat kokemuksiaan kuvailmaisun, keskustelun ja tarinallisen kerronnan keinoin. Kuuntelutilanteet, keskustelut ja tarinat videokuvattiin ja litteroitiin sanatarkasti. Aineistoja analysoitiin rinnakkain ja niistä tutkittiin lasten kokemusten emotionaalisia ja sosiaalisia ulottuvuuksia. Fenomenologisessa uudelleenanalysoinnissa tarkastelen musiikkikokemusaineiston osuutta erityisesti kuvittelun, arjen ylittämisen, unelmien ja toivon näkökulmista.

Musiikki antoi aineiston esikoululaisille turvallisen tilan käsitellä haastavia tunteita, kuten pelkoa, surua, yksinäisyyttä ja epävarmuutta. Tunteet ilmenivät kuvissa, joihin lapset piirsivät esimerkiksi hautoja, sotilaita, kyynelehtiviä ihmisiä ja vihaisia aikuisia. Rankkoihin mielikuviin tai tunnetiloihin ei kuitenkaan tarvinnut juuttua: keskustellessaan ja tarinoidessaan lapset käänsivät yhdessä kokemuksiaan ja tuntemuksiaan valoisammiksi. Mielikuvat siirtyivät sirkukseen, urheilukentille ja salakäytäviin, joita pitkin he pääsivät maailmoista toisiin. Yhteiset tarinat huokuivat yhtäältä jännitystä ja seikkailua, toisaalta iloa, voimaa ja rohkeutta. Musiikin siivin lapset kykenivät siirtymään menneisyyden haamuista ja arjen haasteista kohti unelmien ja toivon maailmaa, jossa kaikki on mahdollista.

Asiasanat: Esikoululaiset, Musiikinkuuntelukokemukset, Mielikuvat, Toivo, Arjen ylittäminen

Improvisoivaa ja yhdenvertaisempaa yläkoulun taidekasvatusta kehittämässä

Eeva Siljamäki, Heidi-Tuulia Eklund, Jyväskylän yliopisto

Esittelemme alustavia pohdintoja tutkija-taiteilijan ja tutkija-opettajan kehittämissyhteistyöstä, jossa tavoitteena on luovia menetelmiä soveltaen rakentaa oppijoiden ja opettajan hyvinvointia tukevaa musiikin oppimisympäristöä.

Tämä tutkimus on osa monialaista, kolmivuotista tutkimus- ja kehittämishanketta, jossa tarkastellaan miten improvisoinnin käytänteet musiikkikasvatuksessa voivat toimia muutosvoimana turvallisuuden ja yhdenvertaisuuden rakentamisessa kouluyhteisössä. Hankkeen taustalla on syvä huoli peruskouluissa kasvavasta pahoinvoinnista (THL, 2023; OAJ, 2021). Tätä taustaa vasten hankkeessa pyritään kehittämään musiikin oppimisympäristöä luomaan sosiaalista turvallisuutta ja osallisuutta.

Hankkeessa tutkija-taiteilijan ja tutkivan musiikinopettajan käytännön yhteistyössä sovelletaan improvisaatiopedagogiikan tutkimusta (Siljamäki, 2021) ja käytänteitä musiikin oppimisympäristön kehittämiseen. Tavoitteena on musiikinopetus, jossa 1) oppija voi osallistua toimintaan, oppimiseen ja musisointiin riippumatta aiemmasta osaamisesta, taidoista tai oppimisen tuen tarpeesta; 2) oppija tulee hyväksytyksi omana itsenään; 3) rakennetaan yhteisöllisyyttä ja sosiaalista turvallisuutta yhteistyössä, ja 4) tuetaan oppijoiden musiikillista ja sosiaalista toimijuutta.

Hankkeen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa taidekasvatuksen alan kehittämiseen ja välineitä kouluyhteisöön uudenlaisten taiteellisten käytäntöjen käyttöönottoon, taiteellisen ilmaisun laajentamiseen, vapauttamiseen ja moniäänisyyteen, sekä siirtymiseen kokijan roolista tekijän rooliin. Hanke herättää keskustelua oppilaiden yhdenvertaisuuden toteutumisesta perusopetuksessa, sekä musiikinopetuksen ja turvallisuuden merkityksestä osana kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia.

Asiasanat: Musiikkikasvatus, Luovat menetelmät, Hyvinvointi, Tutkiva opettaja, Improvisointi

Tulevaisuuspiirustukset lapsuudesta aikuisuuteen Tansaniassa ja Suomessa 2005–2023

Hanna Lampi, Helsingin yliopisto

Keräsin vuosina 2005–2006 n. 9-vuotiailta lapsilta piirustuksia siitä, millaisia he kuvittelevat olevansa n. 40-vuotiaina aikuisina, millaisessa talossa he kuvittelevat asuvansa, keiden kanssa ja missä. Mitä he haluaisivat tehdä työkseen ja mitä harrastaa? Kysyin tämän kysymyksen omalla koulukielellään Suomessa, Tansaniassa, Ghanassa, Iso-Britanniassa ja myöhemmin Intiassa myös intiassa. Keräsin samoilta lapsilta aineistoa Suomessa ja Tansaniassa pitkittäistutkimustani varten myös 2008–2009 ja 2011–2012. Tästä aineistosta valmistui v. 2017 väitöskirjani: "Aina liikkeessä" : Tulevaisuuskuvia suomalaisilla, tansanialaisilla, intialaisilla, ghanalaisilla ja isobritannialaisilla lapsilla ja nuorilla 2005–2015 (<http://hdl.handle.net/10138/185238>).

Nyt nämä lapset ovat kasvaneet aikuisiksi ja he ovat alle 30-vuotiaita. Olen saanut vuosina 2022 ja 2023 näyttää 14 suomalaiselle ja 12 tansanialaiselle heidän lapsuuden ja nuoruuden piirustuksiaan ja kysyä, mitä he aiemmista piirtämiskerroista muistavat, ja mitä he niistä ajattelevat nyt Mitä tunteita herättää kuvien vertaaminen nykyiseen elämään tai nykyisiin tulevaisuuden unelmiinsa? Lisäksi olen pyytänyt heitä piirtämään samalla tehtävänannolla uuden kuvan tai miellekartan. Haastattelut olen litteroinut laadullista aineistolähtöistä sisällönanalyysiäni varten.

Aiemman aineistoni olen analysoinut AtlasTi-ohjelmalla. En kiinnittänyt niin huomioita piirustusten taiteelliseen puoleen vaan tulkitsin puhtaasti vain asioita, joita kuviin oli piirretty. Nyt minua kiinnostaisi pohtia myös yksilön piirtämistavan säilyvyyttä tai muutosta vuosien aikana sekä sitä, miten nämä aikuiset kommentoivat aiempien piirustustensa merkitystä. Miten tansanialaiset ja suomalaiset piirustustavat poikkeavat toisistaan?

Tulevaisuuskasvatuksen yksi tehtävä on luoda toiveikkuutta ja antaa välineitä kohdata muuttuva maailma. Haluan osaltani luoda tilaisuuksia ja rohkaista yksilöitä löytämään monia vaihtoehtoisia kuvia tulevaisuudelleen.

Asiasanat: Tulevaisuuspiirustus, Tulevaisuustutkimus, Kuva-analyysi, Pitkittäistutkimus, Elämänkaaritutkimus

Taidekasvatus ja toiveikas tulevaisuus

Katri-Helena Rautiainen, Merja Kauppinen, Jyväskylän yliopisto

Tarkastelemme toiveikasta tulevaisuutta taito- ja taidekasvatuksen näkökulmasta. Kasvattajan keskeisenä tehtävänä on synnyttää toivon näköaloja elämistodellisuuteemme, jota leimaavat arvaamattomat, hallitsemattomilta tuntuvat tapahtumat ja kehityskulut (Foster ym., 2017). Kasvatuksen ja opetuksen ytimessä ovat ns. pirulliset ongelmat (wicked problems, Conklin, 2005), joista monet liittyvät kestävyysteemaan. Niihin liittyy vahvaa negatiivista tunnelatausta ja vaikeaa arvopohdintaa, jota kasvattaja-opettaja joutuu reflektoidaan sekä itsenäisesti että lasten ja nuorten kanssa.

Tutkimme sitä, miten taide ja taidekasvatus tukee toiveikkaan tulevaisuuden rakentumista taidekasvatus- ja opettajaopiskelijoiden kokemana. Tutkimuskontekstina on Taidekasvatuksen monialainen opintokokonaisuus (5 op), joka toteutettiin monialaisessa yhteistyössä EduFuturan opintoina. Opintojakso koostui taidelähtöiseen oppimiseen orientoivista itsenäisistä ja ryhmätehtävistä sekä luokkahuoneinterventiosta, joka toteutettiin opintojakson lopuksi. Tutkimusaineistona toimivat yksilö- (N=12) ja ryhmätuotokset (N=9) opintojakson ajalta. Tuotoksia katsotaan kokonaisuutena, ei opiskelijoittain. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla siten, että teksteistä kokonaisuudessaan haettiin toivon näkökulmaa ilmaisevia merkityksiä.

Alustavien tulosten mukaan opiskelijat näkevät taiteella laajan yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollisuuden toivon sävyttämän maailman rakentamiseen. Taiteen sosiaalisuuden ja kollektiivisuuden toivo integroituu esimerkiksi ympäristötaiteen ja julkisen taiteen kautta yhteisöihin sekä instituutioihin. Myös taiteen saavutettavuuden merkitys tunnustetaan. Siinä ovat keskeisiä taiteen havaitsemisen, tulkinnan ja ymmärtämisen taidot, joita on harjoiteltava. Opiskelijoiden reflektoinneista löytyy aineksia toivon pedagogiikan toteuttamiseen. Toiveikas tulevaisuus uskoo taiteen itseisarvon muutosvoimaan ja toivon ajattelun säilyttämiseen kasvatustyössä.

Asiasanat: Taitokasvatus, Taidekasvatus, Taide, Toivo, Pedagogiikka

Liikuntakasvatuksen ja ympäristökysymysten välinen suhde – temaattinen kirjallisuuskatsaus

Anna-Kristiina Kokko, Annu Kaivosari, Itä-Suomen yliopisto

Ilmastonmuutos sekä luonto- ja lajikato ovat nousseet merkittäviksi eri tutkimusaloja yhdistäviksi keskusteluaiheiksi. Vaikka kasvatuksen ja koulutuksen on nähty olevan yksi osa ongelmakokonaisuutta, on se myös samalla nostettu yhdeksi tärkeimmistä tavoista rakentaa

uudenlaista, planetaarisen kestävyys rajoja kunnioittavaa tulevaisuutta. Tämä tutkimus lähtee siitä, että yleisen kasvatuskustelun lisäksi on tarve kääntää katse myös oppiaineiden – tässä tapauksessa liikuntakasvatuksen – historiallisesti ja paikallisesti rakentuneisiin traditioihin. Kysymme, mitä tiedetään liikuntakasvatuksen ja ympäristökysymysten välisestä suhteesta aikaisemman kirjallisuuden pohjalta. Koska suomalaista tutkimusta aiheesta ei juurikaan ole, aineisto koostuu kansainvälisestä liikuntakasvatuksen tutkimuksesta. Aineistonvalintaprosessi toteutettiin PRISMA-protokollaa sekä Joanna Briggs Instituutin laadullisen tutkimuksen arviointityökalua hyödyntäen. Neljän arviointikierroksen pohjalta lopulliseksi tutkimusaineistoksi valikoitui yhdeksän artikkelia, jotka analysoitiin temaattisen analyysin keinoin.

Tutkimus osoittaa, että ympäristökysymysten ja liikuntakasvatuksen välinen suhde muodostuu jännitteiseksi. Jännite syntyy, kun liikuntakasvatukseen liitetty potentiaali tuottaa luontoelämyksiä törmää sen historiallisesti ja kulttuurisesti rakentuviin, ehkä kahlitseviinkin traditioihin. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää ympäristökysymysten ja kontekstien syvempään ymmärtämiseen. Ehdotamme että jatkotutkimusta voitaisiin kohdentaa erityisesti suomalaisen liikuntakasvatuksen 1) paikallisten ja historiallisesti rakentuneiden kulttuureiden läpivalaisuun sekä 2) katseen kääntämistä suomalaisen koulun liikuntakasvatuksen potentiaaliin tuottaa viriäviä ja enemmän kuin inhimillisiä luontokosketuksia.

Asiasanat: Liikuntakasvatus, Ympäristökysymykset, Antroposeeni, Ilmastomuutos

Sessio 4/ Session 4

Esityskeskeinen pedagogiikka taiteellisen toimijuuden vahvistajana teatteriopettajan koulutuksessa

Riku Saastamoinen, Taideyliopisto

Mitä esityskeskeinen pedagogiikka tarkoittaa ja miten se haastaa perinteistä, ilmaisutaitojen opetukseen kiinnittyvää pedagogista traditiota?

Esitelmässäni tarkastelen teatteripedagogista suuntausta, esityskeskeistä pedagogiikkaa, jota olen kehittänyt taiteellisessa tutkimuksessani osana teatteriopettajan maisterikoulutusta Taideyliopiston Teatterikorkeakoulussa 10 vuoden ajan. Esityskeskeisen pedagogiikan lähtökohtana on esityksenkaltaisen tilanne, siitä syntyvät havainnot, mielikuvat ja toiminta-impulssit. Avoimeen esityskäsitykseen perustuvassa pedagogisessa työskentelyssä korostuu esityksen esteettis-sosiaalinen luonne, etenkin mahdollisuudet aktivoida toimintaan, murtaa kahtiajakoa aktiivisiin ja passiivisiin, esiintyjiin ja katsojiin (Fischer-Lichte 2008, Ranciere 2016). Yksilön ilmaisun sijaan esityskeskeisessä pedagogiikassa kuulostellaan jaetusta tilasta nousevia havaintoja, jotka voivat johtaa eleisiin, kokeiluihin, improvisatoriseen esittävään toimintaan ja edelleen esteettisiin kokemuksiin. Toiminnan ei tarvitse rajautua teatterille ominaisiin muotoihin (esim. roolien esittäminen, tunteiden tai sisäisen maailman ilmaiseminen), vaan mitä tahansa sosiaalista tilannetta ja toimintaa voidaan tarkastella esityksenä ja esittämisenä. Esityskeskeinen pedagogiikka laajentaa osallistujien mahdollisuuksia taiteelliseen toimintaan perinteisen teatterin kehyksiä koetellen.

Esityskeskeinen pedagogiikka kutsuu osallistujat muotoilemaan yhteistä näyttämöä, kokeilemaan omia hetkessä syntyviä ideoita sovittaen ne toisten osallistujien toimintaan. Tavoitteena on kokonaisvaltainen esitystaiteellinen tilanne. Se vaatii erityistä huomion kiinnittämistä henkiseen ja pedagogiseen turvallisuuteen (esim. Virtanen 2021, Piispanen 2008). Onnistuessaan esityskeskeisen

pedagogiikan käytännöt voivat vahvistaa osallistujien toimijuutta sekä lisätä erilaisten oppijoiden taiteellisen toiminnan mahdollisuuksia ja kokemusta osallistumisesta yhteisen taiteellisen praktiikan luomiseen.

Asiasanat: Taidepedagogiikka, Teatterin opettaminen, Esitys ja esittäminen, Esityskeskäinen pedagogiikka

Oppilaan tekijyyttä tukeva toiminta ja oppimisympäristö draamassa

Anu Pyykkö, Helsingin yliopisto, Miia Kaasinen, Espoon kaupunki

Draamassa oppilas on aktiivinen toimija, joka tuottaa luovia ratkaisuja ja ideoita yhdessä muiden kanssa työskennellen. Oppilaan työkaluja toiminnan aikana ovatkin pääosin hänen omat ajatuksensa ja ideansa sekä hänen oma äänensä ja kehonsa. Yhdessä luodussa fiktiivisessä maailmassa voidaan roolin antaman suojan kautta kokeilla erilaisia toimintatapoja draamatarinan ongelmatilanteissa. Draamassa esteettinen kahdentuminen ja vakava leikillisuus luovatkin potentiaalisen tilan kokemukselliselle oppimiselle, kun oppilas voi fiktiivisen tilanteen jälkeen tarkastella tarinan tapahtumia omana itsenään muiden kanssa keskustellen. Tutkimusten mukaan draama vahvistaa oppilaiden vertaissuhteita sekä opettajan ja oppilaan välisiä suhteita, koska draamatoiminta lisää oppilaan empatiakykyä, ilmaisurohkeutta, kykyä asettua toisen asemaan sekä kykyä ymmärtää ihmisoikeuksia ja ihmisten moninaisuutta.

Tässä esityksessä tarkastelemme väitöstutkimustemme (Pyykkö 2023; Kaasinen 2023) pohjalta, millainen draaman oppimisympäristö ja draamatoiminta mahdollistavat sen, että jokainen oppilas uskaltautuu työskentelemään toisten kanssa sen hetkisillä tiedoillaan ja taidoillaan toimien. Esittelemme kehittämäämme mallia, jossa lähestymme draaman opettamista draaman keskeisten piirteiden ja opetussuunnitelman tavoitteiden kautta vuorovaikutuksen kehityksessä. Lisäksi esittelemme, millaisen toiminnan avulla opettaja voi vahvistaa oppilaan tekijyyttä ja toimijuutta draamatunnilla. Väitöstutkimustemme mukaan vahvistamalla oppilaiden pätevyyden, autonomian, yhteisöllisyyden ja turvallisuuden tunteita, opettaja voi luoda draamatunnille turvallisen, innostuneen ja positiivisen ilmapiirin.

Asiasanat: Draamakasvatus, Oppimisympäristö, Vuorovaikutus, Oppilaan tekijyyden tukeminen

"Luulin, että draama ei ole minua minua varten" - kokemuksia draamamenetelmistä opetuksessa

Heidi-Tuulia Eklund, Jyväskylän yliopisto

Tarkastelen väitöstutkimuksessani perus- ja lukiokoulutuksen opettajan kahdentuneen identiteetin muotoutumista sekä pedagogisten taitojen kehittämisen tarvetta draama- ja teatterikasvatuksen kontekstissa. Draamamenetelmillä tarkoitetaan toiminnallisia teatterin työtapoja, joita voidaan ottaa käyttöön oppitunneilla oppimissisältöjen rikastuttamiseksi ja syventämiseksi. Draama mainitaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 vuorovaikutuksen ja ilmaisun työtavaksi sekä ihmisenä kasvamisen ja luovuuden edistäjäksi. Lukio-opetuksessa draama ja teatteri sisältyy vuorovaikutusosaaminen sekä esiintymistaidot -nimikkeillä äidinkielen ja kirjallisuuden opetussuunnitelmaan sekä sellaisenaan valinnaisiin opintoihin.

Tutkimuksen osatutkimuksessa tarkastellaan, millaisia taitoja opettaja oppii ottaessaan draamamenetelmiä osaksi opetustaan ja mitkä pedagogiset taidot kehittyvät draamaprosesseissa. Kyselytutkimus, joka toteutettiin sähköisellä kyselyalustalla keväällä 2023, kartoitti opettajien ennakoasenteita, käsityksiä ja kokemuksia toiminnallisista oppimisprosesseista opettajan näkökulmasta. Tutkimustuloksien esittelyssä tarkastelen kokemuksellisten menetelmien käytön mahdollisuuksia opettajien jaksamisen ja työhyvinvoinnin edistämiseksi. Kehitystyö jatkaa keskustelua opettajien jaksamisesta erilaisten muutosten keskellä sekä antaa mahdollisuuksia kehittää uusia opetuskokonaisuuksia tulevaisuuden koulua varten, jossa sosiaalinen turvallisuus, kokonaisvaltainen kasvu ja kouluyhteisön hyvinvointi ovat tärkeitä kehityskohteita. Tutkimuksella pyritään selvittämään, miten opettajankoulutusta voitaisiin kehittää taideaineiden vahvistamiseksi sekä taidepohjaisten menetelmien mahdollistamiseksi tulevissa opetussuunnitelmissa. Tutkimuksen viitekehys koostuu taiteellisten oppimiskäsitysten teorioista, Deweyn pragmatistisesta filosofiasta ja ammatillisen identiteetin tutkimuksen sekä Kolbin kokemuksellisen oppimisen teorioista.

Asiasanat: Draama- ja teatterikasvatus, Taidekasvatus, Ammatillinen kasvu, Työhyvinvointi, Opettajien jaksaminen

Teachers' Perceptions of Literature-based practices with Primary School Students in Finland

Veera Kivijärvi, Virpi Vellonen, Leena Holopainen, Jaana Viljaranta, Itä-Suomen yliopisto

Literature-based practices (LBP) provide students' a chance to get to know literature by playing, telling, and using other artforms. LBP can be applied to improve language and literacy skills for children with different language and literacy abilities. Improving language and literacy skills is important since those abilities are positively associated with later academic outcomes, social-emotional development, and succeeding in social relationships. In the Finnish national core curriculum for basic education, there is a concept literary art which is advised being practised through writing and interpreting texts. However, how literary art as LBP is used in classrooms in Finland and internationally is little known; hence, the present study explored teachers' perceptions of the benefits of using LBP, along with how it could support students with or without special educational needs in language and literacy development and social-emotional competencies.

In this study, we examined Finnish teachers' (N = 103) perceptions of the benefits of using LBP for students with and without special educational needs. The data was gathered in 2021. The teachers' perceptions were obtained via a questionnaire including both multiple-choice and open-ended questions. The data were analyzed by examining frequencies and applying a thematic qualitative textual analysis.

The study shows that the benefits of LBP for students were in the development of language and literacy skills and social-emotional skills. The most popular literature based practice was creative writing. Teachers also reported that they use collaborative stories and drama methods to interpret stories with students. According to the teachers, LBP improved students' abilities to engage reading, work collaboratively and learn empathy skills. The findings indicate that using LBP might provide more equal chances for students to benefit from literature despite the possible difficulties with language and social-emotional learning.

Keywords: Language and Literacy skills, Literature-based practices, Literary art, Social-emotional competencies, Special educational needs

Co-creating hope and change through participatory arts-based approaches in a forced-migration context

Katarzyna Kärkkäinen, Sari Pöyhönen, Jyväskylän yliopisto

In this paper, we reflect on creating a space for hope through participatory arts-based approaches. The presentation is based on a pilot study with young adult Ukrainian war refugees (aged 17-23) in a HORIZON2020 project NEW ABC (Networking Educational World: Across Boundaries for Community-building). The study aims to explore young participants' experiences in building their lives in Finland. During a six-week workshop (12 participants) and a 9-month video project (6 participants), the youth engaged in discussion on their identities, belonging, learning and change. This was enabled through various creative activities (drawing, sculpturing, photography). The workshop was carried out in Aurinkopaja, a part of a youth arts initiative in the city of Jyväskylä with a mission to support refugee background youth. All activities were co-created with participants, Aurinkopaja coaches, and artists. In this paper, we examine the process of learning and developing belonging among two participants, Nastya and Misha. The data consisted of audiorecorded group interviews, feedback, planning, and montage of the video sessions, and field notes and artifacts, including the participants' videos.

The process of settlement was difficult for young people, accompanied by a lack of motivation and thought of staying only temporarily in Finland. For both participants, a turning point was learning about venues supporting youth in the city: Katutaso and Aurinkopaja. The possibility of going out of home, networking, and learning about new opportunities helped young people to develop new meanings in their lives. Participation in activities offered in the NEW ABC project reinforced these processes. Although not necessarily feeling fully here, we observed a process of becoming hopeful in building lives in Finland. The methodologies based on co-creation helped to make participants' experiences, dreams, and otherwise overlooked moments of learning visible to others and the participants themselves.

13. Mentorointi ja hyvinvointi työelämässä jatkuvan oppimisen kehyksessä/ Mentoring and well-being at work in a framework of continuous learning

Sessio 1/ Session 1

The Effectiveness of Training and Development On Employees' Occupational Wellbeing

Angela Boyajian Adjounian, University of Helsinki

'Current Trends and Employees' Perception On The Effectiveness of Training and Development Practices on their Occupational Well-being and Job Satisfaction: A Case Study of International Chain Hotels In Finland'' Human service jobs are demanding physically and psychologically. Chain hotels around the world differ in their practices and in how they implement training and development sessions. In this respect, I thought it could be worthwhile to study the current training and development practices conducted in chain hotels in Finland. It is fundamental to implement effective training and development practices to tackle low-level of occupational well-being and low-level of job satisfaction among employees in the hospitality industry where the employee's mission is to please customers and acquire new skills in a rapidly changing world. Visit Finland is targeting to make Finland the most desirable travel destination in the Nordics. However, taking "visit Finland strategy" into consideration and the increasing visitor numbers in Finland there is a lack of research in Finland's hospitality field.

The mixed-designed study attempts to find employees' perceptions of the effectiveness of training and development on their occupational well-being and job satisfaction in International chain hotels in Finland. Also, find out current training practices used in hotels and their effectiveness on employees' occupational wellbeing and job satisfaction from employees perception.

With this study, I am aiming to expand the level of awareness of the importance of training and development in the hospitality sector for employees' occupational wellbeing and at the end of the study recommend implications for organizations as a graduate Changing Education and Positive Psychologist. The data collection will be held in October and following that the data analyses will take place. This study is my Master's thesis and its on progress.

Opettajien työn tuunaaminen keinona tukea työhyvinvointia covid-19 pandemian aikana

Anna-Mari Aulén, Marja-Kristiina Lerkkanen, Jyväskylän yliopisto

Tässä tutkimuksessa tutkittiin opettajien käyttämiä työn tuunaamisen toimintoja, joita he käyttivät tukeakseen työhyvinvointiaan COVID-19 pandemian aikana. Neljäntoista osallistujan haastattelut analysoitiin temaattisella analyysillä hyödyntäen Tims et al., (2012) viitekehystä. Opettajat lisäsivät työn rakenteellisia voimavaroja vaihtelulla työssä, autonomialla ja kehittymismahdollisuuksilla, ja työn sosiaalisia voimavaroja sosiaalisen tuen, palautteen ja esimiesvalmennuksen kautta. Tämän lisäksi opettajat vähensivät työn estevaatimuksia minimoimalla työn vaativia puolia, vähentämällä

työn määrää sekä pitämällä huolen siitä, että heidän työnsä ei häiritse heidän yksityiselämäänsä. Työn tuunaamisen toimintoja voidaan opettaa opettajankoulutuksessa, huolehtien näin siitä, että opettajien työhyvinvointia pystytään tukemaan myös kriisien aikana.

Mentorointi ja dialogisen tiedonluomisen ulottuvuudet

Minna Maunula, Minna Maunumäki, Sirkku Lähdesmäki, Jenni Kantola, Jyväskylän yliopisto

Työelämän lukuisat ja nopeat muutokset edellyttävät yksilöiltä monenlaisia taitoja ja aktiivista osallistumista (Harteis, 2017). Taitojen vahvistaminen edellyttää jatkuvaa oppimista ja osaamisen päivittämistä (OECD, 2019). Jatkovaa työssä oppimista voidaan tukea mentoroinnilla (Enshner & Ehrhardt, 2020), sillä merkittävä osa oppimisesta tapahtuu epävirallisesti työympäristössä (Lemmetty & Collin, 2020). Mentorointi määritellään vastavuoroiseksi taitojen kehittämiseksi vuorovaikutteisessa prosessissa (Adler & Stringer 2018). Mentorointiprosessi on aina ainutlaatuinen, sillä mentorointiprosessin osallistujat, mentori ja aktori, tuovat siihen aina yksilölliset lähtökohtansa.

Mentorointia ei ole aikaisemmin tarkasteltu oppimisen ja tiedon luomisen näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan mentoreiden käsityksiä mentoroinnista oppimis- ja tiedonluontiprosessina. Aineisto koostuu 10 mentorin laadullisista haastatteluista, jotka analysoitiin abduktiivisen sisällönanalyysin avulla. Tulokset osoittavat, että mentoreiden käsitykset mentorointiprosessista oppimis- ja tiedonluontiprosessina vaihtelevat. Kapea käsitys on, että mentorointi on monologista tiedonsiirtoa mentorilta aktorille. Laajempi, dialoginen näkemys on, että mentori ja aktori ovat vuorovaikutuksessa ratkaistakseen tärkeitä koettuja ongelmia. Dialogisessa mentorointiprosessissa mentori ja aktori luovat uutta tietoa yhdessä tasavertaisina kumppaneina. Tutkimuksen mukaan mentorointiprosessia tulisi tarkastella syvällisemmin oppimisprosessien kautta, jotta se olisi osallistujille mielekäs ja vahvistaisi nykyistä jatkuvan oppimisen mahdollistamista.

Asiasanat: Mentorointi, Dialoginen tiedonluonti, Oppiminen, Jatkuva oppiminen

14. Vaativa monialainen tuki tutkimuksissa varhaiskasvatuksesta aikuisuuteen

Sessio 1/ Session 1

Opettajien inklusioasenteet, minäpystyvyys ja odotukset ja tyytyväisyys TUVET-täydennyskoulutuksiin

Merja Mannerkoski, Eija Kärnä, Kwok Ng, Itä-Suomen yliopisto

Väitöstutkimuksessani tutkin vaativaa erityistä tukea ja siihen liittyen opettajien inklusioasenteita ja minäpystyvyyttä sekä täydennyskoulutuksiin liittyviä odotuksia ja tyytyväisyyttä. Vaativan erityisen tuen käsite on peräisin Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman kehittämisryhmän loppuraportista (OKM 2017), jolla viitattiin sellaiseen vaativaan ja moniammatillista tukeen, jota lapsi tai nuori tarvitsee vakavien psyykkisten pulmien, moni- tai vaikeavammaisuuden kehitysvammaisuuden tai autismin kirjon vuoksi. Aihetta on tärkeydestään huolimatta tutkittu aiemmin vähän.

Tutkimuksen teoreettinen tausta muodostuu inklusiivista koulutusta (mm. Florian 2019), opettajien inklusioasenteita (mm. Savolainen ym. 2012) ja vaativaa monialaista tukea määrittävistä tutkimuksista (mm. Äikäs & Pesonen 2022) sekä Banduran (2012) sosiokognitiivisesta teoriasta ja minäpystyvyyden käsitteestä.

Aineisto koostuu koulutuksissa koottujen alkua- ja loppukyselyjen aineistoista, jotka koottiin osana Tutkimusperustainen vaativaan erityiseen tukeen liittyvän osaamisen vahvistaminen opettajankoulutuksessa ja täydennyskoulutuksessa (TUVET)-konsortiohanketta. Kyselyillä selvitettiin opettajien kokemuksia vaativasta erityisestä tuesta, inklusioasenteiden vaikutusta minäpystyvyyteen, opettajien odotuksia täydennyskoulutuksille sekä koulutuksen vastaamista heidän tarpeisiinsa. Oletuksina oli, että erityisesti inklusioasenteilla olisi vaikutusta opettajien minäpystyvyyteen vaativaa tukea tarvitsevien oppilaiden opettamisessa ja että koulutuksilta odotettaisiin ensisijaisesti konkreettista tukea työhön. Aineistoa on analysoitu graafisesti hajontamatriisin avulla sekä laskemalla Spearmanin korrelaatiokerroin vastausten välillä. Alustavien havaintojen mukaan opettajan työkokemuksella näyttää olevan vaikutusta hänen minäpystyvyyteensä, inklusioasenteilla ei.

Asiasanat: Vaativa (erityinen) tuki, Inklusio, Opettajien minäpystyvyys, Täydennyskoulutus

Konsultoiva työote oppimisen ja koulunkäynnin tuessa

Minna Kamppuri, Hannu Savolainen, Aino Äikäs, Itä-Suomen yliopisto

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan koulukonsultaation roolia inklusiivisen kasvatuksen ja koulutuksen tavoittelussa. Erityisopetuksen alan konsultointitaitoon ja konsultointikoulutukseen keskittynyt tutkimus on ollut vähäistä (Sundqvist, 2018). Yhteisöllinen erityisopettajan konsultointi lisää luokan- ja aineenopettajien mahdollisuuksia tukea kaikkia oppilaita sekä vahvistaa opettajien ammatillista yhteistyötä. (Pettersson & Ström, 2019).

Tässä väitöskirjaksi tarkoitettussa tutkimuksessa tutkitaan millaisia tutkimusnäyttöön perustuvia koulukonsultoinnin muotoja sekä konsultaation menetelmiä löytyy tutkimuskirjallisuudesta. Lisäksi pyritään vastaamaan kysymykseen konsultaation tarpeesta, sisällöstä ja teemoista opettajien kokemusten perusteella. Tavoitteena on myös luoda toimintamalli oppimisen ja opetuksen tueksi tarjottavasta erityisopettajan konsultoinnista peruskoulukontekstissa.

Tutkimus on monimenetelmällinen ja koostuu kolmesta osatutkimuksesta, joista ensimmäisessä toteutetaan systemaattinen kirjallisuuskatsaus, joka kokoaa olemassa olevan tutkimustiedon koulukonsultaation vaikuttavuudesta. Toisessa osatutkimuksessa kerätään määrällistä aineistoa, joka kohdistetaan suurten suomalaiskuntien perusopetuksen opettajille. Kolmannessa osatutkimuksessa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan uusi toimintamalli konsultoivalle erityisopettajalle perusopetukseen.

Tutkimuksen tuloksia hyödynnetään koulukonsultaation kehittämisessä ja opettajien tukemisessa, erityisesti niissä tilanteissa, joissa opettajat kohtaavat vaativia tilanteita tai tarvitsevat lisätukea. Tutkimuksella pyritään tuomaan esiin konsultaation merkitys oppilaiden, opettajien ja koulujärjestelmän kannalta sekä tarjoamaan tietoa koulukonsultaation roolista inklusiivisessa koulutuksessa. Esityksessä esittelen tutkimussuunnitelmaani, koulukonsultaation teoriaa, aiempaa tutkimusta aiheesta sekä ensimmäisen osatutkimukseni vaihetta.

Asiasanat: Koulukonsultaatio, Oppimisen tuki, Perusopetus

Autistisen lapsen sitoutuneisuus varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä

Marja Syrjämäki, Itä-Suomen yliopisto, Jyrki Reunamo, Helsingin yliopisto, Henri Pesonen, Oslon yliopisto, Raija Pirttimaa, Jyväskylän yliopisto, Elina Kontu, Tampereen yliopisto

Tässä esiteltävässä tutkimuksessa tarkastellaan autistisen lapsen sitoutuneisuutta varhaiskasvatuksen päivittäisessä toiminnassa. Sitoutuneisuus on määritelty kyvyksi motivoitua, suuntautua ja keskittyä [toimintaan], kokien tyydytystä ja positiivista energiaa (Laevers, 1994). Varhaiskasvatuksessa leikki on keskeinen toimintamuoto, jossa lapsen tyytyväisyys ja sitoutuneisuus havaitaan selvästi. Autistisen lapsen leikin on kuvattu olevan esineorientoitunutta tai sisältävän ikätovereihin verrattuna vähemmän symbolisia elementtejä. Leikin itseisarvo tai merkitys yhteenkuuluvuuden tunteen mahdollistajana on jätetty huomiotta. Aiempi tutkimus autististen lasten arkipäivän toiminnoista ja sitoutuneisuudesta inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa on varsin vähäistä. Tässä tutkimuksessa selvitimme lasten osallisuutta ja sen yhteyttä päivän toimintoihin, lasten mielenkiinnon kohteisiin sekä lasten emootioihin toimintojen aikana.

Tutkimusaineisto on kerätty vuosina 2017–2020 Kehittävä Palaute -tutkimus- ja kehittämishankkeen yhteydessä, satunnaisesti valikoituneiden lapsiryhmien systemaattisen havainnoinnin avulla. Aineisto muodostui seitsemästä autistisesta lapsesta (osana suurempaa otosta, N= 3958) tehdyistä havainnoista. Sitoutuneisuuden luokittelu pohjautui Leuven Involvement Scale -mittariin (Laevers 1994). Aineisto analysoitiin tilastollisin menetelmin.

Keskeisinä tuloksina ja johtopäätöksinä esitämme, että autistiset lapset ilmaisivat positiivisia tunteita silloin, kun heidän sitoutuneisuutensa oli voimakkainta. Intensiivisintä sitoutumista päivän toiminnoissa havaittiin aikuisten tukeman leikin aikana. Tulos korostaa opettajan roolia ja kannattelua leikkiprosesseissa. Lisäksi autististen lasten sitoutuneisuus näyttäytyi korkeimmalla tasolla, kun heidän huomionsa ja keskittymisensä kohdistui muihin lapsiin tai lapseen. Tulos osoittaa, että vertaissuhteet voivat olla tärkeimpiä suhteita myös autistisen lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle.

Asiasanat: Autismi, Sitoutuneisuus, Varhaiskasvatuspäivän toiminnot, Ohjattu leikki, Vertaissuhteet

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tarinoita autististen lasten yhteenkuulumisen tukemisesta

Aino Äikäs, Itä-Suomen yliopisto, Henri Pesonen, Oslon yliopisto, Elina Viljamaa, Oulun yliopisto, Noora Heiskanen, Itä-Suomen yliopisto, Marja Syrjämäki, Itä-Suomen yliopisto, Elja Kärnä, Itä-Suomen yliopisto

Varhaiskasvatuksen yksi tärkeä tehtävä on tukea lasten yhteenkuuluvuutta. Tutkimus autististen lasten yhteenkuuluvuuden tunteen tukemisesta on hyvin vähäistä. Tutkimusten mukaan autistiset lapset kokevat haasteita yhteenkuuluvuuden tunteen kokemisesta lapsuudessa ja myöhemmin eri elämänvaiheissa (esim. Pesonen 2016). Autistisilla lapsilla on myös suuri riski jäädä muun ryhmän ulkopuolelle, koska he usein kohtaavat ympäristöön sisältyvien sosiaalisten odotusten ja asenteiden

vuoksi ulkopuolisuuden tunnetta (esim. Pesonen ym., 2020). Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin, miten autististen lasten yhteenkuuluvuuden tukeminen ilmeni suomalaisten varhaiskasvatuksen opettajien, erityisopettajien ja lastenhoitajien tuottamissa tarinoissa. Aineisto kerättiin hyödyntämällä eläytymismenetelmää, jossa osallistujat kirjoittivat tarinoita heille annettujen kehyskertomusten pohjalta. Tarinat (n=104) analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinon. Analyysin tuloksena muodostettiin yksi kaikki teemat sitova ja läpileikkaava teema ”ammattillisuus”, joka koostui kahdesta pääteemasta: 1) vakiintuneet tuen muodot ja 2) halu ymmärtää lasta. Tulosten mukaan lapsen tuen tarpeiden huomioiminen ja ymmärtäminen ainutlaatuisena autistisena yksilönä on kulmakivi suotuisille ja toimiville pedagogisille ratkaisuille ja tätä kautta yhteenkuuluvuuden tukemiselle.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, Autismi, Kuuluminen, Tuki, Vaativa tuki

15. Opettajankoulutuksen tutkimuksen teemaryhmä

Sessio 1a/ Session 1a

A year of initial teacher education: Adding, transforming, or defending identity?

Sotiria Varis, Jyväskylän yliopisto, Mirva Heikkilä, University of Turku, Mirjamaija Mikkilä-Erdmann, University of Turku, Riitta-Leena Metsäpelto, University of Jyväskylä

Amidst the broad range of teacher competencies, professional beliefs and professional identity are two important domains of personal orientations that inform teacher quality. This presentation reports the findings of a study on how Finnish pre-service teachers negotiated their professional identity after their first year in initial primary teacher education (IPTE). The qualitative data is drawn from an online survey voluntarily answered by seventy-two Finnish pre-service teachers in Spring 2022. The data were thematically analyzed and additionally examined for additive, transformative, and defensive identity development using Ruohotie-Lyhty's (2018) framework of teachers' identity-agency.

The findings suggest that most participants indicated a clear transition in their identity when thinking of themselves as teachers after their first year of IPTE. Transformative identity development largely concerned participants' perceptions about teaching as a profession. Defensive identity development was seen in how participants struggled to find confidence as teachers. Several participants whose answers suggested a degree of change in their original identity confirmed or strengthened their perception of teaching, and felt their expectations were met. Hence, it could be argued that defensive identity development may also occur when there is indeed a match between a teacher's original identity and institutional demands, but there has been no change to the teacher's identity. The findings support the notion of identity as social, multiple, and discontinuous, and highlights how identity-agency is conceptually useful in examining teachers' identity development over time.

Keywords: Teacher identity, Identity-agency, Identity negotiation, Teacher education, Pre-service teachers

Reflektiivisen ajattelun mittaamisen edellytyksen opettajankoulutuksessa

Iina Pousi, Manne Kallio, Helsingin yliopisto

Opettajankoulutuksessa painotetaan opettajaopiskelijoiden ajattelutaitojen kehittämistä, joihin lukeutuvat muun muassa metakognitio ja reflektio. Reflektio on tunnistettu keskeiseksi tavoitteeksi opettajankoulutuksessa. Tavoitteen toteutumista on totuttu tarkastelemaan kunkin opiskelijan kohdalla laadullisin menetelmin. Yleisemmällä tasolla tapahtuva tarkastelu tarvitsee systemaattista tiedonhankitapaa määrällisin menetelmin ja riittävän suurin otoksin. Tämä tutkimus tarkasteli reflektiivisen ajattelun mittaamisen edellytyksiä sekä reflektiivisen ajattelun yhteyksiä metakognitiiviseen tietoisuuteen. Keväällä 2018 kerätty tutkimusaineisto ($n=220$) koostui opintojen alkuvaiheessa olevista opettajaopiskelijoista. Kemberin ym. (2000) reflektiivisen ajattelun mittaria tarkasteltiin konfirmatorisen faktorianalyysin, moniryhmäfaktorianalyysin ja rakenneyhtälömallintamisen avulla.

Tulokset osoittivat, että reflektiivinen ajattelu voidaan jakaa kolmeen ulottuvuuteen: sisällön, prosessin ja kriittiseen reflektioon. Moniryhmäfaktorianalyysi vahvisti, että mittarin faktorirakenne säilyi yhdenmukaisena varhaiskasvatuksen ja luokanopettajaopiskelijoilla. Lisäksi pystyttiin osoittamaan osittainen vääntämien keskiarvotason invarianssi, mikä mahdollistaa näiden kahden opettajaopiskelijaryhmän keskiarvojen vertailun. Reflektiivisen ajattelun ja metakognitiivisen tietoisuuden välillä havaittiin aiemman tutkimuksen mukaisia yhteyksiä, jotka tukivat päätelmää reflektiomittarin nomologisesta validiteetista. Keskinäinen yhteys oli kuitenkin huomattavan korkea ($r = .90$), mikä viittaa siihen, että käytössä olevat kyselylomakkeet eivät vielä täysin erota näiden käsitteiden vivahde-eroja. Tulokset osoittavat, että mittaus soveltuu opettajaopiskelijoiden reflektiivisen ajattelun tutkimiseen ja sitä voidaan käyttää seurantatutkimuksessa tulosten vahvistamiseksi. Jatkossa menetelmällä voidaan tutkia, miten opettajankoulutus saavuttaa tavoitteitaan kasvattaa opiskelijoiden reflektiivistä ajattelua.

Asiasanat: Reflektiivinen ajattelu, Metakognitiivinen tietoisuus, Opettajankoulutus

Teacher education practices promoting prospective teachers' professional learning

Gunilla Karlberg-Granlund, Annika Pastuhov, Åbo Akademi University

As researchers working and teaching in initial teacher education, we aim to support teacher students' professional growth and learning by connecting theory and practice in meaningful ways and opening for trustful dialogues and reflective learning processes (cf. Korthagen & Nuijten 2022; Niemi 2015). In this paper we aim to explore and discuss how teacher education practices may promote prospective teachers' professional learning. Professional learning, in our understanding, can be seen as a process without a clear beginning, starting already during the studies to become a teacher. We assume that professional learning also can be seen as a 'process of coming to practise differently' (Kemmis, 2021, p. 289).

The data analysed consists of self-reflective learning portfolios written by prospective subject teachers in a course in general didactics. Drawing on a practice theoretical perspective, the analysis highlights how activities and assignments supporting both individual and collegial learning can be arranged during pre-service teacher education, and how prospective teachers can achieve a sense of collaborative and dialogic professional learning. The results may contribute to discussions about promoting sustainable professional learning for both prospective and in-service teachers.

Keywords: Teacher education, Professional learning, Practice theory

Sessio 1b/ Session 1b

Opetusharjoittelun ohjaus harjoittelupäiväkodin työyhteisön toimintana

Heidi Chydenius, Helsingin yliopisto, Sanna Vehviläinen, Itä-Suomen yliopisto, Elina Fonsén, Jyväskylän yliopisto

Tarkastelemme esityksessämme alustavia tuloksia varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen opetusharjoittelun ohjausta harjoittelupäiväkodin työyhteisön toimintana käsittelevästä tutkimuksestamme. Työyhteisön yhteistyönä rakentuvan ohjaustoiminnan merkitys on tutkimuksissa tunnistettu (Liinamaa 2014; Tynjälä 2013; Ukkonen-Mikkola & Turtiainen 2016; Vehviläinen & Löfström, 2012). Tutkimusaineisto on kerätty Helsingin yliopiston OHOSKE-osahankkeessa (2021–2022) ja koostuu harjoittelupäiväkodin eri ammattiryhmien fokusryhmähaastatteluista. Tutkimus on osa Chydeniuksen väitöstutkimusta.

Esityksessämme lähestymme harjoittelun ohjausta sosiokulttuurisesta näkökulmasta, jolloin näemme oppimisen sosiaalisen toiminnan ulottuvuutena. Stephen Billett (2010) on teoretisoinut työssä oppimista dualistisena jäsenyyksenä, jolloin oppiminen toteutuu sekä työpaikan tarjoumien ja harjoittelijan ”vastauksen” kautta. Työpaikan tarjoamat mahdollisuudet havainnoida ja osallistua työyhteisön toimintaan, toteuttaa työtehtäviä ja olla vuorovaikutuksessa muodostavat oppimisen tarjoumia. Kaikilla päiväkodin vuorovaikutustilanteilla on siten vaikutusta opiskelijan oppimiseen ja ammatilliseen kasvuun. Tällöin ohjaukseen osallistuu – tietoisesti tai tiedostamattaan – ohjausvastuullisen varhaiskasvatuksen opettajan lisäksi muiden koulutusten ja ammattinimikkeiden edustajia omista rooleistaan käsin.

Analysoimme aineistoa semioottisesti, Greimasin aktanttimalleja hyödyntäen. Tarkastelemme henkilöstöryhmien ilmaisemaa ohjaustoimijuutta analysoimalla puheessa esiintyviä toimijarooleja ja toiminnan pyrkimyksiä sekä toimijoiden välisiä suhteita ja toimijuuden modaliteetteja. Tutkimuksemme alustavat tulokset viittaavat siihen, että varhaiskasvatuksen opettajien ja päiväkodin johtajien ohjaustoimijuus on vahvaa ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajien ohjaustoimijuus rajattua. Lisäksi tulokset kertovat siitä, että opetusharjoittelun ohjaus toimii päiväkodin työyhteisön ammatillisen kasvun mahdollistajana.

Asiasanat: Ohjaus, Opetusharjoittelu, Työyhteisö, Varhaiskasvatus, Semioottinen analyysi

Teoriataustaista opetusvuorovaikutuksen ohjaamista opettajakoulutukseen ja opetusharjoitteluihin

Tapio Toivanen, Helsingin yliopisto, Sirke Seppänen, Helsingin yliopisto, Sanni Pöysä, Jyväskylän yliopisto, Eija Pakarinen, Jyväskylän yliopisto, Marja-Kristiina Lerkkanen, Jyväskylän yliopisto

Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen yhteisessä kehittämis- ja tutkimushankkeessa on luotu opetusvuorovaikutuksen tarkasteluun ja ohjaamiseen rinnakkaiset VOPA- (JyU) ja KEHU- (HY) toimintamallit. Tutkimusyhteistyö on jatkunut toimintamalleja yhdistävällä tutkimuksella, jossa

tarkastellaan opettajan ammatillista vuorovaikutusosaamista nonverbaalin viestinnän ja opettajan antaman tunnetuen näkökulmasta.

Tutkimuskysymyksenä on, mikä on opettajan nonverbaalin välittömyyden ja hänen antamansa tunnetuen välinen yhteys. Tutkimusaineisto käsittää 300 eri oppiaineiden opettajien ohjaamaa yläkoulun oppituntia, joita analysoidaan kahdella erilaisella observointityökalulla. Koko videoaineisto on observoitu ja analysoitu Jyväskylän yliopiston tutkijoiden toimesta tunnetuen osalta The Classroom Assessment Scoring System-menetelmällä (CLASS-S). Tunnetukea tarkastellaan opettajan sensitiivisyyden, myönteisen ilmapiirin ja oppilaiden näkökulmien huomioimisen kautta. Lisäksi tarkastellaan, miten nonverbaali välittömyys on yhteydessä oppilaiden kiinnittymiseen. Oppitunneista 24 % (72 h) on video-observoitu Helsingin yliopiston tutkijoiden toimesta KEHU-toimintamallissa kehitetyllä opettajan nonverbaalin välittömyyden (NVIs) tarkasteluun kehitetyllä observointimallilla. Nonverbaalin välittömyyden observoinnin osa-alueita ovat 1) etäisyysviestintä ja tarkoituksenmukainen liikkuminen tilassa, 2) katsekontakti, 3) kehon asennot, suuntautuminen, rentous ja eleet, 4) kasvojen ilmeet, hymyt ja pään eleet sekä 5) äänenkäyttö. Alustavat tutkimustulokset antavat viitteitä nonverbaalin välittömyyden ja eri tunnetuen osa-alueiden välisistä yhteyksistä sekä nonverbaalin välittömyyden merkityksestä osana opettajan opetusviestinnällistä osaamista ja opetusharjoittelujen ohjaamista.

Asiasanat: Nonverbaali välittömyys, Tunnetuki, Opetusharjoittelun ohjaaminen, Opetusvuorovaikutus

Opetuksen pedagoginen suunnittelu kotitalousopettajaopiskelijoiden kuvaamana

Hanna Kuusisaari, Itä-Suomen yliopisto, Sanna Sekki, Helsingin yliopisto

Opetuksen ja oppituntien suunnittelu on opettajien ydintehtävä ja tätä opetetaan opettajaopiskelijoille opettajankoulutuksissa niin Suomessa kuin maailmanlaajuisesti, osana opettajan pedagogisia opintoja, useimmiten opetusharjoittelujen yhteydessä. Tästä huolimatta opettajaopiskelijoiden opetuksen ja oppituntien suunnittelun taitoja on tutkittu melko niukasti. Tutkimuksen tavoitteena on kuvata opetuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen liittyvää opiskelijan omaa prosessia. Tutkimus palvelee pedagogisen ajattelun kehittymisen tukemista opettajankoulutuksessa sekä kehittää opetusharjoitteluiden ohjausta. Tutkimuksen aineistona (n=55) on laadullinen kyselytutkimus. Aineiston keruu toteutettiin keväällä 2023 Itä-Suomen yliopistossa ja Helsingin yliopistossa kotitalouden opetusharjoittelijoille. Avokysymyksissä pyydettiin kuvaamaan opetuksen suunnittelun lähtökohtia ja suunnitteluprosessia.

Alustavien analyysien perustella opetuksen suunnitteluprosessit opiskelijoiden vastauksissa vaihtelivat refleктоivasta tekniseen suunnitteluun. Refleктоivassa suunnittelussa tavoitteena oli oppiminen ja siinä pohdittiin opetustapahtumaa kokonaisuutena oppitunnin aloituksesta koontiin ja arviointiin. Tässä useimmiten lähtökohtana olivat POPS tavoitteet ja sisällöt. Tekninen suunnittelun prosessi puolestaan näyttäytyi selviytymissuunnitelman rakentamiselta, jossa tavoitteena oli toiminta. Tällöin opetusratkaisut perustuivat kokemukseen ja mieltymyksiin. Tekninen suunnittelu käynnistyi yksittäisten tekijöiden ohjaamana ja suunnittelun lähtökohtia olivat esimerkiksi aikataulu, oppimateriaalia (mm. oppikirjat, internet), oppilaantuntemus tai yksittäinen ruoanvalmistustehtävä. Oppilaiden ”toiveisiin vastaamisen” ääripäässä suunnittelu pohjautui oppilaiden miellyttämiseen, jolloin tavoitteena oli suunnitella hauskaa toimintaa, ettei ”istuteta oppilaita”. Alustavien tulosten

perusteella teoreettisen tiedon (tutkimustieto ja POPS) ohjausvaikutus on vähäinen opetusharjoittelun jälkeen.

Asiasanat: Opettajankoulutus, Aineenopettajaopiskelijat, Tuntisuunnittelu, Opetusharjoittelu, Reflektio

Sessio 2/ Session 2

Opettajaopiskelijoiden motivaatio alalle

Päivi Virtanen, Helsingin yliopisto, Ville Mankki, Turun yliopisto, Riitta Metsäpelto, Jyväskylän yliopisto, Kirsi Wallinheimo, Helsingin yliopisto

Tutkimus on osa kasvatusalan soveltuvuuskokeessa opiskelijaksi valittujen seurantatutkimusta (KASVU), jossa selvitetään kasvatusalalla opintonsa aloittaneiden oppimista, motivaatiota ja sitoutumista opintoihin sekä opettajan työssä keskeisten osaamisalueiden kehittymistä.
<https://sites.utu.fi/finted/kasvu/>

Monimenetelmäisen tutkimuksen aineisto (N= 946) kerättiin syksyllä 2020 ensimmäisen vuoden opettajaopiskelijoilta Suomen kahdeksassa opettajankoulutusyksikössä FIT-Choice –mittarilla (Watt & Richardson, 2007), joka pohjautuu odotusarvoteoriaan ja jota on käytetty useissa kulttuurisissa konteksteissa. Mittari sisältää Likert-asteikollisia väittämiä opettajan ammatin valintaan vaikuttavista tekijöistä useilta motivaation osa-alueilta sekä avokysymyksen ”Kerro lyhyesti tärkeimmät syyt siihen miksi haluat opettajaksi”. Aineiston analysoinnissa käytettiin mm. varianssianalyysiä ja sisällönanalyysiä.

Vahvimmin opiskelijoita motivoi Fit Choice-mittarin osa-alueet: työskentely lasten kanssa, halu opettaa sekä sosiaaliin arvoihin liittyvät tekijät ja oletettu oma opetustaito. Tulokset ovat samansuuntaisia muissa länsimaissa saatujen tulosten kanssa. Opettajan ammattiin motivoivat tekijät vaihtelivat vain vähän luokan-, erityis- ja varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden välillä.

Avovastauksissa motivoivina tekijöinä korostuivat em. osa-alueiden lisäksi opettajan työn merkityksellisyys ja arvostus, kiinnostavuus, halu auttaa ja halu kehittyä ammatillisesti ja kehittää opetusala. Tulokset vahvistavat opettajan ammatin olevan edelleen arvostettu opiskelijoiden keskuudessa ja heidän käsityksensä mukaan merkityksellinen myös suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämä käsitys korostui suomalaisessa aineistossa verrattuna muihin länsimaihin. Aineiston opettajaopiskelijoilla oli myös realistinen käsitys suomalaisen opettajan ammatista, että se on ihmisläheinen, itsenäinen ja tarjoaa tiimityön mahdollisuuden; luova, monipuolinen, vaihteleva ja haasteita sisältävä.

Asiasanat: Motivaatio opettajan ammattiin, Opettajaopiskelija, Monimenetelmätutkimus, FIT-Choice scale

Tulevien (teknologia)kasvattajien käsityksiä monialaisesta opettajuudesta

Anssi Salonen, Risto Leinonen, Itä-Suomen yliopisto

Tutkimuksessa tarkastellaan tulevien teknologiakasvatuksen opettajien käsityksiä monialaisesta opettajuudesta ja heidän suhtautumistaan siihen. Aineisto kerättiin käsityön, fysiikan ja kemian opettajaopiskelijoille suunnatulla syventävällä opintojaksolla. Aineistoksi kerättiin alkuessee liittyen monialaisen opettajuuden piirteisiin, mahdollisuuksiin ja haasteisiin. Lisäksi opiskelijoilla teetettiin Likert-asteikollinen kysely, jolla selvitettiin opiskelijoiden näkemyksiä monialaisen opettajuuden käyttökelpoisuudesta eri oppiaineiden kanssa, opiskelijoiden asenteita ja halukkuutta monialaiseen opettajuuteen sekä heidän arvionsa omista valmiuksistaan ja kyvyistään toteuttaa monialaista opettajuutta. Aineisto saatiin 21 tutkimusluvut antaneelta opiskelijalta.

Tulosten perusteella opiskelijoilla on monipuolinen käsitys monialaisesta opettajuudesta, ja heidän vastauksissaan korostuu erityisesti moniammatillinen yhteistyö. Heillä on positiivisia näkemyksiä sen toimivuudesta liittyen sekä opettajan että oppijan saamiin hyötyihin, mutta he esittävät aitoa huolta esimerkiksi resurssien riittävydestä koulumaailmassa. Opiskelijoiden mielestä monialaista opettajuutta voidaan toteuttaa useiden oppiaineiden kanssa. Positiivisesta suhtautumisestaan huolimatta opiskelijat ovat epäileviä omien monialaisen opettajuuden toteuttamisen kykyjensä ja valmiuksiensa suhteen.

Tutkimustulokset pääosin vahvistavat aiempien työelämässä toimiviin opettajiin kohdistuvien tutkimusten löydöksiä, mutta opiskelijoiden vastauksissa ei nähty juurikaan heidän asenteistaan kumpuavia haasteita. Näiden tulosten pohjalta voidaan kehittää koulutusta ja tukea tulevia teknologiakasvattajia monialaisen opettajuuden taitojen ja osaamisen vahvistamiseksi.

Asiasanat: Monialainen opettajuus, Teknologiakasvatus, Opettajaopiskelijat, Yhteistyö

Fake it till you make it: Inadequacy and uncertainty in teacher work

Minna Körkkö, University of Oulu, Sonja Lutovac, Oulun yliopisto, Satu-Maarit Korte, Lapin yliopisto

The work of teachers has changed rapidly in recent decades, and increasingly more is expected of teachers. This presentation is based on our previous research where we observed instances of pre-service teachers experiencing inadequacy and uncertainty in the face of the expectations placed on teachers. Similarly, in-service teachers experience inadequacy alongside of stress and powerlessness in their work. This study examines Finnish pre- and in-service comprehensive school teachers' experiences of inadequacy and uncertainty in teachers' work. The study compares the experiences of these two groups. The data were collected as part of two projects, and consists of narrative interviews with two pre-service teachers and the results of a survey directed at pre-service (=37) and in-service comprehensive school teachers (=21).

The results of the narrative analysis indicate that inadequacy and insecurity in teachers' work stem from many factors, such as increased tasks and responsibilities and teachers' perceived lack of time and resources to implement high-quality education for all students. Pre-service teachers feel pressured to be a "proper" teacher who meets the expectations placed on teachers. This may manifest itself as a tendency to hide the difficulties experienced during studies. According to pre- and in-service teachers, initial teacher education does not sufficiently prepare teachers for the actual work.

The study has implications for both initial and in-service teacher education: Education should provide teachers with sufficient competences that meet the requirements of today's work. Teachers should be offered opportunities to share and reflect on feelings of inadequacy and uncertainty. This is important not only from the perspective of high-quality education, but also from the perspective of developing a strong teacher identity and support for comprehensive well-being at work.

Keywords: Teacher work, Inadequacy, Uncertainty, Teacher education

Opettajaksi opiskelevien käsityksiä opettajan työn houkuttelevuudesta

Katriina Maaranen, Katariina Stenberg, Helsingin yliopisto

Opettajankoulutuksen ja opettajan työn houkuttelevuus on puhututtanut erityisesti mediassa viime vuosina. Heikkinen ym. (2020) tekivät opettajankoulutuksen vetovoimasta selvityksen, johon tekemämme tutkimus pohjautuu. Käytimme Heikkinen ym. (2020) luomaa lomaketta keväällä 2023 selvittääksemme tiedekuntamme opettajaopiskelijoiden käsityksiä opettajankoulutuksen ja opettajan työn houkuttelevuudesta. Saimme 277 opiskelijan vastaukset. Heistä 245 oli suomenkielisiä ja 31 ruotsinkielisiä ja yksi muunkielinen. Opintosuunnittain vastaajat jakaantuivat seuraavasti: luokanopettajaopiskelijat 98, varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat 64, erityisopettajaopiskelijat 11, kotitalousopettajaopiskelijat 19, käsityönopettajaopiskelijat 9 ja aineenopettajat, jotka suorittavat vain pedagogisia (60) opintoja 80 kpl. Tässä esityksessä esittelemme poimintoja tuloksista kuvailevien tunnuslukujen avulla, sekä varianssianalyysillä tehtyjä opintosuuntaryhmien vertailuja. Esitämme myös avoimiin kysymyksiin kirjoitettuja vastauksia perusteluina sille, miksi opiskelijat harkitsevat joko opiskelualan vaihtamista tai sitä, että eivät aio mennä opettajan työhön.

Päätuloksina voimme todeta, että opiskelijat arvostavat opettajankoulutuksen laatua ja näkevät sen myös syynä opettajankoulutuksen houkuttelevuudelle. Opettajan työ näyttäytyy kuitenkin erityisesti varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoille negatiivisena ja he pohtivat alan vaihtoa. Opettajan ammatin arvostus vähentää työn houkuttelevuutta erityisesti varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden mielestä. Positiivista on kuitenkin se, että opettajaksi opiskelevat kokevat, että mahdollisuus tehdä tulevaisuuden kannalta merkityksellistä työtä lisää opettajan työn houkuttelevuutta. Uutisointi sen sijaan vähentää opettajan työn houkuttelevuutta.

Asiasanat: Opettajan työ, Veto- ja pitovoima, Opettajankoulutus

Sessio 3/ Session 3

Opettajan rooli vertaisvuorovaikutuksen ohjaamisessa: luokanopettajaopiskelijoiden näkemyksiä

Olli-Pekka Heinimäki, Anu Kajamies, Mikko Tiilikainen, Marja Vauras, Turun yliopisto

Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda uutta tietoa opettajan moninaisista rooleista vertaisvuorovaikutuksen ohjaajana. Tutkimustiedolle on tarvetta, koska tutkimusten mukaan opettajat kokevat usein epätietoisuutta omasta roolistaan vertaisvuorovaikutuksen ohjaamisessa.

Osallistujat olivat toisen vuoden luokanopettajaopiskelijoita (N=98). Aineisto kerättiin opetus-harjoitteluun linkittyvään, opettajan vuorovaikutustaitoihin keskittyvän opintojakson aikana. Opiskelijat vastasivat sekä opintojakson alussa että lopussa avoimeen kysymykseen siitä, millaisena he näkevät opettajan roolin vertaisvuorovaikutuksen ohjaajana. Asetelma mahdollisti opiskelijoiden näkemysten kehittymisen tarkastelun alku- ja loppukyselyn välillä.

Aineisto analysoitiin määrällisellä sisällönanalyysillä, mikä johti kahdeksan spesifin roolin löytämiseen kolmessa kategoriassa: Organisointi- ja hallintaroolit (organisoija, manageri, tarkkailija), sosio-emotionaaliset roolit (kannustaja, harmonisoija) ja ohjausroolit (ohjaaja, valmentaja, mallintaja). Hienojakoinen analyysirunko mahdollisti useamman roolin koodaamisen yhdestä vastauksesta.

Organisointi- ja hallintaroolit sekä ohjausroolit nousivat vastauksissa useammin esiin kuin sosio-emotionaaliset roolit. Tulosten tarkempi tarkastelu osoitti, että roolinäkemyksissä esiintyi huomattavaa vaihtelua alku- ja loppukyselyvastausten välillä yksilötasolla. Tämän kompleksisuuden hahmottamaksi toteutettiin klusterianalyysi, joka toi esiin viisi useampia spesifeitä rooleja yhteen kokoavia laajempia rooliprofiileja: Autonomian tukija, tarkkaileva ohjaaja, kannustava ohjaaja, hallinnoiva johtaja ja yksi vielä selkeentymätöntä näkemystä edustava profiili.

Esityksessä tuloksiin pureudutaan tarkemmin. Lisäksi keskustellaan miten tutkimuksen tuloksia ja kehitettyä analyysirunkoa voidaan hyödyntää konkreettisesti opettajankoulutuksessa osana pyrkimyksiä syventää opettajaopiskelijoiden ymmärrystä ja valmiuksia vertaisvuorovaikutuksen ohjaamiseen liittyen.

Asiasanat: Vertaisvuorovaikutus, Roolit, Ohjaaminen, Luokanopettajaopiskelijat

Kaupunkiympäristön tutkiminen teknologiaohjatusti - opettajaopiskelijoiden kokemuksia

Anu Hartikainen-Ahia, Sirpa Kärkkäinen, Miikka Eriksson, Hanna Vuojärvi, Itä-Suomen yliopisto

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää opettajaopiskelijoiden oppimiskokemuksia teknologiaohjatusta ulko-opetuksesta maantieteen pedagogiikan kontekstissa. Ulko-opetus (outdoor education) on opetusta, joka tapahtuu oppilaitoksen ulkopuolella, luonnossa tai kulttuuriympäristössä. Yliopistossa ulko-opetuksen järjestäminen on haastavaa vähäisten oppituntien puitteissa. Tutkimuksessa käytetty Seppo on mobiilikäyttöinen pelillistämisalusta, jonka avulla voidaan rakentaa paikkasidonnoisia tehtäviä kontaktiopetuksen ulkopuolelle. Oppimistehtävät sijoitetaan kartalle ja ne aukeavat opiskelijoiden saavuttua kohteeseen. Tutkimuksen kontekstin muodosti Itä-Suomen yliopiston Perusopetuksessa opettavien aineiden ja aihekokoisuuksien monialaisten opintojen ”Yhteiskuntalähtöisyys historia- ja luonnontiedekasvatuksessa” -opintojakso, joka sisältää maantieteen sisältöjä ja pedagogiikkaa.

Opintojen tavoitteena on tieteen alan luonteen ymmärtäminen ja pedagogisen sisältötiedon kehittäminen. Opiskelijaryhmät suorittivat tehtävät kaupunkiympäristössä keväällä 2021. Tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä ryhmäkyselyllä (46 ryhmää) ja aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.

Tulosten mukaan teknologiaohjattu ulko-opetus kehitti opiskelijoiden pedagogista ja teknologispedagogista sisältötietoa sekä monipuolisti kuvaa maantieteestä ja sen merkityksellisyydestä. Opiskelijat oppivat tarkastelemaan kaupunkia uusista näkökulmista ja hyödyntämään

kaupunkiympäristöä fyysisenä, toiminnallisena, muuttuvana, kokemuksellisenä ja merkityksellisenä tilana sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksena. Tehtävät lisäsivät opiskelijoiden tietämystä mobiilisovellusten opetuskäytöstä, yhteisöllisestä oppimisesta ja integroinnista. Opiskelijat tunnistivat myös kaupunkiympäristöjen opetuskäyttöön liittyviä haasteita. Tulosten perusteella Seppo-pelillistämisalusta soveltuu hyvin opettajankoulutuksessa ulko-opetukseen ja monipuolistamaan maantieteen pedagogiikan opetusta.

Asiasanat: Maantieteen pedagogiikka, Seppo-pelillistämisalusta, Ulko-opetus

Sessio 4/ Session 4

Making master's theses accessible in a popular scientific way – Teachers' perspective

John Henriksson, Jessica Aspfors, Gunilla Eklund, Åbo Akademi University

Finnish teachers appreciate their research-based teacher education but find it difficult to apply research-based knowledge gained in the education in their day-to day work (Aspfors & Eklund, 2017). This is the background of our project, aiming at overlapping the gap between teacher education and school community. Based on their master's theses, student teachers make science web videos and didactic materials, published on a website (<https://abo.fi/popmag>). The videos are popular scientific in nature, and the didactic materials aim to reach teachers and school community. The aim of this study is to explore teachers' views of the master's theses communicated in a popular scientific way. The research question is: How do teachers view the form and relevance of the master's theses communicated in a popular scientific way? Ten experienced primary school teachers were interviewed in 2022, and the data was analyzed by a thematic analysis method.

The results show that the teachers appreciate that master's theses are accessible, and they see the science web videos and didactic materials as modern and suitable. They find the videos and materials relevant and believe that these can support teachers' professional development and students' digital competence. However, the teachers also note that the website and marketing need to be refined and the didactic material should be more directly focused with different target groups in mind. In sum, the idea of making master's theses accessible in a popular scientific way is an appealing way of developing the communication between teacher education and school community.

Keywords: Teacher education, Research-based, Master's thesis, Popular science, Science web video

Master's theses in Finnish primary school teacher education – evidence from three universities

Jessica Aspfors, Åbo Akademi University, Gunilla Eklund, Åbo Akademi University, Sirpa Eskelä-Haapanen, University of Jyväskylä, Katriina Maaranen, University of Helsinki

Teacher education in Finland has a strong research-based approach and has been university based for decades. Still, there is little written about the master's thesis, which is surprising considering the long tradition (e.g., Eklund, 2019). Furthermore, there is no national policy or guidelines that would mandate how the thesis should be organized or what it should contain. We thus find it important to

get a broader understanding of the master's thesis in Finnish teacher education. This is of relevance to improve the quality of the thesis and to develop the processes surrounding the thesis work.

The aim is therefore to investigate the master's theses written primarily in 2022, by primary school student teachers at three teacher education departments, University of Helsinki, University of Jyväskylä University and Åbo Akademi University. A total number of 150 theses, 50 theses from each of the three teacher education departments, were chosen and analysed through qualitative content analysis. More specifically, the study focuses on the form and content of the theses. Regarding the form, we will report whether the theses are monographs or article based, literature reviews or empirical studies, individual or pair works, and individual or research projects. In relation to the content of the theses, we will present their approaches, data collection methods, perspectives, and keywords.

The results show that the master's theses within the three cases are for the most part similar which is interesting since there are few national regulations and guidelines. However, there are also differences between the cases showing variations in the context and culture of the teacher education departments. In the discussion, we will elaborate on the improvement and development of the theses as well as the quality of supervision in a national perspective.

Keywords: Teacher education, Master's thesis, Research-based

Reflective Competences in ECEC Teacher Education in Finland

Tsvetelina Dimitrova, University of Helsinki

Pedagogical expertise in ECEC has been called into focus lately. Pedagogy is institutional by nature and, as such, context dependent. It is, however, through the interpretation of this context by the individual teacher that pedagogy redefines the existing social framework. Previous research agrees that pedagogical practices are dependent on science and socio-political and economic trends but also subjective to the individual teacher.

Gallas (2010) suggests that, just like researchers, teachers are never entirely objective. Both the professional self and the personal self influence a teacher's pedagogical work. Reflection can be about improving pedagogical practices for better results or about rethinking one's own motivations behind particular pedagogical choices. Reflection is considered as an important skill for teachers' pedagogical expertise.

This research hopes to discover what are reflective competences as understood in ECEC teacher education and how teacher students are supported in developing these competences. For that purpose, the curriculum for ECEC teacher education at the University of Helsinki will be reviewed through discourse analysis.

Supporting future teachers in developing reflective competences is necessary in a constantly evolving educational environment. Previous research calls for the importance of teacher education in recognizing the personhood in the teacher. This research hopes to bring forth that a holistic approach to teacher education could be of key importance for quality education and teachers' well-being.

Keywords: ECEC, Teacher education, Reflection, Personhood

Varhaiskasvatuksen opettajan monimuotokoulutuksen tutkimuksen ja kehittämisen suuntaviivoja

Laura Niemi, Jonna Kangas, Margita Sundstedt, Silja Lamminmäki-Vartia, Charlotte Lindh, Arva Simolin, Mirja Köngäs, Helsingin yliopisto

Varhaiskasvatuksen opettajan monimuotokoulutus vastaa sosiaalisen kestävyys tavoitteisiin sekä tarpeisiin tulevaisuuden opettajuudesta ja ammatillisuuden kehittämisestä. Monimuotoistettu opettajankoulutus mahdollistaa opiskelun varhaiskasvatustyön ohessa ja edistää muun muassa mahdollisuuksien tasa-arvon ja sivistyksellisten oikeuksien yhdenvertaista toteutumista (SDG 4 ja 5).

Varhaiskasvatuksen opettajan monimuotokoulutusta järjestetään valtakunnallisesti seitsemässä yliopistossa OKM:n rahoittamana yhteishankkeena (1000+). Monimuotokoulutus käynnistettiin vuonna 2020 vastaamaan opettajapulaan. Koulutusta järjestetään kaksikielisenä. Varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen opetusohjelma on monimuotoistettu niin, että opinnot ja työ tukevat toisiaan ja asiantuntijuutta kehitetään niiden kautta. Koulutuksen monimuotoisessa toteutuksessa hyödynnetään lähiopetusta, verkko-opetusta ja työelämälähtöisiä tehtäviä.

Haluamme esitellä monimuotokoulutuksen tutkimukseen ja kehittämiseen liittyviä suuntaviivoja. Tutkimustiedon avulla saadaan arvokasta tietoa opettajankoulutuksen kehittämiseen. Tavoitteena on tuottaa tutkimustietoa muun muassa opiskelijoiden pedagogisen kompetenssin kehittymisestä ja leikin merkityksen ymmärtämisestä opintojen aikana. Tutkimusaineistoa on kerätty yhteistyössä Helsingin, Jyväskylän ja Itä-Suomen yliopiston kesken. Opetus- ja hallinto henkilöstöltä kerätyn haastatteluaineiston avulla tarkastellaan koulutettavuuden näkökulmaa sekä opettajankoulutuksen kehittämisen haasteita. Lisäksi tavoitteena on tuottaa tutkimustietoa Helsingin yliopistossa opiskelevien minäpystyvyydestä, opettajuuteen liittyvistä arvoista sekä monimuotokoulutuksen antamista valmiuksista opettajana toimimiseen. Laajemmin monimuotokoulutuksen tutkimus tarkastelee sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja kouluttautumismahdollisuuksia niiden opiskelijoiden kohdalla, joille yliopistossa opiskelu ja opettajuus ovat aikaisemmin olleet saavuttamattomissa.

Asiasanat: Varhaiskasvatuksen opettajankoulutus, Monimuotokoulutus, Opettajankoulutus, Sosiaalinen kestävyys

16. Racism and whiteness in education

Sessio 1/ Session 1

The “race card” in Finnish school settings

Maïmouna Matikainen-Soreau, Saara Loukola, Ida Hummelstedt, University of Helsinki

In Finland “the race card” is commonly phrased as “the racism/racist card”, often in a situation where people racialised as white (henceforth white) claim accusations of racism as groundless. Much of the previous literature, mostly based in USA or UK, focuses on the use of the concept from this white perspective. However, our study on racism and antiracism in lower secondary education, shows that the usage of the “race card” is more diverse. In this presentation we analyse the plural ways that the “race card” is used and responded to in Finnish schools.

The data consists of participant observations and semi-structured interviews with pupils and staff in 8th grade classes in seven Finnish schools. The theoretical framework is critical theories on whiteness and race, and decolonial studies.

Our analysis shows several configurations of the “race card”, including cases when pupils racialized as non-white accuse school staff or other pupils of being racist; or use the “race card” for themselves, displaying either internalized racism or antiracist resistance. Many of the white teachers approach the accusations by minimising them, for example framing them as jokes or as pupils' unwillingness to accept disciplinary measures. Furthermore, white pupils use the “race card” both as dismissive irony towards discussions of racism and as display of antiracist solidarity.

Overall, our findings show that the “race card” is used by pupils as resistance to color-evasiveness and revealing the white supremacy in school, with the aim of either reversing the power relations, or consolidating them. The effect of the use of the “race card” on the school staff and white peers appears to be paralyzing, with reactions ranging from ignorance and feeling offended, to concern, to “crying the wolf”-rhetoric and renegotiations of the meaning of racism. We see a need to further analyse this phenomenon in Finnish school settings and expand the currently limited understanding of the term.

Keywords: Race card, Education, Racism at school, Antiracism

Visibilising migrant boys' caring practices

Tuuli Kurki, University of Helsinki, Veena Meetoo, University College London

When we ordinarily think about taking care of children, what springs to mind is an adult taking care of a child. In this presentation, we think about care in different ways and ask how to unsettle some of the taken-for-granted assumptions about what kind of care children, and migrant boys in particular, should receive and how it is received. ‘Care’ being at the heart of our studies, one conducted in Helsinki, Finland (Tuuli) and another in London, UK (Veena and CCoM research team), we have recognised that migrant boys must navigate contradictory, complex, and changeable welfare systems. But how do migrant boys and adult stakeholders involved in their care conceptualise, make sense of, value, and take part in care relationships and caring practices?

Through an analysis of research data of observations and interviews, as well as creative methods including objects and photos produced with migrant boys and adults working with them, we firstly discuss how migrant boys’ care for each other can be an important resource of support when navigating their way through welfare, including surviving precarious migration journeys, asylum and integration processes. We then reflect on how we as adult researchers generated insights into “seeing” boys’ caring practices and what different methods and data afforded us. Through our analysis we visibilise the ways in which migrant boys navigate diverse and potentially conflicting ideas about care, what kind of caring practices are important to them, and further how racializing stereotypes held about them and the socio-political precarity under which they find themselves may influence their care relationships and caring practices.

Keywords: Migrant boys, Care, Welfare services, Racialisation

Whiteness and the ‘migrant student’ in an EU-Finland project

Elia-Maria Lukala, Fred Dervin, University of Helsinki

This paper investigates the positioning of “the migrant student” in an EU-Finland project which aims to prepare teachers for social justice “migrant education”. Since the project is produced in and for a neoliberal economic-political supranational institution, the authors seek to examine the potential contradictions between the frameworks of social justice and neoliberalism in documents produced by the project teams, using whiteness as an analytical lens. The results show that the “migrant student” is othered and only positioned as different, disadvantaged, and problematic. The implications of othering are thus addressed, with recommendations made for ethical treatment of the other while urging e.g., funding institutions and individual scholars to recognise and address academic othering in the Nordics and beyond.

Keywords: Academic othering, The 'migrant', EU-projects, Neo-liberalism, Social justice

Helpful individuals and discriminating structures: A case study of Finnish preparatory education

Ida Hummelstedt, Aparna Shakkarwar, University of Helsinki

Studies and reports show that there is an equity gap for students with a migratory background compared to students with a Finnish background, both when it comes to academic performance and well-being. This presentation aims at understanding the processes that create these racialized experiences and outcomes for students with a migratory background through a case study on Finnish preparatory education. Our research questions are: 1) How are students from preparatory classrooms and their backgrounds viewed by teachers in school? and 2) What structures of support for learning and well-being are offered to students from preparatory classes? The study was conducted in 2022-2023 at a Finnish lower secondary school in Southern Finland with two preparatory education classes. The data consists of ethnographic observations, as well as 24 semi-structured interviews with students and staff members. The data was analysed using a framework of critical theories on race and critical multicultural education.

Our findings show that both students and teachers find the period of nine months to be insufficient to learn enough Finnish to manage in a general lower secondary education classroom. Some teachers blame the difficulty of adjusting to the Finnish language on the students, describing it as a lack of willingness to speak Finnish outside the classroom or make Finnish friends. Other teachers see the problem situated in the system, with a badly organized transition into general education and limited support resources. The transition to general classrooms is also socially demanding. Some students reported difficulties to make friends with Finnish students and their loneliness was noted by some of the teachers as well. This case study discovers helpful and supportive individual teachers but a structurally racist system with insufficient educational and emotional support, thus creating unequal educational prospects for students transitioning from preparatory to general classrooms.

Keywords: Preparatory education, Lower secondary school, Ethnography, Structural discrimination

Sessio 2/ Session 2

Many Faces of Ignorance: Reviewing Educational Conceptualizations of Transnational Settler Ignorance

Ella Mattila, Jyri Lindén, Johanna Annala, Tampere University

This paper investigates how the (white) majority populations' deep ignorance about Indigenous peoples and settler colonialism ('settler ignorance') has been conceptualized in the educational literature. Understanding settler ignorance not as a simple 'lack of knowledge' but as a structural issue impeding decolonial aspirations, this article sets out to systematically review the dimensions of and possible solutions to settler ignorance outlined in six settler-colonial educational contexts; Finland, Sweden, Norway, Canada, Australia, and Aotearoa New Zealand. The reviewed literature covers 51 peer-reviewed records, whose conceptualizations of settler ignorance and ways of approaching it were explored through thematic synthesis.

The findings show that settler ignorance has many faces, seen as settlers' embodied 'false beliefs', as willful denial of colonial responsibility, and as a systemic issue that transcends the question of individual settler capacity. Similarly, the proposed approaches to dismantling ignorance are diverse, emphasizing engagement with 'threshold concepts', foregrounding indigenous voices and collaboration, and calling for broader decolonial activism. Grounding the review by discussing the findings' implications to the case of Finnish teacher education, the article deduces how educating settlers on indigenous issues and critical reflection is (only) a valid start. Since the settler colonial system itself necessitates certain ignorance to maintain and justify itself, settler ignorance is something that cannot be fully resolved without fundamentally rethinking the colonial status quo.

Keywords: Settler ignorance, Indigenous peoples, Decolonization, Systematic review

The absent history of the colonization of the Sámi in Finnish history textbooks

Tanja Kohvakka, Åbo Akademi University

In this presentation, I examine Finnish history textbooks and the ways in which they silence the colonization of Sámi people and Sápmi. As various stakeholders have noted, the knowledge gap regarding the Sámi contributes to discrimination and racism against the Sámi in Finnish society. This presentation draws on literature that focuses on how curriculum is influenced by different social and political factors, therefore reflecting the society at large. I approach the topic by using the concept of the absent curriculum (Wilkinson, 2014), which sheds light on the elements of history that could have, but have not, been included in the history curriculum.

In this presentation, I understand curriculum as a broader concept, which includes also teaching material in addition to the state-sanctioned national core curriculum. In terms of colonialism, and in particular settler colonialism, curricula tend to support the narrative of colonizers/settlers while silencing Indigenous histories and the history of colonialism in the territory in question. Drawing on the scholarship on settler colonial studies, I argue that history textbooks contribute to the continuity of colonialism in education by silencing the colonization of Sápmi. Further, I argue that history textbooks fail to connect conceptually the colonization of the Sámi people to colonialism proper or

the colonization of overseas territories. As such, the relationship between the dominant majority and the Sámi is never discussed in terms of colonialism. This omission creates the absent curriculum, which impacts all students' understanding of the Indigenous-non-Indigenous relations in the area.

Keywords: Absent curriculum, Sámi, History textbooks, Settler colonialism

Miten Norjan uusin perusopetuksen opetussuunnitelma tukee saamelaisopetusta?

Rauni Äärelä-Vihriälä, Rauno Rahko-Ravanti, Sámi allaskuvla

Esityksessä käsittelemme Norjan vuoden 2019 perusopetuksen opetussuunnitelmauudistuksen vaikutuksia saamelaiseen opetukseen ja sen toteuttamiseen. Vuoden 2019 opetussuunnitelmauudistuksessa saamelainen ja norjalainen opetussuunnitelma yhdistettiin yhdeksi opetussuunnitelmaksi, joka saamelaisopetuksen lisäksi velvoittaa saamelaissisältöjen opettamiseen norjalaisessa opetuksessa. Tässä esityksessä tuomme esille nämä uuden opetussuunnitelman tavoitteet saamelaissisällöistä. Esitys pohjautuu Sámi Allaskuvlan viisivuotiseen tutkimushankeseen *valuering av Fagfornyelsen i Samiske skoler og for samiske elever skoler for øvrig*, jonka tavoitteena on antaa tietoa saamelaisista sisällöistä, saamen kielestä, arvoista ja kulttuurista uudessa opetussuunnitelmassa. Tutkimuksessa selvitetään miten opetussuunnitelmauudistus nähdään saamelaisesta näkökulmasta. Tutkimushanke on osa norjalaista vuoden opetussuunnitelman valtakunnallista arviointia.

YK:n alkuperäiskansojen julistuksen perusteella saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus omaan kulttuuriinsa ja sen harjoittamiseen. Saamelaisopetuksen kannalta se tarkoittaa sitä, että koulussa tulisi huomioida saamelainen kieli ja sen säilyminen sekä saamelainen kulttuuriperinne arvoineen. Saamelaisten asemaa pohjoismaiden kouluissa on tutkittu verrattain vähän, tutkimusten pääasiallinen viesti on kuitenkin ollut, että saamelaisopetus joutuu operoimaan länsimaisen koulun rakenteissa ja sen toteutuminen on yksittäisten opettajien ja koulujen varassa.

Esityksessä tuomme esille tutkimushankkeen etenemistä ja erityisesti keskitymme siihen millä tavoin opetussuunnitelmauudistus vaikuttaa opetuksen ja koulun käytänteisiin tilanteessa, jossa saamelaisoppilaiden lisäksi saamelaisia sisältöjä oppivat myös heidän norjalaiset oppilastoverinsa ja heidän opettajansa.

Asiasanat: Saamelainen koulu, Alkuperäiskansaopetus, Opetussuunnitelmauudistus, Opetussuunnitelma

Sessio 3/ Session 3

Sivullisten etniseen syrjintään puuttuminen ja sitä selittävät tekijät Suomen korkeakouluissa

Tuomas Zacheus, Helsingin yliopisto, Viivi Mäkinen, Helsingin yliopisto, Minna Lyons, Liverpool John Moores University

Tyypillisesti rasismien ja syrjinnän tutkimuksessa on keskitytty uhrien kokemuksiin. Sen sijaan vähemmälle huomiolle on jäänyt niiden tekijöiden selvittäminen, mitkä kannustavat tai ehkäisevät sivullisia puuttumaan näkemäänsä rasismiin ja syrjintään.

Tutkimusryhmämme tarkasteli etnisestä taustasta johtuvaa syrjintää Suomen korkeakouluissa, siihen puuttumisen yleisyyttä sekä sitä, mitkä tekijät ovat yhteydessä etniseen syrjintään puuttumiseen ja ennustavat puuttumisen todennäköisyyttä. Tutkimusaineistona on Suomen korkeakoulujen ainejärjestöille lähetetty kysely, johon vastasi 869 opiskelijaa.

Etniseen syrjintään puuttuminen itse tai sen näkeminen, että muut sivulliset puuttuvat syrjintään, oli harvinaista Suomen korkeakouluissa. Vain 15 prosenttia opiskelijoista oli nähnyt edes joskus jonkun puuttuvan etniseen syrjintään tai puuttunut sellaiseen itse. Luottamus siihen, että syrjintään puututaan muiden opiskelijoiden tai henkilökunnan toimesta, oli vahvempi miehillä sekä etniseen enemmistöön kuuluvilla kuin naisilla ja vähemmistöillä.

Etnisiin vähemmistöihin kuuluvat puuttuivat yleisemmin näkemäänsä etniseen syrjintään kuin etniseen enemmistöön kuuluvat. Etnisiin vähemmistöihin kuuluvat, joita oli kohdeltu epäasiallisesti muiden opiskelijoiden, opettajien tai muun korkeakoulun henkilökunnan toimesta etnisen taustansa tähden, puuttuivat yleisemmin näkemäänsä syrjintään kuin sellaiset, joita ei oltu kohdeltu epäasiallisesti näiden tahojen toimesta.

Lineaarisen regressioanalyysin perusteella neljä selittävää muuttujaa ennustivat etniseen syrjintään puuttumista korkeakouluissa. Parhaiten syrjintään puuttumista ennusti sen näkeminen, että joku muu puuttuu tilanteeseen. Myös sen kokeminen, että jotakuta kohdellaan ikävästi hänen etnisen taustansa takia, ystävien ja läheisten uskomus, että tilanteeseen tulisi puuttua sekä vuorovaikutuksen määrä muiden kuin omaa etniseen ryhmään kuuluvien kanssa ennustivat sivullisten aktiivisuutta.

Asiasanat: Sivustakatsoja, Rasismi, Syrjintä, Korkeakoulu

Should we tolerate mild forms of prejudice and biases?

Jari Sinokki, University of Turku

Hatred is a state of mind that presents its target as worthy of hatred, corrupt, bad, or evil. This often leads to an exaggeration of the target's negative qualities, thus distorting perceptions and conceptions of the object of hatred. At the same time, this distorted perception further reinforces the hater's view of the target as hate worthy.

My presentation examines the moral-psychological structure of hateful mental states. This hostility is often characteristic of racist and other similar discriminatory attitudes. I explicate a conceptually precise picture of how hate is composed out of feelings, cognitions, and conative elements to produce a stable, hostile emotional attitude. In doing so, I will draw on the moral psychology of Edward Westermarck (1862–1939), which provides a plausible view about our emotions and their role in human psychology. This approach to understanding the psychology of hatred is highly useful for some practical purposes, too.

I will argue that many milder hostile states must be viewed as belonging in the category of hatred proper. They deserve a strong moral condemnation and should not be tolerated. These include certain negative stereotypes, prejudices, and biases that, in ordinary parlance, people are sometimes reluctant even to call hateful. While some such negative conceptions seem not to warrant too strong a moral condemnation, as has been suggested, I show that there is a clear-cut line to be drawn inside the class of such negative attitudes.

I explicate this difference so that it might be of help in distinguishing also in everyday life the negative attitudes that should be strongly condemned and not tolerated, on the one hand, from those that might call for toleration for being merely part of our erring human nature, on the other. My focus here is on the fact that the condemnable cases, when properly distinguished, seem to deserve to be called hateful attitudes for possessing the characteristics of proper hate.

Keywords: Hate, Racism, Prejudice, Stereotypes, Moral psychology

Decolonizing social studies education by confronting hate speech in education for active citizenship

Pia Mikander, University of Helsinki

In Finland, when the issue of young people's societal passivity has been a concern since the early 2000s. One aspect that has not received much attention in the discourse on young people as passive or uninterested in democracy is the effect of threats, hatred and silencing that have affected and affects individuals who choose to get involved in social issues. Especially the connection between anti-democratic silencing and the position of social activists in terms of gender, race and language needs to be investigated as a threat to democracy among young people. In a digital reality, the concept of online hate is used to signify hate speech, often in the form of threats or incitement, that takes place on digital platforms of various kinds. Hate speech is itself a political act, often with the aim of pushing the boundaries of what can be said to another person or a group of people. As shown (Mikander & Satokangas, forthcoming 2023), social studies textbooks tend to frame online hate speech as silly acts that anyone can commit.

The research project AMSDAK has studied digital society as an arena for active citizenship, online hate and young adults' experience of their own room for action and their position. The study is based on interviews with young activists (17-25), many of whom come from a minority background. Based on an analysis of the respondents' answers, I ask how a decolonial analysis of active citizenship could help reframing social science education in a way that counters digital antidemocratic forces.

The study shows that young people who have chosen to be active in social movements confront plenty of online hate. They do not consider their social studies education in school to have prepared

them for countering hate speech. I argue that it is irresponsible for social studies education to present active citizenship as an arena where everyone has equal access to a political voice.

Keywords: Active citizenship, Social studies, Online hate speech, Decolonization, Activists

17. The value of critical research in education and society

Sessio 1/ Session 1

What does mental health do? Examining young men's reactions to mental health discourses

Inka Tähkä, University of Helsinki, Kristiina Brunila, University of Helsinki, Leena-Maija Rossi, University of Lapland

Youth mental health has become a central topic in public discourse in Finland and globally, especially during the covid pandemic. However, the discussions on youth mental health are vastly diverse, often focusing on individual traits, capabilities, and psycho-emotional matters, ignoring the impact of societal changes and cultural normativities (Brunila & Nehring, 2023; Rimke, 2020). To better understand the socio-cultural environment that shapes young people's experiences in Finland, instead of defining what mental health is, I am more interested in what the concept of mental health does, how it is talked about, and with what kind of consequences. As such, my research focuses on deepening the critical understanding of young men's mental health by examining how their subjectivities and possibilities to act and express themselves are shaped and enabled in the public discourses of mental health.

In my presentation, I will focus on the reactions the public mental health discourses elicit in young men. Drawing from the results of my ongoing PhD research, I examine the diverse reactions displayed by young men, ranging from criticality towards the individualised mental health discourses, dissociation from mental health discourses and services due to their perceived gendered nature, to antifeminist and even explicitly misogynist reactions.

In my research, I emphasise the importance of critically examining mental health discourses that are utilised widely in Finnish institutional and cultural practices such as youth support systems or education. In addition, I wish to bring forth the perspectives of young men themselves. This multivocal, critical perspective can deepen the understanding of what does it do when we talk about mental health, which could open up new ways of understanding, discussing, and supporting young people's wellbeing.

Keywords: Youth mental health, Gender, Therapeutic culture, Critical approach

How power, injustice and violence metamorphose into “bullying” in the school-machine

Maija Lanas, Oulun yliopisto, Maria Petäjämäki, Tampereen yliopisto, Kaisu Alamikellä, Oulun yliopisto, Iida Kauhanen, Oulun yliopisto, Suvi Pohjola, Oulun yliopisto, Anne Väisänen

Existing research on school bullying has disproportionately centered on what we refer to as the 'Olweusian tripod,' which categorizes bullying as repetitive, deliberately hurtful, and characterized by clear power imbalances. This focus has predominantly identified instances that fit this tripod. Consequently, bullying has often been viewed as an anomaly within the social and local school context rather than an integral part of it. This skewed perspective has resulted in an abundance of non-critical research that attempts to explain bullying as a deviant behavior originating solely within individual children, often emphasizing their deviant characteristics and home environments. Concurrently, there has been a notable shortage of critical research that seeks to establish meaningful connections between school bullying and broader societal injustices.

Our research aimed to address this gap by exploring the types of peer challenges that teachers encounter but that defy easy categorization within the confines of the Olweusian tripod. We conducted a series of interviews with nine teachers, organized in group settings, spanning three separate sessions. These interviews were immediately analyzed, and subsequent interview sessions were informed by this analysis.

In this research bullying discourse presents itself as a part of the “machine” of school. Such machine magically transforms complicated societal situations and issues to simple, governable pieces. In this machine, 1) the problem is seen to originate in the children and their homes, 2) societal injustices become seen as peer-norms and group-membership negotiations among students, 3) the children are responsible to the teachers, and 4) evidence of solutions is central, 5) the parents make demands to the teachers, 6) violence (including misogyny, racism, homophobia, transphobia, ableism) is called bullying.

Keywords: Bullying, School, Violence, Critical research

“Blends in and follows the rules”: students' freedom at Finnish upper secondary school

Sari Hietamäki, University of Jyväskylä

In my paper, I will look at Finnish upper secondary school education from the student's perspective and with a critical eye. I will present my findings from ethnographic research, where I participated in upper secondary education as a normal student for the course of one fall semester. The everyday life at school is a mix of timely phenomena such as digitalization and emphasized future-orientation combined with the hectic whilst numbing everyday workings of the school.

During my research, I discovered that students' freedom is carried out in three major discourses. These discourses blend the student in and guide her to follow the working ethos of the upper secondary school. According to my analysis, the upper secondary school follows the neoliberalist view of freedom, which lays emphasis on individual rights, gains and benefits. Also, contrary to its guiding educational aims, upper secondary education ends up following the picking and choosing logic to the point of losing its greater meaning. According to my analysis, the formal education

practiced at school leaves little room for individual and communicative growth, or possibilities for developing critical thinking and argumentation skills needed in a democracy and overcoming tutelage.

Keywords: Ethnography, Freedom, Upper secondary school, Critical pedagogy, Discourse

Disorder as a power relation in schooling in Finland

Veera Tervo, Kristiina Brunila, University of Helsinki

Historically, order and disorder have been some of the most central imperatives arranging schooling. Previous research suggests that the prevailing perceptions of order in school renew teacher-led, normative, hierarchical, gendered and ableist governance that categorizes students and teachers. Hence, order has been studied extensively in the Finnish educational context yet there is a gap in the research literature when it comes to studying disorder.

In this presentation, I draw from my ongoing PhD-research to map the question of what disorder in the context of Finnish primary school is. I argue that in school institution the relationship between disorder and order is a power relation that bases on hierarchical categories (for example adult-child, normal-special, teacher-student, normative-nonnormative). Hence, only after acknowledging schooling practices to be entangled in and stemming from surrounding society, it becomes possible to challenge the individual-oriented idea of order and rethink it as something wider.

I aim to demonstrate that by looking at disorder in school context as a societally structured phenomenon, we can see hierarchical power relations that stem from the idea of ideal order of schooling and education. Here, I draw from Smith's (2005) institutional ethnography, Foucauldian (1984) theories on power and Lanas' et al (2020; 2019) theorising of the discursive structures of so-called problem behaviour and the critical gaze towards the problem-centered view on childhood and adolescence.

Keywords: Disorder, Order, Primary school, Power relation, Critical research

Sessio 2/ Session 2

ADHD and critique on pragmatic essentialism – (Who) Does academic truth hurt?

Juho Honkasilta, Helsingin yliopisto

Essentialism has plagued the academic discussion on ADHD, particularly so within the field of education. The idea that ADHD has a fixed essence – i.e., neurobiological alterations from genes to neural networks are the underlying causes of the developmental dysfunction – is established in diagnostic manuals since 1980's and announced in various international consensus statements during 21st century. Similarly, during the past decade or so, research inspired by positive psychology has emerged to promote reorientation away from deficit-focused approaches by focusing on positive traits/characteristics of ADHD. This line of research with an empowering ethos represents the flip side of essentialist coin, now cultivating the positive essence of ADHD within an individual.

This theoretical presentation premises on the compilation of my previous discursive and critical sociological research within education on the ways in which ADHD exists as a neurodevelopmental disorder and is real as such. By referring to Nicolas Roses notion of regular crisis of psychiatry, and by analyzing ADHD through the interrelated lenses of medicalization, psychiatrization and therapization, I will point out that ADHD cannot be said to be an established fact of nature (i.e., within the individual) but of culture (i.e., among individuals and institutions in a society). The epistemology of this essentialist idea is premised on pragmatism. ADHD diagnostic entity has a multifaceted influence in organizing institutional (e.g., insurance eligibility, disability payments, educational services, legal decisions), academic (e.g., direction of research, fund allocations, textbook contents), and social and psychological (e.g., identity recognition, stigma, empathy) spheres of lives. I conclude by calling for research on the complex assemblage of political, economic, and cultural processes that deem the use of pragmatic psychiatric nomenclature in making sense of experienced hardships valuable and useful.

Keywords: ADHD, Pragmatism, Essentialism, Psychiatrization, Therapization

Critical but in what sense? Philosophical analysis of evolving critical human rights education

Tuija Kasa, University of Helsinki

In the past decades, the critical theoretical debate in education has expanded. This paper has two aims: 1) it offers a general overview of critical theories in education, their evolvement and inherent tensions and 2) analyses the forms of criticism in the evolving field of critical human rights education (CHRE). CHRE is used as an example to explicate, problematise and suggest further ways of criticising. This has implications and reflection points for other fields of critical education as well. This paper's approach is theoretical and through philosophical analysis I ask, what kind of criticism is most promising in CHRE?

In the context of human rights and human rights education (HRE), the conceptual background has been criticised for overemphasising concepts like autonomy, individuality and rationality. They have been accused for excluding or not being sensitised to non-western and feminist approaches. Abstract universalities or referrals to human dignity have been seen too detached to solve real problems. As a response, an evolving field of CHRE has emerged. CHRE originates especially from postcolonial, poststructural and feminist scholarship. It also engages with posthumanist criticism.

This evolvement reflects the broader philosophical tension between liberal philosophies and their discontents. In the context of human rights, the tension represents itself between the classic philosophical schools of thought – “orthodox accounts” of human rights – and the criticism various concepts have faced by poststructuralist, postmodern, postcolonialist, feminist conceptions. I will present some problematic features in this “theoretical dead-end” and problematise some forms of criticising. The lack of criticism is definitely harmful, but I further ask, do some ways of relentless criticism have harmful consequences? Are there ethical limits in criticism? Are some forms of criticisms elitist or detached from, for example, the actual realities of human rights violations?

Keywords: Critique, Critical human rights education, Critical education, Philosophy of education, Theoretical analysis

Critical thinking and democracy revisited

Henri Pettersson, University of Oulu

Pettersson (2020) challenges the received wisdom that links critical thinking and democratic citizenship as two educational ideals. He argues that in open classroom discussions, education that promotes critical thinking may even end up questioning the foundational ideas of democracy. It may then be tempting to surgically remove these controversial elements from the curriculum, for example in the case of philosophy courses. According to Pettersson, however, this would be a mistake. We must give priority to critical thinking, because narrowing it down in the name of protecting democracy would be a problematic move that would also go against the very ethos of democracy itself.

Burbules (2020) responds to Pettersson's text arguing that Pettersson gets the situation only half right. Pettersson seems to rely on simplified understanding of the nature of democracy and critical thinking as educational ideals. Neither of them are finalized and static dogmas, but even their most fundamental theses are subject to constant self-evaluation.

I pick up the debate from here. I call the just described way of looking at our theory of critical thinking meta-theoretical fallibilism. In critical thinking, fallibilism is not only manifested in the individual's attitude towards his or her beliefs (which can always be corrected by new and better evidence), but also at the meta-theoretical level, whereby critical thinking itself is subject to constant reassessment and reworking. In my presentation, I do not wish to challenge the idea of meta-theoretical fallibilism, but I do consider how much taking it seriously devalues our faith in critical thinking and democracy if these values are left theoretically contested and open for further discussion.

Critical education as a practice and a process

Sonja Helkala, Tuukka Tomperi, Jan Varpanen, Tampere University

The ideal of criticality is one of the dominant educational ideas of the 20th century. Several "critical" traditions emerged with promises for both educational critique (in research) and critical education (in pedagogic practices). Yet it remains an open debate how to understand critique and how to best promote it in educational contexts. In their seminal article, Burbules & Berk (1999) examined the "languages" of critical thinking and critical pedagogy. Despite their similarities these traditions have remained separate and sometimes even hostile to each other. More recent trends of critique (e.g. feminist, postcolonial and poststructuralist) have criticized both, claiming to be steps deeper in the practice of critique. Each of these seems to be advocating their take on critique as the most fundamental one, capable of doing everything the others do, but better. Each discourse also appears to have reconstructed its opponents in a caricatured manner, accentuating the differences. B&B offer a reconciliatory proposal in which all of the above play a part, and their mutual tension constitutes a broader 'criticality'. However, they describe their proposal only briefly and superficially, and have not developed this idea in more detail since.

We propose an interpretation of critical education that brings together key components of different traditions. We take a cue from B&B's allusive comment on the notion of critique as a practice and a way of life, rather than a mere intellectual task. We highlight the importance of understanding critique as an ongoing practice and as an experienced process instead of a product. Focusing on the

process of practicing and experiencing critique in education allows for a more dynamic and holistic view of the interplay of seemingly incommensurable forms of critique. It also shows that the inherently processual nature of education has something to offer for the wider debate on the meaning of critique.

Keywords: Criticism, Critical thinking, Critical pedagogy, Criticality, Practice

Possibilities and potentials of ‘utopia as a method’ in doing critical research with students

Anu Lainio, Milja Pollari, University of Eastern Finland

This presentation discusses the possibilities and potential of the concept of ‘utopia’ in higher education (HE) research. We approach ‘utopia as a method’ (Levitas, 2013) in conducting critical educational research that goes beyond the critique of the present. This approach emphasises the critical, methodological, and creative potential of utopias, challenging prevailing societal conditions and inspiring change (Eskelinen, 2020).

We draw from the ongoing multidisciplinary research project ‘Breadline Utopias: Alternative Futures of Material Assistance’. The project aims to bring together diverse voices on food assistance and contribute to discussions on the social meanings of imagining the future. In this presentation, we focus on the perspectives of diaconia and social services students, who are likely to work in the field of food assistance in the future.

In previous educational research, utopias have been examined within a pedagogical framework (e.g., Rajala et al., 2021; Porkola et al., 2022). Building on this literature, we aim to explore the possibilities of ‘utopia as method’ from three perspectives: 1) utopias as a research object in doing critical research that goes beyond the critique of the present, 2) utopian thinking as a method for inspiring political imagination and critical thinking among the student participants by explicitly and experimentally connecting the epistemic with the political, 3) the potential of utopian thinking in disrupting the dominant – and somewhat narrow – discourses about HE students, which focus on future employability and on equipping students with ‘useful’ skills and competences for the labour market. Our presentation engages in exploring the possibilities and limitations of ‘utopia as a method’ in contesting dominant discourses and presenting alternative viewpoints. We welcome discussion about utopias, their potential, and their interconnections with other approaches in conducting critical research in education and society.

Keywords: Higher education student, Utopia, Critical research

Sessio 4/ Session 4

Optimising the self in therapeutic training programmes

Saara Vainio, University of Helsinki, Kristiina Brunila, Helsingin yliopisto, Katariina Mertanen, Helsingin yliopisto, Antti Saari, Tampereen yliopisto

In Finland, there is a wide range of short training and coaching programmes available for young people with common objective of self-optimisation. It is not surprising that therapeutic ideas and practices have become common and rather unquestioned in training with aims such as improving self-esteem, individual strengths and capacity, happiness, and positivity. Technologies adopted from broader therapy cultures, such as cognitive-behavioural therapies, are strongly represented in youth training as forms of coaching and mentoring. In this article, we focus on youth training in Finland as an emblematic manifestation of therapeutic culture by discursively analysing training materials of two cases-studies. By utilising Michel Foucault's theoretical work on 'technologies of the self', we ask how these training programmes delimit, enable, and shape the rules for a subject's self-guided transformation and self-improvement.

In our results, we discuss how self-optimisation as an imperative in youth training programmes direct individuals to produce themselves as certain kind of subjectivities, which inherently means recognising internal 'vulnerabilities', and similarly learning to take a greater control over them and one's own survival. We conclude that there should be more consideration in youth training, and in education at large, of which way, and by which means how they direct individual self-formation.

Keywords: Critical research, Therapeutic cultures in education, Governmentality, Technologies of the self

Policy Effects on Integration Education in Finland-Swedish Schools

Blaine Taylor, Åbo Akademi University

This qualitative analysis assesses Finnish government policy regarding immigrant integration and its effects on classroom instruction. Two data types were analyzed. Policy documents were analyzed to identify themes and foci. Classroom observations were analyzed in light of these. The analyses indicate that the government's focus on employment as a core cultural goal and its lack of understanding regarding meaningful language goals has created conditions for issues to arise. These issues have persisted due to the policies' decentralized nature, which forces reliance on local or private services and causes a lack of involvement from knowledgeable authorities. These issues present themselves as a lack of multiple kinds of support, materials, and training.

Keywords: Integration policy, Language education, Cultural education

Preparing enchanted resilient subjectivity in the future education policies of the OECD and UNESCO

Kirsi Yliniva, University of Oulu, Audrey Bryan, Dublin City University, Yoko Mochizuki, Université Paris Cité, Kristiina Brunila, University of Helsinki

Critical inquiry in education is essential today, when powerful regimes, such as international organisations (IOs) are increasingly devoted to preparing education and its stakeholders for risky futures. These IOs, such as UNESCO and the OECD, which are the focus of this presentation, claim to “future-proof” education and “learners” because of multiple ongoing and potential crises. In this presentation I’ll delve into the kinds of political subjectivity that are being shaped in the proposed anticipatory actions through the future of education policies of the OECD and UNESCO. The presentation is based on the article which is in the process with my co-authors.

Through a Foucauldian method of problematisation and Bacchi’s WPR-method we have critically inquired the problematisations embedded in these policies and the subjectivities they shape. Our analysis reveals that the future education policies of the OECD and UNESCO cultivate subjects that are resilient and adaptive to existing socio-political contexts rather than resistant, critical or transformative. Although these policies problematise multiple ongoing crises, they depoliticise subjects in education and fail to offer political and structural solutions to these problems. The depoliticisation happens partly through a visible resilience-focused discourse, but also through complex dynamics where neoliberal, behavioral and life sciences, social-emotional learning (SEL), techno-scientific, sustainability, and posthumanist discourses work together. Each of these discourses separately have gained broad critique. Together, in education policies, these discourses potentially perpetuate the very crises these policies address by reinforcing the existing power structures and maintaining the status quo. Therefore, critical inquiry of these discourses in education is essential.

Keywords: Future of education, Political subjectivity, Problematisation, Education policy, Depoliticisation

Neo-colonialism through education export

Helena Hinke Dobrochinski Candido, University of Helsinki

Education became a commodity, an industry (the global education industry), an asset, and an export. However, the production and circulation of knowledge is not neutral. It relates to systems of power, dominance, and hegemony. Worldwide, the legitimate knowledge manifests the types of knowledge produced in the Global North through colonial prints. The colonized has continuously incorporated particular ways of seeing the world that is sympathetic to the colonial (and hegemonic) interests. This keep happening through different instruments and mechanisms, from the legitimization of global political agendas and indicators such as PISA, to practices of education export.

I investigate Finnish education export (FEE) in relation to global production and circulation of knowledge, by examining its discursive practices and focusing on the contradictions manifested in its motivations, functions, and goals. Finland became a reference society in education, whose projection is desired by many other countries. FEE comprises an ecosystem that covers all different educational levels, offers a variety of products and services that go beyond education, and involves stakeholders

and actors from both public and private sectors in different fields and industries, aiming for increasing financial turnover and the GDP.

I analyze data from political documents (n=15) and interviews with Finnish government authorities, education experts, and edu-preneurs involved with FEE (n=14). The discursive practices of FEE are embedded in the exceptionalism of Finland, which corroborate the commodification and decontextualization of education. Despite the absence of colonial roots in Finland, discourses of otherness and differentiation are expressed through the idea of helping countries to overcome the so-called global learning crisis, in a normative, self-centered, and colonial perspective, to which Finland would be a savior, a problem solver.

Keywords: Education export, Global learning crisis, Neo-colonialism, Finland, Global education industry

18. Oppimisen tuki toisella asteella ja korkeakoulutuksessa

Sessio 2/ Session 2

”Opiskelijan tuki vai ikiliikkuja ja aikasyöppö”. HOKS opettajien ja oppilaitosten silmin.

Mirjami Lehtikainen, Helsingin yliopisto

Osaamisperusteisuus ohjaa toisen asteen ammatillisista koulutusta. Osaamisperusteisuutta toteutetaan henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelman eli HOKS:n avulla. HOKS:ssa opiskelijalle suunnitellaan hänen tarpeitaan vastaava oppimispolku. Mutta tukeeko HOKS oppimista ja oppimisen tukea? Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää HOKS-prosessia opettajien ja koulutuksen järjestäjien näkökulmasta.

Keskustelu HOKS:sta on ajankohtainen. Hallitus haluaa turvata riittävän lähiopetuksen määrän ja varmistaa, että jokainen opiskelija saa lain edellyttämät suunnitelmat. Samaan aikaan oppivelvollisuus uudistus on tuonut uusia tuen tarpeita ja työelämässä ollaan huolissaan valmistuneiden osaamisesta. Rahaa lähiopetuksen ja tuen lisäämiseen on kuitenkin osoitettu varsin vähän. Voisiko HOKS-prosessin kehittäminen olla yksi keino, jolla voitaisiin vapauttaa resursseja tukeen?

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena kesällä 2023. Tutkimuksessa haastateltiin 19 opettajaa ja koulutuksen järjestäjien edustajia. Lisäksi analysoitiin HOKS-lomakkeita ja ohjeistuksia.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että nykymuotoinen HOKS ei vastaa täysin tavoitteeseensa – auttaa opiskelijaa yltämään parhaimpaansa. HOKS nähtiin aikasyöppönä, byrokratiatankkauksena ja ikiliikkujana. Syynä tähän on HOKS:n kirjausten määrä eri käyttötarkoituksia varten ja raskaat järjestelmät. Prosessi vie nykyisellään merkittävästi resursseja: aikaa ja huomiota opiskelijan kohtaamisesta. Se myös kuormittaa opettajia ja koulutuksen järjestäjiä.

Tuloksena esitetään, että HOKS on tärkeä oppimisen tuki, mutta sitä pitää yksinkertaistaa. Tämä tapahtuu HOKS:ssa kerättävät tiedot oppilaitoksen rahoituksesta ja karsimalla muiden kerättävien

tietojen määrää opetuksen ja tuen kannalta oleellisiin tietoihin. Tiedonsiirtoa eHOKS ja KOSKI-palveluihin pitää sujuvoittaa. HOKS-prosessia selkeyttämällä voidaan parantaa ohjauksen laatua ja vapauttaa opettajien ja koulutuksen järjestäjien aikaa opetukseen ja oppimisen tukeen.

Asiasanat: Ammatillinen koulutus, Osaamisperusteisuus, HOKS, Ohjaus, Oppimisen tuki

Toisella asteella opiskelevien tuettujen nuorten oppimis- ja koulutusidentiteetin muodostuminen

Sami Myllymäki, Lapin yliopisto

Opiskelijan käsitys itsestään oppijana ja opiskelijana vaikuttaa unelmien muodostumiseen aikuisuutta ja työelämää ajatellen. Vaihtoehtoisten koulutuspolkujen taustalla on todettu olevan monimutkaisia suhteita yksilötason oppimis- ja koulutusidentiteettien, laajempien sosiaaliskulttuuristen kontekstien ja koulutuksesta käytävän diskurssin välillä. Useat tutkijat korostavat identiteetin kehittymisen prosessimaisuutta ja aikaperspektiiviä. Suomessa on pitkään kohdistettu tukitoimia haavoittuvaisimmassa asemassa olevien nuorten toisen asteen tutkinnon suorittamiseksi ja työllistämiseksi avoimille työmarkkinoille. Tekeillä olevassa väitöskirjassani tutkin opinnoissaan eri tavoin tuettujen nuorten oppimis- ja koulutusidentiteetin kehittymistä. Läheisesti toisiinsa linkittyneiden käsitteiden kautta saan näkyville nuorten käsityksiä itsestään oppijoina, opiskelijoina ja oman koulutuspolkunsu haasteiden syistä.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten opiskelijan koulutus- ja oppimisidentiteetti kehittyvät lapsuudesta nuoreen aikuisuuteen?
2. Mitkä tekijät vaikuttavat koulutus- ja oppimisidentiteetin muodostumisessa ja millainen prosessi on ollut nuorten, heidän huoltajiensa ja asiakirja-aineiston perusteella?
3. Millaisia muutoksia yksilöiden koulutus- ja oppimisidentiteetissä tapahtuu, millaiset tekijät niihin vaikuttavat ja millainen vaikutus identiteetin kehittymisellä on koulutusuran kannalta?

Tutkimusasetelmani pohjana on näkemys menneen, nykyisen ja tulevan identiteetin ja niihin vaikuttavien tekijöiden välisestä prosessinomaisesta vuorovaikutuksesta. Kerään tutkimusaineistoni haastattelemalla Ammattiopisto Luovin tutkinto-opiskelijoita opintojen alussa ja valmistumisvaiheessa. Lisäksi aineistona ovat opiskeluiden aikana syntyneet asiakirjat ja huoltajien haastattelut. Tarkastelen esityksessäni koulutus- ja oppimisidentiteetin muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä ja esittelen niiden tutkimiseen suunnittelemani mallia sekä havaintoja ensimmäiseltä haastattelukierrokselta.

Avaisanat: Oppimisidentiteetti, Koulutusidentiteetti, Vaativa erityinen tuki, Ammatillinen koulutus, Perusopetus

”Laaja-alaista tukea tarvitsevien autismlkirjon henkilöiden työelämään valmentautuminen”

Marika Mäkinen, Spesia Asiantuntijapalvelut

Autismlkirjon henkilöiden työllistyminen on edelleen heikompaa suhteessa muihin tukea tarvitsevien henkilöiden työllistymiseen. Autismlkirjon henkilöiden työllisyysaste on noin 10-25 %. Suurimmat haasteet liittyvät työpaikan löytymiseen, työssä pysymiseen ja palkkaukseen. Väitöskirjassani tutkin laaja-alaista tukea tarvitsevien autismlkirjon henkilöiden ja työnantajien näkemyksiä työelämään valmentautumisesta.

Opiskelijat toivovat erityisesti tukea sopivan työn ja työympäristön etsintään sekä tutustumista erilaisiin töihin. Merkitykselliseksi koettiin turvallisuustaitojen integroituminen työtaitoihin ja työyhteisöön osallistuminen. Hyvä työpaikka oli vastaajien mielestä sellainen, jossa työpäivän ajoitus ja tehtävät olivat sopivia ja sosiaaliset vaatimukset kohtuullisia. Työpaikan henkilöstöltä toivottiin myös tietoa autismlkirjosta. Hyödyllisiksi autismlkirjon ominaisuuksiksi on perinteisesti ajateltu esimerkiksi tarkkuus, mieltymys rutiineihin, suoritusten virheettömyys ja perusteellinen asiaan syventyminen. Opiskelijat kuitenkin luottavat, että ovat hyviä tekemään töitä, kun odotukset ja toimintatavat ovat selkeät.

Työnantajien vastauksista nousee esille kolme merkittävää tekijää työelämään valmentautumisesta: sopiva työ ja osallistuva työyhteisö, sosiaalisen ympäristön erityisyys ja erityispiirteet huomioiva työympäristö sekä työelämävalmiudet ja arjen tuki. Tutkimustuloksien perusteella työelämään valmentautumisen tulisi täyttää seuraavat kriteerit: suunnitelmallinen valmennusohjelma, autismlkirjon erityispiirteet huomioiva valmennus, tiivis, informatiivinen ja ennakoiva yhteistyö työnantajan kanssa, työpaikalle sijoittuva, yksilökeskeinen ja ”työpainotteinen” valmennus sekä tutkimusperustainen pohja valmennukselle. Autismlkirjon henkilön vahvuudet muodostavat keskeisen elementin sopivan työn löytymisessä.

Asiasanat: Autismlkirjo, Työelämään valmentautuminen, Työkyky, Erityinen tuki

Miten erityisopetus ja muu oppimisen tuki toteutuu lukioissa?

Jaana Saarinen, Jan Hellgren, Jukka Marjanen, Laura Lepola, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen lukiouudistuksen arvioinnin (LUKA) yhtenä tavoitteena on selvittää erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen toteuttamista lukiokoulutuksessa (Saarinen ym. 2023). Lukiolaki velvoittaa lukioita järjestämään oppimisen tukea kaikille sitä tarvitseville opiskelijoille.

Tässä esityksessä tarkastellaan erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen tavoitteiden toteutumista lukioissa erityisopettajien näkökulmasta. Arvioinnissa on kysytty, miten erityisopetus ja muu oppimisen tuki on järjestetty sekä miten ne toteutuvat lukiokoulutuksessa. Lisäksi arvioinnissa on selvitetty, mitkä tekijät edistävät ja/tai estävät erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen toteuttamista lukioissa. Arvioinnin kohdejoukko koostuu 186 otoslukion erityisopettajista. Kyselyyn vastasi yhteensä 155 erityisopettajaa 146 lukiosta.

Lukioiden lähtökohtaisesti erilaisissa tilanteissa erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen järjestämisen sekä myös opiskelijoiden tuen tarpeen suhteen. Osassa lukioissa erityisopetusta on ollut tarjolla jo useiden vuosien, jopa vuosikymmenten, ajan ja osassa syksystä 2021 alkaen. Alustavien tulosten mukaan onnistumisen avaintekijöitä ovat osaavat ja sitoutuneet erityisopettajat ja aineenopettajat sekä kehittämismyönteinen ilmapiiri, tiedon kulku ja johdon tuki. Onnistumista edistävät myös rakenteet, kuten selkeät suunnitelmat ja työnjako. Lukioissa tarvitaan systemaattista oppimisen tuen kehittämistä sekä koko opetus henkilöstön osaamisen vahvistamista.

Asiasanat: Arviointi, Erityisopetus, Erityisopettaja, Lukiokoulutus, Oppimisen tuki

Yliopisto-opiskelijoiden oppimisen tukeminen oppimislähtöisillä pedagogisilla lähestymistavoilla

Erkko Sointu, Itä-Suomen yliopisto, Aino Äikäs, Itä-Suomen yliopisto, Hanna Vuojärvi, Lapin yliopisto

Yliopistot ovat viime vuosina pyrkineet huomioimaan opiskelijoiden moninaisuutta koulutuksessaan aiempaa paremmin. Huomioiminen perustuu koulutuksen tasa-arvopyrkimyksiin ja sitä ohjataan esimerkiksi yhdenvertaisuuslailla. Käytännössä työ näkyy muun muassa fyysisten oppimisympäristöjen esteettömyyden ja digitaalisten ympäristöjen saavutettavuuden tarkasteluna. Yliopisto-opiskelijoiden moninaisuus huomioiden tämä ei ole kuitenkaan riittävää, vaan tarvitaan myös inklusiivisuutta edistäviä yliopistopedagogisia toimintatapoja, joilla voidaan tukea kaikkien opiskelijoiden oppimista. Pedagogisen tuen tarve korkeakoulutuksessa on kasvussa niin Suomessa kuin kansainvälisesti, mutta siihen keskittyvää tutkimusta on toistaiseksi tehty yliopistokontekstissa vain vähän. Yliopisto-opetuksen ja –oppimisen tuen eri näkökulmista tehtyä tutkimusta tarvitaan, jotta yliopistossa opiskelevia voidaan paremmin tukea opinnoissa heidän moninaiset taustansa huomioiden.

Syksyllä 2023 käynnistyneen Yliopisto-opiskelijoiden oppimisen tukeminen oppimislähtöisillä pedagogisilla lähestymistavoilla (YOTUPE) -tutkimuksen tavoitteena on laajentaa käsitystä siitä, miten moninaisten opiskelijoiden oppimista yliopistossa voidaan tukea erilaisilla pedagogisilla toimintatavoilla. On tärkeää, että tutkimuksessa keskitytään koulutusinstituutioiden ja yliopistossa opetustyötä tekevien tarjoamaan pedagogiseen tukeen, ei sosiaali- ja terveyspalveluiden tarjoamaan tukeen. Tutkimus on suunniteltu toteutettavaksi usean vuoden aikana erilaisilla poikittais- ja pitkittäisasetelmilla hyödyntäen määrällisiä (kyselylomake, oppimisanalytiikka) ja laadullisia (kyselylomake ja haastattelu) sekä mixed-methods -menetelmiä. Tutkimuksesta saatavaa tietoa voidaan hyödyntää yliopistopedagogisten toimintatapojen ja yliopistopedagogisen koulutuksen tutkimusperustaisessa kehittämisessä, oppimisen tukemisessa ja yliopistokoulutukseen liittyvässä päätöksenteossa. Tutkimus tukee myös opiskeluhyvinvoinnin asiantuntijoiden työtä.

Asiasanat: Oppimisen pedagoginen tuki, Yliopistopedagogiikka, Erityispedagogiikka

19. Transformatiivinen oppiminen yhteiskunnassa, koulutuksessa ja tutkimuksessa

Sessio 3/ Session 3

Team Coaching as A Transformative Praxis? Case TAMK Proakatemia

Timo Nevalainen, Tampere University of Applied Sciences

The most common way to think of Professional education in universities of applied sciences in Finland is in terms of competence development (Miettinen, 2019). These competences are the supposed outcomes of a system formed by institutional structures, information systems, as well as specific learning and teaching behaviours of the students and teachers, taking place within the administrative framework of the institution. This constitutes a technical perspective to professional education, with increasing control over the process and outcomes of the education an overarching goal. From technical perspective, control is needed to ensure that the tax-payers' (or fee-paying students') money is spent in a right way to maximise the desired outcomes (development of competences in order to increase competitiveness).

This technical approach to professional education overlooks the fact that, when it comes to education, human beings cannot and should not be treated as mere objects to be managed but as active human participants in educational practices and, especially in the case of teachers (but sometimes also students), educational praxis - "a form of deliberate action in the social (and physical) world based on critical and reflective thinking" (Mahon et al. 2019).

This paper is an attempt to critically examine the practice of team coaching in TAMK Proakatemia, an entrepreneurship education unit in Tampere University of Applied Sciences (TAMK) as a pedagogic niche practice. I use the term niche practice here to denote a practice that requires specific conditions and material arrangements to fulfil its project (Kemmis 2022). I will also deliberate on whether and how it might constitute a transformative pedagogic praxis, instead of being built on a set of coaching techniques or interventions, or specific set behaviours, skills or competences.

Asiasanat: Practice research, Praxis, Team coaching, Team learning, Professional education

Transformatiivinen oppiminen maailmasuhteen rakentajana korkeakoulukontekstissa

Erkka Laininen, Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö, Maria Joutsenvirta, Lapin ammattikorkeakoulu, Arto O. Salonen, Itä-Suomen yliopisto

Planetaariset kriisit määrittävät hyvän elämän tavoittelua vuosi vuodelta enemmän. Suomalainen yhteiskunta tarvitsee kokonaisvaltaista uudistumista, jonka aikaansaamiseen ei riitä pelkkä talouteen ja teknologiaan perustuva edistys. Tarvitaan myös ihmisten arvoihin, uskomuksiin ja maailmankuviin ankkuroituvaa kulttuurista muutosta, jota luonnehtii oppiminen olemaan yhtä maailman kanssa.

Tutkimme Lapin ammattikorkeakoulun Managing Sustainability and Systems Change (MaSS) YAMK-ohjelmassa, miten työelämässä toimivien opiskelijoiden maailmasuhdetta voidaan eheyttää

transformatiivisen oppimisen avulla ja samalla vahvistaa heidän yhteiskuntaa ja työelämää uudistavaa toimijuuttaan. Esimerkki koulutusohjelmassa toteutetusta transformatiivisesta oppimisesta on harjoitus, jossa opiskelijat tutkivat kehollisen läsnäolon vallitessa tapahtuvan liikkumisen kautta omaa suhdettaan todellisuuden tilalliseen, eettiseen ja ajalliseen ulottuvuuteen.

Tavoitteena oli tehdä näkyväksi ja kehossa koettavaksi opiskelijan arvojen ja päivittäisen toiminnan välistä eroa ja auttaa häntä tunnistamaan sisäistä tarvettaan omien arvojensa mukaiseen toimintaan. Opetustilan lattialle rakennettiin koordinaatisto, jolle asetetut väittämät laajensivat ihmisen tietoisuutta a) omasta kuluttajuudesta, b) huolenpidon piirin rajoista, ja c) tulevaisuuteen suuntautuvasta toimijuudesta. Opiskelijat asettuivat ensin akseleille sen väittämän läheisyyteen, joka vetosi heihin eniten tunteiden ja kehollisen kokemuksen tasolla. Tämän jälkeen heitä pyydettiin siirtymään janalla kohtaan, joka vastasi parhaiten heidän toimintaansa päivittäisessä arjessa. Harjoituksen herättämiä ajatuksia, tunteita ja kehollisia kokemuksia reflektointiin itsenäisesti ja niitä jaettiin sen jälkeen pareittain ja ryhmissä. Harjoituksessa tieto maailmasta yhdistyi kehollis-intuitiiviseen kokemukseen omasta maailmassa olemisesta. Välittömän palautteen perusteella osallistujat kokivat harjoituksen vaikuttavaksi.

Asiasanat: Planetaariset kriisit, Maailmasuhde, Transformatiivinen oppiminen, Planetaarinen sosiaalipedagogiikka, Kehollisuus

Kehittämistutkimus: Transformatiivinen luokanopettajakoulutus – keskiössä luonto- ja kestävyyskasvatus

Roosa Karvonen, Ilkka Ratinen, Ulla Kemi, Lapin yliopisto

”Kestävyyskriisit eivät ole planeetassa itsessään, vaan ne ovat korviemme välissä” -Arjen Wals.

Tähän samaiseen lokaatioon, korvien väliin, pyrimme kasvatustoiminnalla vaikuttamaan. Yksi peruskoulun ydintehtävistä on ohjata aivojen sekä aivot omaavan yksilön kasvua kohti kestävä elämää. Haluamme tulevien luokanopettajien olevan valmiita tähän tärkeään kasvatustehtävään; sen vuoksi meidän tulee opettajankouluttajina tarjota opiskelijoille esimerkki kestävyysmuutososaamista vaalivasta pedagogiikasta.

Transformatiivinen oppiminen osana kestävä luokanopettajakoulutusta: Transformatiivisessa oppimisessä keskeistä on merkitysten ja merkityssysteemien muutos. Merkityksenanto on joidenkin tulkintojen mukaan jopa ihmisyyden ydintehtävä. Merkitykset muuttuvat kohdatessamme tilanteita, joihin entiset merkityksemme eivät enää sovi. Pedagogisilla ratkaisuillamme pyrimme tarjoamaan opiskelijoille näitä tilanteita.

LUTRA-hankkeen tähänastiset tulokset: mitä merkityksiä ja merkityssysteemejä meidän tulisi muuttaa?

Hankkeemme tähänastiset tutkimustulokset kertovat, että minäpystyvyyden kokemukset etiikan ja arvojen opettamisesta sekä systeemiosaamisen opettamisesta ennustavat luokanopettajaopiskelijoiden koettua kestävyysmuutososaamista enemmän, kuin esimerkiksi minäpystyvyyden kokemukset vuorovaikutustaitojen opettamisesta. Ehdotammekin, että luokanopettajakoulutuksessa voitaisiin keskittyä entistä enemmän arvo- ja systeemiosaamisen tukemiseen. Mielenkiintoisia keskusteluja tästä aiheesta syntyy esimerkiksi tarkasteltaessa arvoja systeemeinä tai systeemin keikauttamista raiteiltaan ”vivuilla”.

Mitä seuraavaksi?

Seuraava opetusjaksoimme ajoittuu syksylle 2023. Pyrimme edistämään kestävyysmuutososaamista luokanopettajaopiskelijoissa mm. projektioppimisen ja vertaisopettajuuden avulla. Haluamme hankkia tietoa siitä, miten transformaatio näkyy opiskelijoissa ja millainen pedagogiikka tukee transformatiivisen oppimisen prosessia.

Asiasanat: Opettajankoulutus, Uudistava oppiminen, Kestävän kehityksen kasvatusta, Systemiajattelu, Arvokasvatusta

Sessio 4/ Session 4

Oppikirjojen transformatiivinen potentiaali kestävässä ruokakasvatuksessa - näkökulmana ruokahävikki

Milja Pollari, Minna Autio, Anna-Liisa Elorinne, Itä-Suomen yliopisto

Ruoka aiheuttaa noin kolmasosa ihmisen aiheuttamasta ilmastokuormasta, minkä vuoksi se on keskeinen osa kestävyyskasvatusta. Kestävän ruokakasvatuksen yhtenä tavoitteena on ruokahävikin vähentämisen muutos, jonka saavuttamisessa on nähty keskeisenä transformatiivista oppimista tukeva pedagogiikka. Transformaatioon tähtäävä pedagogiikka painottaa oppijakeskeistä lähestymistapaa, kuten toimintakeskeistä projektien ja ongelma- ja tutkimusperusteisen oppimisen toteuttamista, mutta myös oppijan refleksiivisyys on merkityksellistä oppimisessa (Bell, 2016; Sterling, 2018).

Oppikirjat ovat edelleen yleisimmin perusopetuksessa hyödynnetty oppimateriaali. Niiden on todettu vaikuttavan sekä oppimiseen että opettajien toimintaan, mikä tekee niistä merkittävän pedagogisen välineen. Esityksessä tarkastelemme perusopetuksen oppikirjojen mahdollisuutta tukea transformatiivista oppimista kestävässä ruokakasvatuksessa. Tutkimuskohteena on ovat maantiedon, biologian ja kotitalouden oppikirjojen ruokahävikkisisältöjen ja pedagogisen tyylin transformatiivinen potentiaali. Oppikirjojen sisältöjen ja pedagogisen tyylin analyysi tuottaa tietoa siitä, miten oppikirjat käsittelevät ruokahävikkiä, kuinka oppikirjat rakentavat tietoa ilmiöstä sekä sitä, miten oppikirjat ohjaavat oppimaan.

Tutkimuksen tulokset vahvistavat aikaisemman kestävyyskasvatukseen liittyvän oppikirjatutkimusta (mm. Nguyen 2019; Biström & Lundström, 2022): oppikirjat eivät lähesty aihetta monialaisesti, eivätkä välttämättä hyödynnä käyttäytymisen muutosta tukevia tekstityylejä. Oppikirjojen sisältöjen transformatiivista potentiaalia voisi edistää suosimalla oppijoita aktivoivaa ja osallistavaa sekä perustelevaa ja siten vakuuttavampaa tekstityyliä. Näin oppikirjojen tekstien ja tehtävien muotoilulla ja opetettavien asioiden tietopohjaa monialaistamalla oppikirjat voisivat osallistua transformatiivisen oppimisen tavoitteiden toteutumiseen kestävyyskasvatuksessa.

Asiasanat: Transformatiivinen oppiminen, Oppikirjatutkimus, Perusopetus, Kestävä ruokakasvatusta

Lähiökukkia: Lasten koheesinen yhteisötunnetta lisäävä ympäristökasvatus monikulttuurisessa lähiössä

Katri Maaria Issakainen, LAB Palvelumuotoilu

Tapaustutkimus: Lähiökukkia, kohdentuu Porvoolaiseen lähiöön 2020-luvulla. Ympäristötietoisuus, ja -kasvatus on noussut tärkeäksi teemaksi johtuen ihmisen luontosuhteen muuttumisesta haastavammaksi ilmastomuutoksen ja luontokadon myötä. Ympäristökriisin seurausten ohella maahanmuuttajat ja monikulttuuriset perheet kärsivät segregaaation seurauksia ja rasismista. Heidän sosioekonominen asemansa, asumisstatus, sekä yhteisökokemus voi olla heikko. Siksi koheesille kasvatukselle (engl. Cohesive Education) on kysyntää.

2020-luvulla kestävä lähiöluontosuhde on noussut tutkimuskohteeksi eri tieteenaloilla. Aihetta pohditaan arkkitehtuurissa mm kaavoituksen näkökulmasta, ja kasvatustieteessä ympäristökasvatuksen teemoina. Yhteiskuntatieteessä esille nouseva tärkeä segregaatitekijä on alueellinen ja kulttuurinen eriarvoisuus luontokokemusten mahdollisuuksien vähentäjänä. Erityisenä ryhmänä, jonka luontokokemus voi olla haavoittuva, ovat maahanmuuttajaperheet.

Tapaustutkimus: Lähiökukkia, pyrkii kartoittamaan monikulttuurisen lähiölapsuuden ja ympäristökasvatuksen dynaamisia yhtymäkohtia kenttätutkimuksena Porvoolaisen monikulttuurisen lähiön valossa. Nykyään yhä monimuotoisemmissa lähiöyhteisöissä eri kulttuuritaustoista tulevat lapset elävät urbaanissa tilassa. Lähiöissä on tutkimusten mukaan myös kysyntää ympäristötietoisuuden edistämiseksi.

Tarkastelemme osallistavana tapaustutkimuksena Porvoolaisen lähiön monikulttuurista lapsiryhmää, pyrkien havainnoimaan ja etsimään onnistuneita strategioita monikulttuuristen lasten osallistamiseksi ympäristössä oppimiseen. Lähestymistapa on innovatiivinen ja taidepedagoginen, ja siinä yhdistyy kulttuurinen tietoisuus, ja lasten ympäristökokemus taiteen ja osallistavan ympäristökasvatuksen ja ympäristötaidepajan keinoin. Lähestymistapa edistää ympäristökokemuksen ohella kulttuurien välistä ymmärtämystä ja empatiaa. Lisäksi kehittämistehtävä projektissa, on vahvistaa kasvattajien ja lähiöyhteisön roolia ympäristökasvatuksessa.

Asiasanat: Ympäristökasvatus, Cohesive education, Sosiaalinen kaupunkitila ja lähiöt, Segregaation ja rasismin ehkäisy, Taidepedagogiikka

Museo transformatiivisena tilana

Minni Matikainen, Jyväskylän yliopisto

Transformatiivisen oppimisen teoriaa hyödynnetään usein aikuis- ja korkeakoulutuksen piirissä, mutta koulutusinstituutit eivät ole ainoita transformaation paikkoja. Tässä esityksessä keskityn museoissa tapahtuvaan mahdolliseen transformatioon. Museot ovat instituutioita, jotka ovat historiallisesti toimineet kansallisvaltioiden ja kansallisten identiteettien sekä kulttuuristen normien ja valta-asemien rakentajina, tulkitsijoina ja muokkaajina. Viime vuosikymmeninä museot ovat kuitenkin yhä aktiivisemmin ottaneet osaa yhteiskunnallisiin keskusteluihin, kehittäneet välineitä globaalin epätasa-arvon purkamiseen ja tuoneet esiin menneisyyden vaikeaa kulttuuriperintöä. Monet museot etsivätkin nykyisin tapoja toimia yhteiskunnallisen muutoksen tuottajina ja hyödyntävät jopa aktivistisia toimintatapoja. Nämä toimintatavat ja päämäärät linkittyvät transformatiiviseen oppimiseen.

Esityksen peruskysymyksenä on: Mitä transformatiivisuus tarkoittaa museoiden kontekstissa? Esityksen pohjana on tekeillä oleva artikkelikatsaus (n=20), jossa kiinnitetään erityistä huomiota a) transformatiivisuuden erilaisiin määritelmiin museokontekstissa, b) kuka/mikä on transformaation kohteena museossa sekä c) millaisilla välineillä transformaatiota pyritään tuottamaan museoissa. Lisäksi pohditaan, millaisia rajoitteita museo asettaa transformatiivisille oppimisprosesseille esimerkiksi käytettävissä olevan ajan ja tuen osalta ja peilataan näitä tyypillisiin koulutuksen konteksteihin. Esityksessä hyödynnetään ja esitellään Koneen säätiön rahoittaman Epämukava museo -hankkeen lähtökohtia. Epämukava museo -hanke pohjaa ajatukselle, että etenkin ”epämukavat” museokokemukset saattavat käynnistää kävijässä transformatiivisia prosesseja.

Asiasanat: Transformatiivinen oppiminen, Museo, Museopedagogiikka

20. Koulun ja varhaiskasvatuksen kehittämisen teemaryhmä/ School and ECEC development studies

Sessio 1/ Session 1

Toimivan intervention osatekijät kiusaamisen, väkivallan ja kiusaamisen ehkäisyssä

Eila Lindfors, Jussi-Pekka Peltola, Emilia Luukka, Arttu Korkeaniemi, Julia Kokki, Turun yliopisto

Turvallinen oppimisympäristö on oppimisen perusedellytys, jota kiusaaminen, väkivalta ja häirintä haastavat. Toimivat ja kustannustehokkaat keinot puuttua perusopetuksen turvallisuuden edistämiseen ovat tarpeen, sillä koulujen resurssit ovat rajalliset.

Interventiot ovat suunniteltuja toimenpiteiden sarjoja, joilla pyritään tavoitteelliseen muutokseen systemaattisesti. Tämä tutkimus lähestyy kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisyä tarkastelemalla interventioiden osatekijöitä kirjallisuuskatsauksen keinoin. Tutkimuskysymys on: Mitkä kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastaisten interventioiden osatekijät tukevat interventioiden tuloksellisuutta yleissivistävissä kouluissa?

Systemaattinen kirjallisuushaku kohdistui aiempiin review- tutkimuksiin. Se tuotti 271 osumaa, joista päätyi aineistoon 21 tutkimusta. Aineistoon hyväksyminen edellytti tutkimuksen raportoivan interventioiden tuloksellisuutta yleissivistävien koulujen (K-12) kontekstissa. Heterogeenisen aineiston synteesi pohjautuu aineistolähtöiseen teemoitteluun.

Tehokkaat interventiot osallistavat koulun henkilökunnan, oppilaat ja vanhemmat kehittäen myös osaamista kiusaamisesta, väkivallasta ja häirinnästä. Intervention tulee huomioida ja tarvittaessa olla myös muokattavissa koulun toimintaympäristöön. Myös sisällöllinen ajoitus merkitsee: nuoret oppilaat hyötyvät enemmän yleisistä sosiaalisista taidoista, vanhemmat taas spesifeistä teemoista. Pidempään jatkuvilta interventioilta on lupa odottaa sekä pysyvämpiä että mitattavampia tuloksia. Tuloksellisiin interventioihin on sisällytetty seurannan, arvioinnin ja kehittämisen ulottuvuudet osana toimenpiteiden suunnittelua.

Kaikissa ympäristöissä tehokasta interventiota ei ole. Tulevien interventioiden valinnassa ja suunnittelussa tulokselliseksi havaittujen osatekijöiden suosiminen koulun tarpeet ja

toimintaympäristö huomioiden mahdollistaisi entistä joustavammat ja tuloksekkaammat ratkaisut koulujen käyttöön.

Asiasanat: Interventio, Turvallisuus, Perusopetus, Kiusaaminen, Väkivalta

Tahmea ja sulava mikropolitiikka – etnografinen tutkimus alakoulun arjesta

Anna-Kristiina Kokko, Itä-Suomen yliopisto, Maiju Paananen, Tampereen yliopisto, Laura Hirsto, Itä-Suomen yliopisto

Lasten oikeus osallistua koulua koskevan tiedon tuottamiseen on tunnustettu laajasti. Ei kuitenkaan ole aina itsestään selvää, mitä lasten osallistumisella tarkoitetaan ja miten lasten kuuleminen kouluissa tapahtuu. Tässä esityksessä tarkastelen lasten osallisuutta mikropolitiikkana eli kitkana, joka syntyy, kun lasten toimet hankaavat erilaisia jokapäiväisiä molaarisia (staattisempia) ja molekulaarisia (liikkuvampia) pintoja vasten. Esitys pohjautuu etnografiseen tutkimukseen, joka on toteutettu kahdessa suomalaisessa peruskoulussa.

Tutkimus osoittaa, että kouluissa muotoutuu kahdenlaista mikropolitiikkaa: sulavaa ja tahmeaa. Sulava mikropolitiikka on yleisesti tunnustettua toimintaa, jossa lasten teot hankaavat arkisiin luokkahuonetta tai laajemmin koulun toimintaa koskevia päätöksentekoprosesseja vasten. Nämä mikropolitiittiset teot ovat usein suoria ja verbaalisia. Mikropolitiikan toinen hankalammin tunnustettava muoto — tahmea mikropolitiikka — tulee esiin tilanteissa, joissa lasten teot ovat epäsuoria ja harvoin verbaalisia. Näissä hetkissä lasten teot hankaavat vasten laajempia koulutuspoliittisia trendejä tai asioita, joista voi olla vaikea puhua tai joille ei löydy edes sanoja. Esitän, että mikropolitiikan, molaarisen ja molekulaarisen käsitteiden avulla voidaan laajentaa näkökulmaa lasten osallisuudesta ja tunnistaa koulun arjesta myös tietoa ja osallistumisen tapoja, jotka jäävät helposti piiloon.

Asiasanat: Mikropolitiikka, Peruskoulu, Etnografia

Opettajien ammatillinen toimijuus tiedelukutaidon pedagogisen lähestymistavan kokeilussa

Anni Vidbäck, Tuike Iiskala, Mirjamaija Mikkilä-Erdmann, Turun yliopisto

Tutkimuksessa tarkastellaan, miten opettajat rakentavat ammatillista toimijuuttaan kokeillessaan opetuksessaan tiedelukutaidon pedagogista lähestymistapaa. Tutkimus on osa kehittämistutkimusta, jonka tavoitteena on kehittää opetusta ja oppimista tukeva pedagoginen lähestymistapa tiedelukutaidon opetukseen. Kehittämistyö tehdään tiiviissä yhteistyössä käytännön toimijoiden, kuten opettajien, kanssa.

Tutkimuksessa opettajan ammatillisen toimijuuden nähdään rakentuvan vuorovaikutuksellisessa suhteessa hänen työympäristöönsä, kuten muihin toimijoihin ja työvälineisiin. Näin tiedelukutaidon pedagoginen lähestymistapa, osana opettajan työympäristöä, tarjoaa opettajalle resursseja ja vaikuttaa hänen toimintaansa. Toisaalta, pedagoginen lähestymistapa myös kehittyy edelleen opettajan käytössä.

Tutkimuskontekstina ovat alakouluissa keväällä 2023 toteutetut tiedelukutaidon pedagogisen lähestymistavan kokeilut. Lähestymistapa jäsentää tiedelukutaitoon kuuluvien tietojen, taitojen ja asenteiden opetuksen ja oppimisen systeemiseksi kokonaisuudeksi. Luokanopettajat (N=17) kokeilivat lähestymistapaa (sis. opettajan materiaalin ja tuen, oppilaan työkirjan sekä digitaalisen oppimisympäristön) omien luokkiensa kanssa viiden opetuskerran (5x90min) jaksona.

Tutkimusaineisto koostuu luokanopettajien (N=17) avoimien palautekysymysten vastauksista. Palautetta kerättiin opettajilta kolme kertaa kokeilun aikana sekä kokeilun lopuksi. Tutkimusaineistoa käsiteltiin pieninä kertomuksina ja opettajien ammatillisen toimijuuden rakentumista analysoitiin positiointianalyysin avulla. Alustavat tulokset osoittavat, että opettajien tuottamista pienistä kertomuksista erottuu useita itsen positiointin ja positioiduksi tulemisen tapoja. Tutkimuksessa kuvataan positioissa rakentuvia ammatillisen toimijuuden tapoja sekä tapojen rakentumiseen kytkeytyviä tekijöitä. Lopuksi pohditaan tulosten merkitystä uusien pedagogisten lähestymistapojen kehittämisen ja käyttöönoton kannalta.

Asiasanat: Opettaja, Ammatillinen toimijuus, Opetuksen kehittäminen, Pedagoginen lähestymistapa, Tiedelukutaito

Sessio 2/ Session 2

Odotukset, tunteet ja tiimityö varhaiskasvatuksen ammattilaisten kertomuksissa

Essi Hanhikoski, Eija Sevón, Jyväskylän yliopisto

Varhaiskasvatuksen tiimityö on tärkeä tunteiden rakentumisen ja jakamisen konteksti. Tässä esityksessä lähestyn tunteita narratiivisesti rakentuvina, eli sosiaalisina, aikaan ja paikkaan sijoittuvina dynaamisina prosesseina. Kerronnallisesta näkökulmasta varhaiskasvatuksen ammattilaisten odotuksia tutkimalla voidaan ymmärtää myös ammattilaisten tunteiden rakentumista. Esityksessäni vastaan kysymykseen, millaisia odotuksia tiimityölle rakentuu varhaiskasvatuksen ammattilaisten kertomina. Kuvaan odotuksia ja niihin liitettyjä tunteita kolmena kertomustyyppinä – mitä tapahtuu, kun odotukset tiimityöstä täyttyvät tai eivät täyty? Mitä mahdollisia seuraamuksia tällä on kasvattajien tunteille ja hyvinvoinnille?

Väitöstutkimuksen aineisto koostuu 15 varhaiskasvatuksen ammattilaisen videorikasteisesta haastattelusta, joka kerättiin osana TUIKKU – Tunnetaitoja ja osallisuutta varhaiskasvatukseen - hanketta. Aineisto analysoitiin odotusanalyysillä, eli odotuksiin kytkeytyviä puheen kielellisiä piirteitä tarkastelemalla. Tuloksena odotuksista ja niihin liitettyistä tunteista piirtyi kolme kertomustyyppiä: 1) riittämättömyyden kertomus, 2) epäoikeudenmukaisuuden kertomus ja 3) tuen kertomus.

Kertomustyyppit kuvaavat, miten tiimin rajallinen jaettu aika, rajalliset vaikutusmahdollisuudet ja yllättävät muutokset tiimin rakenteessa haastavat ammattilaisten tunteita ja hyvinvointia työssä, kun taas tiimin odotettu tuki toisilleen herättää myönteisiä tunteita ja rakentaa yhteisöllisyyttä tiimissä. Kertomukset kuvaavat myös ristiriitaa odotusten ja vallitsevien organisaatiokäytäntöjen välillä.

Tiimityöhön liitettyistä odotuksista rakentuvat tunteet kytkeytyvät kontekstuaalisiin tekijöihin, kuten organisaatorakenteisiin ja tapoihin, joilla ammattilaiset voivat tai eivät voi vaikuttaa tiimityön käytänteisiin. Esitys havainnollistaa toimivien tiimikäytäntöjen merkitystä myötätuntoiselle ja tunteita jakavalle työkuultuurille, joka puolestaan tukee kehittämistä ja hyvinvointia työssä.

Asiasanat: Kertomukset, Odotusanalyysi, Tiimityö, Tunteet, Varhaiskasvatus

Välbefinnande och stressfulla situationer i en hållbar verksamhetskultur

Marina Lundkvist, Cecilia Heilala, Mirjam Kalland, Helsingfors universitet

CANCELLED!

En hållbar verksamhetskultur påverkar kvaliteten på småbarnspedagogiken och motverkar branschbyte. Forskning visar att en hållbar verksamhetskultur inom vilken personalens olika styrkor, kompetenser tas tillvara och i vilken personalens interna samarbete spelar en viktig roll också påverkar personalens välbefinnande positivt.

Syftet med studien är att kartlägga välbefinnande i arbetet, stressfulla situationer som kan uppkomma i det dagliga arbetet och hur de kan hanteras på ett konstruktivt sätt med avseende på att utveckla ett välfungerande mångprofessionellt samarbete. En central utgångspunkt för studien är frågan om vad som kännetecknar en verksamhetskultur i vilken personalen trivs, mår bra i sitt jobb och som motverkar stress.

Studiens teoretiska referensram utgår från teorin om balansen mellan ansträngning och belöning (effort-reward imbalance, ERI, Siegrist, 1996) samt bl.a. Jametons (1993) tankar om etiska dilemman och moralisk stress som kan uppkomma i arbetsteam. Om det inte finns en balans mellan arbetsinsatser och belöningar kan detta leda till emotionell stress, försämrade självkänsla och fortsatta belastningsreaktioner hos personalen.

Studien är kvalitativ och datamaterialet består av fokusgruppintervjuer med team på daghem. Forskningen följer forskningsetiska delegationens riktlinjer (TENK). De preliminära resultaten visar tydligt på hur kvaliteten på den interna kommunikationen mellan personalen i teamen påverkar känslan av delaktighet, samhörighet och välbefinnande. Resultaten visar också att teamen efterlyser närvarande ledare som stöder, handleder och hjälper personalen vidare i stressfulla situationer som karakteriseras av etiska dilemman.

Nyckelord: Välbefinnande, Stressfulla situationer, Etiska dilemman, Mångprofessionella team, Småbarnspedagogik

Varhaiskasvatuksen johtaminen ja rekrytointihaasteiden kohtaaminen segregoituneessa kaupungissa

Marika Pylkkö, Sonja Kosunen, Heidi Huilla, Itä-Suomen yliopisto, Reija Ahola, Helsingin yliopisto

Varhaiskasvatuksen akuutti työntekijäpula sekä julkisten varhaiskasvatuspalvelujen eriytyminen ovat nousseet puheenaiheiksi julkisessa keskustelussa viime vuosien aikana. Lisää tutkimustietoa tarvitaan kyseisistä teemoista, sillä molemmat haastavat osaltaan laadukkaan julkisen varhaiskasvatuksen yhdenvertaista saatavuutta.

Esityksessä kerromme KOTOPE-tutkimushankkeessa tehdystä osatutkimuksesta, jossa tarkastelemme varhaiskasvatuksen sosiaalista ja institutionaalista eriytymistä rekrytointihaasteiden leimaamassa tilanteessa varhaiskasvatuksen johtajien haastattelujen perusteella. Tutkimusta varten haastatellut 8 varhaiskasvatusyksikköjen johtajaa työskentelevät erilaisilla sosioekonomisilla asuinalueilla pääkaupunkiseudulla. Tutkimuskysymykset ovat, 1) miten johtajat puhuvat henkilöstöresurssin saatavuuteen ja pitovoimaan liittyvistä kysymyksistä yksikkötasolla, sekä 2) miten johtajat puhuvat omasta työstään sosioekonomisesti erilaisilla alueilla sekä osana institutionaalista varhaiskasvatusta?

Teoreettisena näkökulmana hyödynnämme kriittistä teoriaperinnettä edustavan filosofi Nancy Fraserin teoriaa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden rakentumisesta, jota tutkimuksessa sovelletaan eritoten resurssien uusjaon ja tunnustamisen tematiikan avulla. Haastatteluaineiston dialogisen tematisoinnin välityksellä rakennamme tarkempaa jäsenystä sosiaalisen eriytymisen ja resursoinnin merkityksestä pedagogisen henkilöstön työskentelyn kannalta, ja lisäksi pohdimme näiden näkökulmien merkitystä laadukkaan julkisen varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuudelle.

Inklusiivisen toimintakulttuurin viitekehys varhaiskasvatussuunnitelman kontekstissa

Arja-Sisko Holappa, Opetushallitus, Pia Kola-Torvinen, Opetushallitus/ Helsingin yliopisto

Ajatus siitä, että varhaiskasvatusta kehitetään inklusiivisten periaatteiden mukaan tuli varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin vuonna 2016. Silloin määräys herätti kysymyksiä, sillä käsitystä ei avattu perusteissa. Vuonna 2022 perusteita päivitettiin ja inklusio käsitteenä määriteltiin ja sitä tarkasteltiin eri luvuissa. Perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluvat kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja perusteiden mukaan se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella.

On edelleen ajankohtaista miettiä, tukeeko varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvopohjaiset lähtökohdat inklusiivisen varhaiskasvatuksen paikallista kehittämistä riittävästi. Olemme analysoineet perusteasiakirjan sisältöä sekä paikallisia suunnitelmia eurooppalaisena yhteistyönä tuotetun inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteemin mallin (Viitala, R. 2018 ja European Agency 2017) mukaan. Esityksessä kuvaamme analyysin alustavia tuloksia ja nostamme esille kehittämiskohteita.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, Varhaiskasvatussuunnitelma, Inklusio

Sessio 3/ Session 3

Koulunuudistus: Koulun, kunnan ja alueellisen verkoston roolit osaamisen kehittämisen johtamisessa

Tiina Lindfors, Raisa Ahtiainen, Lauri Heikonen & Auli Toom, Helsingin yliopisto

Onnistuneen koulunuudistuksen edellytys on, että muutoksia tapahtuu kaikilla koulutusjärjestelmän tasoilla: kansallisella, paikallisella ja koulun tasolla (Fullan, 2003). Uudistuksen implementoinnissa yksi merkittävä väline on opettajien osaamisen kehittäminen (mm. Borko, 2004). Osaamisen kehittämisessä johtaminen on keskeistä, jotta toiminta on linjassa tavoitteiden kanssa (Dinham, 2016). Tutkimustietoa ei kuitenkaan ole riittävästi siitä, miten osaamisen kehittämistä johdetaan koulunuudistuksissa koulutusjärjestelmän eri tasoilla.

Tutkimme kansallisen opetussuunnitelmauudistuksen tukemiseen tähdänneen tutoropettaja-hankkeen (2016-2021) johtamista kunta- ja alueellisen tason toimijoiden näkökulmasta. Tutkimuskysymykset ovat: Miten kunta- ja aluetason toimijat kuvaavat 1) tutoropettajatoiminnan yhteyttä kunnan strategiaan ja osaamisen kehittämisen suunnitelmiin? 2) onnistunutta tutoropettajatoimintaa? 3) johtamisen elementtejä onnistuneessa tutoropettajatoiminnassa? Aineisto koostuu kuntatason koordinaattorien (N=192) täyttämistä hankkeen loppuraporttikyselyistä sekä alueellisille koordinaattoreille tehdyistä puolistrukturoiduista teemahaastatteluista (N=22). Analyysi toteutettiin abduktiivisen kvalitatiivisen sisällönanalyysin avulla.

Vastauksissa mainittiin yhteensä 17 eri kehittämissuunnitelmaa, joihin tutoropettajatoiminta oli eri tavoin kytköksissä. Vastaajat kuvasivat onnistuneen tutoropettajatoiminnan johtamiseen liittyvän akateemisia, instrumentaalisia ja sosiaalisia elementtejä: akateemiset elementit liittyivät osaamisen kehittämisen sisällöllisiin näkökulmiin, instrumentaaliset käytännön toteutuksen johtamiseen ja sosiaaliset elementit ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Kullakin koulutusjärjestelmän tasolla oli havaittavissa oma roolinsa toiminnan johtamisessa. Molempien vastaajaryhmien onnistuneen toiminnan kuvauksissa painottui kuntatason johtamisen rooli.

Asiasanat: Koulunuudistus, Johtaminen, Opettajan osaamisen kehittäminen

Havaintoja koulujen johtamisesta jatkuvassa muutoksessa

Pia Kola-Torvinen, Opetushallitus/ Helsingin yliopisto, Raisa Ahtiainen, Janne Varjo & Markku Jahnuainen, Helsingin yliopisto

Tämä tutkimus tarkastelee koulujen johtamista jatkuvassa muutoksessa. Useissa yhteyksissä on todettu, että perusopetuksen sekä järjestämisen olosuhteet, että toimintaympäristö, joissa kouluja johdetaan, ovat muuttuneet. Keskeisimpiä yhteiskunnallisia muutostekijöitä ovat olleet yhteiskunnan demografiset, taloudelliset ja ideologiset muutokset. Myös uusi koulutuspoliittinen diskurssi sisältää muutoksen hallitsemiseen liittyviä tekijöitä ja koulutus nähdäänkin yhtenä keskeisenä muutosajurina, jolla on merkittäviä vaikutuksia yhteiskunnan vakauteen, toimintakykyyn ja hyvinvointiin.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys pohjautuu kompleksisuusajatteluun, joka kuvaa toimintaympäristöä ja olosuhteita, joissa päivittäinen johtaminen toteutuu. Kompleksisuusajattelu (complexity thinking) liittyy monimutkaisuuteen, joka voi muodostua ihmisten toiminnasta eri ryhmien tai järjestelmien välisessä vuorovaikutuksessa. Kompleksisuusajatteluun liittyy yleisesti myös se, että asiat eivät tule välttämättä valmiiksi kerralla vaan ne jalostuvat prosesseina ja jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Tällöin oppiminen on jatkuvaa, ja toiminnan suuntaa voi joutua muuttamaan useaan kertaan. Tämä haastaa kohtaamaan ja sietämään toiminnassa epävarmuutta ja epäselvyyttäkin.

Tämä tutkimus kuvaa rehtoreiden havaintoja muutoksista ilmiönä ja kokemuksena. Esityksessä tuodaan esille kuinka paljon rehtorit ovat kokeneet muutosta työssään, mistä muutokset ovat johtuneet sekä miten muutokset ovat vaikuttaneet johtamiseen. Lisäksi pohditaan, miten johtaminen muutoksessa näyttäytyy suhteessa rehtoreiden kokemaan tarpeeseen kehittää osaamistaan.

Asiasanat: Muutos, Johtaminen, Kompleksisuusajattelu, Jaettu johtajuus

Inklusion johtaminen: tutkimus- ja kehittämistyökalujen rakentaminen kasvatus- ja opetuslalle

Lauri Heikonen, Raisa Ahtiainen, Helsingin yliopisto & Elina Fonsén, Jyväskylän yliopisto

Inklusiolla voidaan laajasti ymmärrettynä tarkoittaa ajattelu- ja toimintatapoja, joilla pyritään vastaamaan kaikkien oppijoiden yksilöllisiin tarpeisiin sekä vahvistamaan heidän mahdollisuuksiaan osallisuuteen yhteisön toiminnassa ja yhteisöön kuulumisessa (Ainscow & Miles, 2009). Inklusiivisten kasvatus- ja opetusalan organisaatioiden kulmakiviä ovat suvaitsevaisuus, myönteiset asenteet moninaisuutta kohtaan sekä ammatillisen osaamisen ja opetus- ja oppimisprosessien kehittäminen. Tällaiseen organisaation muodostamaan yhteisöön voi tulkita kuuluvaksi myös oppijoiden huoltajat ja lähiympäristön sidosryhmät sekä heidän kanssaan tehtävä yhteistyö.

Johtajuuden merkitys korostuu inklusiivisten kasvatus- ja opetusalan organisaatioiden kehittämisessä. Johtajien inklusiota koskeva tieto vaikuttaa kuitenkin olevan puutteellista. Lisäksi johtajat toivoisivat lisää osaamista siitä, miten inklusiota johdetaan.

Inklusiivisten toimintaympäristöjen kehittäminen ja kehittämisen johtaminen hyötyvät tutkimusperustaisista työkaluista sekä tiedonkeruun välineistä, joilla yksikkökohtaisesti voi kartoittaa ja määrittää kehittämisen kohteet. Työkalut antavat myös raamit, joiden puitteissa on mahdollista reflektoida oman yhteisön tilaa. Tällaisia työvälineitä on kuitenkin tarjolla niukasti.

Tämä esitys keskittyy kahden instrumentin kehittämisen raportointiin. Instrumentit kohdentuvat varhaiskasvatusyhteisön inklusiivisen johtamisen tutkimiseen sekä perusopetuksen kouluyhteisöjen inklusiivisuuden kehittämiseen. Inklusiivisen varhaiskasvatuksen johtamisen mittaria on käytetty VakaTuki-hankkeessa kerättyä kyselyaineistoa päiväkotien johtajilta (N = 120). Inklusiivisen kouluyhteisön kehittämiseen tarkoitettu analyttinen työkalu rakennettiin osana ”Co-creating inclusive school communities” -hanketta. Tässä työssä tutkimustiedon ohella keskeiseen asemaan nousi opettajien ja rehtoreiden kanssa tehtävä yhteiskehittäminen.

Asiasanat: Inklusio, Johtaminen, Kehittäminen

Koulun johtaminen ja huono-osaisuus

Heidi Huilla, Sara Juvonen, Helsingin yliopisto

Kun alueet ja koulut eriytyvät, haastaa se erityisesti huono-osaisilla asuinalueilla sijaitsevia kouluja muuttumaan, kun vanhat käytännöt eivät enää toimi. Koulun johdon tehtävänä eriytyvissä ja moninaistuvissa kouluissa on pohtia opetuksen käytäntöjä. Toisaalta eriytymiskehityksen myötä korostunut osa johtamista on luotsata sitä, minkälaiseksi kasvatusyhteisön ajattelutavat muovaantuvat: minkälaiset arvot ja taustaoletukset ohjaavat arjen koulutyötä ja esimerkiksi oppilaisiin kohdistuvia odotuksia?

Koulun johtaja on suuressa roolissa siinä, millaiseksi koulun toimintakulttuuri muodostuu – toisaalta hänen työtään rajaavat monenlaiset konkreettiset ja hienovaraiset tekijät. Näiden rajaavien tekijöiden ymmärtäminen luo pohjan ja liikkumavaran johtajuudelle, joka pyrkii oppilaiden yhdenvertaisuuden edistämiseen.

Tarkastelemme esityksessämme, millaista on johtaa moninaisen oppilaspohjan koulua. Kuvaamme esimerkkien avulla johtajuutta, joka on tietoista koulua ympäröivästä yhteiskunnallisesta ja paikallisesta kontekstista, koulutyön eri tarkoituksista ja kouluinstituutioon sisään kirjatusta eriarvoistavista taipumuksista.

Käsitlemme ensin koulun kontekstin eli toimintaympäristön tunnistamista sekä kouluun kuuluvien ristiriitojen ymmärtämistä. Toinen kokonaisuus koskee koulun tehtävien ymmärtämistä laajasti. Kolmas kokonaisuus käsittelee sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kysymyksiä ja oppilaiden erilaisten taustojen ymmärtämistä suhteessa kouluinstituutioon kuuluviin normatiivisiin odotuksiin. Näiden kokonaisuuksien integroiminen osaksi koulun johdon työtä on tarpeen, mikäli tavoitteena on kaikkien oppilaiden hyvän oppimisen mahdollistava koulu.

Asiasanat: Koulun johtaminen, Huono-osaisuus, Muutos, Kehittäminen

21. Lapsuudentutkimuksen teemaryhmä

Sessio 1/ Session 1

Lasten ja nuorten näkemykset matkoista esikouluun ja kouluun

Veronica Salovaara, Pauliina Hongisto, Helsingin yliopisto

Esityksessä pohdimme lapsilähtöisyyden ja lapsikeskeisyyden mahdollisuuksia ja haasteita koulumatkojen suunnittelussa, seurannassa ja järjestämisessä. Lapsiväestön väheneminen Suomessa on aiheuttanut ja tulee aiheuttamaan muutoksia varhaiskasvatuksen sekä esi- ja peruskoulun palveluverkkoihin. Kysymykset oppilaiden matkoista esi- ja perusopetukseen nousevat erityisen keskeisiksi nyt ja tulevaisuudessa, kun väestönmuutokset ja kouluverkon harveneminen pidentävät monien lasten ja nuorten koulumatkoja erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Toisaalta opetuksen keskittäminen suurempiin yksiköihin ilmenee myös kaupunkialueilla. Perusopetuslaissa määrätään, että opetus tulee järjestää siten, että ”oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämispaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä” (Perusopetuslaki 628/7998 6§). Koulumatkoja koskevista selvityksistä, suosituksista ja tutkimuksista keskitytään lähtökohtaisesti perusopetuslain vaatimukseen, eli matkojen turvallisuuteen ja kestoon.

Tässä tutkimuksessa nostamme esiin asioita, jotka lapset ja nuoret itse kokevat tärkeiksi esikoulu- ja koulumatkoissa. Olemme kysyneet lapsilta ja nuorilta lapsilähtöisellä tutkimusotteella heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään esikoulu- ja koulumatkoista. Aineistona olemme käyttäneet esiopetuksen ja perusopetuksen oppilaiden vastauksia 23 työpajasta (N=183). Työpajat toteutettiin kuudessa väestönkehityksen ja palveluverkkotilanteen suhteen erityyppisessä kunnassa eri puolilla Suomea. Pohdimme lapsilähtöisyyden ja lapsikeskeisyyden merkityksiä, kun tehdään päätöksiä tai toimia, jotka liittyvät oppilaiden koulumatkoihin. Lapsilähtöisyydellä tarkoitamme lapsen omaa näkökulmaa asioista, lapsikeskeisyydellä aikuisen näkökulmaa lapsen asioista.

Asiasanat: Lapsilähtöisyys, Lapsikeskeisyys, Koulumatkat

Lasten paikkayhteenkuuluvuuden tunteen syntyminen leikissä

Taina Kyrönlampi, Oulun yliopisto

Esityksessäni pohdin, miten leikki vahvistaa lasten paikkayhteenkuuluvuutta esiopetuksen kontekstissa. Tutkimusaineisto koottiin yhden päiväkodin esiopetusryhmässä, ja tutkimukseen osallistui 13 lasta. Aineisto koostuu neljästä ryhmäkeskustelusta, jotka käytiin lasten ottamien valokuvien pohjalta. Ilmiötä lähestytään lapsuudentutkimuksen viitekehyksessä Giorgin fenomenologisesta metodologiasta käsin.

Tutkimustulosten pohjalta lasten paikkayhteenkuuluvuuden syntymisen kannalta merkittävää esiopetuksessa oli yhteinen leikki vertaisten kanssa. Tutkimustulosten mukaan kasvattajilla oli keskeinen rooli siinä, miten he mahdollistivat tilojen ja materiaalien hyödyntämistä lasten yhteisessä leikissä ja toiminnassa sekä miten he osallistuivat itse lasten leikkeihin ja toimintoihin. Lapset kokivat, että he voivat löytää esiopetuksessa kasvattajien tavoittamattomissa olevia leikkipaikkoja, joissa he voivat jakaa tunteitaan ja kokemuksiaan. Lasten yhteiset leikit ovat olennainen osa lasten paikkayhteenkuuluvuuden tunteen rakentumisessa esiopetuksen arjessa.

Asiasanat: Esiopetus, Lapsuudentutkimus, Paikkayhteenkuuluvuus

Lapsuuden suhdekulttuurit tyttöyksien rajapinnoilla sekä niiden moninaisuuden mahdollistuminen

Eveliina Puutio, Oulun yliopisto

Lapset kokevat ikätasollaan romanttisia tunteita ja -suhteita sekä pohtivat sukupuoltaan. Vaikka niihin liittyvät aiheet vaikuttavat itsetuntoon ja hyvinvointiin jo varhain, niitä käsitellään lasten kanssa niukasti.

Esityksessä keskityn artikkelimuotoisen väitöstutkimukseni pohjalta lasten sukupuolistuneisiin ja seksuaalisiin vertaissuhteisiin, joita lähestyn suhdekulttuurien käsitteen avulla. Tarkastelen sitä, millaisena ilmiönä suhdekulttuurit tyttöyksien rajapinnoilla näyttäytyvät sekä sitä, miten lasten suhdekulttuurien moninaisuudet mahdollistuvat.

Tutkimus on toteutettu Pohjois-Suomessa 2020-luvun taitteessa hyödyntämällä feminististä uusmaterialistista viitekehystä sekä luovia osallistuvia menetelmiä. Niiden avulla tutkittiin 7–13-vuotiaiden koululaisten kokemuksia ja näkemyksiä sukupuolesta ja romanttisista suhteista elämän eri osa-alueilla.

Analyysissa hyödynnän yhteismuotoutuvuuden ja kietouman käsitteitä. Niiden kanssa tarkastelen kuinka suhdekulttuurit tuottavat diskurssien, lasten, tilojen ja materian kietoumissa. Ne ilmenevät seksuaalissävytteisinä hetkinä, heteroseksuaalisena tyttöyttenä ja suhteissa olemisena sekä normatiivisuuksia murtavana sukupuolisuutena ja seksuaalisuutena. Suhdekulttuurit vaikuttavat lasten olemiseen ja kuulumiseen.

Tutkimus havainnollistaa myös lasten moninaisten sukupuoli- ja seksuaali-ilmaisujen mahdollistumista verkko yhteisöissä ja tutkimustyöpajoissa. Niiden kietoumat synnyttävät yhteisöllisyyttä, tuottavat mahdollisuuksia etäännyä ahtaista sukupuoli- ja seksuaalinormatiivisuuksista sekä voimistavat ja kannattelevat vaihtoehtoisia suhdenäkemyksiä.

Tulokset haastavat tunnistamaan lasten toimijuuden suhdekulttuurien tuottajina ja suhdenormien toisin tekijöinä. Lisäksi ne ehdottavat materian ja tilan huomioimista lasten sukupuoli- ja seksuaali-ilmaisujen käsittelyn mahdollistumisessa. Ymmärrys suhdekulttuureista on tärkeää lasten suhteiden yhdenvertaisuuden tukemiseksi ja suhde- ja seksuaalikasvatuksen kehittämiseksi.

Asiasanat: Lapsuus, Seksuaalisuus, Suhdekulttuurit, Tyttöys, Uusmaterialismi

Sessio 2/ Session 2

Tarjoilun merkitys lasten syntymäpäiväjuhliissa

Charlotta Böhlström, Åbo Akademi

Ystävien kanssa vietettävät syntymäpäiväjuhlat ovat osa lasten kulttuuri-identiteettiä, ja juhlia pidetäänkin nykyään lähes pakollisena sosiaalisena tilaisuutena. Perusopetuksen opetus-suunnitelman perusteissa korostetaan koulun roolia oppilaiden oman kulttuuriidentiteetin rakentamisessa, ja opettajien tulisi tukea lasten kasvua aktiivisiksi toimijoiksi omassa kulttuurissaan ja yhteisössään. Kotitalouden oppiaineella on vahva yhteys kodin arkeen ja juhlaan sillä oppiaineen keskeisissä sisällöissä korostetaan ruoka- ja tapakulttuuria ”osana identiteettiä sekä kodin juhlia” (Opetushallitus, 2014).

Kotitaloustieteen näkökulmasta tarjoilu ja sitä määrittävät subjektiiviset ja kontekstuaaliset tekijät ovat keskeinen osa lastenjuhlia. Lastenjuhlien järjestämisestä ei ole olemassa sääntöjä tai ohjeita, eikä siihen liittyvää aiempaa kotitaloustieteellistä tutkimusta. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mikä on tyypillistä lastenjuhlien järjestämiselle suomenruotsalaisissa perheissä. Tutkimuskysymykset ovat: Miten lastenjuhlien tarjoilut valitaan? Mitä lastenjuhlissa tarjoillaan? Miten juhlatunnelmaa korostetaan lastenjuhlissa? Tutkimuksessa käytetään FAMM-mallia (The Five Aspect Meal Model) kun analysoidaan, miten mallin viisi eri näkökohtaa huomioidaan lastenjuhlissa. (Gustafsson et al., 2006).

4–10-vuotiaiden lasten vanhempien keskuudessa tehty kvalitatiivinen tutkimus osoittaa, että lapset ja vanhemmat valitsevat yhdessä, mitä lastenjuhlissa tarjoillaan. Subjektiiviset makumieltymykset (esimerkiksi jäätelöbuffet kermakakun sijaan) sekä lasten ja perheen toiveisiin liittyvät tekijät määräävät mitä juhlissa tarjoillaan ja miten pöytä katetaan. Koska lastenjuhlat ovat merkittävä osa lasten arkea tietyssä elämänvaiheessa, on lasten kulttuuri-identiteetin esiin tuominen tarpeellinen tutkimusalue. Kotitaloustieteen näkökulmasta tutkimustuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi kotitalousopetuksessa onnistuneen juhla-aterian luomisessa huomioiden FAMM-mallin ulottovuudet.

Asiasanat: Lastenjuhlat, Syntymäpäiväjuhlat, Tarjoilu, Perinteet, FAMM

Lapsinäkökulmainen tutkimus - teoriaa, ontologiaa, epistemologiaa ja metodologiaa

Liisa Karlsson, Helsingin yliopisto

Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen (Studies of Child perspectives) tarkoituksena on tavoitella monin tavoin lasten (0–17 v) näkökulmia ja heidän tuottamaansa tietoa (Karlsson, 2020, 2018; 2012). Tavoitteen on kuunnella lasten tuottamia viestejä, nostetaan esiin ja analysoidaan lasten

kokemuksia, näkökulmia, painotuksia, tapoja toimia ja ilmaista asioita niiden kulttuurisessa, sosiaalisessa, yhteiskunnallisessa ja historiallisessa kontekstissa. Lapset nähdään aktiivisina toimijoina, tiedontuottajina, joihin vaikutetaan, mutta jotka itse myös vaikuttavat ja muokkaavat ympäristöään ja toimintakulttuureja yhteiskunnassa. Lapset ovat sekä osaavia että hoivaa tarvitsevia kans(s)alaisia ja osallisia. Lapsia ei nähdä yhtenäisenä joukkona, vaan huomioidaan moninaiset lapsuudet ja yksilöiden erilaiset tavat hahmottaa maailmaa ja toimia siinä. Lasten sanallisia, sanattomia ja toiminnallisia ilmauksia ei tarkastella irrallisina. Ne nähdään suhteessa muiden tuottamiin tarkastelukulmiin. Lapsinäkökulmainen tarkastelu aina myös suhteista ja kietoutuneina muihin ilmiöihin kuten tilaan, paikkaan ja aikaan, materiaan, ympäristöön ja biologisiin seikkoihin, sosiaaliin, yhteiskunnallisiin ja historiallisiin konteksteihin sekä muiden toimijoiden ja yhteisöjen tuottamiin intentioihin ja näkökulmiin. Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen lähtökohta on siis luonteeltaan monitieteinen, suhteinen, kokonaisvaltainen ja yhteisölähtöinen.

Esityksessä tarkastellaan lapsinäkökulmista tutkimusta niin teoreettisena, ontologisena ja epistemologisena ilmiönä kuin metodologisina, empiirisinä ja tutkimuseettisinä lähtökohtina. Esityksessä paneudutaan näihin eri tulokulmiin lapsinäkökulmaisessa tutkimuksessa, tutkimusprosesseissa sekä empiirisissä tutkimuksissa (mm. Olli, 2023; Ortju, 2023; Stenius, 2023; Honkanen, 2023; Peltola, 2022; Piipponen, 2022; Weckström, 2021; Honkanen, 2023; Tammi, 2017; Hohti, 2016; Hakomäki, 2013; Lähteenmäki 2013; Viljamaa 2012; Rainio 2010; Rutanen 2007; Tuovila 2003).

Asaisanat: Lapsuudentutkimus, Lapsinäkökulmainen tutkimus, Osallisuus, Yhteisöllisyys, Suhteisuus

Pitkittäistutkimus psykososiaalisten riskitekijöiden yhteydestä äiti-vauva kiintymyshäiriöön

Erja Rusanen, Helsingin yliopisto, THL, J. Pietikäinen, THL/HUS, Helsingin yliopisto, E. Vierikko, Tampereen yliopisto, A.R. Lahikainen, Tampereen yliopisto, P. Pölkki, Itä-Suomen yliopisto, J.E. Paavonen, HUS/ THL

Tavoitteenamme oli tutkia, miten useat pre- ja postnataaliset psykososiaaliset riskitekijät ovat yhteydessä äiti-vauva kiintymyksen kehittymiseen kolmesta kahdeksan kuukauden ikäiseen vauvaan. Pitkittäistutkimukseemme osallistui 1 298 äitiä. Psykiatrisia oireita ja sosiaalisia riskitekijöitä mitattiin standardoiduilla kyselylomakkeilla. Analyysimenetelmänä oli logistinen regressioanalyysi ja toisto ANOVA (ts. repeated measures ANOVA). Havaitsimme, että äitien kiintymys vauvaan parani kolmesta kahdeksaan kuukauteen. Kiintymys oli kuitenkin edelleen heikompi psykiatrisista oireista tai sosiaalisista ongelmista kärsivillä äideillä kun vauva oli kolmen ja kahdeksan kuukauden ikäinen. Vahvimmat riskitekijät äidin kiintymyshäiriölle kahdeksan kuukauden ikäiseen vauvaan olivat kiintymyshäiriö kolmen kuukauden ikäiseen vauvaan sekä positiivisten odotusten puute syntymättömästä vauvasta. Kiintymyshäiriön riski oli yhteydessä myös äidin synnytyksen jälkeiseen stressiin. Suosittelemme, että terveydenhuollon ammattilaiset kiinnittävät huomiota äidin psykiatrisiin oireisiin sekä äitien ja syntymättömän lapsen väliseen kiintymyssuhteeseen.

Asiasanat: Äiti-vauva kiintymyshäiriö, Äidin aikuissuhteet, Perheilmapiiri, Stressi, Masennus

Lapsen ero - alakouluikäisten lasten kokemuksia vanhempiensa erosta

Johanna Terävä, Marja Leena Böök, Jyväskylän yliopisto

Vanhempien ero on yhteiskunnallisesti jo varsin tuttu ilmiö, mutta joka kohdalle sattuessaa ravistelee koko perhettä. Suomalaista avio- ja avoeroa ja sen jälkeistä elämää on tutkittu lähinnä aikuisten näkökulmasta ja aikuisten kertomana. Vanhempien erolla on kuitenkin kansainvälisten tutkimusten mukaan moninaisia vaikutuksia lapsen elämään ja hyvinvointiin. Lapset myös elävät arkeaan pitkälti vanhempiensa tekemien päätösten ja valintojen ehdoilla. Kuitenkin tietoa siitä, miten lapset kokevat vanhempiensa eron ja arjen sen jälkeen, on suomalaisessa tutkimuksessa varsin niukasti. Tässä tutkimuksessa tarkastelemme vanhempien eroa ja sen jälkimaininkeja lasten tuottaman ymmärryksen kautta.

Tutkimus toteutetaan yhteistyössä valtakunnallisen lastensuojelun asiantuntijajärjestön Kas-per ry:n kanssa, ja aineisto tuotetaan heidän ohjaamissaan Lasten eroryhmissä vuosien 2022–2023 aikana. Eroryhmien ohjaajat tuottavat kirjoitus-, piirros- ja puheaineiston lapsiryhmien kanssa tavallisen toimintansa ohessa. 'Lapsen ero' -ryhmän toiminnassa on olennaista toiminnan vapaaehtoisuus, prosessinomaisuus ja vertaisryhmän voimaannuttava merkitys yksittäiselle lapselle. Äänitallenteita ja tekstiaineistoa kerätään näistä vertaisryhmistä, joissa on mukana 7–12-vuotiaita lapsia. Aineistonkeruu on kesken, mutta kaikkiaan tavoitteenamme on saada aineistoa tutkimuskäyttöön noin 6–8 ryhmästä (yht. noin 30 lasta).

Esityksessämme esittelemme alustavia havaintoja siitä, miten lapset kuvailevat sekä eron hetkeä että iloa ja huolta eroprosessin aikana ja sen jälkeen. Tarkastelemme ensimmäisten havaintojen valossa sitä, millaisia aiheita ja tunteita lapset aineistossa tuovat esille. Koska tutkimuksen kohteena on lapset, on aineiston tuottamis- ja analysointivaiheessa huomioitu erityisen tarkasti eettiset näkökulmat.

Asiasanat: Vanhempien ero, Lapsen kokemus, Laadullinen tutkimus

Sessio 3/ Session 3

Lapsen osallisuuden tila: suhteisia kertomuksia varhaiskasvatuksen arjesta

Enni-Mari Ylikörkkö, Oulun yliopisto

Esitys pohjautuu meneillä olevaan lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksessa käsittelevään väitöskirjatutkimukseen. Puheenvuorossa esittelen tutkimukseni alustavia tuloksia. Lapsen osallisuus on teemana ajankohtainen varhaiskasvatuksessa niin kansallisissa kuin kansainvälisissäkin keskusteluissa. Suomalaisissa varhaiskasvatusta määrittävissä asiakirjoissa lapsen osallisuus on yksi ydintavoitteista. Ajankohtaisuudesta huolimatta useat tutkimukset osoittavat lapsen osallisuuden toteutumisen olevan käytännössä haasteellista ja jäävän usein retoriikan tasolle (Theobald 2019). Lisähaastetta kentälle tuo lapsen osallisuuden käsitteen monitulkintaisuus (Sevón ym. 2021). Lisäksi lapsinäkökulmainen tutkimus on jäänyt marginaaliin, kun valtaosa aikaisemmasta tutkimuksesta tarkastelee ilmiötä aikuislähtöisesti osana opettajan työtä tai vuorovaikutuksessa opettajan ja lapsen välillä (ks. Roos 2015). Kerronnallisen lapsuudentutkimuksen kentälle sijoittuvassa väitöskirjatutkimuksessani tarkastelen lapsen osallisuuden ilmiötä relationaalisesta, erityisesti tilallista näkökulmaa painottavasta näkökulmasta (Massey 2005; Löw 2008; Paju 2013).

Tutkimuksessani lapsen osallisuus ymmärretään relationaalisena tilana, joka kehkeytyy varhaiskasvatuksen arkea elävien lasten, kasvattajien sekä ympäristön välisissä suhteissa esimerkiksi päiväkodissa. Suhteisuus ei rajoitu pelkästään sosiaaliseen, vaan on sidoksissa ympäröiviin materiaaliin ja kulttuuriin ulottuvuuksiin. Tutkimusaineistona toimii erään suomalaisen avoimen varhaiskasvatuksen lapsiryhmistä viikon ajalta kerätty videoaineisto sekä sen pohjalta kirjoitetut pienet arjen kertomukset (Bamberg & Georgakopoulou 2008). Olen toiminut aineistonkeruuhetkellä lapsiryhmissä opettajana. Väitöskirjan osatutkimuksissa tarkastelin lapsen osallisuutta erilaisten suhteiden näkökulmasta. Analyysimenetelmäni on monikerroksinen, jolla materiaalia käydään läpi monesta eri näkökulmasta. Narratiiviset lähestymistavat aineistonanalyysissä korostuvat.

Asiasanat: Lapsen osallisuus, Narratiivisuus, Relationaalisuus, Tilan teoria, Varhaiskasvatus

Viisauden oppiminen metsäesiopetuksessa

Terhi Ek, Jyväskylän yliopisto, Eeva K. Kallio, Jyväskylän yliopisto, Anu Kuukka, tutkija, Itä-Suomen yliopisto

Viisauden kehittyminen ja metsäsuhteen rakentuminen metsäesiopetuksessa -tutkimuksessa tarkastellaan lasten viisauden oppimista metsäympäristössä. Tutkimuksessa selvitetään, onko metsä oppimisympäristö, jossa esiopetusikäiset lapset oppivat viisautta. Jos näin on, millaista viisautta metsässä voi oppia?

Viisauden tarkastelu on keskittynyt aikuisikään, mutta tutkimukset osoittavat, että jo esikouluikäisillä on käsityksiä siitä, mitä viisaus on (esim. Asadi, Khorshidi ja Glück, 2019; König & Glück, 2012). Viisauden kehittymisen on havaittu olevan yhteydessä lapsuuden psykososiaaliseen kasvuun (Ardelt ym., 2018a). Tässä tutkimuksessa viisauden käsite viittaa mm. sosio-kognitiiviseen perspektiivinottokykyyn, myötäelämisen tunteisiin ja eettiseen toimintaan sekä yhteisen hyvän tavoitteluun. Tutkimus kytkeytyy psykologiseen viisaustutkimukseen tarkastellen lasten viisauden ilmenemisen muotoja viisausmalliin (Kallio ym., 2024) pohjautuen.

Esitykseen tuomme video- ja havainnointiaineistoon pohjautuvia alustavia tuloksia, joiden mukaan joitakin viisauden ulottuvuuksia on opittavissa metsäympäristössä.

Avainsanat: Viisaus, Lapset, Esiopetus, Metsä, Oppimisympäristö

Lapsen leikkivän ja taiteellisen toimijuuden tarkastelua varhaiskasvatuksen arjessa

Petra Varttinen, Turun yliopisto

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää ja kuvata lapsen leikkivän ja taiteellisen toimijuuden perusolemusta. Sitä, miten nämä toimijuuden muodot ovat läsnä samanaikaisesti arjen eri tilanteissa ja ohjatuissa opetustilanteissa. Toisena tavoitteena on tutkia, miten lapsen leikkivää ja taiteellista toimijuutta kannatellaan varhaiskasvatuksen arjessa ja kolmantena tavoitteena selvittää, miten leikkivä ja taiteellinen toimijuus tulee esiin lasten kerronnassa.

Alkuun kuvaillaan tutkijan esiymmärrystä lapsen leikkivästä ja taiteellisesta toimijuudesta ja lähestytään lapsuutta sosiologisesta näkökulmasta käsin. Taustalla on myös ekokulttuurinen teoria

(Bronfenbrenner, 1999), moniaistinen tietotaitokäsitys (Räsänen, 2018), taiteellisen toimijuuden ulottuvuudet (Pääjoki, 2020) sekä kulttuurihistoriallinen ja esteettinen näkökulma leikkiin ja taiteeseen. (Vygotsky, 1978; Lindqvist, 2001).

Tutkimuksen taustalla on käsitys leikistä lasten omana kulttuurina ja taiteellisen toimijuuden, kokemisen ja luomisen paikkana. Lapsuus on ” tässä ja nyt”. Oppiminen, kasvu, luovuus ja ilmaisu rakentuvat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa lasten ja aikuisten sekä lasten keskinäisen vuorovaikutuksen ja yhteisen toiminnan tuloksena (mm. Hujala ym. 1999).

Fenomenologisen tutkimusasenteen mukaisesti pyritään tuomaan esille ilmiön alkuperäinen olemus ja samalla vapautumaan opitusta ja antamaan tilaa ihmetykselle tutkittavaa ilmiötä kohtaan (Husserl 1995). Tutkimus perustuu moneen eri aineiston keruumenetelmään: havainnointiin, haastatteluun, videointiin ja lasten tuottamiin kuviin ja muihin dokumentteihin. Tutkimuksessa havainnoidaan yhden päiväkotiryhmän toimintaa ja se tullaan toteuttamaan marraskuun 23 – helmikuun 24 välisenä aikana. Tutkimusaineistoon pyritään suhtautumaan mahdollisimman avoimesti ja aineistosta kuvataan siitä nousevia sisältöjä, tavoitteena uusi, mahdollisesti aiempaa syvempi tulkinta ja ymmärrys leikkivästä ja taiteellisesta toimijuudesta sekä tämän toteutumismahdollisuuksista.

Asiasanat: Leikkivä ja taiteellinen toimijuus, Lasten kulttuuri, Kannattelu

Interventiotutkimus: prososiaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Katri Pardon, Arniika Kuusisto, Lotta Uusitalo, Helsingin yliopisto

Tämän interventiotutkimuksen tavoitteena oli opettaa 5–7-vuotiaille lapsille prososiaalisia taitoja inklusiivisessa suomalaisessa varhaiskasvatusympäristössä. Interventio-ohjelma syntyi tarpeesta saada uutta tietoa luonteenvahvuuksien opetuksesta varhaiskasvatuksessa erityisesti lapsilähtöisestä näkökulmasta käsin tarkasteltuna. Tutkimuksen teoriapohja rakentui Petersonin ja Seligmanin työhön positiivisen psykologian tieteenalan luonteenvahvuuksien parissa. Näistä vahvuuksista keskityttiin erityisesti ns. sydämen vahvuuksiksi kutsuttuihin taitoihin, ts. ystävällisyyteen ja myötätuntoon.

Tutkimuksen metodologinen viitekehys rakentui pragmatismille ja monimenetelmäiselle Mixed Methods Research -näkökulmalle. Tutkimusongelmaa lähestyttiin niin laadullisten kuin määrällistenkin menetelmien avulla triangulaation varmistamiseksi. Tutkimusmenetelminä olivat lasten (n=23) kyselylomakkeet ja haastattelut sekä huoltajien (n=8) ja varhaiskasvatuksen opettajien (n=2) haastattelut.

Tutkimustulokset olivat kahdensuuntaiset. Kvantitatiivisen kyselylomakkeen avulla saadut tulokset osoittivat vain vähän edistystä lasten prososiaalisessa ajattelussa ja toiminnassa. Toisaalta yksittäisissä haastatteluissa ilmeni lasten prososiaalisen ajattelun kehitystä, joka oli havaittavissa myös konkreettisten tekojen muodossa. Näitä havaintoja tuki myös opettajilta ja huoltajilta saatu positiivinen palaute. Interventio-ohjelman sisältö on mahdollista integroida osaksi päivittäistä varhaiskasvatustyötä. Metodologisella tasolla tutkimuksen kohteena ollutta interventiomallia on mahdollista käyttää lähtökohtana jatkokehitystyössä, jonka pyrkimyksenä on tavoittaa lasten äänet varhaiskasvatuksessa mahdollisimman tarkasti ja kokonaisvaltaisesti antaen näin lapsille mahdollisuuden vaikuttaa omiin olosuhteisiinsa.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, Interventio, Ystävällisyys, Myötätunto, Prososiaaliset taidot

Sessio 4/ Session 4

Pienten ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten kokemusten tavoittaminen dialogisesti

Satu Vasenius, Helsingin yliopisto

Esityksessä tarkastellaan dialogisuutta pienten ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten kokemusten tavoittamiseksi ja osallisuuden vahvistamiseksi. Pienten ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten kokemukset jäävät yhä usein tutkimusten ja selvitysten ulkopuolelle, vaikka tähän on alettu kiinnittää huomiota. Esimerkiksi kansallisessa lapsistrategiassa haavoittavassa asemassa olevien lasten tarpeiden parempi tunnistaminen on kirjattu päästrategiaan. Dialogisessa kohtaamisessa voidaan saavuttaa lapsen kokemuksia, kun tilanne on kunnioittava, kuunteleva sekä tasavertainen osallistujien kesken. Dialogisen kohtaamisen edellytysten huomiointi on erityisen merkityksellistä osallisuuden toteutumisen näkökulmasta, koska sillä voidaan parhaimmillaan edistää osallisuuden toteutumista.

Esityksessä pohditaan tekeillä olevan väitöstutkimuksen aineistoon peilaten, miten dialogisuuden avulla voidaan saavuttaa aito ja ymmärrystä lisäävä yhteys aikuisen ja lapsen välillä sekä mitkä tekijät haastavat dialogisuuden toteutumista. Väitöstutkimuksessa tarkastellaan 7–9-vuotiaiden ja haavoittuvassa asemassa olevien, tutkimuksessa Iceheartsin toimintaan osallistuvien lasten hyvinvointia ja osallisuutta lasten omasta näkökulmasta. Väitöksen tavoitteena on lisätä tietoa lasten hyvinvoinnista ja osallisuudesta sekä tuoda lasten tietoa aikuisten tiedon rinnalle.

Asiasanat: Lapset, Haavoittuvuus, Dialogisuus, Osallisuus, Hyvinvointi

Yhteisön ulottuvuudet pienten lasten yhteisökertomuksissa

Antonina Peltola, Jonna Kangas, Liisa Karlsson, Helsingin yliopisto

Ympäröivillä yhteisöillä ja niihin kuuluvilla sosiaalisilla suhteilla on merkittävä vaikutus meidän jokaisen elämälle. Kuitenkin tutkimusta nuorimpien lasten yhteisökokemuksista on tehty vielä varsin vähän. Tämä tutkimus pyrkii vastaamaan tähän tarpeeseen tarkastelemalla pienten lasten kertomuksia omista yhteisöistään. Tutkimus toteutettiin keväällä 2022 ja siihen osallistui 60 2–9-vuotiaasta lasta. Tutkimusaineistoa kerättiin varhaiskasvatuksessa sekä lasten kotiympäristössä. Aineistonkeruumenetelminä yhdistettiin yksilö- ja ryhmähaastatteluja, piirtämistä, valokuvaamista, vapaata kerrontaa sekä kotikävelyä. Monimenetelmäisen tutkimusotteen tarkoituksena oli antaa lapsille erilaisia tapoja kertoa elämästään.

Tässä esityksessä tarkastellaan lasten yhteisökertomuksia suhteessa yhteisön käsitteen eri ulottuvuuksiin. Tutkimuksessa sovellettiin Tjoran ja Scamblerin (2020) yhteisön määritelmää kuvaavaa mallia lasten kertomusten analysoinnissa sekä selvitettiin, millaiset yhteisön ulottuvuudet painottuvat lasten kertomuksissa. Tutkimus on osa lasten yhteisökokemuksia tarkastelevaa väitöskirjatutkimusta.

Asiasanat: Yhteisöt, Lapsuudentutkimus, Kerronnallisuus

Lapsi ajassa: Eksistentiaalinen resilienssi varhaislapsuudessa

Arniika Kuusisto, Helsingin yliopisto, Liam Gearon, Oxfordin yliopisto, Jonna Kangas, Helsingin yliopisto, Saira Poulter, Helsingin yliopisto, Lassi Lavanti, Helsingin yliopisto, Katri Pardon, Helsingin yliopisto, Roosa Segersvärd, Helsingin yliopisto

Lapsi ajassa on Suomen Akatemian vuosina 2023-2027 rahoittama tutkimushanke, joka tarkastelee eksistentiaalista resilienssiä ja hyvinvointia varhaislapsuudessa. Resilienssillä on tärkeä rooli hyvinvoinnin ylläpitämisessä vaikeiden elämäntilanteiden keskellä. Tällä hetkellä pandemian lisäksi ilmastoahdistus ja sotauutiset ovat aiheuttaneet huolta lapsille myös Suomessa. Tässä tutkimushankkeessa hyödynnetään aineistopohjaista lähestymistapaa, jossa lasten itse tablettitietokoneilla rakentama aineisto toimii pohjana lasten kanssa käytäville keskusteluille ja tätä kautta rakentuvalle uudelle käsitteelliselle mallille. Lisäksi lasten resilienssiä ja tätä myötä myös hyvinvointia tuetaan luonteen vahvuuspohjaisen interventiomallin kehitystyön avulla. Tutkimusdataa kerätään 2-6-vuotiailta lapsilta (n=60) kolmessa varhaiskasvatustilanteessa yhteensä kolmen vuoden ajan. Tutkimuksen tulokset tulevat hyödyntämään monitieteisen tutkimusalan lisäksi varhaiskasvatuksen käytäntöä esimerkiksi katsomuskasvatuksen ja sosiaalisesti kestävästi hyvinvoinnin osalta.

Asiasanat: Resilienssi, Hyvinvointi, Varhaiskasvatus, Lapsilähtöisyys, Pitkittäistutkimus

Mitä saimme selville? Tutkimustulosten esitlemisestä lapsille ja kasvattajille

Mari Vuorisalo, Jasemin Can, Niina Rutanen, Jyväskylän yliopisto

Lapsuudentutkimuksen keskeisiä periaatteita on pitää lasten näkökulma esillä tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa ja avata tutkimusprosessia eri tavoin lapsille. Lapsuudentutkimus on vuosikymmenien saatossa tuottanut laajasti erilaisia osallistavia tutkimusmenetelmiä. Samalla on pyritty kehittämään sitä, miten tutkimuksen tuloksista tiedotetaan lapsille. Tutkimustulokset jäävät helposti vain akateemisen yleisön tietoon ja sovellukset välitetään tavoilla, joita aikuisten on helppo tavoittaa. Miten tutkimustietoa voisi viedä lapsille tai käsitellä lasten kanssa?

Koulutuksen ja tutkimuksen siltaa yhteiskuntaan rakentavat tieteellisten tutkimusten tulokset ja niistä tehdyt sovellukset. Kasvatustieteellisen tutkimuksen kunnianhimoisena tehtävänä on palvella yhteiskunnan kehittymistä kohti alati parempaa kasvatustoimintaa. Tämä tehtävä ei ole tutkijoille aina helppo. Tässä esityksessä pohdimme, millaisia vaikutuksia tutkimuksella voi olla ja miten tutkimuksen tulokset voidaan saattaa tutkittavien tietoon, erityisesti silloin, kun tutkittavat ovat pieniä lapsia. Esittelemme työkalun, jonka avulla välitämme tutkimuksemme tuloksia lapsille ja samalla tarjoamme tulosten soveltamista kasvattajien oman työn kehittämisen välineeksi.

Esitys perustuu Jyväskylän yliopistossa käynnissä olevaan Suomen Akatemian rahoittamaan Trace in ECEC -tutkimushankkeeseen, jossa laadullisen pitkittäisaineiston avulla on selvitetty lasten polkuja varhaiskasvatuksessa ja kerätty aineistoa erityisesti viiden lapsen erilaisista siirtymistä varhaiskasvatuksen aloituksesta aina esiopetukseen asti.

Asiasanat: Lapsuudentutkimus, Tutkimustulosten jalkauttaminen, Pitkittäistutkimus, Vaikuttaminen, Varhaiskasvatus

22. Ikäihmisten oppiminen, ohjaus ja koulutus

Sessio 1/ Session 1

Kyselytutkimus suomalaisten yli 65-vuotiaiden media- ja robottilukutaidoista

Hanna Vuojärvi, Lapin yliopisto, Päivi Rasi-Heikkinen, Lapin yliopisto, Arto Selkälä, Lapin yliopisto, Sirpa Kannasoja, Jyväskylän yliopisto, Aino Ahtinen, Tampereen yliopisto, Pigga Keskitalo, Lapin yliopisto, Henna Kaartinen, Lapin yliopisto, Tiina Johansen, Lapin yliopisto

Digitaaliset teknologiat ja mediat ovat merkittävässä roolissa elämän eri osa-alueilla, mutta niiden hyödyntäminen edellyttää medialukutaitoja eli taitoja saavuttaa, ymmärtää, arvioida ja tuottaa mediaviestejä. Viime vuosina kiinnostus erityisesti ikäihmisten (65+) medialukutaitoja kohtaan on vahvistunut. Tutkimus on osoittanut, että osa ikäihmisistä käyttää digitekknologioita harvemmin ja kapea-alaisemmin kuin nuoremmat, osa ei ollenkaan. Osaamisvajeet liittyvät verkkomainonnan erottamiseen, verkossa julkaistun informaation luotettavuuden arviointiin sekä tietoturvaosaamiseen. Toisaalta ikäihmisillä on osaamista, joka on jäänyt tutkimuksessa vähemmälle huomiolle.

MediaRoboLit 65+ -hankkeessa (Suomen Akatemia 355063) tutkitaan ikäihmisten medialukutaitoja. Koska medialukutaidot ovat moniulotteisia, tutkimuksessa keskitytään kohderyhmän kannalta keskeisiin, eli uutis-, terveys- ja robottilukutaitoon sekä verkkoviestintään ja median viihdekäyttöön. Tutkimukseen osallistuu myös haavoittuvissa elämäntilanteissa olevia ikäihmisiä, jotka ovat tähän saakka olleet medialukutaitojen tutkimuksen katveessa: vanhoista vanhimmat (80+), harvaan asutuilla alueilla asuvat, saamelaiset, sekä toimintarajoitteiset henkilöt.

Hankkeessa kerätään survey-aineisto, jolla kartoitetaan ikäihmisten media- ja robottilukutaitoja, niiden oppimiseen liittyviä tarpeita sekä kulttuurisia ja sosiaalisia käytäntöjä, jotka näitä taitoja kehystävät. Kyselyn taustakartoituksen perusteella näyttää siltä, että nykyiset tiedonkeruutavat esimerkiksi rajaavat kaikkein iäkkäimmät pois vastaajien joukosta. Ne eivät myöskään kata riittävän laaja-alaisesti ikäihmisten elämän eri osa-alueisiin liittyviä medialukutaitoja ja niiden oppimisen tarpeita. Olemassa olevissa kyselyissä ei ole mukana esimerkiksi seksuaalisuuteen tai robotiikkaan liittyviä teemoja. Puheenvuorossamme kuvaamme survey-aineiston keruuta, sen vastaajajoukon erityispiirteet huomioivaa suunnittelua sekä taustaselvityksen alustavia tuloksia.

Asiasanat: Medialukutaidot, Robottilukutaito, Ikäihmiset, Survey

Vertaisopastajuus tukemassa ikäihmisten ja kehitysvammaisten henkilöiden digiosallisuutta

Lotta Aavikko, Itä-Suomen yliopisto

Digitalisoituneissa yhteiskunnissa digitaidot ovat vaatimus henkilöiden omaan päätöksentekoon ja pääsyyn itselle tärkeään tietoon, viestintään sekä osallisuuteen itselle tärkeisiin aktiviteetteihin kuten digitaalisiin tapaamisiin ja sosiaaliseen mediaan. Digitaaitoja ja kansalaisuutta tulisikin tarkastella ihmisen hyvinvoinnin ja osallisuuden näkökulmasta, eikä ainoastaan digitaaitojen tarpeesta ollakseen kykenevä ja toimintakykyinen kansalainen. Henkilöillä, joiden osallisuutta haastaa esimerkiksi ikään liittyvät tai kognitiiviset haasteet, on riski syrjäytyä myös yhteiskunnan digitaalisesta kehityksestä.

Olemme kysyneet oppijoilta itseltään, fokusryhmähaastatteluissa (ikäikäihmiset) ja etähaastatteluissa (kehitysvammaiset aikuiset) miten positiivista digitaalista kehitystä voitaisiin tukea esimerkiksi vertaisoppimisen keinoin. Näiden ryhmien kuuleminen on tärkeää, jotta yhteiskunta voidaan kehittää inklusiivisten tavoitteiden mukaisesti.

Tällä hetkellä tarkastelen väitöskirjani kolmannen artikkelin teoreettista osuutta. Artikkelin tutkimuskysymykset rakentuvat osallistujien näkemysten ympärille digitaalisesta osallisuudesta, erityisesti pyrkien ymmärtämään miten heidän oma digitaalisten taitojen oppimisensa nähdään tukevan heidän omaa osallisuuttaan ja millainen rooli vertaisopastajana toimimisella on siinä. Aineisto on kerätty aiempien hankkeiden aikana (ikäihmiset, fokusryhmähaastattelut, n=36; kehitysvammaiset aikuiset, etähaastattelut, n=10). Esitykseni avaa keskustelua ikäihmisten ja kehitysvammaisten henkilöiden digiosallisuudesta ja toivonkin esitykseni saavan aikaan avointa, moninäkökulmaista keskustelua teemaryhmässä viedäkseen artikkelia eteenpäin. Lisäksi koko konferenssin teeman ollessa ”Koulutus ja tutkimus yhteiskunnassa – yhteiskunta koulutuksessa ja tutkimuksessa”, ottaa esitykseni osaa tähän keskusteluun tuoden esiin erityispedagogikan vahvuudet tukea ja kehittää myös ikäihmisten ja kehitysvammaisten henkilöiden digitaitojen oppimista.

Asiasanat: Vertaisopastaminen, Osallisuus, Digitaidot

Vertaisopastajien näkemyksiä ikäihmisten digitaalisesta osallisuudesta

Kaisa Pihlainen, Itä-Suomen yliopisto

Ikäihmisten digilaitteiden käytön on aiemmissa tutkimuksissa osoitettu vahvistavan ikäihmisten osallisuutta lähiyhteisöissään ja yhteiskunnassa. Digitaalisen osallisuuden määrittely ja rajaaminen ovat kuitenkin moninaisia. Tässä tutkimuksessa kysymme, kuinka ikäihmisten digitaitojen vertaisopastajina toimivat ikäihmiset kuvaavat digitaalista osallisuutta. Tutkimusaineisto on kerätty ja osittain analysoitu yhdessä ikäihmisten (N = 6, 1 nainen, 5 miestä, 66–85-vuotiaita) kanssa. Tutkimusaineisto analysoitiin teemoittelemalla ikäihmisten focus group- ja yksilöhaastatteluaineistoja.

Ikäihmisten näkemyksissä korostui digitaalisen osallisuuden piirteitä ja tärkeys ikäihmisten henkilökohtaisessa elämässä. Digitaalisen osallisuuden toteutuminen jäi osittain saavuttamatta vaikeakäyttöisten digipalveluiden sekä ikäihmisten vaihtelevien digitaitojen ja -asenteiden takia. Vertaisopastajat kuvasivat kuitenkin useita ikäihmisten digitaalista osallisuutta tukevia toimijoita ja toimintatapoja, jotka ylläpitävät ja vahvistavat ikäihmisten osallisuutta digitaalisessa yhteiskunnassa. Tutkimus korostaa ikäihmisten näkemyksiä digitaalisesta osallisuudesta sekä laajentaa ikäihmisten digitaalisesta osallisuudesta käytävää tieteellistä keskustelua.

Asiasanat: Ikäihmiset, Digitalisaatio, Osallisuus, Vertaisopastus

23. Arviointi ja arvioinnin tutkimus opetuksessa ja yhteiskunnassa

Sessio 1/ Session 1

The interplay between university teachers' views of feedback and their learning patterns

Ville Salonen, Henna Vilppu, Mari Murtonen, Turun yliopisto

Feedback in universities is typically considered a one-way transmission of information that is dependent on educators' actions. Conversely, scholars have called for a transition towards feedback being interpreted from the perspective of student learning. This study explores how Finnish university teachers' conceptualization of feedback intertwines with their learning patterns. Literature suggests that these patterns differ in how they address student learning. Meaning orientation seems to be the most promising for teachers to bolster student learning through feedback. However, the connection between teacher learning patterns and views of feedback – especially feedback partnership – remains scarcely explored. The research data consists of 191 university teachers' answers to a questionnaire. In addition, 36 of the teachers were interviewed.

The findings of this study imply that teachers with meaning-oriented learning conceptualized feedback differently than teachers with an application or problematic learning orientation. Only teachers with meaning-oriented learning considered feedback between students an essential part of their teaching. The interviews shed light on how feedback is realized and conceptualized in teaching and how these relate to different teacher learning patterns. Interviewees emphasized teachers' centrality in realizing feedback and the challenges that hinder the transition towards more student centrality. All in all, the findings support the idea that teacher learning patterns intertwine with the conceptualization of feedback from the perspective of student learning.

Keywords: Feedback, Teacher, Learning pattern

Nämä laskuharjoituspisteet ovat kusetusta. Akateemisen arvioinnin kehoja käytänteitä ihmettelemässä

Päivi Atjonen, Itä-Suomen yliopisto

Akateemista arviointia käsittelevässä tutkimusprojektissa tarkastellaan sekä yliopisto-opiskelijoiden että opetushenkilöstön arviointi- ja palautekäsitteitä, -kokemuksia ja -osaamista. Tässä esityksessä keskitytään arvioinnin epäkohtiin, joista keskeisimpiä voi teemoitella tutkimuskirjallisuuden avulla etenkin toteavuuteen tyytymiseksi, menetelmälliseksi yksipuolisuudeksi, arviointikriteerien puuttumiseksi, palautteen huonolaatuisuudeksi ja arviointiasteikkotekniikalla spekuloiduksi.

Tutkimusta varten hankittiin satunnaisotannalla aineisto vähintään sata opintopistettä suorittaneista yliopisto-opiskelijoista, joille lähetettiin sähköinen kysely toukokuussa 2023. Tässä esityksessä keskitytään epäkohtiin, joita analysoitiin kymmenen strukturoidun osion ja yhden avoimen kysymyksen avulla monitieteisestä opiskelija-aineistosta (N = 772).

Strukturoitujen osioiden keskiarvojen mukaan arvioinnin mekaaninen toteuttaminen, toteavuuteen tyytyminen (ts. kehittävän otteen puute), yksipuolisuus ja arvioinnin stressaavuus olivat pahimmiksi tunnistetut ongelmat. Arviointia ei oltu tehty liikaa, eikä sitä koettu epäoikeudenmukaiseksi tai huonosti tavoitteisiin kiinnittäväksi. Kokemuksilla ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä sukupuoleen, tiedekuntaan tai suoritettuihin opintopistemääriin. Sen sijaan sekä huono itsearvioitu pääaineen opintomenestys että -motivaatio olivat yhteydessä virhekeskeisyyteen, kriteerien epäselvyyteen, arvioinnin liiallisuuteen ja stressaavuuteen.

Pääaineen arvioinnissa lukuvuonna 2022–2023 havaittuja omakohtaisia huonoja esimerkkejä kuvaavan avoimen kysymyksen tuottaman aineiston koko oli 29 188 sanaa, josta analysoitiin kvantifioivalla temaattisella sisällönanalyysillä 881 lausumaa. Niistä 36 % kohdentui sekä tenttimisessä että muiden kirjallisten arviointinäyttöjen antamisessa kohdattuihin epäkohtiin. Loput 28 % käsitteli muita kuin tenttien ja kirjallisten tuotosten arvioinnin koettuja huonoja omakohtaisia kokemuksia.

Asiasanat: Oppimisen ja osaamisen arviointi, Yliopisto

Yliopiston opettajien tunteet oppimisen arvioinnissa

Liisa Myyry, Anne Nevgi, Terhi Karaharju-Suvanto, Hanna Korsberg, Juha Laakkonen, Marja Raekallio, Mia Siven, Helsingin yliopisto

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia millaisia tunteita yliopiston opettajat kokevat arvioidessaan opiskelijoiden oppimista ja opintosuorituksia. Akateemisia tunteita on tutkittu runsaasti opiskelijoilla (esim. Pekrun, 2006), mutta yliopiston opettajien kokemia tunteita on tutkittu paljon vähemmän, varsinkaan arviointityössä, vaikka arviointi on keskeinen osa yliopisto-opettajien työtä, ja tunteilla on merkittävä vaikutus siihen, millaiseksi arviointityö koetaan (Myyry et. al. 2019).

Tutkimuksen aineisto (N = 118) on hankittu keväällä 2023 sähköisellä kyselyllä Helsingin yliopiston opettajilta. Opettajia pyydettiin arvioimaan 12 erilaista tunnetta liukuvalla asteikolla 1-10 (1 = ei lainkaan ... 10 = erittäin voimakas tunne) erilaisten tehtävätyyppien ja arvioinnin muotojen (formatiivinen, summatiivinen) mukaisesti. Arvioitavat 12 tunnetta perustuivat Pekrunin (2006) malliin sekä edellisen tutkimuksemme tuloksiin (Myyry ym. 2019). Deskriptiivisillä menetelmillä tutkittiin, millaisia tunteita opettajat olivat arviointityössään kokeneet eri arviointimuotojen kohdalla. Lisäksi tutkittiin miten ikä, opetuskokemus ja pedagoginen koulutus olivat yhteydessä opettajien kokemiin tunteisiin.

Positiivisia tunteita koettiin keskimäärin vahvemmin kuin negatiivisia tunteita. Positiivisista tunteista tyypillisimmät sekä formatiivisessa että summatiivisessa arvioinnissa olivat tyytyväisyys, ilo ja toivo. Negatiivisista tunteista formatiivinen arviointi kirvoitti eniten turhautumista, ahdistusta ja ärtymystä, summatiivinen turhautumisen ja ahdistuksen lisäksi tylsistyneisyyttä.

Pedagoginen koulutus vähensi ahdistusta sekä formatiivisessa että summatiivisessa arvioinnissa, summatiivisessa arvioinnissa myös opetuskokemus. Yhteydet eivät kuitenkaan olleet lineaarisia. Vanhemmat opettajat (yli 54 vuotiaat) tunsivat vähemmän iloa, toivoa ja tyytyväisyyttä kuin keski-ikäiset (35-54 vuotiaat). Jatkossa tulisikin tarkemmin selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat näihin eroihin.

Asiasanat: Oppimisen arviointi, Tunteet, Yliopisto-opetus

Arvioinnin kohteet, merkitykset ja toimijat: Mihin fysiikan labrojen tutkimus on keskittynyt?

Laura Ketonen, Antti Lehtinen, Pekka Koskinen, Jyväskylän yliopisto

Arvioinnin tutkimus tapaa keskittyä joihinkin näkökulmiin, toisten jäädessä vähemmälle huomiolle. Tässä tutkimuksessa tarkastelemme, minkälaisia arvioinnin näkökulmia on tutkittu fysiikan laboratoriotöiden kontekstissa. Aihe on siksi kiinnostava, että laboratoriotyöskentelyn arvioinnissa törmäävät luonnontieteelle tyypillinen eksakti tiedonkäsitys ja monenlaiset laaja-alaiset taidot. Selvitämme, miten aiempi kirjallisuus on huomioinut erilaisia arvioinnin kohteita (sisällöt, tavoitteet, metataidot), merkityksiä (summatiivinen, formatiivinen, kestävä arviointi) ja toimijoita (opettaja, opiskelija itse, vertainen).

Analyysin tuloksena käy ilmi, että aiempi arvioinnin tutkimus – ja ilmeisesti myös toteutus – on keskittynyt summatiiviseen ja opettajan toteuttamaan arviointiin, sivuuttaen lähes tyystin opiskelijoiden osallisuuden sekä työelämän ja elinikäisen oppimisen näkökulmat. Näkemyksemme mukaan tällainen arviointi vääristää oppimista, sillä se ei ole linjassa opiskelun tavoitteiden ja toteutuksen kanssa. Koska pelkän aiemman tutkimuksen avulla ei ole mahdollista muodostamaan kokonaisvaltaista suositusta siitä, miten laboratoriotyöskentelyn arviointia kannattaisi toteuttaa, esitämme itse luomamme mallin, joka auttaa fysiikan laboratoriotyöskentelyn arvioinnin suunnittelussa. Ajattelemme, että mallia voi käyttää arvioinnin eri näkökulmien huomioimiseen myös muissa konteksteissa, mutta toivomme kuulevamme eri alojen asiantuntijoiden näkemyksiä aiheesta.

Asiasanat: Arviointi, Arvioinnin tutkimus, Laboratoriotyöskentelyn arviointi

Sessio 2/ Session 2

Luokanopettajien käsityksiä arvioinnin merkityksestä monialaisessa oppimiskokonaisuudessa

Ulla Hietämäki, Heidi Harju-Luukkainen, Minna Maunula, Jyväskylän yliopisto

Monialainen oppiminen antaa oppilaille mahdollisuuden tutkia reaaliaikailman ilmiöitä ja muodostaa niistä yhtenäisiä kokonaisuuksia. Tämä lisää oppimisen merkityksellisyyttä, sitouttaa oppilaat oppimisprosessiin ja vahvistaa oppilaskeskeisyyttä. Vuoden 2014 opetussuunnitelmauudistuksessa monialaisista oppimiskokonaisuuksista on tullut olennainen osa opetusta. Samassa uudistuksessa tietyt oppimisen arviointiin liittyvät näkökohdat ovat muuttuneet suomalaisessa perusopetuksessa. Siksi on tarpeen pohtia, miten oppimisen arviointi ymmärretään näissä kokonaisuuksissa.

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin suomalaisten luokanopettajien käsityksiä arvioinnin merkityksestä monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa. Tutkimuksessa käytettiin fenomenografista tutkimusperinnettä, joka perustuu puolistrukturoituihin haastatteluihin (n=15). Haastattelut analysoitiin fenomenografisesti etsimällä aineistosta merkitysilmauksia, ryhmittelemällä ne kuvauskategorioiksi sekä analysoimalla kategorioiden välisiä rakenteellisia yhteyksiä. Kvalitatiivisen analyysin tuloksena saatiin viisi hierarkkista tulosaluetta, jotka kuvastavat luokanopettajien käsityksiä arvioinnin merkityksestä monialaisessa oppimiskokonaisuudessa. Tulokset osoittivat, että oppimisen arviointi monialaisessa oppimiskokonaisuudessa on jännitteinen kenttä. Yhtäältä luokanopettajat

käsittivät oppimisen arvioinnin tekevän oppimisesta näkyvää ja ohjaavan opettajan omaa työskentelyä. Lisäksi oppimisen arvioinnin ymmärrettiin kehittävän arvioinnin toteuttamista sekä oppilaiden osallisuutta arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa. Toisaalta tuloksissa tuli esille, että arvioinnin merkitys monialaisessa oppimiskokonaisuudessa koettiin vähäiseksi. Tutkimus esittää, että monipuolinen oppimisen arviointi monialaisessa oppimiskokonaisuudessa syntyy opettajan ja oppilan vuorovaikutuksesta ja on siten kiinteä osa monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Se antaa mahdollisuuden oppilaiden toimijuudelle ja oppimisen arvioinnin kehittämiseksi.

Asiasanat: Oppimisen arviointi, Monialainen oppiminen, Luokanopettaja, Opettaminen ja oppiminen

Lukiolaisten näkemyksiä kielitaidon arvioinnista etäopetuksessa koronapandemian aikana

Toni Mäkipää, Helsingin yliopisto

Koronapandemian vuoksi kieltenopetus jouduttiin järjestämään etäopetuksena maaliskuusta 2020 lähtien. Toisin sanoen kieltenopettajien täytyi siirtää luokahuoneeseen suunniteltu opetus verkkoon ilman asianmukaista suunnittelua. Kirjallisuudessa tätä kutsutaan hätäetäopetuksiksi (emergency remote teaching). Kielten etäopetusta on tutkittu jonkin verran, mutta tutkimus hätäetäopetuksesta ennen koronapandemiaa on niukkaa. Siksi kartoitin lukiolaisten näkemyksiä kielten etäopetuksesta koronapandemian ensimmäisen vuoden aikana (maaliskuu 2020 – toukokuu 2021).

Tässä esityksessä käsittelen lukiolaisten näkemyksiä kieltenopettajien käyttämistä arviointikäytänteistä etäopetuksessa. Lisäksi kuvaan, mitkä arviointivälineet sopivat kielten etäopetukseen lukiolaisten mielestä. Aineisto koostuu 251 lukiolaisen vastauksista verkkokyselyyn, jossa oli sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä.

Tulokset osoittavat, että suurella osalla lukiolaisista (49%) oli myönteisiä kokemuksia opettajien arviointikäytänteistä kielten etäopetuksessa. Käytänteitä kuvailtiin hyviksi. Kuitenkin noin kolmasosalla (32%) lukiolaisista oli kielteisiä kokemuksia. He kuvailivat käytänteitä muun muassa yksipuolisiksi ja epäreiluisiksi. Lukiolaisten mielestä kielten etäopetukseen parhaiten soveltuva arviointiväline oli kirjoitelma. Lukiolaiset, joilla oli korkeat arvosanat kielissä, suhtautuivat myönteisemmin eri arviointivälineiden soveltuvuuteen kuin lukiolaiset, joilla oli matalat arvosanat. Pohdin esityksessäni, miten kielitaidon arviointia kielten etäopetuksessa tulisi kehittää tulevaisuudessa.

Asiasanat: Kielten etäopetus, Summatiivinen arviointi, Formatiivinen arviointi

Yhteisöllistä resilienssiä tulevaisuuden muutosten käsittelyyn – vastaako koulu oppilaiden tarpeisiin?

Sanna Oinas, Helsingin yliopisto, Päivi Nilivaara, Tampereen yliopisto

Viime vuosina koululaiset ovat tuskin voineet välttää kuulemasta päivittäisiä uutisia erilaisista muutoksista, kuten pandemia, ilmastonmuutos tai geopoliittisen turvallisuuden muutos. Usein aikuisten muutospuhetta leimaa huolestuneisuus ja tulevaisuuden kriiseihin varautuminen. Nuorten lisääntyneet mielenterveysongelmat selittyvät ainakin osittain ilmastoahdistuksella ja koronan

mukanaan tuomalla epävarmuuden tunteella. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa keskeisinä arvoina ovat muun muassa kestävä elämäntavan omaksuminen sekä hyvinvointi, joten on oletettavaa, että teemoja pidetään esillä oppitunneilla.

Tutkimukssamme arvioimme koulutuksellisten tarpeiden toteutumista kysymällä oppilaiden käsityksiä siitä, mitä koulussa pitäisi opettaa, jotta tulevaisuuden odottamattomista muutoksista selviytyisi paremmin. Opetussuunnitelmauudistuksen aikaan oppilaita osallistettiin laajasti, mutta opetussuunnitelman jatkuvan kehittämisen näkökulmasta on tärkeää kuulla säännöllisemmin, mitä oppilaat koululta odottavat, jotta mm. hyvinvoinnin tukeminen on mahdollista.

Aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen luokittelimme 5. (n=3994), 7. (n=2886) ja 9. (n=2271) -luokkalaisten avoimet vastaukset, jotka kerättiin osana kyselytutkimusta huhtikuussa 2022. Oppilaista 14% oli tyytyväisiä opetukseen nykyisellään ja turhautumista osoitti vain 4% vastaajista. Muutoksiin sopeutumista tarkastellaan teoreettisesti usein vastoinikäymisten sietokykynä eli resilienssinä. Talous- ja arjen taitojen korostumisen rinnalla, oppilaiden vastauksista nousee kiinnostavalla tavalla tarve yhteisöllisen resilienssin tunteen tukemiselle koulussa.

Aineistomme tuloksia voidaan hyödyntää, kun arvioidaan koulutuksellisten tarpeiden toteutumista ja halutaan kehittää perusopetusta paremmin vastaamaan tulevaisuuden tarpeita. Aineistomme toimii esimerkkinä siitä, kuinka oppilaat voivat osallistua koulun kehittämiseen osana arviointitutkimusta.

Asiasanat: Koulutuksen arviointi, Tulevaisuus, Perusopetus, Resilienssi, Laadullinen tutkimus

Mitä tiedämme itsearviointista? Kriittinen synteesi kirjallisuuskatsauksista

Juuso Nieminen, The University of Hong Kong, David Boud, Deakin University/ University of Technology Sydney/ Middlesex University

Kasvatustieteellinen tiedeyhteisö saavuttaa harvoin täyttä konsensusta tutkimuskohteidensa suhteen, mutta eräästä asiasta vallitsee jonkin sortin yhteisymmärrys: itsearviointi nähdään tutkimiskirjallisuudessa laajasti tavoiteltava ja hyödyllisenä arvioinnin muotona. Itsearvioinnissa oppilasta pyydetään arvioimaan omaa työtään tai toimintaansa suhteessa oppimistavoitteisiin. Tässä tutkimuksessa teemme laajan katsauksen siihen, kuinka itsearviointia on tutkittu 1980-luvulta 2020-luvulle. Kysymme: kuinka käsitteellistämme itsearviointia tutkimuksessa; millaista tietoa tästä arvioinnin muodosta on tuotettu ja miten? Toteutamme synteessin 35 aiemmasta kirjallisuuskatsauksesta argumentoiden, että juuri katsausartikkelit tuottavat "voimakasta tietoa" jolla on sananvaltaa kasvatustieteellisten diskurssien muovaamisessa. Analysoimme artikkelit diskurssianalyysin keinoin.

Alustavan analyysin perusteella aineistossa kamppailee kaksi diskurssia. Toinen niistä käsitteellistää itsearviointia psykologisenä interventiona, jonka hyöty määrittyy suhteessa ulkoiseen arviointiin (mm. tutkimukset siitä, kuinka itsearviointi kasvattaa oppilaiden koetuloksia). Toinen diskurssi sen sijaan näkee itsearvioinnin kasvatustieteellisenä käytänteenä joka on vahvasti yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen. Tämä diskurssi on vaiennut 1980-luvulta nykypäivään tultaessa. Tulosten pohjalta esitämme, että tutkimus itsessään kamppailee samojen diskurssien pyörteissä kuin itsearvioinnin käytäntökin. Toisaalta tiedämme, että itsearviointi on tuiki tärkeää ja tukee metakognitiota; toisaalta itsearviointi määrittyy toisarvoisena menetelmänä aidosti legitiimeihin arvioinnin muotoihin kuten kokeisiin nähden. Lopulta kysymme: millaista tietoa, miten, ja kenen ehdoilla itsearviointitutkimus haluaa jatkossa tuottaa?

Asiasanat: Itsearviointi, Kirjallisuuskatsaus, Meta-katsaus (meta-review), Diskurssianalyysi, Formatiivinen arviointi

Sessio 3/ Session 3

Erityisopettajat arviointityön ristipaineissa

Minna Kyttälä, Mervi Lahtomaa, Turun yliopisto

Erityisopettajan arviointityöhön kohdistuu monenlaisia odotuksia. Erityisopettajan työ on vaativaa asiantuntija- ja ihmissuhdetyötä, johon liittyy niin tuen tarpeen ja vaikuttavuuden kuin osaamistasonkin arviointia. Tässä esityksessä tarkastelemme sitä, minkälaisia arviointityön kompromisseja erityisopettajat kuvaavat arviointia käsittelevässä puheessaan. Aineistomme koostuu puolistrukturoiduista haastatteluista (N = 9), joihin osallistui eri ikäisiä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kontekstissa toimivia erityisopettajia. Aineisto analysoitiin laadullisesti sisällönanalyysiä hyödyntäen.

Tulosten mukaan erityisopettajat kohtaavat työssään monenlaisia arviointiin liittyviä kompromisseja ja joutuvat punnitsemaan oman toimintansa seurauksia oppijan, itsensä ja yhteiskunnan odotusten näkökulmista. Erityisopettajien kuvaamat arviointityöhön liittyvät kompromissit edustavat kahta pääluokkaa: 1) arvosanan antamisen ja muunlaisen arvioinnin ristipaine sekä 2) oman osaamisen, vaatimusten ja olosuhteiden ristipaine. Erityisopettajien esiin nostamat kompromissit nivoutuvat vahvasti ihmisen kohtaamiseen ja eettiseen neuvotteluun yhdenvertaisesta ja reilusta kohtelusta. Pohdimme tulosten merkitystä opetussuunnitelma-linjausten, opettajankoulutuksen, resurssien ja toimintatapojen näkökulmasta.

Asiasanat: Arviointi, Arviointiosaaminen, Erityisopettaja, Ristipaine

Erityisopettajaopiskelijoiden ja erityisopettajien antamat merkitykset tukivastemallille

Anne-Mari Kinnunen, Airi Hakkarainen, Mikko Aro, Tanja Vehkakoski, Jyväskylän yliopisto

Suomalaisessa erityisopetuksessa on tyypillisesti keskitytty tukea tarvitsevien oppilaiden summatiiviseen arviointiin, jolloin oppilaiden osaamista on verrattu opetussuunnitelman tavoitteisiin ja ikätasoon. Formatiivisen seuranta-arviointiedon hyödyntäminen opetuksen muokkaamiseksi tuen tarpeen muuttuessa tai tuen osoittautuessa tehottamaksi on ollut vähäisempää, vaikka tuen vaikuttavuuden arviointi on keskeinen osa onnistunutta kolmiportaisen tuen toteuttamista. Yhdysvalloissa laajasti tutkitusta ja käytetystä RTI (Response to Intervention) -mallista vaikutteita saaneen tukivastemallin kehittämisellä on pyritty vastaamaan tähän tarpeeseen. Tukivastemallilla tarkoitetaan erityisopettajan johdonmukaista työskentelytapaa, jossa arviointi ja tuen toteutus kulkevat rinnakkain. Tukivastemallissa oppilaan yksilölliseen arviointiin perustuen määritetään selkeät oppimistavoitteet ja suunnitellaan kohdennettu tuki, jota muokataan säännöllisten seuranta-arviointien perusteella (Kinnunen ym., 2021).

Esitys pohjautuu väitöskirjatutkimukseeni ensimmäiseen osatutkimukseen, jossa tavoitteena on ymmärtää, millaisia merkityksiä erityisopettajaopiskelijat ja erityisopettajat antavat uudelle, johdonmukaiselle työskentelyotteelle, tukivastemallille. Tutkimusaineisto on kerätty osana Jyväskylän yliopiston Opettajien arviointiosaaminen oppimisen, osallisuuden ja tuen toteutumisen edistäjänä (OPA) -hanketta, jota rahoitti Opetus- ja kulttuuriministeriö vuosina 2018–2021. Tutkimusaineisto koostuu 15 erityisopettajaopiskelijan ja 6 erityisopettajan puolistrukturoiduista yksilöhaastatteluista, jotka analysoidaan fenomenografisesti. Alustavien tutkimustulosten mukaan erityisopettajien ja erityisopettajaopiskelijoiden käsitykset tukivastemallista ja sen hyödynnettävyydestä vaihtelevat osan kokiessa sen omaa ajattelua avartavaksi työn perustaksi ja osan puolestaan pitäessä sitä liian haastavana ja epärealistisena toteuttaa käytännössä.

Asiasanat: Tukivastemalli, Yksilöllinen arviointi, Tuen vaikuttavuuden arviointi, Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Lukemisen ja kirjoittamisen arviointi tukitoimien suunnittelun ja toteuttamisen pohjana

Sara Huotari, Niilo Mäki Instituutti, Jyväskylän yliopisto, Riikka Heikkilä, Niilo Mäki Instituutti, Pirita Korpivaara, Niilo Mäki Instituutti, Maria Niskakoski, Niilo Mäki Instituutti ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia

Lukivaikeuksia koskeva tutkimus on osoittanut, että annettu tuki on sitä tehokkaampaa, mitä varhaisemmin se on aloitettu. Varhainen tuki edellyttää kuitenkin vaikeuksien mahdollisimman varhaista tunnistamista. Osa lukivaikeuksista ilmenee vasta myöhemmin koulupolulla ja siksi arviointi pitkin koulupolkua ja etenkin nivelvaiheissa on tärkeää.

Tukivastemallin mukaan arviointi, tuen suunnittelu ja toteuttaminen kulkevat käsi kädessä. Malli pitää olennaisena arvioinnin ja tuen systemaattisuutta ja tutkimusperustaisuutta – sitä, että käytetään menetelmiä, joiden luotettavuudesta ja vaikuttavuudesta on näyttöä. Lukemisen ja kirjoittaminen taitojen arvioinnissa tämä tarkoittaa sitä, että menetelmät on normitettu huolellisesti ja arviointi kohdentuu niihin taitoihin, jotka ovat olennaisia kussakin ikävaiheessa kyseenomaisessa kielessä ja kulttuurissa.

Tuen suunnittelun ja toteuttamisen kannalta tuen tarpeen tunnistaminen on olennainen, mutta ei riittävä askel. Sen lisäksi tarvitaan yksilöllisen arvioinnin ja oppimisen seurannan välineitä, joiden avulla tukea voidaan kohdentaa yksilöllisesti sekä seurata tuen vaikuttavuutta. Siten arviointi ja tuki limittyvät saumattomasti toisiinsa.

Esityksessä kuvataan lukemisen ja kirjoittamisen uusia arviointimenetelmiä ja niiden luotettavuutta: sähköisiä tuen tarpeen tunnistamisen välineitä (DigiLukiseula) peruskouluun ja toiselle asteelle sekä kehitteillä olevia yksilöllisen arvioinnin ja seurannan välineitä (AKI – Luku- ja kirjoitustaidon arviointimenetelmä alakoulun luokille 3-6).

Asiasanat: Luku- ja kirjoitustaito, Lukivaikeus, Oppimisen seuranta, Digitaaliset arviointimenetelmät

Peruskouluikäisten oppilaiden metakognitiivinen tieto: teoreettisten viitekehysten synergia

Susanna Toikka, Lasse Eronen, Sari Havu-Nuutinen, Päivi Atjonen, Itä-Suomen yliopisto

Oppilaiden tukeminen elinikäisiksi ja itsenäisiksi oppijoiksi on nähty koulutuksen keskeiseksi tavoitteeksi. Yksi tapa saavuttaa tämä tavoite on tarjota oppilaille mahdollisuuksia itsearviointiin. Itsearviointi edellyttää oppijalta taitoa tarkastella itseään ja omaa oppimisprosessiaan. Aiemmat tutkimukset viittaavat siihen, että metakognitioon sisältyvällä metakognitiivisella tiedolla on tärkeä tehtävä itsearvioinnissa.

Tässä esityksessä tarkastelemme 6., 7. ja 9. luokkien oppilaiden metakognitiivista tietoa sekä siinä mahdollisesti ilmeneviä vuosiluokkaeroja. Yhteensä 225 oppilasta osallistui tutkimukseen, jonka aikana he ensin ratkaisivat ongelmanratkaisutehtävän ja sen jälkeen osallistuivat yksilöhaastatteluun. Metakognitiivisen tiedon laajamittaiseksi tarkastelemiseksi yhdistimme Schrawin ja Moshmanin laadullisen viitekehysten Flavellin kontekstiviitekehykseen. Analysoimme aineiston laadullista sisällönanalyysia hyödyntäen. Lisäksi tarkastelimme mahdollisia vuosiluokkakohtaisia eroja khiin neliö -testillä.

Tuloksemme osoittavat, että vuosiluokkaisten erojen sijaan suurin osa metakognitiivisen tiedon vaihtelusta on yksilöllistä. Tulos antaa viitteitä siitä, että muodostamamme viitekehys tarjoaa metakognitiivisen tiedon tarkasteluun kehityspsykologista vuosiluokkakohtaista näkökulmaa täsmällisemmän vaihtoehdon. Viitekehysten synergia auttaa havaitsemaan oppilaiden metakognitiivisessa tiedossa ne osa-alueet, joissa oppija tarvitsee yksilöllistä tukea. Kohdennetuilla metakognitiivisen tiedon interventioilla voidaan kehittää oppilaiden itsearviointiin tarvittavia taitoja, mikä osaltaan edistää heidän kasvuaan elinikäisiksi ja itsenäisiksi oppijoiksi.

Asiasanat: Metakognitiivinen tieto, Itsearviointi, Metakognitio, Peruskoulun oppilas

Sessio 4/ Session 4

Kuinka arviointi vaikuttaa opiskelijoiden identiteettiin korkeakoulutuksessa?

Juuso Nieminen, The University of Hong Kong

Korkeakoulukontekstissa arviointi näyttäytyy ideaalisti objektiivisena toimintana. Arvioinnin tarkoituksena on peilata opiskelijoiden tietoja ja taitoja suhteessa oppimistavoitteisiin. Opiskelijan identiteetin huomioiminen arvioinnissa näyttäytyy nykyisen arviointikäsitteen valossa eriskummalliselta ja jopa epäreilulta. Samaan aikaan arviointi kuitenkin muovaa korkeakouluopiskelijoiden kehittyvää identiteettiä alansa tulevana asiantuntijana: jokainen arviointiteko voi jättää tähän identiteettiin jäljen. Tämän ilmiön tutkimus on kuitenkin jäänyt arviointikirjallisuuden paitsioon - kenties juuri siksi, että myös tutkimuskirjallisuus käsittää arviointia laajasti objektiivisen mittaamisen näkökulmasta. Kysymys kuuluu: millaisin sosiaalisin mekanismein arviointi vaikuttaa (tai on vaikuttamatta) opiskelijoiden kehittyvään identiteettiin juuri korkeakoulutuksen kontekstissa?

Tässä tutkimuksessa käsitteellistän arvioinnin roolia opiskelijoiden identiteetin rakentajana. Teoretisointi pohjautuu kirjallisuuskatsaukseen aiheen tiimoilta. Lisäksi esittelen tuloksia kahdesta empiirisestä tutkimusprojektista, tukien ja toisaalta haastaen kirjallisuuskatsauksen pohjalta

syntyntä teoreettista mallia. Aineistot koostuvat narratiivista haastatteluista yliopisto-opiskelijoiden arviointikokemuksista ja opiskelijaidentiteetistä niin Suomessa (9 opiskelijaa) kuin Hongkongissakin (8 opiskelijaa kolme kertaa haastateltuina). Esitän, että meidän tulee tuntee arvioinnin ja kehittyvän asiantuntijaidentiteetin välistä yhteyttä paremmin korkeakoulukontekstissa, ja tarjoan tämän tehtävän tueksi alustavia empiirisiä tuloksia.

Asiasanat: Arviointi, Identiteetti, Opiskelija, Korkeakoulutus

Ajankäyttö 9. luokkalaisten korkean ja matalan panoksen matematiikan arviointitilanteissa

Janica Vinni-Laakso, Sirkku Kupiainen, Risto Hotulainen, Helsingin yliopisto

Tutkimuksessa tarkastellaan opiskelumotivaation ja ajankäytön yhteyttä oppilaiden suoriutumiseen sekä ajankäytön medioivaa vaikutusta oppilaiden suoriutumiseen korkean ja matalan panoksen matematiikan arviointitehtävissä. Korkean panoksen tilanteessa oppilaan suoriutuminen vaikuttaa esimerkiksi arvosanaan, kun taas matalan panoksen arviointitilanteessa suoriutumisella ei ole vastaavia seurannaisvaikutuksia. Aineisto kerättiin Oppimaan oppimisen tutkimuksen yhdeksäsluokkalaisten (N=8495) valtakunnallisesta otoksesta, jonka avulla arvioitiin mm. opetus suunnitelman mukaista matemaattisista päättelyä ja yleistä opiskelumotivaatiota.

Rakenneyhtälömallin tulokset osoittavat, että motivaatioasenteet (mastery extrinsic, self-handicapping ja effort) ovat yhteydessä matematiikan osaamispisteisiin sekä matalan että korkean panoksen arviointitilanteessa yhteyden ollessa kuitenkin voimakkaampi edellisessä. Ajankäyttö oli suoraan yhteydessä matematiikan osaamispisteisiin ja lisäksi se medioi motivaation ja matematiikan osaamispisteiden välistä yhteyttä molemmissa arviointitilanteissa. Ajankäytön mediaatio yleisen opiskelumotivaation ja matematiikan koe arvosanojen välillä oli voimakkaampi matalan panoksen kuin korkean panoksen arviointitilanteessa. Tytöt käyttivät keskimäärin poikia enemmän aikaa matematiikan tehtäviin molemmissa arviointitilanteissa ja suoriutuvat hieman poikia paremmin matalan panoksen tilanteessa. Mediaatiomallissa sukupuolittaisia osaamiseroja ei kuitenkaan löytynyt korkean panoksen arviointitilanteessa.

Ryhmävertailu osoitti, että hyvin, keskinkertaisesti ja heikosti koulussa menestyvien oppilaiden välillä ilmenee eroja opiskelumotivaatiossa, matematiikan osaamispisteissä sekä ajankäytössä matalan panoksen arviointitilanteessa. Ajankäyttö korkean panoksen arviointitilanteessa ei eronnut ryhmien välillä. Tutkimus tarjoaa laajemman näkökulman oppilaiden opiskelumotivaation ja osaamistason laskun huolikeskusteluun, joka pohjaa pääosin kansallisiin ja kansainvälisiin matalan panoksen arviointitutkimuksiin.

Matemaattisen ajattelun ja minäkäsityksen kehitys kolmannelta luokalta perusopetuksen loppuun

Natalija Gustavson, Helsingin yliopisto, Satu Koivuhovi, Turun yliopisto Mikko Asikainen, Helsingin yliopisto, Mari-Pauliina Vainikainen, Tampereen yliopisto

Oppimaan oppimisella tarkoitetaan oppiainerajat ylittävien taitojen ja oppimisasenteiden muodostamaa kokonaisuutta, joka ohjaa oppimistamme ja toimintaamme uusissa oppimistilanteissa

läpi koko elämän. Kognitiiviset taidot, oppimiseen liittyvät uskomukset, akateeminen minäkäsitys ja kiinnostus eri oppiaineita kohtaan ovat tärkeitä koulumenestyksen selittäjiä erityisesti matematiikassa. Siksi on kiinnostava tutkia pitkittäisasetelmalla, miten matemaattinen ajattelu kehittyy peruskoulun aikana ja mikä sitä selittää.

Tässä tutkimuksessa selvitettiin, (1) miten oppilaiden matemaattiset ajattelutaidot ja matemaattinen minäkäsitys kehittyvät peruskouluvuosina kolmannelta yhdeksännelle luokalle, (2) Ennustaako matemaattinen minäkäsitys kolmannelle ja kuudennelle luokalla matemaattisen ajattelun tason kuudennella ja yhdeksännellä luokalla ja (3) miten sukupuoli ja äidin koulutus selittävät matemaattisen minäkäsityksen eroja ja muutosta. Tutkimuksessa seurattiin erään kaupungin yhtä ikäluokkaa (N=2200) kolmannelta luokalta peruskoulun loppuun asti. Aineistoa kerättiin kolmannelle, kuudennelle ja yhdeksännellä luokalla. Matemaattisen minäkäsityksen ja matemaattisten ajattelutaitojen kehitystä tarkasteltiin kasvukäyrämallinnuksen avulla. Tulokset osoittivat, että oppilaiden matemaattiset ajattelutaidot paranivat ajan myötä, kun akateeminen minäkäsitys matematiikassa laski kolmannelta yhdeksännelle luokalle. Minäkäsityksen lähtötaso kolmannelle luokalla ennusti tilastollisesti merkitsevästi oppilaan menestystä kuudennen luokan matemaattisen ajattelun tehtävissä. Sukupuolen mukaiset tarkastelut osoittivat, että tyttöjen ja poikien matemaattinen minäkäsitys kehittyi hieman eri tavoin kolmannelta luokalta yhdeksännelle luokalle.

Asiasanat: Oppimaan oppiminen, Pitkittäistutkimus, Matemaattiset ajattelutaidot, Matemaattisen minäkäsitys

Adaptiivinen oppimisvalmiuskoe toisen asteen harkinnanvaraisen haun tukena

Risto Hotulainen, Visajaani Salonen, Sirkku Kupiainen, Helsingin yliopisto

Toisen asteen harkinnanvaraisen haun tukena ollut mahdollista käyttää oppimisvalmiuskoetta vuodesta 2016. Kokeen tarkoituksena on tarjota niin hakijalle kuin hakukohteena olevalle toisen asteen oppilatokselle tilaisuus, missä hakija voi antaa näytön osaamisestaan esimerkiksi peruskoulun päättötodistuksen puuttuessa tai sen ollessa vähemmän vertailukelpoinen. Vuonna 2021 adaptiivisen oppimisvalmiuskokeen kehittämishankkeelle asetettiin kaksi erillistä tutkimustehtävää, toinen tutkimustehtävä kohdistui oppimisvalmiuskokeen edelleen kehittämiseen uusien tehtäväosoiden avulla siten, että se soveltuisi koko ikäluokan, eli myös lukiokoulutukseen suuntautuvien opiskelijoiden oppimisvalmiuksien arviointiin.

Vuoden 2021 keväällä keräsimme kansallisesti edustavan otoksen peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten (N=2739, 1337 tyttöä) suorituksista. IRT-mallinnukseen ja monimuuttujatilastoihin perustuvat tulokset osoittavat, että käytetyt päättelytehtävät (matemaattinen, induktiivinen ja deduktiivinen) ja lukutaidon tehtävät (3 kpl), onnistuvat tuottamaan luotettavasti oppilaiden päättöarvosanoihin verrattavissa olevia pisteytyksiä.

Koulu- ja ryhmätason tarkasteluista voidaan todeta päättelytaidon ja lukutaidon summamuuttujien osalta, että mittari, adaptiivisesta luonteestaan huolimatta, toimii kuten muutkin oppilaiden osaamista mittaavastetit ja kokeet. Adaptiivisissa tehtävissä suoriutuminen näyttää lisäksi erotteluvan oppilaiden suoriutumisesta myös käytettävissä olleiden taustamuuttujien eli oppilaan sukupuolen, erityisopetukseen osallistumisen ja yksilöllistetyn oppimäärän mukaan opiskelun suhteen. Oppimisvalmiuskokeen tuottamat pisteytykset vertautuvat myös hyvin eri oppilaitoksiin ja ammatilliseen koulutuksen vaadittaviin arvosanoihin. Yksilöllistetyn oppimäärän mukana

opiskelevien joukosta adaptiivinen testi tunnistaa oppilaita, jotka yksilöllistetyistä oppimäärästä huolimatta omaavat varsin hyvät opiskelutaidot.

Asiasanat: Toisen asteen valinta, Harkinnanvarainen koe, Adaptiivinen testi, Arviointi, Arvosanat

24. Teaching and Learning in Innovative Learning Environments

Sessio 3/ Session 3

Opettajien näkemyksiä oppimisympäristöistä eri oppiasteilla

Tiina Mäkelä, Marja Kankaanranta, Takumi Yada, Jyväskylän yliopisto

Uudenlaisten ja perinteisten opetuksessa käytettävien menetelmien, välineiden ja tilojen käytöstä käydään runsaasti keskustelua. Tässä kyselytutkimuksessa analysoitiin opettajien (n = 150) näkemyksiä oppimisympäristöille tärkeistä ominaisuuksista. Strukturoiduista ja avoimista kysymyksistä koostuvaan kyselyyn vastasi varhaiskasvatuksen opettajia (n = 36), luokanopettajia (n = 37) ja aineenopettajia (n = 77) seitsemästä eri oppilaitoksesta.

Kaikkien opettajien vastauksissa korostui monipuolisten opetus- ja oppimismenetelmien, työkalujen, materiaalien ja tilojen tärkeys. Myös mukaantuvuutta ja muunneltavuutta pidettiin tärkeänä. Kaikilla oppiasteilla toivottiin mahdollisuuksia ja tiloja sekä yhteistyöhön että yksintyöskentelyyn. Tarvetta nähtiin meluttomille ympäristöille ja yksityisille tiloille, joissa ei olisi huomiota hajottavia tekijöitä. Avoimia oppimisympäristöjä ja läpinäkyvyyttä arvostettiin eniten varhaiskasvatuksessa, kun taas perinteisiä luokkahuoneita arvostettiin eniten yläkouluissa ja lukioissa. Aineenopettajat pitivät ainerajat ylittävää projektioppimista ja sitä varten suunniteltuja tiloja muihin oppiasteisiin verraten vähemmän tärkeänä. Opettajajohtoista opetusta arvostettiin enemmän peruskoulussa ja lukiossa, kun taas henkilökohtaistettu oppiminen koettiin tärkeämmäksi varhaiskasvatuksessa. Kaikilla oppiasteilla nähtiin tärkeinä käyttää sekä perinteisiä materiaaleja kuten paperikirjoja että teknologisia välineitä.

Tutkimuksen perustella opettajat näkevät tärkeänä, että suunnitellaan monipuolisia oppimisympäristöjä, joissa uudenaikaisuutta tasapainotetaan perinteisillä elementeillä. On myös tärkeä huomioida eri oppiasteiden perinteet ja vakiintuneet käytänteet: Esimerkiksi avointen oppimisympäristöjen käyttöönotto saattaa vaatia sekä luokan- että aineenopettajilta ylimääräisiä ponnisteluja. Aineenopettajat voivat puolestaan tarvita muiden oppiasteiden opettajiin verraten enemmän tukea ainerajat ylittävän projektioppimisen toteuttamisessa.

Asiasanat: Oppimisympäristöt, Varhaiskasvatuksen opettajat, Luokanopettajat, Aineenopettajat

Transitions and border crossings in schoolscape studies: conceptualizing educational spaces

Tamás Péter Szabó, University of Jyväskylä, Kara D. Brown, University of South Carolina

Schoolscape can briefly be defined as the linguistic landscape of educational spaces. Schoolscape was first defined as “...the physical and social setting in which teaching and learning take place” (Brown 2005: 79). This first, broad definition encompasses physical, institutional, societal, and virtual spaces. Schoolscape studies frame language and educational practices as spatialized and embodied. In schoolscape studies, there is a focus on environments custom designed and adapted for learning and teaching (e.g., daycares, schools, libraries, museums), with consideration of the ecology of semiotic resources in various interconnected spaces.

In this contribution, we conduct a narrative review of academic literature to identify the main topics and lines of research in schoolscape studies. Our review is based on c. 150 academic papers published in English since 2005, the year the term schoolscape was coined. We include in our corpus a large body of literature that operates with equivalent terms to schoolsapes, such as the linguistic landscape of education and educationscapes.

Our paper focuses on custom designed and adapted learning environments with special attention to integrative approaches that contextualise such environments in a wider ecology of semiotic resources in interconnected spaces. With this ecology in mind, we draw attention to emerging understandings of schoolsapes that emphasize learners’ transitions across modalities as well as border crossings between institutional and noninstitutional contexts of education. With this, our goal is to conceptualize the dynamics and fluidity of learning in a wide range of environments.

Keywords: Schoolscape, Linguistic landscape, Modality, Fluidity, Review

Exploring teachers’ emergent practice in prototypes of innovative learning environments

Annika Wiklund-Engblom, Peter Bergström, Maria Lindfors, Umeå University

Teachers in three schools in a community in the northern part of Sweden tested prototype classrooms designed as innovative learning environments. This was an introductory step before merging the schools into one new school building, whose architecture was “new, innovative, modern, and flexible”. Our study spans six years of following this process with regard to how the aimed concept of student-centred learning develops during this time. The results presented here are based on data from the prephase, while the teachers explored the prototype classrooms to learn how these facilities created new preconditions, but also for preparing students for the move. The mixed data consist of both audio recordings of nine teachers during classes and retrospective interviews with the same teachers.

The analysis is based on our theory-driven framework, the Typology of Teacher Power and Control (TTPC) (Bergström & Wiklund-Engblom, 2022), derived from Bernstein’s (2000) theory of power and control. In TTPC, Bernstein’s concept of framing is interpreted as teacher’s use of control in communicative practice, while the concept of classification represents teacher’s power distribution regarding classroom organisation. Each of the two dimensions include several subcategories, which are our evaluative tool to identify variation of emerging teaching practices.

In the first analysis, three clusters of teacher practice emerged, ranging from teacher-centred teaching to student-centred learning. These clusters were used in an integrated analysis with interview data, thematically analysed, to illuminate how teachers themselves reasoned. These results show differences in beliefs about power and control distribution in the classroom. The cluster of increased student-centredness had dialogical and relational approaches and beliefs, in contrast to the teacher-centred cluster, which discussed their choices in their practice in relation to controlling students and student behaviour in the environment.

Keywords: Innovative learning environment, Prototype classrooms, Emergent teacher practice, Student-centred learning, Power and control distribution

Flexible learning spaces and co-teaching

Sanna Rantanen, Marjaana Veermans, Jenni Radun, Valtteri Hongisto, University of Turku

During the recent years school buildings have been renovated, or newly build in order to meet challenges of the modern pedagogical needs. A Pedagogy-Space-Technology (PST) framework for designing and evaluating learning places emphasizes the importance of considering each aspect of the learning space (i.e., pedagogy, space and technology) in the design process (Radcliffe 2009). Pedagogy is recommend starting point for the design process. Co-teaching as a pedagogical approach has been recognized promising. (Kokko, Takala&Pihlaja 2021)

Flexible learning spaces provide the physical environment that supports collaboration among teachers and students. Flexible learning spaces often incorporate technology seamlessly. Co-teachers can leverage digital resources, interactive displays, and online platforms to enhance instruction. The flexibility of the space allows for easy adaptation to technological needs (Jo, Mackey&Fickel 2017). The aim of the study was to examine how teachers are using learning spaces, and how that is related to co-teaching. The data included 13 schools in different parts of Finland representing traditional and flexible learning spaces. The schools were categorized by learning spaces types (Dovey & Fischer, 2014). Teachers (n = 178) of the schools answered a questionnaire that had items related to their pedagogical strategies, experience of co-teaching, experiences of different learning spaces, and satisfaction of work environment.

Preliminary results showed that 40 % (n = 72) of the teachers worked mainly in traditional spaces, and 60 % (n = 106) mainly in flexible learning spaces. However, use the flexible learning spaces differed a lot. The majority of teachers reported using of co-teaching at least sometimes. Mostly in all types of schools the teachers used home class. In the future, it would be important for explore how exactly different learning spaces are used, and how students view different learning spaces.

Keywords: Learning spaces, Co-teaching

Sessio 4/ Session 4

Oppimaisema - Learning Landscape

Päivi Granö, University of Turku

Oppimaiseman käsite ilmaantui brittiläiseen ja yhdysvaltalaiseen keskusteluun 2000-luvun alussa, josta se siirtyi pian myös suomalaiseen pedagogiseen keskusteluun. Koulutukselle suunniteltavat tilat saivat siten yläkäsitteekseen sanan maisema. Maisema ei tarkoita kuitenkaan vain oppimisen tiloja ja paikkoja, vaan se on keskeinen käsite myös opetuksen sisällöissä, menetelmissä ja toimintakulttuurissa. Kun vakiintunut käsite (oppimisympäristö) alkaa muuttua toiseksi tai sen sisältöön nousee elementtejä, joille ei enää löydy vastaavuutta, nousee kysymys, mikä on muuttunut ja miksi. Tässä esityksessä pohdin, mikä ja millainen on maisema, jossa opitaan. Pohdin esimerkiksi mitä oppimaisema on ideologina ja metaforana, mikä on sen suhde opetukseen entä keholliseen kokemukseen.

Asiasanat: Oppimaisema, Oppimisympäristö, Metafora, Paikkakokemus

Educators' Experiences in enabling students learning for the VUCA world

Koen Veermans, University of Turku, Sirpa Hänti, Turku University of Applied Sciences

Working-life has seen accelerated change during the past decades. This change has been described as volatile, uncertain, complex, and ambiguous (VUCA). The critical role of Higher Education Institutions in preparing the students for working-life has also gained some recognition, but studies on educators in HEIs are still very rare. Such studies are important because these educators are responsible for the design and implementation of learning environments and as such an important determinant for student outcomes. Given the novelty of the topic it is to be expected that the educators' perceptions on design and implementation will not be uniform and the aim of this study is to investigate educators' experiences in designing and implementing learning environments that aim to prepare students for the future working life. The study involved 153 educators in HEIs across 13 different learning environments in 5 countries.

This study brings new insights on educators' perceptions and experiences in relation to design elements that they deem important in such learning environments, and how they experience implementing these learning environments. In line with the expectation that educators' perceptions on design and implementation would not be uniform, three distinct educator profiles could be derived that reveal differences among educators in both experiences and perceived importance of design elements. However, the results also highlight that more research is needed that focuses on how educators perceive these learning environments, and how their perceptions may or may not support their role in enabling students' learning for the VUCA world.

Keywords: Higher education, Innovative learning environments, VUCA, Design elements

Scaling Finnish Education Innovations: Exploring Adaptability and Successful Contextualisation

Mariah Voutilainen, HundrED, Ariunkhishig Gonchigdorj, HundrED, Crystal Green, HundrED/ University of Helsinki

Many countries on the path of revitalising their educational policies look to Finland as a model for small-scale but impactful changes, whether in teacher capacity or learner outcomes. With a reputation for delivering innovative, high quality, equitable, and learner-centred education to its youth, Finland has the opportunity to positively influence the trajectory of educational practices and policies in similar contexts worldwide. Finnish innovation in education is ripe for export, but how adaptable is it to new contexts, and how are these adaptations successful? Using the lens of independent global expert reviews of Finnish education innovations, we compare HundrED's Advisory and Academy Board evaluations of the scalability of these innovations to the real-world outcomes. Then, using the framework developed by Looi and Teh in their study, *Scaling Up Educational Innovations*, we explore whether these innovators' scaling pathways focus the fundamental understanding of contexts, or practical use-considerations, or both. We analyse six Finnish EdTech innovations demonstrating varying degrees of sustainable scaling in new contexts.

In our analysis, we aim to understand the importance of contextual perspectives in information seeking for scaling of innovations. Our findings indicate that when innovators concentrate scalability investigations on the understanding of fundamental needs as well as use in context, positive independent reviews provide accurate proxy indicators for well sustained real-world success. These findings not only give credence to HundrED's crowdsourcing method of evaluating educational innovations, but also have positive implications for innovations favourably scored in these evaluations. These findings signify the importance of communicating local knowledge in the form of HundrED's expert reviews to the innovators, which can then serve as a point of reflection and guidance for innovators in increasing scalability.

Keyword: Finland, EdTech innovations, Sustainable scaling, Crowdsourcing method, Innovation scalability

Affordances in the learning environments – Perspectives of learning analytics into epistemic and social dimensions

Laura Hirsto, Sanna Väisänen, University of Eastern Finland

This paper will reflect the learning environment from the perspective of ACAD-model which differentiates between epistemic, social and physical affordances in the creation of learning environments. Physical affordances refer to the physical features of the learning environment that can be designed and utilized in different ways in teaching and learning situations. Social affordances refer to the construction of various social formations that can be used to support students' learning processes. Furthermore, epistemic affordances refer to that task structure of the learning environment. Epistemic affordances can be brought to the learning environment via various media. For example, digital learning platforms may include a variety of tasks on which students can work individually, in pairs or in groups. Those tasks can facilitate different kinds of learning outcomes ranging from remembering to applying or evaluating knowledge or aim at understanding procedural or conceptual knowledge. Learning analytics and their visualizations may bring information and understanding for teachers as well as students about the epistemic affordances, learning process and

the emerging learning environment. However, we need more theoretical understanding of the possibilities of functional learning analytics from this kind of holistic and process-oriented learning environment perspectives. Some practical implications are also discussed.

25. Ohjauksen teemaryhmä (Ohjausalan tutkimuksen verkosto)

Sessio 1/ Session 1

Ohjaustoimijuuden askelmerkit työpaikalla – Esimerkkinä sosiaalityön käytännön opetus

Sanna Vehviläinen, Itä-Suomen yliopisto, Rosi Enroos, Tampereen yliopisto, Arja Jokinen, Tampereen yliopisto

Esityksessä esittelemme tuloksia ohjaustoimijuutta ja ohjausosaamisen yhteisöllisiä ulottuvuuksia tarkastelevasta tutkimuksesta. Tutkimusaineisto on hankkeesta ”Ohjausosaaminen ja ammatillinen toimijuus” (Työsuojelurahasto, 2022--2023). Sen toisessa osahankkeessa tarkastelemme sosiaalityön harjoittelua ohjaavien sosiaalityöntekijöiden (ns. käytännön opettajat) ohjaustoimijuuden muutosta. Aineisto sisältää alkukyselyn, koulutuksen ryhmätilanteiden vuorovaikutustallenteita, koulutukseen kuuluvia reflektiotekstejä sekä koulutukseen osallistuneiden ammattilaisten yksilöhaastatteluja.

Ohjauksen ihanteena voidaan pitää pyrkimystä vahvistaa ohjattavan toimijuutta (Vanhalakka-Ruoho 2014; Toiviainen 2022; Vehviläinen & Souto 2021). Tässä puolestaan tarkastellaan ohjausta harjoittavien ammattilaisten toimijuutta. Tarkastelemme heidän ohjaustoimijuuttaan tilanteessa, jossa ohjaus ei ole varsinainen ammatti tai perustehtävä, vaan työmenetelmä. Esityksessä hyödynnetään kohteellisen toiminnan perusjäsenyyksiä (Sannino & Engeström 2018; Leiman 2015) yhdistettynä ammatillisen toimijuuden tarkasteluihin (mm. Edwards 2009; Eteläpelto ym. 2013). Ohjaustoimintaa jäsennetään laaja-alaisen ohjaustoiminnan mallin avulla (Vehviläinen 2014; 2021).

Aineistoa on analysoitu temaattista analyysitapaa hyödyntäen. Esityksessä tarkastelemme laadullisia muutoksia, jotka näkyvät toiminnan kohteen, toiminnassa hyödynnettävien vuorovaikutuksellisten ja käsitteellisten välineiden sekä toiminnan subjektin jäsentymisessä. Ohjaustoimijuuden muutos kuvataan askelittaisena jäsenyyksenä: 1) Mestarikisällimalli: ohjausosaaminen substanssiosaamisen näkökulmasta, 2) Ohjaus jännitteisenä institutionaalisena positiona, 3) Ohjaus ohjattavan prosessin tukemisena ja toimijuuden vahvistamisena, 4) Ohjaus yhteisön jakamana työnä ja ohjauskollegiaalisuutena. Askeliin kytkeytyviä oppimishaasteita ja niiden ratkaisuja tarkastellaan myös, sekä analysoidaan opiskelijan toiminnan suhdetta niihin.

Asiasanat: Ohjaustoimijuus, Sosiaalityö, Käytännön opetus, Työssä oppiminen, Harjoittelun ohjaus

Välinpitämättömyys ja sen vaihtoehdot ohjaustyön solmukohdissa

Teemu Suorsa, Oulun yliopisto,

Ohjaus on työtä töiden joukossa, lanka monisyisten yhteiskunnallisten toimien kudelmassa. Työn arjessa on tilanteita, joissa emme ole tyytyväisiä siihen, miten tilanteet ohjauksessa, omassa organisaatiossa tai erilaisten organisaatioiden solmukohdissa etenevät. Joskus tartumme näihin tilanteisiin, tiedämme mitä haluamme ja miten toimia tilanteen muuttamiseksi. Joskus on pakko nostaa kädet pystyyn ja todeta, että tässä tilanteessa on paras keskittyä tekemään se, mitä pystyy; hoitaa niin sanotusti oma tonttinsa kunnialla. Tai riittävän hyvin kuitenkin. Emme aina tiedä, miten kokonaisuuteen voisi vaikuttaa. Saati, että tietäisimme, mihin suuntaan tulisi vaikuttaa, jos tähän tarjoutuisi mahdollisuus. Varsin usein tällainen periaatteellinen vaikuttamisen mahdollisuus ei edes juolahda meille mieleen.

Kasvatustieteen päivien johtoajatuksessa esiintyvä 'toivo' voi myös perustella tarttumatta jättämistä. Olosuhteiden äärellä koetusta avuttomuudesta juontuva välinpitämättömyys voi kätkeytyä perusteettoman toiveikkuuden alle: jos emme tiedä, miten tulee käymään (koska emme itse pysty vaikuttamaan lopputulokseen), olettaamme että käy hyvin. Toivo ja välinpitä-mättömyys ilmenevät monin tavoin myös ohjaajien arjessa – rutiineissa, rutiinien murtumissa sekä arjen merkityksellistä-vissä huippuhetkissä.

Lähestyn kysymystä toivosta ja välinpitämättömyydestä ohjauksen rajoilla kulttuurihistoriallisen kasvatopsykologian näkökulmasta. Kulttuurihistoriallisen psykologian keskeinen kysymys on: miten ihmiset ovat osallisina yhteisten olosuhteiden ylläpitämisessä ja muuttamisessa.

Kasvatopsykologiassa kysytään, miten tämä osallisuus muuttuu. Kuvaan tapoja tunnistaa välinpitämättömyyden ulottuvuuksia organisaatioiden arjessa. Edelleen kysyn, minkälaiset asiat näyttävät määrittelevän vaikeasti hallittavien asioiden ylle laskeutuvaa välinpitämättömyyden usvaa, millä tavalla voimme tunnistaa itsemme tämän usvan keskeltä sekä kirkkaina hetkinä kysyä vaihtoehtojamme välinpitämättömyydelle.

Asisanat: Ohjaus, Opiskeluhoito, Välinpitämättömyys, Kasvatopsykologia, Toivo

Askeleita elinikäisen ohjauksen laatutyöhön

Kalle Vihtari, Haaga-Heelia AOKK, Päivi-Katriina Juutilainen, Haaga-Helia AOKK, Hannele T. Pitkänen, Jyväskylän yliopisto, Marjaana Mäkelä, Haaga-Helia AOKK

Tutkimuksemme on osa elinikäisen ohjauksen tilan arviointitutkimusta (Elontila). Sen tavoitteena on muodostaa kuva suomalaisen elinikäisen ohjauksen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden nykytilasta sekä arvioida sen toimivuutta. Tämän osatutkimuksen tavoitteena on tuottaa jäsenysehdotus teemoista, joita koskevaa tietoa on tarkoituksenmukaista koota yhteen elinikäisen ohjauksen laadun arvioimiseksi koulutuksen, työvoimapalveluiden ja nuorisotoimen sektorirajat ylittäen julkisen päätöksenteon, palvelujärjestelyiden ja asiakkaalle näkyvien palvelujen tasoilla. Jäsenysehdotuksen laatimisen erityisenä haasteena on se, että sen tulee palvella elinikäisen ohjauksen monelle eri sektorille (koulutus, työvoimapalvelut ja nuorisotoimi) sekä niiden eri toiminnan ja hallinnon tasoille (ohjaustilanne, organisaatio, paikallinen, alueellinen, kansallinen taso) sijoittuvaa toimintaa ja tiedolla johtamista. Jäsenyystä laadittaessa onkin huomioitava sekä eri sektoreiden erityispiirteet suhteessa elinikäisen ohjauksen painotuksiin että yhdistävät tekijät ja tavoitteet löytäen

tasapainoisen lähestymistavan näiden välillä. Tutkimuksessamme olemme tiedostaneet muuttuvien oppimis- ja ohjausympäristöjen vaikutukset ohjauksen tarpeisiin ja laatuun.

Puheenvuoromme esittelemme tutkimusasetelmamme sekä käsitteistämme ja kutsumme osallistujia keskustelemaan siitä, miten tähän haasteeseen voitaisiin vastata. Lähtökohtamme on, että elinikäisen ohjauksen laadun keskeinen ulottuvuus on se, miten organisaatiosta, hallinnon alasta tai toiminnan tasosta riippumatta hyvä ohjaus näkyy asiakkaalle. Keskeisinä toimijoina elinikäisen ohjauksen kokonaisuudessa ovat eri hallinnonaloilla asiakasrajapinnassa työskentelevät ohjaajat. Laadulliset ulottuvuudet liittyvät esimerkiksi ohjauksen merkityksellisyyden kokemukseen kyseisessä elämäntilanteessa. Elinikäisen ohjauksen ulottuvuudet – tieto, neuvonta ja ohjaus – jäsentävät laatutyötä niin palvelujen järjestämisen kuin ohjausvuorovaikutuksen tasolla.

Asiasanat: Elinikäinen ohjaus, Laatutyö, Laatukehikko, Opinto-ohjaus, Uraohjaus

Sessio 2/ Session 2

(Un)Entangled - Ihmisiä laajempi näkökulma opinto-ohjaukseen

Sara Peltola, Jyväskylän yliopisto

Kiihtyvät ekologiset kriisit haastavat meitä muuttamaan elintapojamme ja käsityksiämme hyvästä elämästä: erityisesti globaalissa pohjoisessa. Osana laajempaa yhteiskunnallista muutosta katse kääntyy myös ohjausalaan, sen käytäntöihin, teorioihin ja maailmakuviin, joiden päälle ohjaustyömme rakentuu.

Käynnissä olevassa väitöstutkimuksessani tutkin sitä, miten ihmisen ja muun luonnon yhteenkietoutuneisuuden ajatus haastaa opinto-ohjauksen status quo. Esittelen ensimmäisiä alustavia tuloksia perusopetuksen ja toisen asteen opinto-ohjaajien näkemyksistä aiheesta perustuen syksyn 2023 aikana kerätyn kirjoitelma-aineiston diskurssianalyttiseen luentaan.

Asiasanat: Yhteenkietoutuneisuus, Ekologiset kriisit, Opinto-ohjaus, Jännitteet, Diskurssianalyysi

Who's in charge on the guided group tour and the lonely ride? Reflections on career learning

Kicki Häggblom, Jessica Aspfors, Pia Nyman-Kurkiala, Åbo Akademi University

One of the aims of guidance and support, as described in the curriculum of general upper secondary education (GUS) in Finland, is to help the students develop their ability to handle changing life situations and to make decisions for their future (Finnish Agency for Education, 2019, ch. 4.1). A young individual's ability to acquire, analyze, and organize knowledge and experiences concerning the individual's person, education, and work to make future choices and decisions is defined as career learning (Lundahl et al., 2020, p. 25). The concept of career has made its way into school curricula through the European consensus of career management skills being key competences for an individual in managing educational trajectories and the labor market.

Career development theories have developed from the need to match employers with employees to the post-modern life-design approach, where the individual is expected to take an active role in constructing his/her life (Savickas, 2019). In this approach individuals need life-course agency, which involves making critical decisions and engagement in trajectories (Eteläpelto et al., 2013).

Aiming at a deeper knowledge of the concept of career learning this paper turns to the lived experiences of university students, asking how they retrospectively reflect on their career journey from GUS to today. The data consists of written career stories produced by university students (n=19) enrolled for 60 ECTS study guidance counselor studies.

The data has been analyzed using reflexive thematic analysis (Braun & Clarke, 2022).

This paper focuses on one of the themes generated in the analyses: The journey agency. The theme captures the informants' reflections on their choices made, the influence others had on their decisions, the level of support received, and the feelings involved in the process. The theme has two sub-themes: a) The guided group tour and b) the lonely ride. The sub-themes are interpreted in the light of life-course agency.

Asiasanat: Career learning, Guidance counseling, Life-course agency, General upper secondary education

Tehostettu ohjaus nuorten suunnanottojen tukena? Tunnistetut ja tunnistamattomat tuen tarpeet

Hanna Lonka, Itä-Suomen yliopisto

Mitkä tekijät näyttäytyvät tehostettua oppilaanohjausta saaville nuorille merkityksellisinä, kun he tekevät koulutusvalintojaan? Tarkastelussani keskityn erityisesti siihen, mitkä nuorten sanoittamista tuen tarpeista tulevat tunnistetuiksi oppilaanohjauksessa. Mitkä taas jäävät huomioimatta? Esityksessäni kerron väitöstutkimukseni ensimmäisen artikkelin alustavasta analyysistä ja tulkinnoista. Etnografisen tutkimukseni keskiössä ovat tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta saavat oppilaat ja heidän näkökulmansa saamaansa ohjaukseen.

Aineisto koostuu 16. yhdeksäsluokkalaisen oppilaan etnografisista haastatteluista, jotka on kerätty keväällä 2023 kolmesta koulusta eri puolilla Suomea. Tarkastelen temaattisen analyysin keinoin (Braun & Clarke 2006) nuorten suunnanottoja suhteessa toimintahorisontin (Hodkinson & Sparkes 1997) käsitteeseen, joka mahdollistaa koulutusvalintojen yksilöllisten sekä yhteiskunnallisten tekijöiden ja resurssien tarkastelun. Näitä ovat esimerkiksi nuoren sosiaaliset verkostot, harrastukset, alueellisuus, sukupuoli, perheen sosioekonominen asema ja etnisyys. Väitöstutkimukseni liittyy Itä-Suomen yliopistossa ohjauksen koulutuksessa tammikuussa 2023 käynnistyneeseen hankkeeseen Tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus – työprosessit, kohtaamiset ja oppilaan toimijuus (TEHEKOP), jolle Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt rahoituksen.

Asiasanat: Tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus, Suunnanotto, Koulutusvalinta, Toimintahorisontti

26. Kasvatuspsykologia ja oppimistutkimus/ Educational Psychology and Learning Research/ Pedagogisk psykologi och inlärningsforskning

Sessio 1a/ Session 1a

Students' patterns of math anxiety, enjoyment, boredom and performance — relation to well-being

Alina Pavlova, University of Oulu, Riikka Mononen, University of Oulu, Johan Korhonen, Åbo Akademi

The aim of this study was to investigate what kind of distinct math emotions and performance profiles could be found in a sample of grade 4 students (N = 321), and how these profiles are related to well-being. Math anxiety was measured using Mathematics Anxiety Rating Scale – Elementary Form (MARS-E), enjoyment and boredom with Achievement Emotions Questionnaire - Elementary School (AEQ-ES), and math performance with FUNA-DB battery (number comparison, digit-dot matching, number series, single digit addition, single digit subtraction). Latent profile analysis was conducted to identify sub-groups of students with different patterns of math anxiety, enjoyment, boredom and performance. Four profiles were identified: two classes that are low performing but differ in emotions (high negative affect in one group [N = 64, 20%] and high positive [N = 54, 17%] in another); high performing with high positive affect [N = 69, 21%]; and, finally, a group that is average on both emotions and performance [N = 134, 42%]. In line with previous research, these findings suggest that students show individual differences in developmental trajectories already in the early years of schooling, and studying these heterogenous patterns is crucial to provide personalized support. In KT-päivät we will also report how these profiles are related to students' school-related well-being.

Keywords: Math performance, Math learning difficulties, Emotions, Well-being

Math anxiety in the development of fraction knowledge from routine to flexible skills

Hilma Halme, Koen Veermans, Minna Hannula-Sormunen, Jake McMullen, Turun yliopisto

Fraction knowledge is important for reasoning about everyday quantitative relations, such as the size of a slice of pie, and a crucial stepping-stone towards more complex mathematical subjects (i.e. algebra). Yet, fractions are one of the hardest mathematics topic to learn in school (Siegler & Pyke, 2013) and even adults still struggle with fractions. Furthermore, it has been shown that the routine understanding (i.e. textbook related tasks) of a mathematics topic may not be enough for students to flexibly apply their mathematical knowledge in novel, non-routine contexts (McMullen et al., 2020; Verschaffel et al., 2009). While math anxiety is known to negatively affect students' mathematics attainment (Namkung et al., 2019), topics beyond whole number knowledge are under researched in primary school. Recent research showed that math anxiety negatively affects performance on routine and non-routine fraction tasks (Halme et al., 2022). However, less is known about the

developmental relations. This knowledge is valuable for supporting the learning of flexible mathematical skills already in primary school education.

The main aim of this longitudinal research is to examine the role of mathematics anxiety in the development of fraction knowledge, especially flexible skills. The participants were 5th and 6th grade students currently learning fractions. The data collection included three measurement points over one school year. Flexible skills were measured with students' performance on a novel, non-routine fraction arithmetic task, while routine knowledge is measured with textbook-like fraction and whole number arithmetic tasks. Quantitative data analysis will be conducted to examine the longitudinal development between math anxiety and performance, while controlling for non-verbal reasoning abilities. These results will be the first to shed light on the role of mathematics anxiety in the development of flexible mathematical knowledge.

Keywords: Math anxiety, Primary school, Fraction arithmetic, Flexible skills, Longitudinal development

The interplay between interest, competence perceptions, and achievement during tasks and over time

Katariina Nuutila, Helsingin yliopisto

Student's interest and competence perceptions are important precursors of motivation and performance in tasks, and these may also influence each other, and possibly domain-specific motivation. However, research on their temporal interplay is still limited, as most of it has focused on their correlations or unidirectional effects. Also, they may be connected to students' domain-specific interest and self-concept, but studies on these links are limited too. Thus, the present doctoral dissertation (under pre-examination) addressed the stability and change in elementary school students' task-specific interest and competence perceptions, and their temporal relationships with each other, performance, and domain-specific motivation over an extended time period (Study I), and within tasks (Studies II and III). In all three studies, structural equation modeling was applied for analysing the data. In Study I, the results demonstrated high cross-task consistency and longitudinal stability in task-specific interest and competence perceptions, and these also contributed to sixth-grade domain-specific motivation. In Studies II and III, interest, competence perceptions, and performance were temporally linked during task engagement, although the observed relationships were somewhat different across the two studies. Also, in Studies II and III, domain-specific interest contributed to on-task motivation.

The findings show interest, competence perceptions, and performance to be interconnected during tasks, but these relationships to be contingent on different task characteristics. The observed cross-task consistency and longitudinal stability over two years in student's task-specific motivation (Study I), as well as the effects of domain-specific interest on task-specific motivation (Study II and III) suggest that students' more stable and enduring motivational beliefs and dispositions may be increasingly reflected in their on-task experiences in late elementary school years.

Keywords: Interest, Competence perceptions, Task-specific motivation, Domain-specific motivation, Elementary school

The defining nature of collaborative task for knowledge co-construction and group-level regulation

Kateryna Zabolotna, Jonna Malmberg, Hanna Järvenoja, Megumi Iwata, Sanna Järvelä, University of Oulu

This study investigates the interplay between collaborative knowledge construction (CKC) and co-regulation (CoRL) and socially shared regulation of learning (SSRL) processes in two distinctively different collaborative tasks. Collaborative learning tasks provide a joint working space for students to construct knowledge together by sharing their ideas, negotiating, and supporting each other, and regulating each other's cognition, motivation, and emotions (van Boxtel, et al., 2000). However, depending on the nature of the task, students may either be focused on developing their conceptual understanding and deploying higher cognitive functions, or engage primarily in concrete task execution rather than in abstract talk (Bennett & Dunne, 1991). The aim of our study is to explore how secondary school students engage in KC and group-level regulation and how these processes interplay in a conceptually driven physics task and a hands-on task involving a robot hand assembly. The participants were 34 8th graders in the physics task and 21 9th graders in the robot task. Data were collected via video recordings and subsequently coded for KC phases (Zabolotna et al., 2023) and CoRL and SSRL markers targeting cognition, emotions, and motivation (Törmänen et al., 2022).

The findings, discerned through network and qualitative content analysis, show that each task necessitated different cognitive and regulatory activities, thus influencing students' engagement in KC and regulation of learning and the manifestation of these processes in students' interactions. Insights from this research offer a deeper understanding of the dynamics of collaborative learning processes by underscoring the impact of task context on them. This study also provides implications for educational practice and future research on effective collaborative learning environments and task design.

Keywords: Collaborative learning, Socially shared regulation of learning, Knowledge construction, Collaborative learning environments, STEM learning

Sessio 1b/ Session 1b

Perfektionismi lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa: Erot koulutusten ja sukupuolten välillä

Anna Kuusi, Heta Tuominen, Markku Niemivirta, Itä-Suomen yliopisto

Perfektionismia luonnehtii erittäin korkeiden tavoitteiden asettaminen ja pyrkimys erinomaisuuteen sekä huoli omista suorituksista ja tyytymättömyys omiin aikaansaannoksiin. Nämä perfektionismin ulottuvuudet – pyrkimykset ja huolet – painottuvat yksilöillä eri tavoin (profiilit). Opiskelijoiden perfektionismia on tutkittu Suomessa vasta vähän ja olemassa oleva tutkimus on keskittynyt lukiolaisiin ja yliopisto-opiskelijoihin, kun taas ammattiin opiskelevat nuoret ovat jääneet huomioimatta. Tiedämme vasta vähän myös sukupuolieroista suomalaisnuorten perfektionismissa ja erityisesti perfektionismiprofiileissa.

Tässä tutkimuksessa selvitimme: a) minkälaisia perfektionismiprofiileja toisen asteen opiskelijoilla voidaan tunnistaa, sekä b) miten toisaalta lukion ja ammatillisen koulutuksen opiskelijat ja toisaalta tytöt ja pojat sijoittuvat näihin perfektionismiprofiileihin.

Tutkimukseen osallistui 823 toisen asteen opiskelijaa. Latentin profiilianalyysin avulla tunnistettiin neljä erilaista perfektionismiprofiilia: huolestuneet (suhteellisen matalat pyrkimykset ja suhteellisen paljon huolia; 29%), kunnianhimoiset (korkeat pyrkimykset ja vähän huolia; 25,5%), perfektionistit (korkeat pyrkimykset ja paljon huolia; 21,9%) ja ei-perfektionistit (matalat pyrkimykset ja vähän huolia; 23,6%). Multinomiaalisen logistisen regression perusteella lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa opiskelu ei ennustanut profiiliin kuulumista. Pojat kuuluivat tyttöjä todennäköisemmin ei-perfektionisteihin, kunnianhimoisiin tai huolestuneisiin kuin perfektionisteihin. Tytöt kuuluivat poikia todennäköisemmin huolestuneisiin kuin ei-perfektionisteihin.

Tämä tutkimus tuottaa uutta tietoa suomalaisnuorten perfektionismista lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa sekä sukupuolieroista perfektionismissa. On mielenkiintoista, että lukiolaiset ja ammattiin opiskelevat sijoittuivat ryhmiin tasaisesti ja että perfektionististen pyrkimysten ja huolten yhdistelmä oli tytöille hieman poikia tyypillisempi.

Asiasanat: Perfektionismi, Perfektionismiprofiilit, Toisen asteen koulutus, Sukupuoli, Henkilösuuntautunut lähestymistapa

Yliopisto-opiskelijoiden motivaatioprofiilien pysyvyys ja yhteydet perfektionismiin ja hyvinvointiin

Henriikka Juntunen, Itä-Suomen yliopisto, Heta Tuominen, Itä-Suomen yliopisto, Riikka Hirvonen, Itä-Suomen yliopisto, Jaana Viljaranta, Itä-Suomen yliopisto, Auli Toom, Helsingin yliopisto, Markku Niemivirta, Itä-Suomen yliopisto

Yliopisto-opiskelijoiden oppimiseen ja opinnoissa menestymiseen liittyvillä odotuksilla, arvostuksilla (kiinnostavuus, tärkeys, hyöty) ja kustannuksilla on tärkeä rooli heidän sitoutumisessaan, suoriutumisessaan ja valinnoissaan. Yksilöt painottavat näitä motivationaalisia tekijöitä eri tavoin, ja erilaisten painotusten yhdistelmien (motivaatioprofiilit) on todettu olevan yhteydessä myös hyvinvointiin. Tiedämme kuitenkin vasta vähän kuinka pysyviä motivaatioprofiilit ovat ja mitkä tekijät niitä mahdollisesti ennustavat.

Tutkimuksessamme selvitimme 1) minkälaisia motivaatioprofiileja voidaan tunnistaa yliopisto-opiskelijoilla, 2) kuinka pysyviä ne ovat yli ajan, 3) kuinka perfektionistiset taipumukset (pyrkimykset ja huolet) ennustavat profiilijäsenyyksiä, sekä 4) kuinka profiilit eroavat hyvinvoinnin (opiskeluinto, emotionaalinen uupumus ja masennuksen oireet) suhteen. Aineisto kerättiin kyselylomakkeilla opiskelijoilta (N = 426) kahtena ajankohtana lukuvuoden aikana. Latentin profiili- ja transiioanalyysin avulla tunnistimme viisi profiilia: Myönteisen kunnianhimoiset, Kuormittuneet kunnianhimoiset, Kohtalaisen motivoituneet, Sitoutumattomat ja Kuormittuneet. Opiskelijoista 85% pysyi samassa ryhmässä yli ajan ja stabiliteetti oli korkein Myönteisen kunnianhimoisilla. Perfektionistiset taipumukset ennustivat eri tavoin todennäköisyyksiä kuulua profiileihin. Esimerkiksi korkeammat huolet ennustivat suurempaa todennäköisyyttä kuulua Kuormittuneisiin ja pienempää todennäköisyyttä Myönteisen kunnianhimoisiin. Eri tavoin motivoituneet opiskelijat erosivat myös hyvinvoinnissaan. Myönteisen kunnianhimoisilla se oli myönteisintä, Kuormittuneilla kielteisintä, ja Kuormittuneilla kunnianhimoisilla osin molempia (opiskeluinto yhdistettynä emotionaaliseen

uupumukseen). Tulokset korostavat perfektionististen huolten ja opiskeluun liittyvien kustannusten keskeistä roolia motivaatiossa ja hyvinvoinnissa.

Asiasanat: Korkeakoulutus, Motivaatio, Perfektionismi, Hyvinvointi

Motivaatio ja käsitys itsestään oppijana korkeakouluopiskelijoilla

Antti-Tuomas Pulkka, Maanpuolustuskorkeakoulu

Tutkimuksessa tarkasteltiin henkilösuuntautuneella lähestymistavalla motivaation yhteyttä käsityksiin itsestä oppijana. Osallistujilta (Maanpuolustuskorkeakoulun opiskelijoita N = 184) mitattiin kyselyllä tavoiteorientaatioita (oppimis-, menestys-, suoritus-lähestymis-, suoritus-välttämis- ja välttämis) ja arvioita itsestä oppijana (ongelmanratkaisu, sinnikkyys, ponnistelu, huolellisuus ja virheisiin suhtautuminen).

Osallistujat jaettiin klusterianalyysillä neljään motivaatioryhmään heidän orientaatioprofiiliensa perusteella: oppimisorientoituneet (korost. oppimis- ja menestysorientaatiot, 43,5%), menestys-suoritusorientoituneet (korost. suoritusorientaatiot, 12%), sitoutumattomat (ei erit. korostusta, 32%) ja välttämisorientoituneet (korost. välttämisorientaatio, 12,5%).

ANOVAn tulosten perusteella menestys-suoritusorientoituneilla ja oppimisorientoituneilla oli korkein tai positiivisin käsitys itsestään oppijana, ja välttämisorientoituneilla taas matalin käsitys. Selkeimpiä erot olivat huolellisuuden ja ongelmanratkaisun itsearvioissa, kun taas virheistä oppimisen osalta ryhmät olivat samankaltaisia.

Edelleen yhteyttä motivaation ja oppija-arvioiden välistä yhteyttä tarkasteltiin muodostamalla klusterianalyysillä itsearvioista tasoryhmät: korkean-positiivisen itsearvion (45,7%) ja keskiverron itsearvion ryhmät (54,3%), ja ristiintaulukoimalla nämä ryhmät motivaatioryhmien kanssa. Oppimisorientoituneet olivat yliedustettuna korkean-positiivisen itsearvion ryhmässä, ja sitoutumattomat ja välttämisorientoituneet olivat yliedustettuina keskiverron itsearvion ryhmässä. Menestys-suoritusorientoituneet jakautuivat satunnaisesti itsearvioiden tasoryhmiin.

Tulosten perusteella keskittyminen oppimiseen tavoitteena on yhteydessä positiivisempiin arvioihin itsestään oppijana. Keskittyminen vaivannäön välttämiseen, suorittamiseen ja epäonnistumisen välttelyyn ennustanee vaatimattomampaa käsitystä. Menestymiseen keskittymisen merkitys näille itsearvioille ei ehkä ole niin selkeä.

Asiasanat: Motivaatio, Tavoiteorientaatio, Profiili, Oppimistaidot, Itsearvio, Korkeakoulu

Autonomian ja kompetenssin yhteys tunteisiin käänteisessä ja luentopainotteisessa opetuksessa

Susanna Hartikainen, Petri Nokelainen, Riikka Kangaslampi, Tampereen yliopisto

Aktiivinen oppiminen yhdistetään positiivisiin oppimistuloksiin. Tunteet ja psykologiset perustarpeet ovat tärkeitä oppimiselle ja hyvinvoinnille, mutta niiden yhteyttä aktivoiviin opetusmenetelmiin on tutkittu vähän. Selvitämme opiskelijoiden autonomian ja kompetenssin

yhteyttä tunteisiin käänteiseen oppimiseen (KO) ja luentoihin painottuvassa opetuksessa.

Tutkimus perustuu 'embedded mixed method' -asetelmaan. 67 insinöörimatematiikan opiskelijaa (KO n = 33) raportoi sovelluksella opiskeluun liittyvät tunnetilansa sekä autonomian ja kompetenssin kehittymisen. Myöhemmin 16 opiskelijaa (KO n = 9) haastateltiin. Määrällinen aineisto analysoitiin Bayesilaisella 1-1-1 logistiseen regressioanalyysiin perustuvalla monitasomediaatiomallinnuksella bmlm ohjelmalla R- ympäristössä. Haastattelut analysoitiin temaattisella analyysillä.

Autonomia oli merkittävässä positiivisessa yhteydessä kompetenssiin ja positiivisiin tunnetiloihin. Kompetenssin kehittymisen kokemus oli merkittävässä positiivisessa yhteydessä positiivisiin tunnetiloihin ja sen medioiva rooli oli merkittävä. KO-opiskelijoilla puuttui autonomian suora yhteys positiivisiin tunnetiloihin ja kompetenssin medioiva vaikutus. He kuvasivat muista poiketen negatiivisia tunteita liittyen suoran opetuksen vähyyteen ja omiin virheisiin, ja näkivät itseopiskelussa riskin omalle oppimiselle.

Autonomian yhteys aktivoiviin tunnetiloihin ei ollut merkittävä, mutta kompetenssin kehittymisen kokemus oli merkittävässä positiivisessa yhteydessä aktivoiviin tunnetiloihin. Nämä tunteet liittyivät oman osaamisen epäilyyn ja vaikeisiin tehtäviin, mutta KO-ryhmällä myös tehtävissä onnistumisiin. Vaikka autonomian ja kompetenssin kokonaisvaikutus vastemuuttuun oli merkittävä, meditaatiopolku ei kohtuullisen korkeasta selitysosuudesta huolimatta ollut merkittävä. Vain luentopainotteisella ryhmällä mallin kokonaisvaikutus oli uskottava ja siinä oli havaittavissa kompetenssin (positiivinen) medioiva vaikutus aktivoiviin tunnetiloihin.

Asiasanat: Autonomia, Kompetenssi, Tunteet, Aktiivinen oppiminen, Käänteinen oppiminen

Sessio 2a/ Session 2a

Motivationaleiset profiilit alakoulussa: Pysyvyys ja muutos, ennustajia ja yhteyksiä osaamiseen

Anna Rawlings, Jyväskylän yliopisto/Itä-Suomen yliopisto/ Helsingin yliopisto, Kaisa Aunola, Tuire Koponen, Anna-Maija Poikkeus, Marja-Kristiina Lerkkanen, Kati Vasalampi, Jyväskylän yliopisto

Tutkimuksessa tarkasteltiin alakoululaisten (N = 2000) motivationaalisia profiileja, niiden pysyvyyttä ja muutoksia sekä linkittymistä sukupuoleen, vanhempien koulutustasoon ja aritmeettiseen osaamiseen. Oppilaat itsearvioivat motivaatiotaan 2., 3. ja 4. luokalla. Aritmeettista osaamista testattiin vuosittain aikarajoitteisella testillä.

Latenttien luokkien analyysillä ISOA-menettelyllä päädyttiin kuuden profiilin ratkaisuun. Tehtäväsuuntautuneilla (40.7%) korostui oppimisen tavoittelu, ristiriitaisilla (17.5%) tämän lisäksi tehtävien välttely ja kilpailullisilla (5.2%) muiden päihittäminen. Sitoutumattomilla (20.5%) ei korostunut mikään motivationaalinen taipumus. Välttelevillä (9.7%) painottui tehtävien välttely, huolestuneilla (6.5%) myös epäonnistumisen pelko. Osallistujista 43.7% pysyi samassa profiilissa 2. – 3. luokalle ja 45.5% 3. – 4. luokalle. Tilastollisesti epätodennäköisiä olivat siirtymät tehtäväsuuntautuneesta profiilista niihin, joissa oppimisen tavoittelu oli vähäistä, ja päinvastoin. Tehtäväsuuntautuneiden osuus väheni lähes neljänneksellä kolmen kouluvuoden aikana, välttelevien taas lähes kolminkertaistui. Tytöt olivat ali- ja pojat yliedustettuina kilpailullisten profiilissa. Matalan koulutustason perheistä tulevat oppilaat olivat yliedustettuina huolestuneiden ja aliedustettuina

tehtäväsuuntautuneiden profiilissa; korkean koulutustason perheistä tulevilla nämä yhteydet olivat päinvastaisia. Oppimisen tavoittelun luonnehtimat profiilit olivat ajankohdittain yhteydessä parempaan aritmeettiseen osaamiseen. Kun aiempi osaaminen huomioitiin, neljännen luokan aritmeettisessä osaamisessa oli tilastollisesti merkitsevä ero tehtäväsuuntautuneiden ja välttelevien välillä.

Oppilailla on jo varhaisina kouluvuosina erilaisia motivationaalisia taipumuksia, jotka voivat kytkeytyä sukupuoleen tai perhetaustaan, linkittyä osaamiseen ja myös tuottaa erilaisia tarpeita, mikä tulisi huomioida alakoulun toiminnan ja opetuskäytäntöjen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Asiasanat: Motivaatio, Henkilösuuntautunut, Pitkittäistutkimus, Alakoulu

Motivaation ja oppimisilmapiirin yhteys hyvinvointiin ja suoriutumiseen erilaisilla luokilla

Satu Koivuhovi, Piia Seppänen, Arja Rimpelä, Mari-Pauliina Vainikainen, Mari-Siipola, Faruk Nazeri, Turun yliopisto

Motivaatio muovautuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Oppilaan tulkinta esimerkiksi luokahuoneensa oppimisilmapiiristä voi heijastua siihen, minkälaisia tavoitteita oppilas omassa toiminnassaan vaalii. Suomessa eräs keskeinen luokanmuodostukseen vaikuttava tekijä on painotettu opetus, jonka on todettu kasaavan korkeasti koulutettujen perheiden hyvin koulussa menestyviä lapsia samoille luokille.

Tässä tutkimuksessa hyödynnämme henkilökeskeistä lähestymistapaa (person centered approach) ja kysymme: 1) Millaisia profiileja on mahdollista tunnistaa lasten henkilökohtaisissa tavoiteorientaatioissa ja lasten käsityksissä koululuokansa tavoiteorientaatorakenteista (goal structure)? 2) Miten erilaiset henkilökohtaiset ja koululuokan tavoiteorientaatiota koskevat profiilit eroavat toisistaan osaamisen ja hyvinvoinnin suhteen? 3) Ovatko luokkatyyppi (painotus/yleisopetus) ja muut taustamuuttajat (esim. sukupuoli, SES, tuen tarve ja maahanmuuttajatausta) yhteydessä näihin profiileihin?

Aineisto on peräisin meneillään olevasta pitkittäistutkimuksesta (N=956), jossa seurataan keväällä 2022 kuudennella luokalla olleiden turkulaisoppilaiden motivaatiota, kognitiivisia taitoja ja hyvinvointia yläkoulun loppuun asti.

Alustavien analyysien perusteella aineistosta tunnistettiin viisi erilaista henkilökohtaista motivaatioprofiilia ja kaksi erilaista luokahuoneiden orientaatorakenteita kuvaavaa profiilia. Henkilökohtaiset orientaatioprofiilit erosivat toisistaan suoriutumisessa ja hyvinvoinnissa. Sen sijaan luokahuoneiden orientaatioprofiilit eivät eronneet toisistaan suhteessa testisuoriutumiseen mutta hyvinvoinnin osalta eroja havaittiin. Tytöt ja painotetun opetuksen luokalla opiskelevat lapset kuuluivat muita todennäköisemmin oppimisen kannalta suotuisimpaan motivaatioprofiiliin. Painotetun opetuksen luokalla opiskelevat lapset arvioivat luokansa oppimisilmapiirin myönteisemmin kuin yleisopetuksen luokilla opiskelevat lapset.

Asiasanat: Tavoiteorientaatioprofiilit, Oppimisilmapiiri, Painotettu opetus, Hyvinvointi

Matematiikan minäpystyvyyden ja koeahdistuksen muutos ja vastavuoroisuus yksin- ja yhteisopetuksessa

Hans Lehtikainen, Pertti Väisänen, Sari Havu-Nuutinen, Kristiina Lappalainen, Markku Niemivirta, Itä-Suomen yliopisto

Vaikka oppilaiden käsitykset omasta osaamisestaan ovat yhteydessä oppimiseen liittyviin emotionoihin, varsin vähän tiedetään matematiikan minäpystyvyyden ja koeahdistuksen sekä etenkin niiden muutosten keskinäisistä yhteyksistä. Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin kuudesluokkalaisten ($N = 146$) matematiikan minäpystyvyyden ja koeahdistuksen pysyvyyttä, keskinäisiä yhteyksiä, sekä osaamisen ennusteita lukuvuoden aikana. Lisäksi selvitimme miten yhteisopettajuus ennustaa näiden muutoksia.

Yhteisopettajuutta toteuttavassa matematiikan opiskeluryhmässä ($N=70$) opetuksesta vastasi luokan- ja erityisopettajaparit. Verrokkiryhmässä ($N = 76$) opetuksesta vastasi yksittäiset luokanopettajat. Toteutumista seurattiin päiväkirjoin ja haastatteluin. Oppilaat arvioivat minäpystyvyyttään ja koeahdistustaan lukuvuoden alussa (t_1) ja lopussa (t_2). Matematiikan osaamista mitattiin 5. ja 6. luokan arvosanoilla.

Aineiston analyysissä käytettiin ristiviivemallinnusta. Alustavien analyysien mukaan koeahdistuksessa stabiliteetti oli melko selvästi korkeampi kuin minäpystyvyyden. Minäpystyvyyden ja koeahdistuksen välillä ei havaittu vastavuoroista yhteyttä, mutta lukuvuoden alun koeahdistus (t_1) ennusti minäpystyvyyden heikentymistä (t_2). Matematiikan osaaminen ennusti positiivisesti niin minäpystyvyyden tasoa (t_1) kuin muutosta (t_2), ja pystyvyysuskon muutos (t_2) puolestaan myöhempää osaamista. Yhteisopettajuutta toteuttavassa opiskeluryhmässä osaaminen oli lukuvuoden lopussa verrokkiryhmää parempaa. Ottaen huomioon minäpystyvyyden ja osaamisen vahvan yhteyden, koeahdistuksen kielteinen ennuste myöhempään minäpystyvyyteen on tärkeä havainto. Vaikuttaa myös siltä, että matematiikan minäpystyvyyden tukeminen ja koeahdistuksen vähentäminen edellyttävät kohdennettumpia pedagogisia ratkaisuja.

Asiasanat: Matematiikka, Minäpystyvyys, Koeahdistus, Yhteisopettajuus

Kiinnostuksen, matematiikka-ahdistuksen ja työmuistin yhteys laskusujuvuuteen neljännellä luokalla

Anna Tapola, Åbo Akademi, Johan Korhonen, Åbo Akademi, Riikka Mononen, Oulun yliopisto

Oppilaiden suoriutumista matemaattisissa tehtävissä tukevat osaltaan sekä hyvä työmuisti että tehtävistä motivoituminen, ja vastaavasti haittaavat esimerkiksi matematiikkaan liittyvät ahdistuksen tunteet. Vaikka työmuistin on havaittu välittävän matematiikka-ahdistuksen vaikutusta suoriutumiseen, tutkimuksia alakouluikäisten parissa on tehty melko vähän.

Tässä poikkileikkaustutkimuksessa selvitettiin, 1) miten matematiikka-ahdistus ja kiinnostus matematiikkaan ennustivat neljännen luokan oppilaiden ($N = 338$) laskusujuvuutta sekä 2) työmuistin mahdollista medioivaa roolia näiden muuttujien välisissä yhteyksissä. Mallinnuksessa kontrolloitiin myös oppilaiden kokema yleinen ahdistuneisuus.

Tulosten mukaan kiinnostus ja matematiikka-ahdistus korreloivat keskenään negatiivisesti. Aikaisempia tutkimuksia mukaillen matematiikka-ahdistuksen suora efekti laskusujuvuuteen oli

negatiivinen ($\beta = -.27$), ja kiinnostuksen positiivinen ($\beta = .25$). Työmuisti medioi osittain matematiikka-ahdistuksen yhteyttä suoriutumiseen; matematiikka-ahdistus ennusti negatiivisesti työmuistikapasiteettia ($\beta = -.16$), jonka ennuste laskusujuvuuteen puolestaan oli positiivinen ($\beta = .14$). Kiinnostuksen osalta vastaavaa mediaatioefektiä ei havaittu. Oppilaiden yleinen ahdistuneisuus oli negatiivisessa yhteydessä kiinnostukseen ($\beta = -.34$), ja vastaavasti positiivisessa matematiikka-ahdistukseen ($\beta = .49$). Yleisellä ahdistuksella ei sen sijaan ollut suoraa efektiä oppilaiden työmuistiin eikä laskusujuvuuteen.

Tulokset tukevat aikaisempia havaintoja siitä, että oppilaiden tunnepitoisilla taipumuksilla on merkitystä tehtävissä suoriutumisessa; siinä missä kiinnostus matematiikkaan saattaa osaltaan suojata kielteisiltä tuntemuksilta ja tukea laskutehtäviin keskittymistä, matematiikka-ahdistus kuormittaa työmuistia ja on yhteydessä heikompaan suoriutumiseen.

Asiasanat: Matematiikka-ahdistus, Kiinnostus, Laskusujuvuus, Työmuisti

Sessio 2b/ Session 2b

Psykologisten perustarpeiden yhteys ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden hyvinvointiin

Laura Pylväs, Petri Nokelainen, Helsingin yliopisto

Tutkimuksessa tarkasteltiin, miten psykologisten perustarpeiden täyttyminen (BPNS) on yhteydessä ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden ($n = 255$) uupumukseen ja opintojen keskeyttämisaikomukseen. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselyllä (2-3/2023) yhden suuren toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilta.

Aiempien tutkimusten perusteella oletimme, että BPNS:llä on negatiivinen yhteys ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulu-uupumuksen kahteen ulottuvuuteen (Hypoteesi 1): väsymykseen (exhaustion) ja kyynisyyteen (cynicism) opintojen merkitystä kohtaan. Toiseksi oletimme, että BPNS on negatiivisessa yhteydessä opintojen keskeyttämisaikomukseen (Hypoteesi 2). Tutkimuskysymykset olivat: Miten ammatillisten opiskelijoiden autonomia-, kompetenssi- ja yhteenkuuluvuustarpeiden täyttyminen ovat yhteydessä (TK1) väsymykseen, kyynisyyteen ja (TK2) opintojen keskeyttämisaikomukseen?

BPNS mitattiin kolmella skaalalla (jokaisessa 3 väittämää) perustuen Chen et al. (2015) tutkimukseen: Autonomia ($\alpha = 0,73$); Kompetenssi ($\alpha = 0,89$); Yhteenkuuluvuus ($\alpha = 0,91$). Uupumusta mitattiin kahdella skaalalla perustuen Salmela-Aro ym. (2009) tutkimukseen: Burnout-väsymys (4 väittämää, $\alpha = 0,82$) ja Burnout-kyynisyys (3 väittämää, $\alpha = 0,91$). Opintojen keskeyttämisaikomusta tutkittiin kahdella Vallerand et al. (1997) tutkimuksessa käytetyllä väittämällä ($\alpha = 0,71$).

TK1 osalta tulokset osoittivat, että opiskelijoiden autonomiatarpeen täyttyminen oli negatiivisessa yhteydessä opintoihin liittyvään kyynisyyteen. Myös kompetenssitarpeen täyttyminen oli negatiivisessa yhteydessä kyynisyyteen, vaikkakaan eivät merkitsevästi. Sen sijaan opiskelijoiden yhteenkuuluvuustarpeen täyttyminen oli positiivisessa yhteydessä kyynisyyteen, joskaan yhteys ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Perustarpeiden täyttymisellä ei myöskään ollut yhteyttä väsymykseen. Tutkimuskysymyksen 2 osalta tulokset osoittivat, että kompetenssitarpeen täyttyminen oli negatiivisessa yhteydessä keskeyttämisaikaisiin.

Asiasanat: Ammatilliset opiskelijat, Psykologiset perustarpeet, Itsemääräämisteoria, Uupuminen, Opintojen keskeyttämisaikomukset

Mikä uuvuttaa lukiolaisen?

Sirkku Kupiainen, Irene Rämä, Risto Hotulainen, Helsingin yliopisto

Uupumus on ollut koulua koskevan keskustelun vakioaiheita jo pitkään (Kiuru ym., 2008). Sen on todettu olevan tyypillisempää tytöille kuin pojille, mutta lisääntyvän molemmilla lukio-opintojen aikana (Salmela-Aro & Tynkkynen, 2012). Ilmiöstä puhutaan koulu-uupumisena, mutta se on noussut huomion kohteeksi yhtä jalkaa tietokonepelaamisen ja sosiaalisen median kanssa.

Kuss ja Griffiths (2011) raportoivat koontitutkimuksessaan addiktion sosiaalisten verkostojen käyttöön olevan yhteydessä nuorten heikkenevään hyvinvointiin ja koulumenestykseen. Myöhemmin (2017) he puhuvat avoimesti sosiaalisen median liiallisesta käytöstä addiktiona ja syvensivät analyysia ”kymmeneksi opetuksiksi”, joista yksi on suomalaisnuortenkin sosiaalisen median käytön yhteydessä usein esiin nouseva ja hyvinvointia uhkaava FOMO (fear of missing out). Kosola (2020) totesi artikkelissaan älypuhelimien sovellusten olevan algoritmiensa vuoksi erityisen koukuttavia, mikä saattaa osaltaan selittää tyttöjen poikia vahvempaa uupumusta. Karvin raportti (Saarinen ym., 2023) taas nosti esiin perusopetuksen antamien valmiuksien puutteellisuuden mahdollisena selityksenä lukiolaisten pahoinvointiin ja uupumiseen.

Edellä siteerattujen tutkimusten innoittamina päätimme lähestyä uupumista korkea-asteen opiskelijavalintaa koskevassa tutkimuksessamme kahdesta eri näkökulmasta. Toisaalta kysyimme opiskelijoilta (N=4450) ja opettajilta (N=180) heidän näkemystään lukiolaisten uupumisen syistä, toisaalta kartoitimme lukiolaisten uupumusta kansainvälisen, myös Suomessa laajasti käytetyn SBI-uupumismittarin avulla.

Opettajien ja opiskelijoiden näkemykset uupumisen syistä erosivat osin selvästi toisistaan. Uupuminen oli tyypillisempää tytöille kuin pojille. Lukio uuvutti selvästi vähemmän niitä, jotka kokivat lukio-opinnot peruskoulua mielekkäämpinä ja joilla oli selvä kuva tulevaisuuden opintosuunnitelmistaan. Osin tätä heijastaen pitkän matematiikan lukijat näyttäytyivät lyhyen matematiikan lukijoita vähemmän uupuneina.

Asiasanat: Uupumus, Lukio, Sukupuoli, Opintomenestys, Jatko-opintosuunnitelmat

Opiskelu-uupumuksen arviointi BAT-mittarilla: Toimivuus toisella asteella ja yliopistossa

Heta Tuominen, Markku Niemivirta, Itä-Suomen yliopisto

Opiskelu-uupumuksen mittaamisessa on ollut puutteita, minkä vuoksi on perusteltua kehittää parempia välineitä opiskelijoiden uupumuksen arvioimiseen niin psykometrisessä mielessä kuin sisällönkin kannalta. Tätä tavoitellen muokkasimme Burnout Assessment Tool (BAT; Schaufeli ym., 2020) -mittarista version opiskelukontekstiin, ja testasimme sen toimivuutta kahden eri kouluasteen

opiskelijoilla. BAT koostuu neljästä ulottuvuudesta: krooninen väsymys, henkinen etääntyminen (kynnistyminen), kognitiivisen toiminnan häiriöt sekä tunteiden hallinnan häiriöt.

Tavoitteenamme oli tarkastella BAT-mittarin rakennevaliditeettia, faktorirakenteen invarianssia kahdessa eri opiskelukontekstissa, reliabiliteettia ja yhtenevyys- ja erotteluvaliditeettia. Käytimme lyhennettyä BAT12 -kyselyä (3 osiota/ulottuvuus). Osallistujat olivat toisen asteen opiskelijoita (N = 843) ja yliopisto-opiskelijoita (N = 769), jotka vastasivat kyselyyn keväällä 2023. Konfirmatorisella faktorianalyysillä tarkasteltiin faktorirakennetta ja rakenteen invarianssia eri aineistoissa. BAT-mittarin rakenne vastasi teoreettista oletusta, ja se oli invariantti kahden eri aineiston (toinen aste ja yliopisto) välillä. Muuttujien faktorireliabiliteetit vaihtelivat välillä .77–.86. Opiskelu-uupumuksen neljä ulottuvuutta korreloivat keskenään oletetusti melko voimakkaasti. Lisäksi yhteydet muihin hyvinvointimuuttujiin olivat mielekkäät; opiskelu-uupumus oli kielteisesti yhteydessä opiskeluuntoon ja myönteisesti yhteydessä masentuneisuuden oireisiin. Yhteydet kuvastivat myös olennaisia vivahte-eroja uupumuksen eri osa-alueiden välillä. Latenttien keskiarvojen perusteella toisen asteen opiskelijat kokivat yliopisto-opiskelijoihin verrattuna hieman enemmän henkistä etääntymistä mutta vähemmän väsymystä ja kognitiivisen toiminnan sekä tunteiden hallinnan häiriöitä. BAT-mittari vaikuttaa toimivalta ja varsin lupaavalta menetelmältä opiskelu-uupumuksen arvioimiseen ainakin toisen asteen ja korkea-asteen koulutuksessa.

Asiasanat: Opiskelu-uupumus, Mittari, Hyvinvointi, Toisen asteen koulutus, Korkeakoulutus

Yliopisto-opiskelijoiden hyvinvointi ja sen muutokset koronapandemian aikana

Markku Niemivirta, Heta Tuominen, Itä-Suomen yliopisto

Yliopisto-opiskelijoiden hyvinvointi on puhuttanut viime aikoina. Etenkin koronapandemian aikaiset muutokset kuten sosiaalisen kanssakäymisen vähentyminen ja siirtyminen etäopetukseen vaikuttivat opiskelijoiden arkeen ja opiskeluun olennaisella tavalla. Tässä tutkimuksessa tarkastelemme miten opiskelijoiden vieraantumisen ja kuormituksen kokemukset sekä hyvinvointi (opiskeluunto ja masentuneisuuden oireet) muuttuivat pandemian aikana, ja miten nuo muutokset olivat yhteydessä toisiinsa. Aineistona oli syksyllä 2020 ja keväällä 2021 kolmessa yliopistossa kerätty seuranta-aineisto (N = 417), jossa kartoitettiin opiskelijoiden vieraantumisen kokemuksia, koettua kuormitusta, opiskeluuntoa ja masentuneisuuden oireita. Tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi käytettiin latenttien muutos pisteiden mallinnusta.

Mittaukset osoittautuivat yhteneviksi ajankohtien välillä. Latenttien keskiarvojen mukaan vieraantumisen kokemus ja masentuneisuuden oireet lisääntyivät mittausten välillä, kun taas koetussa kuormituksessa ja opiskeluinnossa ei muutosta havaittu. Lähtötasot korreloivat vahvasti keskenään, samoin kuin pääosin myös muutokset. Esimerkiksi vieraantumisen muutos oli yhteydessä koetun kuormituksen muutokseen, ja ne molemmat olivat yhteydessä masentuneisuuden oireiden muutokseen. Ainoastaan vieraantumisen kokemuksen ja opiskeluinnon muutosten välillä ei ollut merkitsevää yhteyttä.

Tulokset osoittavat opiskelijoiden hyvinvoinnin osin heikenneen pandemian aikana, vaikka osassa kokemuksia ei muutoksia esiintynytäkään. Muutosten tarkastelu vahvisti aiemmat havainnot opiskelukokemusten linkittymisestä sekä opiskeluun liittyvään että yleisempään hyvinvointiin, joskin keskinäisten yhteyksien sisällöllistä eriytymistä havaittiin myös. Tulokset muistuttavat miten vaativaa

aikaa koronapandemia on opiskelijoille ollut. Lienee selvää, että vastaavan varalle on syytä miettiä keinoja tukea opiskelijoiden kiinnittymistä sekä itse opiskeluun että opiskeluyhteisöön.

Asiasanat: Hyvinvointi, Opiskeluinto, Vieraantuminen, Yliopisto-opiskelija, Koronapandemia

Sessio 3a/ Session 3a

Oppilaiden kouluinnon ja -uupumuksen profiilit: erot minäpystyvyydessä ja hyvinvoinnin tuessa

Anni Holmström, Turun yliopisto, Heta Tuominen, Itä-Suomen yliopisto, Miia Laasanen, Turun yliopisto, Marjaana Veermans, Turun yliopisto

Oppilaiden hyvinvoinnin tukeminen on opetussuunnitelman mukaan yksi suomalaisen peruskoulun perustehtävistä. Tästä huolimatta kouluinto on heikentynyt ja koulu-uupumus puolestaan yleistynyt jo peruskouluikäisillä oppilailla. Tarvitsemme tutkittua tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat koulu-hyvinvointiin. Tässä tutkimuksessa tarkastelimme oppilaiden kouluinnon ja -uupumuksen profiileja sekä näiden profiilien eroja oppimisen itsesäätelyn minäpystyvyydessä ja koulun tarjoamassa moniammatillisessa hyvinvoinnin tuessa (ts. saatu tuki ja oppilashuollon saavutettavuus).

Tutkimukseen osallistui 984 peruskoulun 5.–9.-luokkalaista. Tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella syksyllä 2021. Mittareiden rakennetta tarkasteltiin konfirmatorisella faktorianalyysillä, ja kouluinnon ja -uupumuksen profiilit muodostettiin latenttia profiilianalyysia hyödyntäen. Lopuksi ryhmien eroja minäpystyvyydessä ja hyvinvoinnin tuessa tarkasteltiin BCH-menetelmällä.

Oppilailta tunnistettiin neljä kouluinnon ja -uupumuksen profiilia: innostuneet (35 %), innostuneet väsyneet (28 %), kielteisesti koulunkäyntiin suhtautuvat (21 %) ja uupuneet (16 %). Ryhmät erosivat toisistaan oppimisen itsesäätelyn minäpystyvyyden ja saadun hyvinvoinnin tuen suhteen. Uupuneet oppilaat arvioivat nämä tekijät kaikista ryhmistä kielteisimmin ja innostuneet oppilaat puolestaan myönteisimmin. Kohtalaisen hyväksi minäpystyvyytensä sekä saadun tuen kokivat myös innostuneet väsyneet ja kielteisesti kouluun suhtautuvat. Oppilashuollon saavutettavuudessa kaikkien ryhmien kokemukset olivat hyvällä tasolla, ja ainoastaan innostuneiden oppilaiden kokemus erosi muita ryhmiä parempana.

Tulostemme mukaan suuri osa oppilaista on edelleen innostunut koulutyöstä, mutta väsymyksen ja jopa uupumuksen ilmeneminen yhä nuoremmilla oppilailla on huolestuttavaa. Oppilaiden minäpystyvyyden tukeminen sekä hyvinvoinnin edistäminen voivat olla keinoja, joilla koulu-uupumusta voidaan ennaltaehkäistä ja kouluintoa puolestaan lisätä.

Asiasanat: Kouluinto, Koulu-uupumus, Minäpystyvyys, Hyvinvoinnin tuki

Poissaolevien oppilaiden opettajantukiprofiilit

Suvi Kanerva, Risto Hotulainen, Sanna Oinas, Helsingin yliopisto

Tämän keskeneräisen tutkimuksen tarkoituksena on tunnistaa havaitun opettajan sosiaalisen tuen profiilit ja niiden väliset erot niiden peruskoulun oppilaiden kohdalla, joilla on vähintään 20 % poissaoloja kevätlukukaudelta. Profiileja verrattiin suhteessa sukupuoleen, luokka-asteeseen, keskiarvoon, poissaolomäärään, yksinäisyyden tunteeseen sekä äidin koulutustasoon. Aineisto kerättiin keväällä 2021 osana Koulunkäynti, opetus ja hyvinvointi koulu-yhteisössä -ko-ro-nae-pi-de-mian ai-ka-na -tutkimushanketta. Otokseen otettiin mukaan ne 7454 oppilasta (tytöt = 3819, pojat = 3238, muut = 397), jotka raportoivat kyselyssä vähintään kahden viikon poissaolot. Oppilaiden havaitun opettajan sosiaalisen tuen taso mitattiin Lasten ja nuorten sosiaalisen tuen mittarin (CASSS; Malecki ym., 2000) opettajan tuki -osion suomenkielisellä käännöksellä (validoitu Kanerva ym., arvioitavana). Opettajan tuki jaetaan emotionaaliseen, informaationaaliseen ja välineelliseen tukeen, sekä positiiviseen palautteeseen (Malecki & Demaray, 2002).

Ongelmalliset poissaolot ovat kasvava ongelma suomalaisessa peruskoulussa (Määttä ym., 2020). Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää alustavasti opettajan tuen roolia poissaolevien oppilaiden koulunkäynnille.

Latentti profiilianalyysi (LPA) MPLUS-ohjelmistolla paljasti kolmen profiilin ratkaisun. Profiilit nimettiin matalan, kohtalaisen ja korkean tuen profiileiksi. Ne erosivat toisistaan kaikissa neljässä tuen tyypissä. Alustavat analyysit näyttävät, että sukupuoli oli ainoa mukana ollut taustamuuttuja, joka ei selittänyt todennäköisyyttä kuulua tiettyyn profiiliin muihin verrattuna. Seuraavaksi profiilien välisiä keskiarvoja verrataan 3-STEP menetelmää käyttäen.

Asiasanat: Latentti profiilianalyysi, Opettajan sosiaalinen tuki, Koulupoissaolot

Kahdeksaluokkalaisten oppilaiden kokemuksia oppilaan ja opettajan kohtaamisesta yläkoulussa

Heini Peltonen, Itä-Suomen yliopisto, Jenni Salminen, Jyväskylän yliopisto, Jaana Viljaranta, Itä-Suomen yliopisto

Oppilaan ja opettajan kohtaamisessa on kysymys kahden ihmisen kohtaamisesta (Buber, 1995). Jotta kohtaaminen mahdollistuu, on opettajan ja oppilaan välillä oltava dialoginen kasvatussuhde, jonka erityisyys on tutkimuksessa tarkasteltuna (Sidorkin, 2000). Molempien osapuolien on oltava avoimena kohtaamistilanteessa tunnistuen ja tunnustuen toisen toiseuden.

Tutkimuksessa tarkastellaan oppilaan ja opettajan kohtaamista yläkoulussa. Näkökulmana on oppilaan kokemus kohtaamisesta opettajan kanssa. Tutkimus keskittyy kohtaamiseen ja sen arvoon itsessään koulumaailmassa.

Tutkimus on kvalitatiivinen ja aineisto koostuu yksilöhaastatteluista, joissa haastateltiin 15 kahdeksaluokkalaista nuorta puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla. Aineistoa analysoitiin temaattisella analyysillä, reflektiivisellä otteella (Braun & Clark, 2022). Analyysin kautta saavutettiin kolme teemaa. Ensimmäisen teeman ytimessä ovat nuorten kokemukset opettajan kohtaamisesta koulun arjessa, missä ja miten sitä tapahtuu ja mitä he odottavat opettajalta kohtaamisen osalta. Toinen teema kertoo kohtaamiseen liittyvistä tunnekokemuksista, sekä kohtaamista edesauttavista

ja toisaalta sitä estävistä tekijöistä. Kolmas teema kiteyttää, kuinka oppilaan ja opettajan välinen kasvatussuhde toimii kohtaamisen lähtökohtana.

Tutkimuksen tulosten perusteella opettajan työ näyttäytyy kasvatustyönä, jossa suhteen luominen oppilaaseen mahdollistaa kohtaamisen ja dialogisuuden. Nuoret kokivat opettajan olevan vastuullisena osapuolena kohtaamisissa: nuorten mielestä opettajan tehtävänä on tukea oppilasta ja luoda mahdollisuus kohtaamiselle. Nuoret odottivat opettajien kohtaavan heidät yksilöinä, mutta totesivat samalla, että vain osa opettajista tekee koulun arjessa näin. Vaikka kohtaamisen vastuu näyttäisi jäävän harvojen harteille, nuoret kokivat sen olevan riittävää. Tutkimus antaa paljon kaivatun tilan nuorten kokemuksille opettajien kohtaamisista yläkoulun arjessa.

Asiasanat: Kohtaaminen, Dialogisuus, Oppilaan ja opettajan kasvatussuhde

Yliopiston opettajien mahdollisuudet yhteisölliseen pedagogiseen säätelyyn

Mari Murtonen, Emmi Saariaho-Räsänen, Ville Salonen, Jere Riekkinen, Turun yliopisto

Opettajien säätelytaidot ja mahdollisuudet yhteisöllisyyteen ovat keskiössä heidän pedagogisen osaamisensa kehittämisessä. Yliopistojen yksiköiden pedagogiset kulttuurit ja tavat käsitellä pedagogisia asioita voivat olla hyvin erilaisia. Tässä tutkimuksessa kysyttiin opettajien kokemuksia heidän työyhteisönsä tavoista käsitellä opetukseen liittyviä kysymyksiä ja omista mahdollisuuksistaan ja tavoistaan vaikuttaa niihin. Tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti opettajien mahdollisuuksia yhteisölliseen, sosiaalisesti jaettuun säätelyyn pedagogisissa kysymyksissä. Sähköinen kysely jaettiin yliopiston opettajille vuonna 2023 ja siihen vastasi 192 opettajaa. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kahta avointa kysymystä.

Kysymykseen ”millä tavoin työyhteisössänne käsitellään opetukseen liittyviä asioita?” vastaukset vaihtelivat ääripäästä toiseen. Suurin osa kuvasi opetusmyönteisyyttä, eräs jopa totesi, että ”tästä voisi kirjoittaa romaanin”, mutta monissa vastauksessa myös todettiin ”eipä juuri mitenkään” ja joissakin kuvattiin kielteistä suhtautumista, kuten ”Ikävä kyllä pedagogia ymmärretään trendikkääksi, mutta samalla pakolliseksi ja turhaksi”. Seuraavaksi opettajilta kysyttiin, miten he itse pyrkivät vaikuttamaan työyhteisönsä opetukseen liittyvien asioiden käsittelyyn. Moni kertoi tuovansa esiin tärkeitä kysymyksiä ja esittelemällä uusia pedagogisia ideoita. Useissa vastauksissa kuvattiin yhteisöllisiä tapoja, kuten ”osallistun aktiivisesti kehittämiseen ja keskusteluihin - sekä virallisiin että epävirallisiin”. Mikäli vastaus aiempaan kysymykseen oli, ettei yhteisö suhtaudu pedagogiikkaan positiivisesti, vastaukset olivat pääsääntöisesti lannistuneita, kuten ”en ole tullut kuulluksi, joten en enää juurikaan [yritä]”. Opettajat ovat aineiston perusteella hyvin epätasa-arvoisissa tilanteissa ja yhteisön pedagoginen kulttuuri näyttää vaikuttavan suoraan ja vahvasti opettajien mahdollisuuksiin yhteisölliseen, jaettuun säätelyyn pedagogisissa kysymyksissä.

Asiasanat: Yliopistopedagogiikka, Korkeakoulupedagogiikka, Pedagoginen osaaminen, Säätelytaidot, Yhteisöllisyys

Sessio 3b/ Session 3b

Voidaanko kouluopetuksella edistää nuorten kriittisen nettilukemisen taitoja?

Elina Hämäläinen, Jyväskylän yliopisto/ Tampereen yliopisto

Useimmat nuoret viettävät paljon aikaa netissä, mutta taidot arvioida lukemaansa kriittisesti eivät kehity automaattisesti internetin käytön myötä. Väitöstutkimuksessani selvitin yhteensä yli 700 kuudesluokkalaisten ja lukiolaisen kriittisen nettilukemisen taitoja sekä taitojen edistämiseksi kehitettyjen kouluinterventioiden tehokkuutta. Tutkimuksen aineisto kerättiin kahdessa Suomen Akatemian rahoittamassa tutkimusprojektissa. Luokanopettajat toteuttivat tutkivan nettilukemisen taitoihin tähtäävän intervention (21 x 45 min) kuudesluokkalaissilla ja suomen kielen ja kirjallisuuden opettajat lukiossa (4 x 75 min). Interventioiden aikana nuorille opetettiin tiedonhaun, luotettavuuden arvioinnin ja synteesin laatimisen taitoja ja lisäksi taitoja harjoiteltiin yksilöllisesti ja yhteisöllisesti. Ennen interventiota ja sen jälkeen nuoret tekivät nettilukutehtävän, jossa he etsivät nettitekstejä täsmähakukoneella, arvioivat tekstien luotettavuutta ja laativat synteesin nettitekstien pohjalta.

Väitöstutkimus paljasti merkittäviä eroja nuorten kriittisen nettilukemisen taidoissa. Vaikka taitavimmat kuudesluokkalaiset olivat taidoissaan lukiolaisten tasolla, oli nettitekstien luotettavuuden arviointi useimmille vaikeaa myös intervention jälkeen. Sen sijaan reilu kolmasosa lukiolaisista suoriutui varsin hyvin nettitekstien luotettavuuden arvioinnista, kun taas pienellä osalla taidot olivat yllättävän heikot. Selvimmin nuorten taitoihin olivat yhteydessä heidän omat uskomuksensa siitä, että arvioivat nettitekstin kirjoittajaa tai vertaa lähteitä nettilukemisen aikana, nuorten tutkima aihe sekä heidän tekemänsä tekstivalinnat. Interventioiden jälkeen nuoret kiinnostuivat enemmän huomiota lähteiden piirteisiin kuten kirjottajan asiantuntijuuteen. Positiivisin tulos oli, että interventio paransi erityisesti alkutestitaidoiltaan kaikkein heikoimpien lukiolaisten kriittisen nettilukemisen taitoja, mutta taitoihin jäi myös selvästi parantamisen varaa molemmilla kouluasteilla.

Asiasanat: Nettilukeminen, Interventio, Peruskoulu, Lukio

Kriittinen lukutaito ja kodin lukuympäristö 4., 6. ja 8. luokalla

Jenni Ruotsalainen, Jyväskylän yliopisto, Laura Kanninen, Tampereen yliopisto, Carita Kiili, Tampereen yliopisto, Minna Torppa, Jyväskylän yliopisto, Leena Paakkari, Jyväskylän yliopisto

Tutkimustietoa kodin lukuympäristöstä nuoruudessa sekä siitä, miten lukuympäristö voisi tukea kriittistä lukutaitoa, on rajallisesti. Aiempaa tietoa ei myös ole siitä, muuttuvatko lukuympäristöt lapsen siirtyessä nuoruuteen. Asiantuntijoita pyydettiin aiemmin tunnistamaan tekijöitä, joita he pitävät tärkeinä lasten ja nuorten kriittisen lukutaidon kannalta (Paakkari ym., 2023). Näiden näkemysten pohjalta kehitettiin kysely, johon vastasi 149 nelosluokkalaisten vanhempaa, 213 kuudesluokkalaisten vanhempaa ja 226 kahdeksaluokkalaisten vanhempaa. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella kyselyn faktorirakennetta eri ikäryhmissä sekä sitä, ovatko eri taustatekijät (lapsen tai vastaajan sukupuoli, huoltajien koulutustasot, kodin lukumateriaalit) yhteydessä tunnistettuihin faktoreihin.

Tulokset osoittivat, että faktorirakenteet olivat erilaiset joka ikäryhmässä: nelosluokkalaisten vanhempien vastaukset jakautuivat viiteen osa-alueeseen (episteemiset käytänteet, median käytön ohjaus, argumentatiiviset käytänteet, keskustelut luetusta ja ajankohtaisista asioista, luotettavien

episteemisten käytäntöjen arvostaminen), kuudesluokkalaisten vanhempien vastaukset neljään osa-alueeseen (episteemiset käytänteet, median käytön ohjaus, argumentatiiviset käytänteet ja luotettavien episteemisten käytäntöjen arvostaminen) ja kahdeksaluokkalaisten vanhempien vastaukset kolmeen osa-alueeseen (episteemiset ja argumentatiiviset käytänteet, median käytön ohjaus ja luotettavien episteemisten käytäntöjen arvostaminen). Kodin lukumateriaalit olivat myönteisesti yhteydessä lähes kaikkiin osa-alueisiin jokaisessa ikäryhmässä, kun taas kielteinen yhteys löydettiin kyselyyn vastanneen vanhemman koulutuksen ja median käytön ohjauksen välillä nelosluokkalaisten ja kahdeksaluokkalaisten vanhempien aineistossa.

Tulokset antavat viitteitä siitä, että kodin kriittistä lukutaitoa tukeva ympäristö muokkautuu lapsen iän mukaan. Lisäksi tutkimus tukee aiempia tuloksia kodin lukumateriaalien tärkeydestä.

Asiasanat: Kriittinen lukutaito, Kodin luku-ympäristö, Nuoruus, Vanhemmuus

Lukutaito, äidinkielen motivaatio ja koulu-uupumusoireet toisen asteen koulutuksen ennustajina

Kati Vasalampi, Asko Tolvanen, Minna Torppa, Anna-Maija Poikkeus, Kaisa Aunola, Jyväskylän yliopisto

Peruskoulun jälkeinen koulutusvalinta ja toisen asteen tutkinnon saavuttaminen vaikuttavat vahvasti suomalaisten nuorten myöhempiin elämänpolkuihin. Tässä nelivuotisessa pitkittäistutkimuksessa selvitettiin missä määrin peruskoulun lopussa arvioitu lukutaito, äidinkielen motivaatio ja koulu-uupumusoireet ennakoivat koulutusvalintaa peruskoulun jälkeen (lukio vs. ammatillinen koulutus) ja toisen asteen tutkinnon saavuttamista. Otos koostui 1351 oppilaasta, joiden lukutaitoa, äidinkielen motivaatiota ja koulu-uupumusoireita arvioitiin 9. luokalla. Lukutaitoa arvioitiin suoriutumisena PISA-lukutestissä ja äidinkielen motivaatiota itse raportoidun oppijaminäkuvan ja oppiainekohtaisen arvostuksen avulla. Lisäksi nuoret arvioivat koulu-uupumusoireitaan eli kyynisyyttä koulunkäyntiin ja uupumusasteista väsymystä. Opiskelijoiden koulutusvalinnasta peruskoulun jälkeen kysyttiin nuorilta toisen asteen ensimmäisenä vuonna ja tieto toisen asteen tutkinnon saavuttamisesta kerättiin koulun rekistereistä 3,5 vuotta myöhemmin.

Logistisen regressioanalyysin tulokset osoittivat, että mallin muuttujat eivät selittäneet toisen asteen tutkinnon saavuttamista, mutta ne olivat merkittäviä koulutusvalintaa ennakoivia tekijöitä. Hyvä lukutaito ja myönteinen käsitys itsestään äidinkieleen oppijana, mutta myös uupumusasteinen väsymys ennakoivat päätymistä peruskoulun jälkeen todennäköisemmin lukioon kuin ammatilliseen koulutukseen. Kyynisyys koulunkäyntiä kohtaan peruskoulun lopussa ennakoi sen sijaan ammatillisia opintoja. Tulokset viittaavat siihen, että lukutaidon merkitys koulutusvalinnoille on suuri. Toisaalta tulokset osoittavat myös, että perustaitojen kehittämisen lisäksi peruskoulussa on kiinnitettävä erityistä huomiota oppilaan käsitykseen itsestään oppijana ja laajemmin myös kouluhyvinvointiin, sillä taitojen lisäksi nämä tekijät vaikuttavat nuoren koulutuspolkuun.

Asiasanat: PISA, Lukutaito, Äidinkielen motivaatio, Koulu-uupumus, Koulupolku

Yhdeksäsluokkalaisten motivaation pysyvyys ja muutokset toisen asteen valintojen selittäjinä

Kukka-Maaria Polso, Helsingin yliopisto, Heta Tuominen, Itä-Suomen yliopisto, Petri Ihantola, Jyväskylän yliopisto, Markku Niemivirta, Itä-Suomen yliopisto

Odotusarvoteorian ydintä on koulutusvalintojen selittäminen motivaation eroilla. Peruskoulun päättövaiheessa tapahtuvien motivaation muutosten yhteyksiä toisen asteen valintoihin tunnetaan kuitenkin vasta vähän.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, 1) millaisia matematiikan-äidinkielen motivaatioprofiileja 9.-luokkalaisilla voidaan tunnistaa, 2) miten pysyviä profiilit ovat syksystä kevääseen, ja 3) miten erilaiset siirtymäpolut ovat yhteydessä toiselle asteelle sijoittumiseen. Tutkimus toteutettiin lukuvuonna 2021-22 kerätyllä aineistolla. Oppilaat (N = 1590) vastasivat syksyllä ja alkukeväästä oppiainekohtaista minäkäsitystä, kiinnostus-, tärkeys- ja hyötyarvoa sekä vaihtoehtoiskustannuksia kartoittaneeseen kyselyyn. Vastauksiin yhdistettiin yhteisvalintarekisteristä toisen asteen haku- ja valintatiedot. Motivaatioprofiilit muodostettiin latentilla profiilianalyysillä ja niiden pysyvyyttä tutkittiin latentin transitioanalyysin keinoin.

Teoreettisesti mielekäs viiden profiilin ratkaisu kuvasi aineistoa molempina ajankohtina hyvin. Samantasoista motivaatiota kumpaakin oppiainetta kohtaan raportoivat Korkeasti (T1: 21% / T2: 24%), Keskimääräisesti (33% / 34%) ja Heikosti (20% / 14%) motivoituneet. Lisäksi tunnistettiin Matikka- (15% / 16%) ja Äikkäsuuntautuneet (11% / 13%) ryhmät. Korkeasti motivoituneista jopa 92% pysyi profiilissaan syksystä kevääseen, Heikosti motivoituneista vain hieman yli puolet. Heikosti motivoituneissa pysyneisiin verrattuna lukioon hakeminen ja valituksi tuleminen oli todennäköisempää (ja ammatillisiin opintoihin epätodennäköisempää) niille, jotka siirtyivät keväällä Keskimääräiseen tai Äikkäsuuntautuneeseen ryhmään.

Tulokset viittaavat odotetusti siihen, että eriytyvät motivaatiopolut - matalana pysyvä akateeminen motivaatio ja viime hetken myönteiset muutokset - heijastavat osaltaan oppilaiden erilaisia tavoitteita yhteishaun lähestyessä. Seuraavana askeleena tutkimuksessa on selvittää taustatekijöiden roolia yhteyksien selittäjänä.

Asiasanat: Odotusarvoteoria, Motivaatio, Koulutusvalinnat, Peruskoulu, Toinen aste

Sessio 4a/ Session 4a

Päiväkoti-ikäisten lasten matemaattisten ja motoristen taitojen tukeminen interventtioiden avulla

Pinja Jylänki, Oulun yliopisto, Arja Sääkslahti, Jyväskylän yliopisto, Pirjo Aunio, Helsingin yliopisto

Varhaiset matemaattiset taidot ennustavat hyvin myöhempää matemaattista osaamista (Duncan ym., 2007) korostaen matemaattisten taitojen merkitystä jo varhaisvuosina. Aiempi tutkimus on osoittanut, että motoristen ja matemaattisten taitojen harjoittelua yhdistämällä voidaan tukea lasten varhaisia matemaattisia taitoja (Jylänki ym., 2023). Tarkastelua yhdistetyn harjoittelun vaikutuksista suhteessa matemaattisten tai motoristen taitojen harjoitteluun yksittäin ei kuitenkaan ole pystytty tekemään.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella matemaattisten ja motoristen taitojen harjoittelua yhdistävän intervention vaikutuksia lasten varhaisiin matemaattisiin taitoihin (suhde- ja lukujonotaidot), matemaattiseen ongelmanratkaisuun sekä motorisiin taitoihin. Vaikutuksia verrattiin interventioihin, joissa harjoiteltiin vain joko matemaattisia tai motorisia taitoja. Interventiotuokioiden kesto oli 45 minuuttia ja niitä toteutettiin 2-3 kertaa viikossa noin 8 viikon ajan. Vaikutuksia tarkasteltiin välittömästi sekä noin 9,5 viikkoa harjoittelun päättymisen jälkeen. Tutkimukseen osallistui yhteensä 50 lasta ($K_a = 5.07$ vuotta; $K_h = 0.85$) kuudesta päiväkodista.

Alustavat tulokset osoittivat, että yhdistetyllä matemaattisten ja motoristen taitojen harjoittelulla sekä matemaattisten taitojen harjoittelulla yksittäin pystyttiin tukemaan lasten varhaisia matemaattisia taitoja sekä matemaattisia ongelmanratkaisutaitoja. Kuitenkin yhdistetyllä harjoittelulla oli mahdollista tukea samanaikaisesti myös motoristen taitojen kehitystä. Motoristen taitojen harjoittelulla pystyttiin vaikuttamaan motoristen taitojen kehitykseen, mutta ei matemaattisiin taitoihin. Interventioiden vaikutukset näkyivät edelleen viivästetyssä loppumittauksessa. Alustavien tuloksien lisäksi Kasvatustieteen päivillä esitetään tuloksia taustamuuttujien, kuten sosioekonomisen taustan, kielellisten ja toiminnanohjauksen taitojen vaikutuksista interventioiden tehokkuuteen.

Asiasanat: Interventio, Matemaattiset taidot, Motoriset taidot, Varhaiskasvatus

Kasvattajan ja lasten välisen vuorovaikutuksen laatu ja lasten numeeriset ja kielelliset taidot

Jenni Salminen, Eija Pakarinen, Tuire Koponen, Marja-Kristiina Lerkkanen, Jyväskylän yliopisto

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää missä määrin kasvattajan ja lasten välisen vuorovaikutuksen laatu päiväkotien taaperoryhmissä on yhteydessä lasten kielellisten ja numeeristen taitojen kehitykseen 2.5-vuoden iässä ja myöhemmin 5.9-vuotiaana. Aineisto kerättiin osana Vuorovaikutus, Kasvu ja Oppiminen (VUOKKO: Lerkkanen & Salminen, 2015–2019)-seurantatutkimusta. Lapset ($n = 145$) tekivät tutkijan kanssa yksilötilanteessa varhaisia numeerisia ja kielellisiä taitoja kartoittavia tehtäviä 2.5-vuotiaana ja uudestaan 5.9-vuotiaana. Kasvattajan ja lasten välisen vuorovaikutuksen laatua arvioitiin päiväkotien taaperoryhmissä ($n = 42$) CLASS-Toddler (La Paro ym., 2012) havainnointimenetelmällä (Tunnetuen ja käyttäytymisen ohjaamisen sekä Osallistavan oppimisen tuen ulottuvuuksilla). Vanhemmat raportoivat koulutustaustansa kyselylomakkeella. Aineisto analysoitiin Mplus ohjelmiston polkumallinnuksella (Complex – toiminto).

Tulokset osoittivat, että vuorovaikutuksen laatu (Osallistava oppimisen tuki) taaperoryhmissä, lasten ikä ja vanhempien koulutus ennustivat lasten varhaisia numeerisia taitoja taaperoiässä. Taaperoiän numeeriset taidot ennustivat myös numeerisia taitoja 5.9-vuotiaana, mutta yhteys vuorovaikutuksen laadun ja myöhempien numeeristen taitojen välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevä.

Vuorovaikutuksen laatu (CLASS Oppimisen ohjaaminen), lapsen ikä ja vanhempien koulutus ennustivat varhaisia kielellisiä taitoja taaperoiässä. Lisäksi taaperoryhmien vuorovaikutuksen laatu ja vanhempien koulutus ennustivat lasten kielellisiä taitoja 5.9. vuoden iässä. Tulokset osoittavat, että kasvattajan ja lasten välinen vuorovaikutus on merkityksellinen tekijä lasten varhaisten taitojen kehitykselle jo varhain ennen kouluikää. Lisäksi vuorovaikutuksen laadun ja taitojen välinen yhteys näyttäisi olevan erilainen varhaisten numeeristen ja kielellisten taitojen osalta.

Asiasanat: Vuorovaikutus, Varhaiskasvatus, Numeeriset taidot, Kielelliset taidot, Pitkittäistutkimus

Motivaatioprofiilit tehtäväkäyttämisen ja suoriutumisen suhteen selittäjinä

Laura Nyman, Helsingin yliopisto

Perinteiset reliabiliteetin estimaattorit, kuten alfa-, theta-, omega- ja rho- (maximal reliability) - kertoimet, ovat taipuvaisia aliarvioimaan radikaalisti reliabiliteettia testeissä, jotka ovat tyypillisiä osaamista testattaessa. Tässä viitekehityksessä testit on yleensä rakennettu siten, että osioiden vaikeustaso vaihtelee voimakkaasti erittäin helposta erittäin vaikeaan. Näissä tilanteissa perinteinen Pearsonin korrelaatio osion ja summan välillä (Rit) voi olla radikaalisti liian matala todelliseen korrelaatioon nähden eli korrelaation arvo on deflaatoitunut. Koska Rit on sisäänrakentunut perinteisiin reliabiliteetin estimaattoreihin, tämä aiheuttaa deflaatiota myös reliabiliteetin estimaateissa, ja deflaation suuruus voi olla huomattava - jopa 0.60 suuruisia deflaatioita on havaittu.

Esityksessä perustellaan, miksi deflaatio-korjatut reliabiliteetin estimaattorit (DCER) antavat osaamistestauksessa uskottavampia tuloksia kuin perinteiset estimaattorit. Näissä estimaattoreissa käytetään Rit:n sijaan muita, vähemmän deflaatiolle alttiita korrelaatiokertoimia. Jos kerroin valitaan viisaasti, DCER:t voivat antaa merkittävän edun testitulokseen liittyvän todellisen reliabiliteetin ja todellisen keskivirheen arvioinnissa.

Asiasanat: Reliabiliteetti, Deflaatiokorjattu reliabiliteetti, Osaamisen mittaaminen, Mittauksen keskivirhe

Sessio 4b/ Session 4b

Motivational profiles of first year teacher students in Finland

Christina Sjöström, Åbo Akademi/University of Helsinki, Anna Widlund, Åbo Akademi Päivi Virtanen, University of Helsinki, Anu Laine, University of Helsinki, Kirsi Wallinheimo, University of Helsinki

Evidence from teachers in Finland indicates increases in both burnout (e.g., OAJ, 2021), and in the proportion who have considered leaving the profession (Virtanen & Laine, 2021). This signals a need to understand the reasons underlying the choice to train as a teacher so educations and the profession can be tailored, and students be better prepared.

The preliminary empirical findings reported here are drawn from the first round of data collection of the national level longitudinal KASVU study. This paper adopts a person-centred approach reporting findings from a sample of first year teacher students from two universities in Finland (N = 306). Using the Factors Influencing Teaching Choice (FIT-Choice) tool (Watt & Richardson, 2007; 2008) rooted in Expectancy-Value theory (Eccles et al., 1983), salient motivational factors were selected for inclusion in confirmatory factor analysis. The resulting model evidenced a good fit to the data. Latent profile analysis was performed using the factors, which produced three motivational profiles. The largest profile (47%), the highly motivated, reported choosing the profession because they wanted to shape the future of children and believed in their teaching abilities. This profile reported the lowest on choosing teaching as a fallback career. The second largest profile (45%) had average motivation. They

reported being motivated by shaping the future of children and believed in their abilities but appeared less motivated overall than the first profile. The third profile (8%), the ambivalent, were the least motivated reporting lower on especially intrinsic value and higher on choosing teaching as a fallback career.

The profiles will be discussed with reference to existing literature on teacher motivational profiles and developmental trajectories. They will be utilised to explore differences in GPA during the third year of study.

Keywords: Teacher education, Motivation, Person-centred research

The relations between teaching and wellbeing – Understanding variation of arousal during teaching

Liisa Postareff, HAMK Häme University of Applied Sciences, Anna Parpala, Helsingin yliopisto, Petri Nokelainen, Tampereen yliopisto, Ilmari Puhakka, Tampereen yliopisto, Laura Pylväs, Helsingin yliopisto, Heta Rintala, Hämeen ammattikorkeakoulu, Anna Wallin, Tampereen yliopisto

Teaching in higher education (HE) is a demanding task, and teachers experience various positive and negative emotions related to their teaching (Hagenauer & Volet, 2014). Previous research implies that teaching processes are related to teachers' wellbeing so that learning-focused and interactive teaching approach is associated with positive emotions and increased wellbeing (e.g., Cao et al., 2018), but research in this field is scarce and has mainly utilised self-reported data.

We will present preliminary findings of the relations between teaching processes (as analysed from video-recorded data) and arousal level (as analysed from smart ring data measuring electrodermal activity) during teaching. Thus, it is possible to see how the arousal level varies during teaching. Arousal is related to stress and unconscious emotional responses (Boucsein, 2012), and thus provides an interesting insight into the teachers' wellbeing.

Following the critical incident technique (e.g., Butterfield et al., 2005), segments with high and low arousal levels were presented to the teachers from the videos and they were asked to reflect on their actions and emotions during those segments. Using the qualitative content analysis approach, identified the teacher's teaching approaches and emotional states from these segments. Preliminary findings suggest that interactive teaching is related to lower arousal and more positive emotions than transmissive teaching lacking interactivity with the students.

The theoretical significance of analysing synchronised video- and EDA-data, combined with critical incident technique, lies in that it may allow us to detect how teachers' teaching processes are related to their positive or negative arousal and wellbeing. From the perspective of educational significance, the results help us in supporting teachers to develop ways of teaching which decrease negative arousal and enhance wellbeing.

Keywords: Teacher learning, Approaches to teaching, Arousal, Wellbeing, Higher Education

27. Digitaalinen teknologia ja media oppimisessa ja opetuksessa

Sessio 1/ Session 1

Nuorten geomediataidot ja osaamisen tasot maantieteen opetuksessa

Panu Lammi, Tua Nylén, Virpi Hirvensalo, Markus Jylhä, Laura Hynynen, Anne Pellikka, Petteri Muukkonen, Helsingin yliopisto

Kartat, digitaalinen paikkatieto sekä maantieteellistä tietoa sisältävät taulukot, diagrammit, uutiset ja valokuvat ovat esimerkkejä geomediasta – median muodosta, jolla voidaan kerätä, tallentaa, käsitellä tai välittää maantieteellistä, sijaintiin sidottua tietoa. Nuoret kohtaavat geomediaa laajasti arkielämässään esimerkiksi käyttäessään erilaisia karttapalveluita tai nähdessään uutisissa ja sosiaalisessa mediassa karttoja tai kuvia maailman tapahtumista. Kuten muillakin median muodoilla, Geomedian avulla voidaan helposti välittää vääristeltyä tietoa ja johtaa geomedian käyttäjiä harhaan. Tähän haasteeseen vastatakseen nuoret tarvitsevat riittäviä kriittisiä taitoja lukea ja käyttää geomediaa. Geomediataidot ovat tulleet mukaan maantieteen opetukseen viime vuosina. Opettajia on kuitenkin hämmentänyt, mitä taitoja nuorille tulisi opettaa ja millä tasolla heidän osaamisensa tulisi olla.

Tässä esityksessä esittelemme havaintojamme tutkimuksestamme, jossa selvitämme nuorten geomediataitoja ja osaamisen tasoja eri koulutusasteilla sekä näiden taitojen opettamiseen ja oppimiseen liittyviä haasteita. Aineistomme koostuu maantieteen opettajien haastatteluista (n=20) sekä maantieteen ylioppilaskokeiden geomediataitoja mittaavien kysymysten vastausten (n=300/kysymys) analysoimisesta.

Opettajien haastatteluiden mukaan nuorten geomediataidot kehittyvät varsinkin yläkoulussa ja lukiossa, mutta kaikilla koulutusasteilla nuorten välillä oli suuria yksilöllisiä eroja. Nämä erot olivat sitä suurempia, mitä korkeammasta koulutusasteesta oli kysymys. Sekä haastatteluiden että ylioppilaskokeiden vastausten perusteella monet nuorista oppivat koulussa varsinkin mekaanisia geomediataitoja, kuten geomedia-aineistojen yksinkertaista tulkintaa ja tuottamista, mutta lukion päätteeksi monien nuorten taidot analysoida ja arvioida kriittisesti eri geomedia-aineistoja jäivät helposti melko pinnallisiksi ja suoraviivaisiksi.

Asiasanat: Geomedia, Maantiede, Opetussuunnitelmat, Kriittinen lukutaito, Ylioppilaskokeet

(Jatkettu) oppimisanalytiikka opettajan tuen välineenä haastavan sisällön etäopetuksessa

Erkko Sointu, Laura Hirsto, Mohammed Saqr, Sonsoles López Pernas, Teemu Valtonen, Itä-Suomen yliopisto

Oppimisanalytiikan ja jatkettun oppimisanalytiikan käyttö opetuksessa on haastavaa. Oppimisanalytiikalla tarkoitetaan jälkiä, joita opiskelijat jättävät sähköiseen järjestelmään opiskellessaan. Jatkettulla oppimisanalytiikalla taas viitataan kyselylomakkeiden aktiiviseen käyttöön sähköisessä järjestelmässä. Molempia voidaan käyttää niin tutkimuksessa kuin opetuksessa, mutta erityisesti opetuskäyttöön tarvitaan tutkimusperustaisia käytännön esimerkkejä myös korkeakoulussa. Tässä esityksessä kerrotaan käytännön opetukseen liittyviä tutkimustuloksia, joita on

kertynyt Oppimisanalytiikan hyödyntäminen itseohjatun oppimisen tukemisessa koulutuspolun eri vaiheissa (OAHOT) -hankkeessa (Business Finland 2020-2022). Tutkimuksen konteksti on opettajankoulutus ja sen yksi haastavimmiksi koetuista sisällöistä: kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät.

Opiskelijat voivat kokea kvantitatiiviset menetelmäopinnot haasteellisiksi esimerkiksi aiempien negatiivisten matemaattisten tai tilastomenetelmällisten opintojen kokemustensa takia. Tämä alueen opetus vaatii oppimislähtöisiä lähestymistapoja, joilla oppimista voidaan tukea. Kvantitatiiviset menettelemät 2-harjoitusopintojaksossa lähestymistavaksi valittiin käänteinen oppiminen etätoteutuksella. Opetuksessa hyödynnettiin teknologiaa (konferenssiteknologioita ja analytiikkatietoja) tandemina oppimisen tuessa. Tutkimustuloksien perusteella valituilla lähestymistavoilla voitiin vähentää opiskelijoiden negatiivisia tunteita ja välttelyorientaatiota sekä parantaa ajanhallintaa. Lisäksi kaikkein negatiivisimmin sisältöön suhtautuvat opiskelijat olivat kurssin aikana aktiivisimpia opiskelijoita. Vaikka opetuksessa hyödynnettiin teknologioita ja perinteiseen harjoitusopetukseen verrattuna uutta lähestymistapaa etätoteutuksessa, opiskelijat kokivat tämäntyyppisen opetuksen toimivaksi. Saatua tuloksia voidaan hyödyntää korkeakouluopetuksen ja opettajankoulutuksen tutkimusperustaisessa kehittämisessä.

Asiasanat: Oppimisanalytiikka, Jatkettu oppimisanalytiikka, Opettajankoulutus, Oppimisen tuki, Käänteinen oppiminen

Learning to Design – Designing to learn – keksimisprojekti

Perttu Ervelius, Helsingin yliopisto, Jari Lavonen, Helsingin yliopisto/ Johannesburgin yliopisto, Anni Loukomies, Helsingin yliopisto/ Johannesburgin yliopisto, Kalle Juuti, Helsingin yliopisto

Tutkimuksemme keskittyy ymmärtämään peruskoulun oppilaiden mahdollisuuksia oppia luovaa, kriittistä ja ohjelmoinnillista ajattelua robotiikkaa (Lego Spike) ja ohjelmointia sisältävässä keksimisprojektissa. Näitä ajatteluntaitoja pidetään ongelmanratkaisun ja suunnittelutyön perustana. Oppilaiden kehittämien laitteiden on tarkoitus ratkaista Unesco 2030 - kestävän tulevaisuuden tavoitteiden mukaisia ongelmia.

Kokeilu toteutetaan Suomen lisäksi Etelä-Afrikassa Johannesburgissa. Molemmissa maissa projektiin osallistuvat oppilaat ovat neljäsluokkalaisia. Projektin tavoitteet kytketään oppilaan omaan ympäristöön ja opetussuunnitelmaan ja valmiin, syklisesti yhteiskehitetyn, prototyypin on tarkoitus tuoda näkyviin käytännönläheisesti omaan arkeen liittyvät kestävän tulevaisuuden tavoitteet. Aineistoa kerätään syys-lokakuussa Suomessa ja helmikuussa Etelä-Afrikassa. Aineisto muodostuu oppilaiden esi- ja jälkitesteistä, projektin aikainen työskentely videoidaan ja oppituntien aikana oppilaat täyttävät itsearviointilomaketta, johon kirjataan kuinka hyvin osaavat, kuinka kiinnostavaa ja kuinka haastavaa sen hetkinen työskentely on. Kerättyä dataa analysoidaan useilla tavoilla, joista keskeisin on videoanalyysi, jossa tunnistetaan erilaisten ajatteluntaitojen tarjoamia videoilta. Analysoidusta datasta on tarkoitus myös tehdä verkostanalyysi, jonka avulla pyritään tuomaan paremmin esiin millaista vuorovaikutusta erilaiset ajattelun taidot, fyysiset objektit ja ihmiset tekevät projektin aikana.

Esityksessä käydään läpi millaisia mahdollisuuksia oppia luovaa, kriittistä ja ohjelmoinnillista ajattelua tällainen keksimisprojekti voidaan sekä kuvata oppilaiden kestävän tulevaisuuden tavoitteisiin liittyviä keksintöjä.

Asiasanat: Projektioppiminen, Luova ajattelu, Kriittinen ajattelu, Ohjelmoinnillinen ajattelu, Kestävyyskasvatus

European primary school teachers inclusive physical education self- efficacy and TPACK

Maija Puomies, Janne Fagerlund, Lauri Palsa, Kwok Ng & Ritva Koistinen, Itä-Suomen yliopisto, Kristina Venckuniene, Vida Ostaseviciene, Jurate Pozeriene & Diana Reklaitine, Lithuanian Sports University, Aija Klavina, Latvian Academy of Sport Education, Natalia Morgulec-Adamowicz, Marta Labecka, Josef Pilduski University in Physical Education

SENDIteach-hankkeen tavoitteena on antaa alakoulun opettajille mahdollisuus integroida erityistä tukea tarvitsevat oppilaat mukaan liikuntatunneille täysipainoisesti digitaalisten välineiden avulla. Valmistellaksemme voimaannuttavaa sisältöä alakoulun opettajille halusimme ymmärtää, mitä puutteita opettajien digitaalisessa osaamisessa ja heidän itsetehokkuudessaan on, kun opetussisältöä mukautetaan erityisoppilaiden tarpeisiin.

Edellä mainitun kysymyksen analysointiprosessi neljässä maassa (Suomi, Latvia, Liettua ja Puola) jaettiin kahteen vaiheeseen: laadulliseen tutkimukseen, joka perustui sellaisten kokeneiden liikunnanopettajien mielipiteisiin, jotka työskentelevät erityisvaikeuksia omaavien oppilaiden parissa ja käyttävät digitaalisia resursseja, ja määrälliseen tutkimukseen, jonka tarkoituksena oli analysoida nykytilannetta laajasti.

Fokusryhmähaastatteluiden perusteella liikunnanopettajat ja varhaiskasvatuksen opettajat arvostavat digitaalista teknologiaa ja -resursseja käytännössään, etenkin yksinkertaisina, nopeina ja laajoina.

Survey-tutkimukseen vastasivat 119 yleisopetuksen ja 90 erityisopetuksen luokkien tai koulujen (SECs) opettajaa. Yleisopetuksen opettajat ilmoittivat käyttävänsä enemmän teknologiaa ja heillä oli TPACK (teknologisen-pedagogisen tietämyksen) -pisteet olivat korkeammat kuin SECs-opettajilla. Opettajien itseohjautuvuus oli korkein oppilaiden parissa, joilla oli kognitiivisia haasteita, ja alhaisin aistivammaisien oppilaiden parissa. Opettajat, joilla oli korkeampi itseohjautuvuus, oli myös korkeammat TPACK-pisteet, mikä viittaa opettajien polarisoitumiseen tässä suhteessa.

Tulokset korostavat, miten tärkeää on rakentaa pedagogista osaamista opettajille, jotka käyttävät teknologiaa liikunnanopetuksessa. Tarvitaan lisää koulutusta tämän osaamisen rakentamiseksi, jotta teknologia voi parantaa opettajien taitoja ja siten oppilaiden oppimistuloksia heidän luokassaan, erityisesti erityistä tukea tarvitsevien lasten osalta.

Asiasanat: TPACK, Adapted physical education, Special education, Sports, In-service

Sessio 2/ Session 2

Kohti datalukutaitoa

Pekka Mertala, Janne Fagerlund, Lauri Palsa, Jyväskylän yliopisto

Digitaalinen datafikaatio on yksi aikaamme keskeisimmistä määrittelevistä ilmiöistä. Tämä pätee myös koulumaailmaan. Tavallisen koulupäivän aikana oppilaista kerätään ja analysoidaan suuri määrä dataa oppimisanalytiikan, sähköisten arviointijärjestelmien ja puettavien liikuntakasvatusteknologioiden avulla.

Näillä niin kutsutuilla datateknologioilla on potentiaalinsa oppimisen tukemisessa. Esimerkiksi diagnostinen oppimisanalytiikka voi auttaa opettajia oppilaiden haasteiden tunnistamisessa ja tukemisessa. Samanaikaisesti on olennaista tiedostaa, ettei koulun datafikaatio ole omalakinen ilmiönsä vaan se toisintaa suurelta osin muiden elämänalueiden datafikaation markkinataloudellista logiikkaa. Täten se on ristiriidassa kasvatuksen itsemääräämispyrkimyksen kanssa: kriittisten kansalaisten sijaan koulun datafikaatio kasvattaa oppilaista datafikaatioon luontevasti suhtautuvia kuluttajia.

Suomen Akatemian rahoittamassa Kohti datalukutaitoa (Movement for Data Literacy) -hankkeessa tutkimme 1) koulun datafikaatioon liittyviä odotuksia, ja tahtotiloja; 2) koulun datafikaation ei-toivottuja seurauksia sekä 3) kehittämme keinoja niiden ratkaisemiseen ja oppilaiden datalukutaidon tukemiseen.

Esityksessä käymme läpi hankkeen teoriataustaa ja toteuttamista, sekä kutsumme osallistujat keskusteluun, joka silloittaa teknologiatuetun oppimisen ja kriittisen koulutusteknologiatutkimuksen välisen keinotekoisuuden juovan.

Asiasanat: Datafikaatio, Datalukutaito, Digitalisaatio

Kaikkialla digi -digitaalisen teknologian kriittinen luenta kasvatuksen kontekstissa

Tomi Slotte Dufva, Aalto-yliopisto

Tämä esitys pyrkii katsomaan kasvatuksen kenttää digitaalisoinnin jälkeen ja miettiä kasvatuksen mahdollisuuksia ja velvollisuuksia ajassa jossa esimerkiksi tekoäly, teknologiajätit, lohkoketjut, digitaalisuus ja internet yleensä, on imeytynyt miltei kaikkeen mitä teemme. Kappale pyrkiikin miettimään digitaalista teknologiaa posthumanistiselta, uusmaterialistiselta kannalta, ajatellen digitaalisuutta sommitelmana johon sisältyvät teknologia (fyysinen), koodi (abstrakti) sekä inhimilliset ja ei-inhimilliset toimijat.

Digitaalisuuden miettiminen uusmaterialistisena sommitelmana pyrkii asemoimaan digitaalisuutta monisyisiin ja moniulotteisiin kerrostumiin, tuoden esiin digitaalisuuden erilaisia ja eriarvoisia voimasuhteita. Tämä on erityisen tärkeää esimerkiksi viimeaikaisten generatiivisten koneoppimisalgoritmien yleistessä ja teknologisen vallan keskittyessä yhä harvemmille. Lisäksi uusmaterialistinen kanta haastaa ihmiskesteistä teknologia-ajattelua ja tuo esimerkiksi digitaalisen teknologian ekologian vahvemmin esille. Tämä esitys keskittyy erityisesti digitaalisuuden pedagogisiin haasteisiin yllä mainitussa kontekstissa.

Asiasanat: Digitaalisuus, Uusmaterialismi, Postdigitaalisuus, Koneoppiminen, Posthumanismi

Mistä puhumme, kun puhumme datalukutaidosta?

Lauri Palsa, Pekka Mertala, Janne Fagerlund, Jyväskylän yliopisto

Datalukutaito on identiteettiään etsivä käsite, kirjoitti informaatiotutkija Tibor Koltay vuonna 2015. Nyt, kahdeksan vuotta myöhemmin etsintä on edelleen käynnissä: Annette Markhamin (2020) mukaan datalukutaito sijoittuu samaan epämääräiseen lukutaitopooliin monilukutaidon, informaatiolukutaidon ja digitaalisen lukutaidon kanssa. Luci Pangrazio ja Julian Sefton-Green (2019) puolestaan kysyvät, voidaanko data ylipäättään käsitteellistää tekstiksi ja siihen liittyvä osaaminen ja toimijuus lukutaidoksi.

Samanaikaisesti datalukutaitoa käsittelevän teoreettisen ja empiirisen tutkimuskirjallisuuden määrä eri tieteenaloilla on kasvanut huomattavasti. Esimerkiksi Scopus-tietokannan perusteella datalukutaitoa käsitteleviä artikkeleita on julkaistu vuoden 2015 jälkeen 15-kertaisesti verrattuna sitä edeltävään aikaan. Taustalla on datafikaation laajentuminen aikaamme määrittelyksi ilmiöksi (Couldry & Hepp, 2017). Datafikaatiolla tarkoitamme prosesseja, joissa ihmisten toiminnasta sekä ympäristön ilmiöistä ja tapahtumista tuotetaan jatkuvasti ja reaaliaikaisesti massiivinen määrä digitaalista dataa (Southerton, 2020).

Datalukutaidon käsitteellinen vakiintumattomuus ja tutkimuskirjallisuuden runsaus on paradoksaalinen ja siksi mielenkiintoinen yhdistelmä, joka havahduttaa kysymään mistä oikeastaan puhumme, kun puhumme datalukutaidosta? Tähän kysymykseen haemme vastauksia systemaattisella kirjallisuuskatsauksella. Kansainvälisiä tutkimusartikkeleita tarkastelemalla pyrimme ymmärtämään, millaisiin yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja teknologisiin kehityskulkuihin datalukutaito ajankohtaisessa tieteellisessä keskustelussa sidotaan, kenen datalukutaitoa niissä tarkastellaan sekä millä tavalla datalukutaito on tutkimuksissa määritelty.

Tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa Kohti datalukutaitoa (Movement for Data Literacy) -hanketta, joka tutkii koulun datafikaation ei-toivottuja seurauksia sekä kehittää keinoja niiden ratkaisemiseen ja oppilaiden datalukutaidon tukemiseen.

Asiasanat: Datalukutaito, Datafikaatio, Kirjallisuuskatsaus

Opettajan toimijuus opetusteknologiakontekstissa

Satu Piispa-Hakala, Sini Kontkanen, Teemu Valtonen, Itä-Suomen yliopisto

Opetusteknologia ja digipedagogiikka muuttavat kouluopetusta ja opettajan työtä. Jatkuva teknologinen kehitys tekee muutoksesta pysyvän ja vaikuttaa myös opetuksen sisältöihin. Tässä esityksessä pohditaan muutosta opettajan näkökulmasta ja eritellään kahden eri tutkimuksen tulosten avulla, miten opettajat toimivat tilanteissa, joissa teknologisoituminen haastaa heidän osaamisensa.

Esitys perustuu kahteen tutkimukseen, joissa molemmissa on tehty teoriaohjaavaa sisällönanalyysia opetusteknologian käyttöön liittyvistä aineistoista. Ohjaava käsite on opettajan toimijuus (teacher

agency). Tutkimusten mukaan opettajilla on erilaisia tapoja toimia. Keinoihin kuuluu oman asiantuntemuksen kasvattamisen ohella kollegiaalisen yhteisön osaamisen lisääminen, ja osaamisen jakaminen ja tuki. Opettajat kantavat huolta opetuksen laadusta ja tulevaisuuden taitojen oppimisesta omaa luokkahuonetta laajemmin. Ensimmäisen tässä hyödynnetyn tutkimuksen mukaan opettajat hakeutuvat digipedagogiseen erikoistumis-koulutukseen paitsi lisätäkseen omaa osaamistaan, myös kehittääkseen yhteisönsä osaamista. Toisessa tutkimuksessa keskiössä oli pandemian aiheuttaman etäkoulun järjestäminen. Etäkoulu vaati opetusteknologian käyttämistä kaikilta opettajilta, ja he toimivat hyvin autonomisesti ja itseohjautuvasti stressaavassa tilanteessa.

Tutkimuksessa tunnistettiin toimijuustekoja (agentic actions), jotka mahdollistivat etäkoulu-opetuksen järjestämisen ja jopa etäopetuksessa onnistumisen. Toimijuustekoja olivat ammatillinen oppiminen erityisesti opetusteknologiaan ja digipedagogiikkaan liittyen, tuen saaminen ja antaminen, ryhmäytyminen kollegoiden kanssa sekä jatkuva reflektio ja asennoituminen. Opettajien tavat toimia näyttäytyivät moninaisina ja vaihtelevina opettajan toimijuuden ja opetusteknologiakontekstin näkökulmasta. Kummankin tutkimuksen opettajat ovat hyvin kokeneita toimessa olevia asiantuntija-ammattilaisia. Kummankin tutkimuksen opettajat ovat hyvin kokeneita toimessa olevia asiantuntija-ammattilaisia. Opettajan toimijuuden tarkastelu opetusteknologiakontekstissa tuottaa lisää tietoa opettajan ammattitaidosta ja osaamisen kehittämisestä opettajayksilön ja -yhteisön näkökulmista.

Asiasanat: Opettajan toimijuus, Opetusteknologia, Digipedagogiikka

Sessio 3/ Session 3

Generatiivinen tekoäly, oppiminen ja metaforat

Kalle Juuti, Vilhelmiina Harju, Helsingin yliopisto

Generatiivisen tekoälyn sovellukset kehittyvät valtavalla vauhdilla. Teknologiat ja sovellukset, joita on käytetty puoli vuotta sitten, tuntuvat jo nyt vanhentuneilta. Sovellusten kyky tehdä kirjallisia ja visuaalisia tuotoksia paranee nopeasti. Tuotoksen näyttävät enemmän ja enemmän asiantuntijan tekemiltä. Generatiivisen tekoälyn sovellukset matkivat ja automatisoivat asiantuntijatyötä ja uuden luomista. Se, kuinka sovelluksista puhutaan ja kuinka ne ymmärretään, vaikuttaa siihen, kuinka niitä käytetään.

Oppimistieteissä esitellään perinteisesti kaksi oppimisen metaforaa: oppiminen tiedon siirtymisenä ja oppiminen osallistumisena. Sosiokulttuurisessa oppimistutkimuksessa artefaktien rooli on korostunut ja oppimisen metaforina on esitetty esimerkiksi oppiminen tiedon rakentamisena tai artefaktien ja ihmisen hybridinä. Näissä tilanteissa tieto näyttäytyy episteemisinä artefakteina. Globaalien haasteiden aikakaudella oppiminen voidaan ymmärtää myös kontribuution tekemisenä.

Myös tekoälyä voidaan hahmottaa metaforien kautta. Tietokonejärjestelmällä voidaan suorittaa toimenpiteitä, jotka näyttävät ihmisen tekemän kaltaiselta. Tekstiä generoivien suurien kielimallien sovellusten yhteydessä käytetään esimerkiksi improvisaation tai harjoittelijan metaforaa.

Miten se, että generatiivisen tekoälyn sovellukset ovat kaikkien saatavilla muuttaa tai voisi muuttaa opetusta ja opiskelua? Tässä esityksessä tarkastellaan generatiivisen tekoälyn mahdollisesti tuomia muutoksia opetukseen ja opiskeluun erityisesti oppimisen ja tekoälyn metaforien näkökulmista.

Asiasanat: Generatiivinen tekoäly, Metafora, Oppiminen

Tekstiä tuottava tekoäly uutta luovan työskentelyn välineenä kasvatustieteen verkkokurssilla

Vilhelmiina Harju, Kalle Juuti, Helsingin yliopisto

Suuriin kielimalleihin nojautuvat tekoälysovellukset ovat herättäneet kuluvan vuoden aikana keskustelua opetuksesta, opiskelusta ja erityisesti oppimisen arvioinnista. On noussut huoli, että opiskelijat käyttävät tekoälyä tehtävien teossa oman ajattelun sijaan. Toisaalta uudenlaisten tekoälysovellusten on myös nähty tukevan oppimista monin eri tavoin. Yliopistot ovat laatineet tekoälyn opetus- ja opiskelukäytön linjauksia, jotka korostavat työvälinekäyttöä ja käytön läpinäkyvyyttä. Koulutuksessa onkin tärkeää kehittää tehtävänantoja, jotka ohjaavat opiskeluun ja oppimiseen kopioinnin tai pinnallisen kuvailun sijaan. Tämän ohella on keskeistä tukea kehotteiden laadintaa ja kriittistä tekoälysovellusten tuotosten lukutaitoa.

Tässä esityksessä kuvataan generatiivisen tekoälysovelluksen (ChatGPT3.5) käyttöä kasvatustieteellisen tiedekunnan maisteriopintojen verkkokurssilla keväällä 2023. Opetuskokeilu toteutettiin kurssilla, jossa opiskelijoiden tehtävänä oli kehitellä ratkaisu kasvatuksen kentällä ilmenevään ongelmaan. Kurssin tehtävät liittyivät ratkaisun kehittämisen eri vaiheisiin ja niihin kytkettiin ChatGPT-tehtäviä (mm. ongelman löytäminen, ratkaisujen ideointi, palaute ideoihin, vaikuttavuuden arvioinnin pohdinta). Lisäksi tavoitteena oli, että opiskelijat tutustuvat ChatGPT-sovellukseen uutta luovan työskentelyn työkaluna ja harjoittelevat generatiivisen tekoälyn käytön raportointia yliopiston linjausten mukaisesti. Opiskelijoita pyydettiin kirjoittamaan joka viikko lyhyt kuvaus tekoälyn hyödyntämisestä.

ChatGPT:n käytön kuvauksista koostuva aineisto (n=11) analysoitiin teema-analyysin keinoin. Sovellusta raportoitui käytetyn ajatusten ja ideoiden kehittelyyn, aiheen ymmärtämiseen, oman työn arviointiin sekä tekstin paranteluun. Esityksessä pohdintaan, miten generatiivinen tekoäly muuttaa kasvatustieteen opiskelua.

Asiasanat: Opetuskokeilu, Korkeakouluopetus, Generatiivinen tekoäly, ChatGPT

Voiko tekoäly nähdä, kuulla ja haistaa? - Esikoululaisten metaforat ymmärryksen rakentumisen tukena

Kati Sormunen, Kaiju Kangas, Sini Davies, Teemu Roos, Tarja Pietarinen, Helsingin yliopisto

Tekoälyn yleistymisen yhteiskunnassamme vaikuttaa myös varhaiskasvatusikäisten lasten elämään. Jo alle kouluikäiset lapset viettävät vapaa-ajallaan paljon aikaa sosiaalisen median maailmassa, jossa taustalla toimivat algoritmit ohjaavat käyttäjän ajattelua ja toimintaa luomalla usein hyvin polarisoituneen kuvan muiden ihmisten ajatuksista ja arvoista. Näistä syistä on tärkeää tarkastella ihmisen ja teknologian suhdetta varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä.

Varhaiskasvatuksen kontekstissa tekoälyyn liittyvät käsitteet tulevat lapselle ymmärrettäviksi, kun ne sidotaan ennestään tuttuihin ilmiöihin ja käytetään lapsen ymmärryksen mukaisia metaforia. Lapset

myös käyttävät spontaanisti metaforia, joista yleisimmät viittaavat ihmiseen ja aivoihin. Vertailu auttaa lapsia hyvin abstraktin ja siten vaikeasti hahmotettavan ilmiön ymmärtämisessä. Toisaalta metaforat vaikuttavat siihen, miten teknologia koetaan, ja ne saattavat myös tuottaa puutteellisia tai vääristyneitä käsityksiä.

Tässä tapaustutkimuksessa tarkastellaan, miten esikouluikäiset lapset rakentavat ymmärrystä tekoälystä suhteessa arjesta tuttuihin ilmiöihin. Esittelemme kaksi tapausesimerkkiä, jotka havainnollistavat metaforien käyttöä tekoälyaiheisen oppimistuokion aikana. Ensimmäisessä tapauksessa kuvataan, kuinka lapset systemaattisesti inhimillistävät teknologiaa puheessa ja piirroksissa rakentaessaan ymmärrystä tekoälyn toiminnasta. Toisessa tapauksessa tarkastellaan, kuinka ohjaava aikuinen käsittelee inhimillistämistä toisaalta ohjaten erottelemaan ihmisen ja teknologian toimintaa, mutta toisaalta taas vahvistaen metaforien tuottamia vääriä käsityksiä.

Tuloksemme osoittavat, että lasten itsensä tuottamat metaforat tukevat tekoälyyn liittyvän ymmärryksen rakentumista. Aikuisen vastuulla on sitoa metaforat todellisuuteen esimerkiksi ohjaamalla lapsia huomaamaan ihmisen ja tekoälyn toiminnassa olevia eroavuuksia sekä teknologiaan käyttöön liittyviä rajoitteita sekä pulmakohtia.

Asiasanat: Tekoäly, Metaforat, Teknologiakasvatus, Varhaiskasvatus

Ensituloksia opiskelijoiden generatiivisen tekoälyn käytöstä yliopistossa

Sanna Rantanen, Heidi Salmento, Turun yliopisto

Tekoälyyn perustuvilla työkaluilla on nopeasti kasvava merkitys ja siksi on tärkeää ymmärtää opiskelijoiden odotukset näiden käytöstä. (Chaudry 2023) Generatiivisen tekoälyn käyttö opiskelussa on herättänyt keskustelua oppimisen tehokkuudesta ja uusista mahdollisuuksista sekä haasteista. Tutkimusten mukaan opiskelijoilla on yleisesti ottaen myönteinen asenne tekoälyn käytön suhteen oppimisessa. (Ngo2023) Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, kuinka luokanopettajaopiskelijat käyttävät generatiivista tekoälyä (AI) opiskelussa. Aineisto kerättiin anonymisti kyselylomakkeella syyskuussa 2023 toisen vuosikurssin luokanopettajaopiskelijoilta (N=82). Vastaaminen oli vapaaehtoista ja opiskelijoilta pyydettiin tutkimuslupa.

Alustavien tulosten mukaan tekoälysovellukset eivät ole kaikille tutkimukseen osallistuneille opiskelijoille tuttuja. Opiskelijoista 7,3 % raportoi tekoälysovellusten olevan heille täysin vieraita ja puolet (50 %) vastanneista raportoi, että on kuullut niistä, mutta ei ole käyttänyt. 40,3 % opiskelijoista raportoi tuntevansa niitä jonkin verran ja 1,2 % paljon. Tulosten perusteella tutkimukseen osallistuneiden luokanopettajaopiskelijoiden tekoälyn käyttö opiskelussa näyttää olevan melko vähäistä. Opiskelijoista vain 14,6 % raportoi käyttävänsä tekoälysovelluksia opiskelussa melko paljon ja 1,2 % paljon. Suurin osa raportoi käyttävänsä tekoälysovelluksia opiskelussa vähän (37,8 %) tai jonkin verran (40,3 %). Vain 1,2 % opiskelijoista raportoi käyttävänsä tekoälysovelluksia opiskelussa paljon. Opiskelijat arvioivat tulevansa käyttämään tekoälysovelluksia opiskelussa tämän lukuvuoden aikana enemmän kuin tällä hetkellä käyttävät. Tarkoituksena on kehittää lomaketta ja kerätä lisää aineistoa, jotta voimme verrata, millaisia muutoksia opiskelijoiden käsityksissä ja toiminnassa on tapahtunut lukuvuoden aikana. Tavoitteena on kerätä aineistoa eri tieteenaloilta ilmiön ymmärtämiseksi laajemmassa kontekstissa, joka avaa mahdollisuuksia tehdä näiden välisiä vertailuja.

Asiasanat: Generatiivinen tekoäly, Luokanopettajaopiskelijat, Chat GPT

Sessio 4/ Session 4

Computational Thinking: ajattelun ja toiminnan reflektio monialaisessa STEAM-opetuksessa

Aleksi Markkanen, Helsingin yliopisto, Erika Perttuli-Borobio, Kulosaaren yhteiskoulu, Kalle Juuti, Helsingin yliopisto

Computational Thinking (CT) on ajattelun taito ja tapa lähestyä ongelmia (Papert 1980). CT:n oppimista ja opetusta on tutkittu niin monialaisina kuin oppiainespesifeinä toteutuksina. CT voidaan jakaa kuuteen valmiuteen: abstraction, algorithmic design, decomposition, debugging, iteration, generalization (Shute 2017), jotka käänsimme ja visualisoimme ikätasolle sopivammiksi käsitteiksi: algoritmien ajattelu, palastelu, pelkistäminen, testaus, toistaminen ja yleistäminen.

Suunnittelimme ja toteutimme kaksisyklisen kehittämistutkimuksen, jonka kehittämistuotos oli monialainen oppimiskokonaisuus, joka mahdollistaa 7. luokkalaisten CT-valmiuksien kehittymisen monialaisessa STEAM-opetuksessa. Tehtyjen havaintojen pohjalta jatkoehditimme oppimiskokonaisuutta iteratiivisesti, jotta se mahdollistaisi CT-ymmärryksen kehittymistä. STEAMissa oppilaiden tehtävänä oli suunnitella ja toteuttaa kangaskassi / t-paita ja siihen kantaaottava, vaikuttava printti. Oppilaiden projektissa käyttämät ammattilaistason ohjelmistot, teknologiat ja oppimisympäristöt edellyttivät CT:n käyttämistä. Oppilaat oppivat käyttämään vaativia, autenttisia työvälineitä, kuten vektorigrafiikkaohjelmaa ja vinyylileikkuria.

CT:n kehittyminen ajattelun ja tekemisen tapana edellyttää reflektiota, eli oppimaan oppimisen taitoja. Oppimisen reflektiossa käytimme monimediaista portfolioa, jonka avulla oppilaat oppivat tunnistamaan CT-valmiuksia omassa prosessissaan. Ajattelun kehittymisen tueksi loimme CT-valmiuksia visualisoivat kortit sekä portfolion reflektiota ohjaavat kysymykset. Niiden ilmenemistä tarkastelimme oppilaiden prosessiportfolioihin tuottamista videoista ja heidän tekemistään artefakteista.

Monialaisessa oppimiskokonaisuudessa CT oli sekä ajattelun että toiminnan tapa. Merkittävä tekemämme havainto oli, että CT:n kokonaisvaltainen kehittyminen ei edellyttänyt koodaustehtäviä, vaan oman ajattelun ajattelua ja havaintojen tekemistä omasta ja muiden toiminnasta merkityksellisessä projektissa.

Asiasanat: Computational thinking, Kehittämistutkimus, STEAM, Monialainen oppimiskokonaisuus, Laaja-alainen osaaminen

Lasten pelaamisaktiivisuus ja muutokset tunnetaidoissa ja käyttäytymisessä

Sari Lipponen, Jyväskylän yliopisto, Kenneth Eklund, Jyväskylän yliopisto, Merja Koivula, Jyväskylän yliopisto, Marja-Leena Laakso, Jyväskylän yliopisto, Kerttu Huttunen, Oulun yliopisto

Tutkimuksen kontekstina toimi digitaalinen Tunne-etsivät-peli, joka on kehitetty tukemaan 5-12-vuotiaiden lasten tunnetaitoja.

Esityksessä tarkastellaan lasten pelaamisaktiivisuuden (pelaamisen määrä, onnistuneesti suoritettujen tehtävien määrä ja kertyneiden pisteiden määrä) yhteyttä lasten tunnetaidoissa ja

käyttäytymisessä tapahtuneeseen muutokseen ennen ja jälkeen pelaamisen. Lisäksi tarkastellaan, onko aikuisen tuella ja lapsen sukupuolella omavaikutusta näiden taitojen muutokseen tai muuntavatko ne pelaamisaktiivisuuden ja tunnetaidoissa sekä käyttäytymisessä havaittujen muutoksien välisiä yhteyksiä.

Tutkimuksessa 30 5–6-vuotiasta lasta pelasi Tunne-etsivät-peliä kahdeksan viikon ajan. Aineisto koostuu pelaamisaikana kertyneestä pelidatasta ja henkilöstön (n= 7) ennen ja jälkeen pelijaksoa täyttämistä tunnetaitoja ja käyttäytymistä mittaavista KTA ja SDQ- kyselyistä. Pelaamisaktiivisuuteen liittyvien tekijöiden yhteyttä tunnetaidoissa ja käyttäytymisessä tapahtuneeseen muutokseen tarkasteltiin korrelaatioiden avulla. Muutosta selittävien tekijöiden omavaikutuksia ja aikuisen tuen sekä lapsen sukupuolen muuntavia vaikutuksia tarkasteltiin lineaarisilla regressioanalyysillä.

Tulokset osoittivat, että pelaamisen määrän lisääntyessä lasten sosiaalinen itseluottamus ja tunteiden säätelytaidot kehittyivät. Lisäksi pelissä saaduilla pisteillä oli yhteyttä sosiaalisen itseluottamuksen kehittymiseen ja vertaissuhdeongelmien vähenemiseen. Muuttujien omavaikutuksia tarkasteltaessa havaittiin, että sosiaalisessa itseluottamuksessa tapahtunutta muutosta selittivät pelaamisen määrä sekä saadut pisteet. Muutosta tunteiden säätelytaidoissa selittivät kokonaispelaika ja sukupuoli. Muutosta vertaissuhdeongelmissa selitti ainoastaan saadut pisteet.

Tulokset tukevat näkemystä, että lapset voivat oppia tunnetaitoja ja käyttäytymisen säätelyä digitaalisen pelin avulla. Muutoksen saavuttaminen edellyttää kuitenkin aktiivista ja tavoitteellista pelaamista.

Asiasanat: Digitaalinen pelaaminen, Tunnetaidot, Aikuisen tuki

Pelilliset mobiilisovellukset lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistäjinä

Olli Kelhä, Lapin yliopisto

Lasten ja nuorten toimintakyvyn ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi tarvitaan kansainvälisesti merkittäviä tukitoimia. 6 - 18-vuotiaat suomalaiset ovat fyysiseltä kunnoltaan Euroopan parhaimmistoa (Ortega ym., 2023), mutta tästä huolimatta yli neljäkymmentä prosenttia heistä kärsii heikosta fyysisestä toimintakyvystä, mikä voi vaikeuttaa arkielämän hallintaa (OPH, 2021; 2022).

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan merkittävä osa nuorista kokee terveydentilansa huonoksi, ja moni jää arkisin vaille riittävää unta ja ravitsevaa aamiaista. Hengästyttävää liikuntaa harrastaa yhä harvempi. 2021).

Tämä tutkimus pureutuu pelillistettyihin sovelluksiin, jotka voivat edistää lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä fyysistä toimintakykyä.

Tutkimuksessa tarkastellaan sovellusten päämääriä ja niihin liittyvää teoreettista viitekehystä hyvinvointi-interventioissa. Lisäksi selvitetään, millaisia pelillisiä piirteitä näissä sovelluksissa hyödynnetään käyttäjien sitouttamiseksi ja motivaation ylläpitämiseksi interventoiden aikana.

Tutkimuksessa analysoidaan PRISMA-menetelmällä kuusitoista tutkimusta vuosilta 2017-22. Tulokset paljastavat sovellusten monipuoliset tavoitteet, jotka pyritään saavuttamaan käyttäjäkeskeisillä strategioilla.

Itsemääräytymisteoria on johtava teoria hyvinvointisovellusten kehitystyössä, mutta toisaalta sosiaaliskognitiivista teoriaa voidaan soveltaa hyvin erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden tukemiseen.

Lapsille ja nuorille interaktiivisuus on tärkeä osa pelillistetyn sovelluksen käyttökokemusta. Tästä huolimatta he tarvitsevat interventioissa myös reaali maailman yhteyksiä, jotta motivaatio säilyy osallistumiseen.

Asiasanat: Mobiilisovellus, Lapset ja nuoret, Hyvinvointi, Fyysinen toimintakyky, Pelillistäminen

28. Kestävä kehitys kasvatuksessa ja koulutuksessa

Sessio 1/ Session 1

Eurooppalaisten opettajien ja kasvattajien näkökulmia katsomuksellisuudesta ilmastokasvatuksessa

Essi Aarnio-Linnanvuori, Inkeri Rissanen, Tampereen yliopisto

Ilmastomuutos on kompleksinen kasvatuksen aihepiiri, joka voi herättää sekä nuorissa että aikuisissa kasvattajissa arvostiriitoja, kun totuttuja elämäntapoja ja normeja kyseenalaistetaan ilmastomuutoksen käsittelyn yhteydessä. Ilmastokasvatuksen tutkimuskirjallisuudessa onkin esitetty tarvetta kokonaisvaltaiselle otteelle, joka ottaisi huomioon oppijan perimmäiset uskomukset, arvot, normit sekä maailmankuvan (esim. Cantell ym. 2019, Monroe ym. 2019). Tätä lähestymistapaa kutsumme esityksessämme katsomustietoiseksi ilmastokasvatukseksi.

Tarkastelemme esityksessä 19 toisen asteen opettajan sekä 17 nonformaalin kasvattajan tai muun kasvatuksen ja oppimisen tukijan näkemyksiä ilmastokasvatuksen katsomuksellisesta ulottuvuudesta. Teemahaastatteluaineisto on kerätty neljässä eurooppalaisessa maassa (Irlanti, Iso-Britannia, Italia ja Suomi) vuonna 2022 ja se on osa kolmevuotista tutkimushanketta CCC-Catapult. Missä määrin vastaajat tunnistavat ilmastokasvatuksen katsomuksellisen ulottuvuuden? Miten he tukevat nuorten maailmankatsomuksen muodostamista? Entä mitä haasteita he tunnistavat tähän teemaan liittyen?

Alustavan analyysin perusteella useimmat vastaajat tunnistavat ilmastoteemoihin liittyvän arvolutautuneisuuden: irlantilaisten vastaajien vastauksissa korostuu mm. vanhemmilta saatu misinformaatio, suomalaiset vastaajat ovat huolissaan luokahuoneen polarisoituneesta ilmapiiristä ja isobritannialaiset vastaajat kuvaavat ilmastotematikkaa sensitiiviseksi aiheeksi. Hieman yllättäen italialaiset opettajat eivät koe ilmastokasvatuksen arvolutautuneisuutta haastavaksi, mutta nonformaaleilla kasvatuksen tukijoilla kuitenkin on vastaavia kokemuksia kuin muiden maiden vastaajilla. Järjestäytyneiden katsomusten, kuten uskontojen, näkökulmaa pohtii vain muutama osallistuja, mutta näiden työssä sillä on merkittävä rooli. Kaikissa lokaatioissa vastaajat kertovat tarvitsevänsä lisää koulutusta ja osaamista katsomuksellisten näkökulmien käsittelyyn ilmastokasvatuksessa.

Asiasanat: Ilmastokasvatus, Katsomuskasvatus, Maailmankatsomus, Arvot, Opettaminen

Itsekasvatus ja Pyhän Birgitan muutosmalli keinoina ekokriisiajan kasvatushaasteissa

Elise Pihlajaniemi, Turun yliopisto

- Miten itsekasvatus voisi auttaa kamppailua ulos ekokriisistä? Miten kontemplatiivisuus, eli meditatiivinen läsnäolo, rukous, hiljainen syventyminen sekä korkeamman ja itseä suuremman läsnäolon tunteminen voisi olla kasvatuksellinen keino selvitä ulos ekokriisin itseaiheutetuista ongelmavyyhdeistä? Voiko ihminen kasvattaa itse itseään kohti parempana ihmisenä olemista?

Ekokriisin murroksen ajan uusien toimintamallien etsiminen ei ole vain tekninen tai välineellinen pulma. Kasvatustieteen, eli opin ihmisen kasvamisesta ja muuttumisesta, merkitys on ensiarvoinen, kun haetaan uusia keinoja kohdata muuttuva maailma ja kasvaa ihmisenä. Kasvatustieteen päivien esitelmässäni esitän Pyhän Birgitan ajatuksiin ja oman sekulaarisen aikamme itsekasvatuksellisiin näkökulmiin nojaten, että ekokriisin partaalla elävä ihminen voisi hyötyä menneisyyden kriittisestä ja transsendentaalisesta tulkitsemisesta ja täten kehittää omaa maailma- ja luontosuhdettaan.

Tulkitseen omassa tutkimuksessa ja esityksessäni myöhäiskeskiajalla vaikuttaneen Pyhän Birgitan (1303–73) näkykokoelmaa hermeneuttisesti sekä Hans-Georg Gadamerin tarkoittamassa dialogisen avoimuuden hengessä. Kehittämäni Pyhän Birgitan kolmiosaisen muutosmallin (ihminen, yhteiskunta sekä transsendentaalinen kaikkeus ja pyhyys) pohjalta esitän, että Pyhän Birgitan näkykokoelman ajatukset voivat tarjota menneisyyden käsitysten avaamisen lisäksi uusia itsekasvatuksellisia ja ekoteologisia näkökulmia myös omalle ekokriisin mukanaan tuomien muutosten kehystämälle ajallemme.

Asiasanat: Itsekasvatus, Kontemplatiivinen pedagogiikka, Pyhä Birgitta, Ekokriisiajan kasvatus

Käänteinen kasvatus: Nuoret kasvattamassa vanhempia sukupolvia

Anette Mansikka-aho, Tampereen yliopisto, Rosamund Portus, University of the West of England Bristol, Antti Saari, Tampereen yliopisto

Joskus nuori laittaa vanhempansa niin koviin, että kasvattajan ja kasvatettavan roolit alkavat horjua ja ne saattavat jopa kääntyä hetkellisesti pääläelleen. Vaikka kasvattajalla on määritelmän mukaan enemmän valtaa, tietoa ja kasvatustahtoa kuin hänen kasvatettavallaan (Siljander 2014), saattaa kasvatussuhde joissakin tilanteissa kulkea myös toiseen suuntaan. Kutsun tällaista suunnanmuutosta tutkimuksessa käänteiseksi kasvatukseksi. Tämän päivän nuoret ovat tunteneet vain ekokriisien kautta määritettyä maailmaa, jonka vuoksi monet heistä ovat kokeneet erilaisia ympäristötunteita, kuten ilmastoahdistusta (Hickman ym. 2021; Pihkala 2019; 2020) ja monet heistä ovat suunnanneet näitä tunteita erilaisiin toiminnan muotoihin (Ogunbode 2022; Myllyniemi 2017; Hyry 2021; Piispa, Kiilakoski & Ojapelto 2021). Useat nuoret ovat halukkaita käymään ylisukupolvisia keskusteluja ilmastonmuutoksesta (Trott 2019; Lawson ym. 2018; Ojala & Bengtsson 2018), ja siksi käänteistä kasvatusta tapahtuu jo monissa kodeissa. Näitä keskusteluja kuitenkin ole tutkittu riittävästi.

Esittelen artikkelia, joka täydentää tätä tutkimuksellista aukkoa luomalla uutta tietoa siitä, millaisia kokemuksia nuorilla on heidän ilmastomuutosta koskevista ylisukupolvisista keskusteluista. Aineisto koostuu kansainvälisen tutkimushankkeen CCC-CATAPULT:in suomalaisten 15-18-vuotiaiden nuorten fokus-ryhmäkeskusteluista (kuusi ryhmää, yhteensä 27 opiskelijaa). Tarkastelu kohdistuu nuorten kokemuksiin ja ajatuksiin käänteisestä kasvatuksesta. Koska kasvatussuhteessa ilmenee valtaa, jota käänteinen kasvatusta haastaa, analysoimme aineistoa Foucault'laisen diskurssianalyysin keinoin seuraten Heikkisen ym. (1999) esimerkkiä. Tarkastelimme aineistosta diskursseja, joita nuoret liittävät käymiinsä ylisukupolvisiin ilmastokeskusteluihin, ja jotka eroavat toisistaan vallan, subjektin ja tiedon ulottuvuuksissa. Esityksessä pohditaan, miten ilmastokasvatusta voisi kehittää käänteisen kasvatuksen teorian avulla.

Asiasanat: Ilmastokasvatusta, Nuoret, Kasvatussuhde

Sessio 2/ Session 2

Eurooppalaisten nuorten muovautuvuusajattelu ja ilmastotoiminta

Inkeri Rissanen, Elina Kuusisto, Essi Aarnio-Linnanvuori, Tampereen yliopisto

Erilaiset ajattelutavat ja uskomukset koskien yksilöiden sekä ryhmien muovautuvuutta (engl. mindsets) vaikuttavat itsesääätelyprosesseihin, motivaatioon sekä ihmisten tapoihin tulkita sosiaalista todellisuutta. Tutkimukset osoittavat muovautuvuusajattelun merkityksen mm. oppimisen tukemisessa ja ryhmien välisten suhteiden kehittämisessä, mutta ympäristö- ja ilmastotoiminnan alueella muovautuvuususkomusten merkitystä ei ole juurikaan tutkittu.

Eurooppalaisten nuorten ilmastomuutosta ja ilmastokasvatusta koskevaa ajattelua tutkineessa CCC-CATAPULT -hankkeessa tarkasteltiin muovautuvuusajattelun ja ilmastotoiminnan välistä yhteyttä kvantitatiivisen kyselyaineiston ja tilastollisten analyysien avulla seuraavien tutkimuskysymysten kautta: 1) Minkälaisia ajattelutapoja eurooppalaisilla nuorilla on koskien a) yksilöiden ja b) ryhmien muovautuvuutta? 2) Miten nuoret itsearvioivat ilmastotoimijuuttaan? 3) Miten muovautuvuuden tai pysyvyyden ajattelutavat ovat yhteydessä nuorten ilmastotoimijuuteen?

Tutkimuksen osallistujat (N=1814) olivat 15-18 -vuotiaita nuoria neljältä eurooppalaiselta kaupunkialueelta: Tampere (Suomi) (n=553), Genova (Italia) (n=392), Galway (Irlanti) (n=507) ja Bristol (UK) (n=352).

Tulokset osoittavat, että muovautuvuusajattelu on nuorille tyypillisempää kuin pysyvyyssajattelu. Vastaajat itsearvioivat yksilöllisen ilmastotoiminnan olevan heille tyypillisempää kuin kollektiivisen toiminnan: suomalaiset nuoret arvioivat toimivansa vähemmän kuin nuoret muissa maissa. Muovautuvuuden ajattelutapa on yhteydessä ilmastotoimintaan, erityisesti halukkuuteen rakentaa kestävä maailmaa, yksilölliseen ilmastotoimintaan sekä alttiuteen käydä ilmastomuutosta koskevia keskusteluja läheisten kanssa. Tutkimuksen tulokset ohjaavat pohtimaan mahdollisuuksia vahvistaa muovautuvuusajattelua osana kokonaisvaltaista ilmastokasvatusta.

Asiasanat: Muovautuvuuden ajattelutapa, Ilmastotoiminta, Ilmastokasvatusta, Nuoret

Opettajien näkemyksiä oppilaiden ympäristölukutaidosta ja ympäristökasvatuksen toteuttamisesta

Anssi Huopanen, Itä-Suomen yliopisto

Ilmastonmuutoksen ja ympäristön tilan heikentyessä ympäristökasvatus on ajankohtaisempaa kuin koskaan aikaisemmin. Ympäristökasvatuksen tehokkuutta onkin pyritty edistämään esittelemällä uusia teoreettisia malleja sen sijaan kattavat tutkimukset ympäristökasvatuksen asiantuntija-opettajien näkökulmasta ovat vähissä. Tämä esitys tuo esiin ENO-verkoston opettajien ryhmähaastattelujen tuloksia Koululaisten ilmastokokouksessa suoritetuista ryhmähaastatteluista. Haastattelut ympäristökasvatuksen asiantuntijaopettajat edustivat yli 40 kansalaisuutta ja koulutusasteita varhaiskasvatuksesta yliopistoon. Haastattelut käsittelivät opettajien näkemyksiä ympäristökasvatuksen toteuttamisesta sekä heidän näkemyksiä oppilaidensa ympäristölukutaidosta. Haastatteluaineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.

Tulosten perusteella opettajat kokevat, että suurin osa oppilaista ei saavuta operatiivista ympäristölukutaitoa. Lisäksi tulokset tuovat esiin kouluun ja opiskelijoihin liittyviä esteitä, jotka estävät operatiivisen ympäristölukutaidon muodostumista. Tulosten perusteella opettajien käyttämät opetusmenetelmät eivät suurimalla osalla opettajista liity ympäristölukutaidon toimintaa edistävään osa-alueeseen. Mahdollisena jatkotutkimus kohteena tutkimuksessa nousi esiin ympäristökerhojen mahdollisuudet edistää ympäristövastuullista käyttäytymistä.

Asiasanat: Ympäristölukutaito, Ympäristövastuullinen käyttäytyminen, Esteet, Ryhmähaastattelu

Kansainvälisyys ja kestävyiden edistäminen yliopistoissa

Niina Mykrä, Anna Lehtonen, Terhi Nokkala, Hannu L. T. Heikkinen, Jyväskylän yliopisto

Yliopistoilta ja korkeakouluilta odotetaan paljon kestävyiden edistämisessä. Korkeakoulutuksen tulisi luoda ymmärrystä maailman muuttamiseksi sekä kykyä innovoida ja tehdä tutkimusta kestävästä tulevaisuuden mahdollistamiseksi. Myös yliopistojen oman toiminnan tulisi olla ekologisesti kestävä.

Tässä esityksessä tarkastellaan yliopistojen mahdollisuuksia ja esteitä kestävyiden edistämisessä. Tutkimus on toteutettu European Green Deal -ohjelmaan kuuluvassa ECF4CLIM -hankkeessa (2021–2025), jonka tavoitteena on edistää ja tutkia yksilöiden ja yhteisöjen kestävyysosaamista. Hanke ponnistaa eurooppalaisesta kestävyysosaamisen GreenComp-viitekehystä kehittäen sitä eteenpäin. GreenCompin pohjalta hankkeessa on hahmoteltu eurooppalaista kestävyysosaamisen tiekarttaa, jota käytetään myös tässä osatutkimuksessa analyysin perustana.

Tässä esitelmässä käytettävä aineisto on kerätty yliopistoissa pidetyissä työpajoissa neljässä eri maassa – Espanjassa, Portugalissa, Romaniassa ja Suomessa. Tarkoituksena ei ole niinkään verrata eri maiden yliopistoja keskenään, vaan valottaa kestävyyskoulutuksen esteiden ja mahdollisuuksien kirjoa. Analyysissä testataan myös kollektiivisten kompetenssien mallia, joka pohjautuu institutionaaliseen teoriaan.

Alustavien tulosten mukaan olosuhteet vaihtelevat paljon eri maiden yliopistoissa. Suomessa esimerkiksi tekniset ratkaisut ovat pidemmällä kuin muissa tarkastelun alla olevissa yliopistoissa, joissa puuttuva tekniikka nähdään ekologisen kestävyiden edistämisen esteenä. Eri maiden yliopistoilla on myös yhteisiä esteitä: opiskelijoiden aktivointi toimimaan kestävyiden puolesta on hankalaa kiireisen opiskelurytmin takia, eikä myöskään opettajilla ole aikaa keskittyä kestävyyskysymyksiin. Tulosohjaus ei tue siirtymää. Toiminta jää kiinnostuneiden harteille.

Hankkeessa tehtävän yhteistyön näkökulmasta eri maiden erilaiset olosuhteet, kieli ja monialaisuus tekevät kehitystyöstä haastavaa, mutta tarjoavat myös mahdollisuuksia uusille ajatuksille.

Asiasanat: Kestävyyssosaaminen, Yliopistot, Kansainvälisyys, ECF4CLIM-hanke

Sessio 3/ Session 3

Planetaarinen sosiaalipedagogiikka – mitä se on?

Erkka Laininen, Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö, Arto O. Salonen, Itä-Suomen yliopisto

Ihmiskunnan tulevaisuutta varjostavat ilmastonmuutos, luonnonvarojen ehtyminen ja luontokato ovat esimerkkejä yksilöä, yhteiskuntaa ja koko planeetan elämää yhdistävistä kriiseistä. Niiden keskeinen selittäjä on länsimainen yltäkylläinen elämä. Ennennäkemättömästä vauraudesta huolimatta hyvinvointivaltioiden kansalaisten elämää uhkaavat myös mielenterveyden haasteet ja elämän merkityshorisontin kaventuminen. Ekologisten ongelmien ja hyvinvointihaasteiden juurisyyt ovat samassa asiassa: ihminen kokee olevansa irti ympäröivästä todellisuudesta. Haasteen ratkaiseminen edellyttää jokapäiväisen elämän erilaisten kytkösten näkyväksi tekemistä ja niistä tietoiseksi tulemistä.

Planetaarinen sosiaalipedagogiikka on formaaliin, non-formaaliin ja informaaliin oppimiseen sovellettavissa oleva tutkimusmatka oppijan sisäiseen maailmaan ja ulkoiseen todellisuuteen. Siinä oppijan kytkeytymistä maailmaan tarkastellaan tilallisen, ajallisen ja eettisen ulottuvuuden kautta. Maailmasuhdetta on mahdollista uudistaa a) sisäistämällä jokapäiväisen elämän kytkeymistä paikalliseen, alueelliseen ja globaaliin todellisuuteen, b) vahvistamalla tietoisuutta omasta paikasta menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumossa sekä c) avartamalla omaa huolenpidon piiriä läheisistä koko ihmiskuntaan, ei-inhimilliseen todellisuuteen ja tuleviin sukupolviin saakka. Ehyempi maailmasuhde on mahdollista saavuttaa syklisesti etenevällä uudistavalla oppimisprosessilla, jossa tietäminen yhdistyy kehollis-intuitiiviseen monitahoiseen kokemukseen maailmaan kuulumisesta. Todellisuudesta otetaan ote tieteen ja taiteen keinoin. Ihminen tutkii ja ihmettelee maailmaa ja itseään tutkijana, taiteilijana ja henkisenä olentona työvälleinään rohkea ja luova kokeileminen, dialogisuus ja pysähtyminen. Uudenlainen kokemus maailmassa olemisesta vahvistaa ihmisen merkityksellisyyskokemusta ja planetaarista toimijuutta, joka ilmenee vallitsevaa kulttuuria ja yhteiskuntaa uudistavina tekoina.

Asiasanat: Planetaarinen sosiaalipedagogiikka, Planetaariset kriisit, Kestävä tulevaisuus, Systemiajattelu, Sosioekologinen maailmankuva

Ekososiaalinen osallisuuskäsitys

Sami Keto, Raisa Foster, Elina Nivala, Tampereen yliopisto

Ihmiskeskeisen todellisuuskäsityksen on esitetty olevan yksi ekologista kriisiä aiheuttava ja kiihdyttävä tekijä. Tutkimuksessa käytettyjen käsitteiden uudelleen arviointi ja laajentaminen tavalla, joka huomioi paremmin ihmisen ja muun luonnon välisen keskinäisriippuvuuden ja vuorovaikutuksen, voi olla yksi tapa uudelleen arvioida ihmisen maailmassa olemisen tapaa ekokriisin ajassa.

Tarkastelumme kohteena on erityisesti sosiaalipedagogisessa tutkimuksessa käytetty osallisuuden käsite, jonka on määritelty sisältävän sekä yhteisöön osallistumisen että kuulumisen kokemuksen. Sosiaalipedagogiikassa yhteisö ja yhteiskunta voidaan nähdä erillisinä, vaikkakin toisiinsa kytkeytyvinä, ilmiöinä. Yhteisön muodostamista voi itsessään pitää arvokkaana, ja kokemus osallisuudesta yhteisöön muodostuu vastavuoroisten ihmistenvälisten suhteiden kautta. Yhteiskunnallisessa osallisuudessa korostuvat jäsenten oikeudet ja velvollisuudet osana yhteiskuntaa.

Ekososiaalisen näkökulman mukaan ihmisen sosiaalinen yhteisö on aina monilajinen, mikä tuo osallisuuden tarkasteluun myös ihmisen suhteet muunlajisiin eliöihin. Analogiana ihmisyyksilöistä koostuvan yhteisön ja yhteiskunnan eronteolle voidaan käyttää ekologisen yhteisön ja ekosysteemin välistä eroa. Osallisuus ekologiseen yhteisöön voidaan esittää perustuvan kokemukseen vastavuoroisista suhteista ihmisen ja muiden eliöiden välillä. Osallisuus ekosysteemissä voidaan ymmärtää esimerkiksi oikeutena saada ekosysteemin tuottamia palveluja ja velvollisuutena toimia tavalla, joka ei heikennä muiden mahdollisuuksia saada vastaavia palveluita.

Osallisuus on sekä sosiaalipedagogisen toiminnan lähtökohta että sen tavoite. Osallisuuskäsityksen tarkastelu ekososiaalisesta näkökulmasta voi auttaa tunnistamaan sekä ihmisen kytkeytyneisyyttä muuhun luontoon että niitä (sosiaali)pedagogisia implikaatioita, joiden kautta parempaa osallisuutta luontoon voidaan tavoitella.

Asiasanat: Ekososiaalinen osallisuus, Sosiaalipedagogiikka, Ihmiskeskeisyys, Monilajinen

Ilmastonmuutoskompetenssit nuorten näkökulmasta

Janina Taurinen, Helsingin yliopisto, Veli-Matti Vesterinen, Helsingin yliopisto/Turun yliopisto, Salla Veijonaho, Helsingin yliopisto, Joula Siponen, Helsingin yliopisto Laura Riuttanen, Helsingin yliopisto, Taina Ruuskanen, Helsingin yliopisto

Ilmastonmuutos herättää nuorissa vuosi vuodelta enemmän levottomuutta ja huolta. He kokevat tulevaisuutensa epävarmaksi ja kritisoivat ilmastopolitiikkaa siitä, etteivät nykyiset toimet riitä ilmastotavoitteiden saavuttamiseen.

Tutkimuksessamme pyrimme kuulemaan ja keskustelemaan nuorten itsensä kanssa siitä, millaista osaamista yhteiskuntamme tarvitsee kyetäkseen hillitsemään ilmastonmuutosta ja sopeutumaan siihen. Tavoitteena on rakentaa ilmastonmuutoskompetenssien viitekehys, jonka keskiössä ovat nuorten nimeämät piirteet. Kompetenssilla tarkoitetaan tietojen, taitojen ja asenteiden muodostamaa kokonaisuutta, joka mahdollistaa esimerkiksi ongelmanratkaisun. Ilmastonmuutoskompetenssit yhdessä luovat viitekehysten, joka kuvaa ilmastonmuutoksen ratkaisemiseen vaadittavaa osaamista. Ilmastokoulutuksessa kompetenssit voivat tarjota monipuolisen pohjan oppimistavoitteille.

Kvalitatiiviseen tutkimukseen osallistui 43 suomalaista, ilmastonmuutoksesta kiinnostunutta nuorta. Vastausten analysointi johti kuuteen kategoriaan, ilmastonmuutoskompetenssiin:

1. Systeemiajattelu - ymmärtää ilmastosysteemin ja yhteiskunnan rakenteet, toimien vaikutukset ilmastoon, kykenee keskustelemaan ilmastosta
2. Tieteellinen ajattelu - pyrkii etsimään tieteellistä tietoa, kriittinen tiedonlukutaito, uteliaisuus oppijana

3. Vaikuttajuus - ymmärtää millaisia ovat realistiset ratkaisumahdollisuudet, kyky päätöksentekoon, esiintymistaidot, kunnianhimoisuus
4. Oikeudenmukaisuus ja yhteistyö - ymmärtää ja tähtää oikeudenmukaisuuteen, kyky kompromisseihin sekä yhteistyöhön
5. Käytännön soveltaminen - ymmärtää yhteiskunnan muutosmahdollisuudet, kykenee toteuttamaan suunnitelmia käytännössä, halu lopettaa epäkestävät tavat
6. Hyvinvointi - osaa ja tietää miten pitää omasta hyvinvoinnista huolta (henkisesti ja fyysisesti) muuttuvassa ilmastossa ja epävarmuuden keskellä, arvostaa omia, muiden sekä luonnon rajoja

Tutkimus on osa ClimComp -projektia, jonka on rahoittanut Suomen Akatemia 2021-2024.

Asiasanat: Ilmastonmuutos, Nuorten näkökulma, Kompetenssit, Koulutus, Kestävyys

Sessio 4/ Session 4

Teaching about climate change – Finnish primary school teachers’ perspectives

Pia Sjöblom, Hanna Nyström, Åbo Akademi University

Climate change is one of the greatest challenges, if not the greatest, affecting humankind. More research is needed about climate change education, including teachers’ views on teaching the topic. The aim of this study is to investigate how primary school teachers reason about teaching climate change. The study is qualitative and based on eight interviews with primary school teachers, teaching in grades 2–6 in Finnish basic education at the time of the interviews. The participating teachers differs in terms of age, teaching experience, and subject expertise. The interviews were transcribed and the data were analyzed through inductive content analysis.

The preliminary results show that on a general level, the participating teachers see climate change education as something relevant and important. They think that the curriculum supports teaching about the theme, but despite that, they call for more explicit formulations on curricular level when it comes to teaching about climate change. A challenge that the teachers point out is the misconceptions about climate change, both among students and among teachers. Other challenges are the difficulties finding an appropriate level when explaining the phenomenon to students, and finding the time for planning and teaching climate change. The students also highlight the dilemma of emphasizing the relevance and seriousness of climate change, and, at the same time, offering hope and faith in the future rather than contributing to climate anxiety among students. According to some of the teachers, the solution to this dilemma can be to strengthen the students’ relationship with nature, to emphasize positive development, shared responsibility between various stakeholders and how everyone, also the students themselves, can contribute to the mitigation of climate change. The results are discussed in relation to previous research.

Keywords: Climate change education, Primary school teachers, Interview study

A scoping review of G-STEAM education in primary school context

Sanna Rantanen, Xiaoshan Huang, Turun yliopisto

G-STEAM education is an inter- or trans-disciplinary approach that merges science, technology, engineering, arts, and mathematics to solve authentic real-world problems from everyday life with “Green” perspectives - the consideration of the complex relationship of human and nature for sustainable development (Hsiao & Su, 2021). Integration of sustainable development in STEAM education means a step forward of promoting education for sustainable development (ESD), transdisciplinary learning, and cultivation of responsible multi-talents for the future society (Krug & Shaw, 2016). G-STEAM has the benefits of developing the pupil's problem-solving skills and collaborative inquiry skills to understand sustainable environment through interdisciplinary learning and teaching (Ulvinen, Vaara & Kaleva, 2021). Current research has been conducted for STEAM education and education for sustainable development separately. To fulfil the gap, this scoping review aims to identify common ground and criteria of evidence-based G-STEAM teaching practices in digital learning environments that contribute to G-STEAM teacher education. (Munn et al., 2022)

This scoping review has two research questions: (1) what are the characteristics of G-STEAM learning project? and (2) How to prepare the pre- and in-service teachers for implementing evidence-based G-STEAM teaching? Research data is extracted from the EBSCO host library and snowball selection from relevant articles. Thematic analysis is conducted to reveal the impact of the G-STEAM project on pupils' learning outcomes, the characteristics of G-STEAM learning objectives, learning topics, assessment tools, learning activities, and multimedia learning products, and the connection of the local curriculum. Preliminary results will be presented at the conference. Research is needed to provide empirical evidence of the effectiveness of G-STEAM practices when systematically arranging these characteristics in instructional design and teaching.

Keywords: STEAM, Sustainable Education, Primary School

Mikä on eläimen arvo? Tutkimus 5.-6. -luokan oppikirjoista

Henna Rouhiainen, Elisa Aaltola, Jenna Aarnio, Turun yliopisto

Se, millaisia arvoja liitämme luontoon ja muihin lajeihin, vaikuttaa perustavanlaatuisesti siihen, kuinka kestävästi elämme. Modernien yhteiskuntien ihmiskeskeinen ja välineellinen suhde luontoon on johtanut luonnon kestävämmään käyttöön, ja sitä kautta esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen, ympäristön saastumiseen ja ilmastonmuutokseen. Myös eläinyksilöiden kärsimys eläintuotannon takia on seurausta välineellisestä suhtautumisesta ei-inhimillisiin lajeihin.

Koulutus toistaa yhteiskuntien vallitsevia kulttuuriarvoja. Nämä arvot siirtyvät opetukseen esimerkiksi oppikirjojen kautta. Jotta kouluopetus edistäisi ymmärrystä ympäristökriisien juurisyistä, opiskelijoiden tulee oppia tunnistamaan ja tarkastelemaan henkilökohtaisia sekä kulttuurisia arvojaan monipuolisesti ja kriittisesti. Edellytyksenä tälle on, että ei-inhimillistä luontoa kuvataan ja käsitellään oppikirjoissa moniarvoisista lähtökohdista.

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme sisällönanalyysiä hyödyntäen, miten ei-inhimilliset eläimet esitetään suomalaisissa 5.-6.-luokan peruskoulun historian, ympäristöopin, uskonnon ja elämäntutkimuksen oppikirjoissa. Tutkimuksella pyrimme selvittämään, heijastavatko oppikirjat

sellaista pluralistista arvopohjaa, joka tunnistaa eläinten välinearvon lisäksi myös niiden itseisarvon ja relationaalisen arvon. Lisäksi pyrimme selvittämään, esitetäänkö eläimet ennen kaikkea lajinsa tai muun laajemman ekologisen ryhmän edustajina vai nähdäänkö niillä olevan arvoa myös yksilöinä.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustuu hallitustenvälisen luontopaneelin (IPBES, 2022) laatimalle luontoarvojen typologialle. Laajennamme typologiaa vakiintuneilla ympäristö- ja eläinetiikan näkökulmilla. Tutkimuksen pohjalta voidaan mahdollisesti tehdä suosituksia siitä, miten oppimateriaaleja voidaan kehittää arvoperustaltaan monipuolisemmiksi ja siten kestävyysoppimista paremmin tukeviksi.

Asiasanat: Arvot, Eläimet, Oppikirjat

29. Learning and agency for equity and sustainability: Dialogue with activity theory

Sessio 3/ Session 3

Where-to? Examining ways for collective development of work safety in Finland

Riikka Ruotsala, Finnish Institute of Occupational Health

Among the current working life challenges, there are multiple occupational health and safety concerns in Finland; the number of work-related accidents exceeds the yearly limit of 110 000 and mental disorders continue to be the most common reason for retirement on a disability pension. How to change the course of Finnish working life towards more socially sustainable future? The presentation depicts an on-going Change Laboratory intervention which examines the future of occupational safety development in Finland. In the first phase of the intervention a group of occupational safety professionals has engaged in a joint analysis of the changing activity of work safety development. The presentation depicts the current phase of the study where the expanded object of activity – moving from legislative workplace activities and accident prevention to promotion of well-being at work – confronts a grey zone of collective development and learning. The next phase of the study focuses on expanding the constellation of interconnected activities and to find new ways for collective development of work safety in Finland.

The presentation contributes to the discussion of fourth generation activity-theoretical studies and Change Laboratory interventions by reflecting practical and conceptual where-to questions from the perspective of a researcher-interventionist. First, the presentation contemplates the creation of the intervention set-up and what difficulties and potential solutions unfolds when facing the challenge of a traditional, silo-based development of working life questions. Second, the presentation reflects how a researcher anticipates conceptual where-to questions in a situation in which long-established concepts and professional vocabulary are in flux. For example, how to entitle a potentially shared object of activity in a way that supports the building of the intervention of inter-connected activities.

Keywords: Occupational safety and health, Expansive learning, Change Laboratory, Intervention

A formative intervention approach to addressing historic barriers in science teaching in Ghana

Isaac Coffie, University of Technology Sydney

Radical curriculum change presents significant challenges but also opportunities for science teachers. The expectation that they will teach differently sets up demands for professional learning that can transform practice. Precisely such conditions apply currently in Ghana, where a major curriculum overhaul sets out dramatically different visions for science education. However, studies have shown that science curricula in sub-Saharan African countries like Ghana are poorly implemented because teachers are not given the needed support. Gaps in knowledge exist around science teachers' professional learning in such contexts, and opportunities to use action research to overcome these gaps and practical challenges have not been fully exploited.

This study is the first to use Change laboratory approach in Ghana and was aimed to facilitate science teacher learning and improving their practice towards a student-centred teaching approach. A change laboratory is an interventional approach where participants work collaboratively to identify challenges in their work place and design solutions to address them. Six change laboratory sessions were conducted within a term for six science teachers in Sefwi Wiawso in Ghana. Using the theory of expansive learning, analysis reveals significant transformation of participating teachers' practices, with several aspects of Student-centred teaching previously considered impossible becoming viable features of classroom practice.

Keywords: Change laboratory, Science, Teaching, Ghana, Student-centred

Bringing back the contradictory contents: Towards opening the black box of school engagement

Pauliina Rantavuori, Annalisa Sannino, Tampere University

This presentation focuses on school engagement among adolescents in a middle-school in Finland. We present a study using cultural-historical activity theory and thematic analyses of 29 semi-structured interviews to students, school staff, and school partners. There is a tendency in the literature to treat school engagement as disconnected from the main object of schoolwork, namely the contents of the school subjects. The study's initial assumption was that such contents may be black-boxed, not talked about, as if taken for granted.

The study aimed at confirming or disconfirming this assumption by asking participants what students find positive and negative in school and elaborating on what they find meaningful and what drives them. Building on the responses by the participants, the study aimed at exploring opportunities to crack open the black box – that is, identifying opportunities for engagement with school knowledge.

The results point at social interaction as the dominant issue taken up by the respondents, with the contents of learning and specific school subjects only scantily touched upon. At the same time participants were quite adamant to elaborate on the students' strengths, their involvement initiatives in school, city, and society, as well as interests students cherish in their daily lives. These areas of engagement emerged however as disconnected from the contents of the school subjects.

It is suggested that research and practice aimed at supporting school engagement directly tackle the black-boxing of contents. Delving into the ways in which students relate to the core of schoolwork and openly supporting questioning the meaning of the contents of school subjects would help exploring how to bridge contents of instruction and students' interests to better foster school engagement.

Keywords: School engagement, Adolescent students, Contents of school subjects, School knowledge, Cultural-historical activity theory

Dust off our teaching and learning practices: a selfcritical study informed by CHAT

Elise Houssin, University of Strathclyde

Teaching is developing a large range of habits to secure oneself in one's practice (Bourdieu, 1984) and follow the academic purposes. Teaching seems to repeat models taken for granted which have worked from ages but are not nowadays referred to as the best practices.

My research is based on a self-study (Oven & Fletcher, 2014) and started when I decided that my 'Groundhog Day' (Casey & Larsson, 2018) has stopped. I opened my eyes to critical practice and I analyzed with a post qualitative inquiry (St Pierre, 2019) what being a physical education teacher is and how to deal with critical incidents (Lather, 1978 ; Burbules, 2016). I applied the Activity Theory framework (Engeström, 2015) to inform my practice.

The results found showed that my position as a teacher has been shaken but renewed in a dialogue: dialogue between me and my biography, me and pupils, me and the given activity. While analyzing the critical moments as contradictions (Engeström & Sannino, 2011), I discovered what was the meaning of being a critical and creative teacher who serves pupils' learning and success. I came to the conclusion that teaching and learning practices must find a balance between resistance and innovation. Are teachers ready now for their critical introspection.

Keywords: Teaching and learning practices, Dialogue, Critical moments, Contradictions, Self-study

Troubled sleep in ECEC: Exploring contradictions underlying Finnish kindergartens sleep practice

Jaakko Hilppö, University of Helsinki

This microethnographic study explores the contradictions underlying sleep practices in early childhood education and care settings from a cultural-historical activity theory perspective. Drawing on interactional analysis of childrens' and adults' sleep time conduct in two Finnish kindergarten groups and an analysis of their interviews on sleep time troubles, the study provides a more nuanced and layered picture of the conflicting demands placed on sleep time in ECEC settings than existing research has been able to provide. Moreover, the study provides insights into how sleep time troubles are managed by the ECEC participants. By focusing on sleep time as an example of basic care activities prevalent in ECEC, the study also diversifies our current cultural-historical lines of research on ECEC.

Keywords: CHAT, ECEC, Sleep, Practice

30. Kriiseissä ja kriiseistä oppiminen osana yhteiskunnallista varautumista

Sessio 1/ Session 1

Tasapainoilua, tilan antamista ja näkymätisöintiä – Pakolaisuuden käsittely koulussa

Mervi Kaukko, Tampereen yliopisto, Maria Petäjäniemi, Tampereen yliopisto, Raisa Harju-Autti, Jyväskylän yliopisto, Nick Haswell, Tampereen yliopisto, Jenni Alisaari, Tukholman ja Turun yliopisto, Leena Maria Heikkola, Åbo Akademi, Sanna Mustonen, Jyväskylän yliopisto

Pakolaisuuden ja siihen liittyvien humanitaaristen ja poliittisten kriisien käsittely koulussa vaatii hyvää oppilaantuntemusta, sujuvaa tiedonkulkua, tarpeeksi pieniä ryhmäkokoja ja riittäviä työaikaresursseja. Aihe on ollut keskeinen Suomen kasvatustieteellisessä keskustelussa vuoden 2015 pakolaiskriisistä lähtien, ja jälleen vuonna 2022 Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Nyt sotaa paenneiden oppilaiden siirtyminen perusopetuksen piiriin tuo aiheen osaksi arkea sellaisissakin kouluissa, joita pakolaisuus ei ole perinteisesti koskettanut.

Tämä artikkeli tarkastelee, miten Suomen kouluissa käsitellään pakolaisuuteen liittyviä aiheita ja pakolaistaustaisten oppilaiden kokemuksia oppilaiden kanssa. Artikkelin pohjautuu vuoden 2022 lopussa opettajilta, rehtoreilta ja koulunkäynninohjaajilta kerättyyn kyselyaineistoon (n = 267) ja kyselyä tarkentaviin puolistrukturoituihin opettajahaastatteluihin (n = 15). Tätä artikkelia varten on analysoitu kaksi kyselyn avokysymystä ja kaksi kysymystä opettajien haastatteluista. Tulokset osoittavat, että koulujen henkilökunta toivoo lisää tietoa ja koulutusta siitä, miten pakolaisuutta voi käsitellä iänmukaisesti, turvallisesti ja sensitiivisesti koulun arjessa. Useilla opettajilla oli pelko, että pakolaisuudesta puhuminen voi kuormittaa tai traumatisoida oppilaita. Vastauksissa korostui opettajien pyrkimykset rakentaa turvallista ilmapiiriä ja kohdella sekä pakolaisoppilaita että luokan muita oppilaita kunnioittavasti. Nämä pyrkimykset vaikuttivat siihen, miten opettajat lähestyivät pakolaisaiheita luokissa. Lähestymistavat jakautuivat kolmeen ryhmään, joita kutsumme tasapainoiluksi, tilan antamiseksi ja näkymätisöinniksi.

Päätämme esityksen muutamalla käytännön vinkillä, joiden avulla tätä vaikeaa aihetta voi käsitellä kouluissa.

Asiasanat: Pakolaisuus, Maahanmuutto, Kriisi, Ukraina, Näkymätisöinti

Distansundervisningen under pandemin – finlandssvenska gymnasielärares erfarenheter och upplevelser

Stefan Kula, Åbo Akademi, Linda Mannila, Helsingfors universitet, Gunilla Eklund, Åbo Akademi

Våren 2020 tvingades utbildningsinstitutioner på alla nivåer i Finland att för en tid övergå till distansundervisning som en följd av Covid-19 pandemin. Tiden att förbereda sig för denna övergång från närundervisning till distansundervisning var endast några dagar och distansperiodernas längd varierade från kommun till kommun beroende av pandemiläget i Finland. Vad innebar denna förändring för gymnasielärarnas arbete och hur förändrades rollen som pedagog under

distansperioden? Hur förändrades lärarnas undervisning och vilka möjligheter och utmaningar såg lärarna med distansundervisningen?

Målet och kunskapsbidraget med studien att öka förståelsen för hur gymnasielärarna uppfattar sin roll som pedagoger i en skolkultur som genomgått snabba förändringar i takt med en digitaliseringsprocess som pågått i flera år, och framför allt den distansundervisning som blev nödvändig på grund av pandemin. Syftet med studien är att dels undersöka finlandssvenska gymnasielärares erfarenheter och upplevelser av denna distansperiod, dels hur de uppfattar sin förändrade roll som pedagoger när villkoren för deras undervisning och verksamhetsförutsättningar förändras som en konsekvens av digitalisering. Resultaten baserar sig på tre fokusgruppintervjuer i vilka sammanlagt 19 lärare deltog. Som ett resultat av den induktiva analysen kunde fyra kategorier identifieras: personlig utveckling, lär- och studiemiljöer, handledning av studerandes lärande samt pedagogiska och didaktiska utmaningar.

Lärarna påtalade att deras syn på sig själva som pedagoger har förändrats och de inser sin viktiga funktion genom det sociala samspelet mellan lärare och studerande. Lärarna efterlyser även tid för samarbete med kolleger och reflektion kring sin roll som pedagoger där fostran borde ges en större roll i gymnasieutbildningen.

Nyckelord: Gymnasieutbildning, Distansundervisning, Digitalisering, Lärarperspektiv

Enhancing Young Adults' Sustainability Agency via Communication with Peers and Societal Stakeholders

Marilla Kortessalmi, Olga Gurova, Laurea University of Applied Sciences

Young adults are globally concerned with ecological crisis. In this regard, they engage in sustainability issues as consumer and civic activism. In youth literature societal engagements are articulated as agency (Coffey & Farrugia, 2014). The role of educational system in enhancing youth agency has been acknowledged, especially in environmental education and sustainability transformation (Koskela & Paloniemi, 2023). In Finland, enhancing young adults' ecological sophistication and civic participation is one of the main objectives of the basic education curriculum (The Finnish National Core Curriculum for Basic Education, 2014). However, research on how young adults' sustainability engagements can be effectively enhanced is limited (Corner et al., 2015).

The research gap in this study sheds light on intersection of young adult's agency, and sustainability communication. In other words, the research looks at how, in their opinion, communication practices – with peers, parents, in schools and with companies – empower young adults' sustainability agency in the context of clothing and fashion. That is, the study investigates that instead of being target audience of sustainability communication, how being a communicator with other actors influences their sense of agency and hence, enhance their sustainability agency. By interviewing (n=37) young adults aged 14-21 from southern Finland of their perceptions of communicating about sustainability in fashion and clothing, the study illustrates the communication characteristics and intentions of young adults in construing sustainable agency. The findings can contribute to the environmental communication and sustainability pedagogics, particularly in the context of ecological crisis.

Keywords: Sustainability agency, Sustainability communication, Societal participation, Ecological crisis

31. Kenen koulu? Arvot, sivistys ja osallisuus peruskoulussa (School for who? Values, Education and Participation in Basic Education)

Sessio 3/ Session 3

Koulunpidon ristiriitaiset logiikat

Anna Pauliina Rainio, Helsingin yliopisto, Marita Mäkinen, Tampereen yliopisto

Länsimaiselle koululaitokselle on historiallisesti rakentunut erilaisia sekä julkilausuttuja että piiloisempia vaatimuksia ja tehtäviä. Yhtäältä koululaitoksessa on edelleen tunnistettavissa sille modernina aikana rakentunut tarve ns. yhdenmukaisen järjestyksen ja massojen hallintaan. Sigmund Baumanin (1991) sanoin modernin ajan instituutioiden kaipuu yhdenmukaisuuteen ja hallintaan kiteytyy modernissa koululaitoksessa, jonka on vaikea sietää ihmisyhteisöihin väistymättä sisältyvää ambivalenssia ja hallitsematonta, ns. "vierasta meissä". Tämä näkyy peruskoulun kivuliaassa suhteessa esimerkiksi moninaisuuden tukemiseen. Toisaalta nykyperuskoulu on sitoutunut arvoissaan ja toiminnassaan moninaisuuden ja inklusion periaatteisiin (Salamancan sopimus 1994) ja esimerkiksi yksilöiden toimijuuden tukemiseen (POPS 2014).

Kutsumme esityksessämme yleisön tarkastelemaan kanssamme näiden ristiriitaisten logiikoiden heijastumista opettajien ja oppilaiden käytännön arkeen, vuorovaikutukseen ja kouluun kiinnittymiseen konkreettisten esimerkkien kautta. Ehdotamme, että nämä vastakkaiset, mutta samaan aikaan vaikuttavat koulunpidon logiikat tuottavat opettajille ja oppilaille arjessa monin tavoin koettua ambivalenssia, joka osaltaan näkyy julkisuudessa paljon käsiteltyinä jaksamis- ja motivaatio-ongelmina (Tekijä 1, Tekijä 2 & Tekijä 3, 2021). Tarkastelemme myös resursseja, joilla opettajat ja oppilaat tätä ambivalenssia säätelevät, erityisesti jaettuun leikillisyyteen ja mielikuvitukseen pohjautuvia vuorovaikutuksen tapoja. Esimerkit ovat osallistuvasta etnografisesta tutkimuksestamme, jossa kehitimme leikkiin ja mielikuvitukseen perustuvia työmenetelmiä inklusion ja kouluun kiinnittymisen haasteisiin koulussa. Esitys perustuu pitkäaikaiseen tutkimukseemme transformatiivisen opettamisen ja oppimisen muodoista (esim. Tekijä 2, 2013; Tekijä 3, 2019) sekä leikistä ja mielikuvituksesta kasvatuksessa (esim. Tekijä 1, 2010; Tekijä 1 ja muut, 2022).

Asiasanat: Kouluun kiinnittyminen, Peruskoulu, Inklusio, Ristiriita, Leikki

Opettajien puheessa tuotettuja diskursseja oppilaiden osallisuudesta

Mikko Takala, Kurikan kaupunki

Tutkimuksessa tarkastellaan opettajien puheessa tuotettuja diskursseja oppilaiden osallisuudesta perusopetuksessa. Tutkimus lähestyy osallisuutta sosiaalisen konstruktionismin ja diskurssi-tutkimuksen lähtökohdista, todellisuutta rakentavana ja seurauksia tuottavana käsitteenä. Tutkimusaineisto koostuu kuudesta lapsia ja nuoria opettaneen opettajan haastattelu-litteroinneista. Aiempi kotimainen tutkimus on keskittynyt enimmäkseen yläkouluikäisten lasten ja nuorten osallisuuteen. Painotus on ollut enemmänkin demokratiakasvatuksessa (Kiilakoski 2007; Kiilakoski, Gretsche & Nivala, 2012). Toisaalta kotimaiset, alakouluikäisten lasten osallisuuteen keskittyneet

tutkimukset ovat käsitelleet lähinnä yksittäisiä luokkia ja projekteja (Kiili, 2006; Niemi, Kumpulainen & Lipponen, 2018). Lisäksi kansainvälisesti on tarkasteltu lapsia aktiivisina kansalaisina kouluympäristössä (Hope, 2012), sekä demokratian rakentumisesta osallisuuden kautta (Thornberg ja Elvstrand, 2012).

Lähtökohtana analyysissä ovat arkipuheen kautta rakentuvat merkitykset, joilla opettajat kuvaavat ja jäsentävät osallisuutta (Siekinen, 2017). Miten ja millaista osallisuutta tuotetaan? Mitä sanavalintoja ja kirjallisia valintoja on käytetty ja minkä vuoksi? Mitkä painotukset ja sanavalinnat ovat keskeisiä ja mitä sanavalintoja vältetään (Jokinen, Juhila & Suoninen, 1999). Aineistoa analysoidaan diskurssianalyysin periaattein yhdistäen kielenkäytön luonnetta laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Tulosten merkitystä pohditaan osallisuuden, opettajan roolin sekä perusopetuksessa osin näkymättöminä vallitsevien valta- ja- vuorovaikutussuhteiden kontekstissa.

Asiasanat: Osallisuus, Diskurssianalyysi, Demokratiakasvatus, Ihmisoikeudet, Perusopetus

Perusopetusta rakentava opettajankoulutus – teorian rooli ja merkitys opettajaopinnoissa

Tiina Kujala, Tampereen yliopisto, Liisa Hakala, Helsingin yliopisto

Lähestymme esityksessämme perusopetuksen haasteita ja kehittämistä opettajankoulutuksen kautta. Peruskoulu-uudistukseen kytkeytyvästi 1970-luvulta lähtien kaikki perusopetuksen opettajat ovat suorittaneet yliopistotasaisen loppututkinnon. Siirtymä yliopistolliseen - ei ollut mutkaton, sillä aiemmin koulutuksen suhde tieteeseen ja tutkimuksen tekemiseen oli ollut lähes olematon. Tieteellistymisen seurauksena opinnoissa tehtiin irtiottoa käytännöllisestä ja koulunpidollisesta ajattelusta painopisteen siirtyessä kohti tutkimusperustaisuutta. Irtiotto ja uusi suunta sisälsivät lupauksen entistä edistyneemmästä koululaitoksesta ja opettajakunnasta. Uudistuneen opettajan-koulutuksen nähtiin toimivan yhteiskunnan näkökulmasta edistyksen airuena, lupauksena jostakin paremmasta. Opettajan näkökulmasta tieteellisyys toimi peruskivenä, jonka varaan rakentaa itsenäistä toimintaa opettajana, ohjaajana ja kasvattajana.

Teorian rooli ja merkitys opettajaopinnoissa on kiinnostava kysymys. Opettajankoulutuksessa risteävät niin suoraan käytäntöä palvelevat havainnointiin perustuvat teorit, laajempaa ymmärrystä painottavat teorit kuin sellaiset teorit, jotka kutsuvat pohtimaan ja elämään todeksi vaihtoehtoja nykyisille maailmassa olemisen tavoillemme. Väitämme, että sillä, millaiseen teoreettiseen ajatteluun (myös historiallisia ja yhteiskunnallisia kehityskulkuja tarkastelemaan) opettajaopiskelija kasvaa opinnoissaan, on merkitystä niin koulun ymmärtämisen ja kehittämisen kuin opettajan oman kasvatusta- ja opetustyön näkökulmista. Omaehtoisen suhteen muodostaminen teoriaan on edellytys sille, että opettaja pystyy toimimaan itsenäisesti ja myös asettamaan omia päämääriä kompleksisessa ja haasteellisessa koulutodellisuudessa. Pohdimme esityksessämme esimerkkejä tarjoten, millaisia muotoja tieteellisyys saa tänä päivänä opettajankoulutuksessa. Esityksemme kontribuoi myös kasvatustieteen ikaikaiseen kysymykseen teorian ja käytännön välisestä suhteesta.

Asiasanat: Perusopetus, Opettajankoulutus, Teoria

Oppimisalueiden analysointia – esimerkkinä käsityö

Juha Hartvik, Mia Porko-Hudd, Åbo Akademi

Miten käsityöaine voi edistää oppimista ja kasvatusta johon yleissivistävä perusopetus tähtää? Kysymys käsityöaineen merkityksestä oppijan monipuoliseen kehittymiseen on ollut ajankohtainen niin kauan kuin Suomi ja muut pohjoismaat ovat sisällyttäneet käsityön yhdeksi perusopetuksen oppiaineeksi. On todettu, että käsityöprosessin lopputuote - fyysinen artefakti - voi aika ajoin varjostaa käsityöprosessin aikana tapahtuvaa abstraktimpaa oppimista (Borg, 2009). Arkikeskustelussa puhutaan usein käsityön käytännön hyödyistä, kun taas käsityön opettajilla ja tutkijoilla on laajempi näkemys käsityöaineen sisältämisestä oppimismahdollisuuksista. Erilaisia teoreettisia malleja ja terminologiaa on kehitetty vuosien saatossa tarkoituksena tuoda julki oppimisen laajuus. Materiaalinen ja immateriaalinen oppiminen, käytännönläheinen hyödyllisyys ja yleishyödyllisyys sekä tuote- ja/tai prosessipainotus ovat esimerkkejä keskustelusta jota on käyty suhteessa käsityön oppimispotentiaaliin.

Tässä tutkimuksessa otamme lähtökohdaksi Lindströmin (2009) esteettinen oppimisen mallin sekä käsityön nelikenttän (Huovila & Rautio, 2007) jonka juuret juontavat opettajankoulutuksessa ja perusopetuksessa identifiointeihin tarpeisiin. Analysoimalla mallien yhtäläisyyksiä ja eroja muokkaamme uuden mallin käsityöoppiaineen oppimisalueiden analysointiin. Käsityö osoitamme, että uusi malli toimii käsityöaineen oppimisalueita ja -potentiaalia analysoitaessa. Oletamme mallin tarjoavan myös mahdollisen apuvälineen silloin kun tarkoituksena on suunnitella esimerkiksi useiden oppiaineiden sisältöjä linkittäviä ja hyödyntäviä monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Mallin tarkoituksena on toimia työkaluna sekä yksittäisille opettajille että laajempia kokonaisuuksia suunnitteleville opettajille ja opettajankouluttajille. Malli tekee näkyväksi sen, miten käsityöaine yksinään ja yhdessä muiden oppiaineiden kanssa voi vahvistaa monipuolisen yleissivistyksen (Bildung) kehittymistä oppijoissa.

Asiasanat: Käsityö, Sivistys, Oppiminen

Sessio 4/ Session 4

Perusasteen koulun merkitys 2000- ja 2010-luvulla koulunsa käyneille muistitiedon valossa

Ismo Pellikka, Itä-Suomen yliopisto, Juhani Tähtinen, Turun yliopisto

Tarkastelemme 2000- ja 2010-luvulla peruskoulunsa käyneiden kokemuksia ja niille annettuja merkitystulkintoja. Oletamme heidän näkökulmiensa ja merkityksenantojensa eroavan opettajien ja muiden aikuisten tulkinnoista. Kuvaamme siis koulujen käytänteitä ja kouluun liittyviä merkityksiantoja ikään kuin ”alhaalta päin”. Näkökulma on tärkeä, jos haluamme ymmärtää koulussa tapahtuvia oppimiseen ja muihin käytänteisiin liittyviä prosesseja ja dynamiikkaa laaja-alaisesti.

Tässä tutkimuksessa aineisto on saatu järjestämällä kirjallinen muistitietokeruu. Tutkimus perustuu 96 koulumuistelutekstiä käsittäneeseen muistitietoaineistoon. Muistelun kokonaisaineisto on kerätty yliopistollisen luokanopettajakoulutuksen alkuvaiheessa olevilta opiskelijoilta kasvatuksen historian ja filosofian perusopintojaksolla. Avaamme 1) muistelijoiden koululle antamia merkityksiä ja koulun

merkityksiä heidän oman identiteettinsä rakentumiselle, 2) peruskouluajan koulukokemuksia sekä kouluviihtyvyyttä. Muistelijoiden merkitys- ja kokemustulkintojen perusteella tarkastellaan peruskoulun yleisten tehtävien täyttymistä. Muistelijat näkivät yleisesti peruskoulun olleen heille tärkeä sekä tiedollisten ja taidollisten valmiuksien kehittymisen että myös heidän oman identiteettinsä muodostumisen kannalta. Suurin osa muistelijoista oli viihtynyt koulussa hyvin, osalle muistelijoista koulussa oli ollut haasteita ja vaikeita aikoja. Suomalaisen koululaisten on usein todettu kansainvälisissä tutkimuksissa viihtyvän koulussa huonommin kuin monien verrokkimaiden oppilaiden. Tässä käytettyjen muisteluaineistojen mukaan suomalainen peruskoulu on täyttänyt sille asetetut perustehtävät vähintäänkin hyvin.

Tutkimuksen aineiston pohjalta päätellen peruskoululla on oma tärkeä vaikutus oppilaiden eheän ja myönteisen identiteetin rakentumiselle. Yleisesti tulkiten muistelijoiden kokemukset peruskoulusta olivat positiiviset.

Asiasanat: Kouluviihtyvyys, Muistitietotutkimus

Osaaminen, kouluinto ja koulu-uupumus kaupunkikoulujen eriytyneissä oppilasryhmissä

Mari Siipola, Piia Seppänen, Satu Koivuhovi, University of Turku

Koulujen ja oppilaiden välisistä osaamiseroista on viime aikoina keskusteltu runsaasti. Kansainvälisessä vertailussa koulujen väliset osaamiserot ovat Suomessa pieniä, mutta eroja nähdään opetusryhmien välillä. Koulu selittää alle viisi prosenttia oppilaiden matematiikan osaamisen eroista, kun taas oppilaan ryhmä selittää jopa neljäsosan (Yang Hansen ym., 2014). Yksi oppilasryhmien eriytymistä selittävä tekijä näyttää olevan painotetun opetuksen oppilasvalikointi (ks. Pasu, Seppänen & Kosunen 2023), jonka on todettu olevan yhteydessä oppilasryhmien ja koulujen väliseen sosioekonomiseen eriytymiseen (mm. Bernelius, 2011; Seppänen ym., 2015). Painotetun opetuksen luokille valikoidut oppilaat tulevat korkeamman sosioekonomisen taustan perheistä (mm. Kosunen ym., 2020) ja saavat parempia kouluarvosanoja (Berisha & Seppänen, 2017).

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan oppilasryhmittelyn yhteyttä kuudennen luokan oppilaiden osaamiseen ja hyvinvointiin. Tutkimuskysymykset ovat: 1) Kuinka paljon koulu ja luokka selittävät 6.-luokkalaisten osaamisen sekä kouluinnon ja koulu-uupumuksen vaihtelusta? 2) Miten koululuokan tyyppi (yleisopetus ja painotettu opetus) on yhteydessä luokkien välisiin eroihin osaamisessa ja hyvinvoinnissa (kouluinto ja koulu-uupumus), kun huomioidaan muut luokkien välisiin eroihin heijastuvat taustatekijät (sukupuoli, sosioekonominen tausta, tuen tarve ja ulkomaalaistausta)?

Tutkimusaineistona on Turun kaupunkitutkimusohjelmassa toteutettavassa tutkimushankkeessa ”Peruskoulut oppimisen ja hyvinvoinnin keskuksina Turussa” (2022–2023) kerätty aineisto Turun 6. luokan oppilaista (n=876). Aineiston analysoinnissa käytettiin monitasomallinnusta, jolla pystyttiin tarkastelemaan erikseen yksilö- ja luokkatason efektejä (Ellonen, 2006). Oppilaiden välisiä osaamiseroja selittivät yksilöiden väliset erot sekä oppilaan luokka, kun taas koulun merkitys osaamiseroissa oli pieni. Oppilaiden väliset erot hyvinvoinnissa selittyivät ensisijaisesti yksilötason tekijöillä.

Asiasanat: Painotettu opetus, Eriytyminen, Osaaminen, Kouluinto, Koulu-uupumus

Digitaalinen teknologia oppilaiden sosiaalisen inklusion vahvistajana

Sanna Vanhanen, Mari-Pauliina Vainikainen, Minna Mäkihonko, Tampereen yliopisto

Esityksessä tarkastellaan perusopetuksen oppitunneilla käytettävän digitaalisen teknologian yhteyttä oppilaiden sosiaaliseen inklusioon. Tätä on tutkittu DigiVOO-hankkeessa kerätyn aineiston avulla. Tutkimukseen osallistui 7972 oppilasta yläkoulun luokilta 7-9. Tulokset analysoitiin rakenneyhtälömallinnuksella. Tulokset osoittavat, että oppitunneilla käytettävällä digitaalisella teknologialla ja oppilaan digiminäkuvalla on yhteyttä oppilaiden kokemaan sosiaaliseen inklusioon ja tukea saavilla oppilailla myös yksinäisyyden tunteeseen. Digitaalisuus voi lisätä oppilaiden välistä myönteistä yhteistyötä ja kuulumisen tunnetta, mutta myös ulkopuolelle jäämistä etenkin tehostettua tai erityistä tukea saavien oppilaiden kohdalla. Digitaalisen teknologian perustaitojen harjoittelu oppitunneilla tulee nähdä keinona vahvistaa myös oppilaiden sosiaalista inklusiota. Omalta osaltaan sekä inklusio että digitalisaatio pyrkivät vahvistamaan oppilaiden tasa-arvoista osallisuutta ja kuuluvuuden tunnetta peruskoulussa.

Asiasanat: Perusopetus, Sosiaalinen inklusio, Digitaalinen teknologia

Ulkomaalaistaustaisten oppilaiden suomen kielen käyttöasteen yhteys matematiikan osaamistuloksiin

Faruk Nazeri, Milja Enestam, Mari-Pauliina Vainikainen, Tampereen yliopisto

Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten osaamistulokset on todettu valtaväestöä merkittävästi heikommiksi jo vuosikymmeniä. Selitykseksi ilmiölle on annettu ulkomaalaistaustaisten heikko suomen kielen taito ja sosioekonominen asema. Tässä tutkimuksessa pyrittiin selvittämään aiemman tutkimustiedon valossa suomen kielen käyttöasteen yhteyttä ulkomaalaistaustaisten oppilaiden matematiikan osaamistuloksiin. Tutkimuksen aineisto (N = 942) on kerätty Turun peruskoulujen kuudensilla luokilla vuonna 2022. Aineisto analysoitiin lineaarisella regressio-analyysillä MPlus8 -ohjelmistolla.

Tulosten mukaan 2,5-sukupolven ulkomaalaistaustaiset eli kansainvälisten perheiden lapset sekä valtaväestö suoriutuivat matemaattisen ajattelun tehtävissä selkeästi 1. ja 2. sukupolven ulkomaalaistaustaisia oppilaita vahvemmin. Aiemmasta tutkimustiedosta poiketen suomen kielen käyttöaste ei ollut yhteydessä matemaattista ajattelua mittaaviin tuloksiin. Vahvimmin matemaattista ajattelua ennusti matematiikan tehtäviin käytetty aika ja sen jälkeen lukutaito. Tarkastelussa lukutaito ennusti matemaattista ajattelua vain valtaväestön ja 2. sukupolven ulkomaalaistaustaisten oppilaiden osalta. Lukutaidon suhteen huomionarvoista on, että opetuskielen taitotason on todettu olevan yhteydessä matemaattiseen osaamiseen, mutta tässä tutkimuksessa lukutaito ennusti matemaattista ajattelua vain valtaväestön ja 2. sukupolven ulkomaalaistaustaisten oppilaiden osalta.

Asiasanat: Ulkomaalaistaustaiset oppilaat, Osaamistulokset, Kielen käyttöaste, Koulutuksellinen tasa-arvo

32. Posthumanistinen kasvatustiede ja ihmistä laajempi näkökulma/ Posthumanist educational research and the more-than-human perspective

Sessio 1/ Session 1

Kännykän kutsu – uusmaterialistinen kurkistus älypuhelimien ja oppilaiden toimijuuteen yläkoulussa

Katja Hiltunen, Itä-Suomen yliopisto

Älypuhelimien käyttö kouluissa on toistuvasti puheenaiheena ja otsikoissa, ja hallitusneuvotteluiden aikaan kesällä 2023 aihe nousi jälleen näkyväksi. Kännyköiden käyttöä kouluissa on tutkittu monesta eri näkökulmasta sekä Suomessa että ulkomailla, ja varsinkin kännyköiden kytköksistä kulutukseen ja ylikansallisiin yhtiöihin on kirjoitettu kattavasti. Keskityn tässä esityksessä kuitenkin kännyköiden, koulun ja oppilaiden lomittumisiin (entanglements) ja yhteismuotoutumisiin (intra-action), ja kysyn mitä tapahtuu älypuhelimien ja oppilaiden yhteismuotoutumisissa? Tutkimukseni perustuu etnografiseen kenttätööhön kahdessa itäsuomalaisessa yläkoulussa vuosina 2020 ja 2021.

Analyysini pohjautuu Karen Baradin feministiseen tieteentutkimukseen, jonka keskeisiä käsitteitä lomittuminen ja yhteismuotoutuminen ovat. Näiden käsitteiden myötä tutkimukseni ”venyy” käsittämään oppilaiden ja puhelinten lisäksi mm. fyysisen kouluympäristön, virtuaalisen todellisuuden, ja vuorovaikutussuhteet. Pysin tutkimuksessani irtautumaan ihmiskeskeisestä näkökulmasta ja binäärisestä subjekti / objekti -jaottelusta. Yhteismuotoutumisissa oppilas ei ole toimija, ja puhelin toiminnan kohde, sillä ne eivät ole toisistaan erillisiä tekijöitä, vaan muotoutuvat toiminnan myötä. Jäsennän koulun arjen virallisen, epävirallisen ja fyysisen koulun kautta, ja tarkastelen miten puhelin ja oppilas lomittuvat näihin koulun eri tasoihin. Käsittelen kaikkia näitä ulottuvuuksia kolmen eri ilmiön, eli paikallisen dynaamisen yhteismuotoutumisen kautta. Nämä ilmiöt muotoutuvat osittain yksittäisten oppilaiden, ja osittain oppilasryhmien ympärille. Tarkoitukseni ei ole ladata puhelimia negatiivisilla ominaisuuksilla näkemällä ne vain kurinpidollisina ongelmina, vaan paneutua kännyköihin osana oppilaiden arkipäivää. Toisin sanoen, tutkimukseni pyrkii uusmaterialismin kehyksen kautta ymmärtämään älypuhelimien toimijuutta osana laajempaa kokonaisuutta.

Asiasanat: Lomittuminen, Yhteismuotoutuminen, Barad, Koulu, Puhelin

Affektiiviset käytännöt ja tunteiden tuntu vankilaetnografiassa

Liila Holmberg, Tampereen yliopisto, Anna-Maija Niemi, Turun yliopisto

Suomalaisen vankilainstituution tavoitteena on ohjata rikoksesta tuomittuja henkilöitä kohti rikoksetonta elämää. Tämä tavoite on erityisen korostunut vankilan yhteisökuntoutusosastolla, jossa vankien päiväohjelma koostuu intensiivisestä itsen työstämisestä erilaisissa yhteisöllisissä toiminnoissa. Itsen työstäminen on henkilökohtainen prosessi, jossa affektiivista suhdetta itseen ja maailmaan jäsennetään uusiksi. Tämä työstäminen tapahtuu kuitenkin vankilan materiaalistien puitteiden sekä yhteisökuntoutusosaston sosiaalisten olosuhteiden kontekstissa: itsen työstämisessä affektiivisuuden, materiaalisuuden ja sosiaalisuuden ulottuvuudet kietoutuvat yhteen.

Tässä esityksessä tarkastelemme naisvankilan yhteisökuntoutusosaston affektiivisia käytäntöjä sekä tunteiden tuntua etnografisena kokemuksena. Affektiivisilla käytännöillä tarkoitamme sosiaalisesti rakentuvia tapoja toimia tunteiden “äärellä” ja suhteessa niihin – eräänlaista tunteiden tapakulttuuria. Tarkastelumme sivuaa läheisesti myös affektiivisten ilmapiirien, niihin kuulumisen ja virittäytymisen teemoja. Näemme affektiiviset käytännöt osana osaston affektiivista ilmapiiriä. Käytäntöjen avulla yhtäältä muodostetaan ilmapiiriä ja toisaalta asetutaan suhteeseen sen kanssa – ilmapiiriin kuuluu tai ei-kuuluu.

Esitys pohjautuu yhteisökuntoutusosaston affektiivisia käytäntöjä käsittelevään artikkelikäsi-kirjoitukseen. Esittelemme huomioita artikkelin analyysistä ja pohdimme tunteiden ja affektiivisten käytäntöjen tutkimisen ja tuntemisen ulottuvuuksia.

Asiasanat: Affektiiviset käytännöt, Tunteet, Etnografia, Vankeus

Keho osana koulun koneistoa - tutkimuksellinen dialogi kolmen alakoulun arjesta

Kaisu Alamikellä, Oulun yliopisto, Anna Kristiina Kokko, Itä-Suomen yliopisto

Tämä esitys on kahden väitöstutkijan välinen tutkimuksellinen vuoropuhelu. Pohdimme kolmen alakouluun sijoittuvan etnografisen aineiston kanssa, mitä nousee esille, kun tarkastelemme koulua tuottavana koneistona. Kohdistamme kiinnostuksemme koulun kehoihin (sisältäen meidät itsemme), mutta emme ole kiinnostuneita niiden identiteeteistä tai olemuksista vaan pikemminkin siitä, miten ne “toimivat” ja jatkuvasti muuttavat muotoaan osana koulun koneistoa.

Lähestymme aineistoja diffraktiivisella analyttisellä dialogilla, eli seuraamme, millaisia ajatuksia ne tuottavat, kun luemme niitä sommitelman (assemblage, Deleuze & Guattari) käsitteen kanssa. Koneiston metaforan avulla siirrämme katseen yksilöistä suhteisiin; erilaisiin materiaalsiin, diskursiivisiin ja sosiaalsiin suoriin ja epäsuoriin valtamekanismeihin, jotka yhdessä muodostavat tapahtumia, käytäntöjä ja ideoita koulupäiviin. Posthumanistisen kollektiivin läpi tarkasteltuna kykymme ympäröivän todellisuuden hallintaan näyttää väistämättömän rajallisena.

Asiasanat: Alakoulu, Sommitelma, Koneisto, Keho, Joustava kouluympäristö

Sessio 2/ Session 2

Postcards from Hidden Worlds: Researching Childhood Secret Places

Kristina Vitek, University of Oulu

Childhood secret places are imbued with both nostalgia and fear: on the one hand, in academic circles children’s secret places are seen as supporting independence and development. On the other hand, societal discourses focus on risk aversion and the possible threats lurking in these places, which also exemplify the limits of adult human knowledge making about children and their lives. Researching and learning with these places may teach us how to avoid hurtful and voyeuristic

curiosity, and how to uphold the “virtue” (Despret, 2005) of politely respecting non-shared places’ boundaries, while at the same time possibly teaching us how to tolerate the unknown risks essential for survival in uncertain times of climate change. From this research interest arises the methodological problem of how to research with these places ethically, without destroying their essential qualities.

This presentation introduces preliminary methodological ideas from a doctoral thesis with the working title “Hidden worlds: A Geography of the Secret Places of Children and their Companions”. It will outline a variation on the “open-brief” or “event score” (Springgay 2022) method. Grounded in postqualitative inquiry and “research creation” (Springgay, 2022), and playing with Kraftl’s (2020) impulse to “zoom out” from children and childhood in a childhood studies after childhood, the experimental and artistic method employs “gifting boxes”. These boxes invite passersby to become participants in the study through sharing their secret places on postcards sent to the researcher. This method allows the places and the participants to remain unknown to the researcher thus making possible a researching with and in secrets. The postcards should result in a living and re-activating an archive of secret places. This archive may provide possibilities for living collectively with secret places and thus with our own unknowing, while assisting in restoring and healing human’s relationship to the world.

Keywords: Secret places, Postqualitative, Research creation, Multispecies

Fostering moments that glow: Materiality, performativity, art and embodiment in (language) education

Eeva Anttila, Taideyliopisto

This presentation focuses on the notion of ‘glowing moments’ that I am currently working on in the context of ELLA, a four-year long research project coordinated by Uniarts Helsinki and funded by Kone foundation. ELLA stands for Embodied Language Learning through the Arts. It is an interdisciplinary project that traverses across applied linguistics and arts education, across qualitative and postqualitative research orientations, as well as across artistic and performative approaches to research. I will focus on one of the three subprojects of ELLA, that is, ‘Culturally Diverse ELLA’ where I, with other ELLA team members, am interested in how embodied interaction may generate an intersubjective space where verbal language is not needed for mutual understanding and dialogue. This interest is connected to the notion of de-centring language. (Bradley & Harvey 2019), and in so doing, challenges the primacy of logocentric representationalism (MacLure 2013).

In the practical work within this subproject we have explored how language learning may happen alongside embodied interaction in artistic processes where materiality and performativity are key elements. These practices have taken place in preparatory classes of public schools, meant for recently immigrated students, many of whom have come from conflict areas. In developing the notion of glowing moments I am interested in how materiality, performativity, art, and embodiment intertwine and become entangled, and how the space may transform towards a glowing quality where “there is this sense that there is more to life.” (Magven in Anttila 2019, 68). Our work also embraces a translanguaging approach (Garcia, 2009) to pedagogy. This refers to dynamic multilingual and multimodal practices that may make learning new language and participating in art possible for everyone regardless their cultural background and linguistic skills. These kind of practices can also decenter the human agent, the teacher, in educational settings.

Keywords: Materiality, Performativity, Art, Embodiment, Language

Organic life as a settlement for posthuman arts education

Sara Sintonen, Turun yliopisto, Mikko Snellman, Turun yliopisto, Alexandra Nordström, Helsingin yliopisto

Arts are easily seen as models of objective and material existence, independent of explorations, educationally and pedagogically perceived for what they are. New methods are needed when considering posthuman arts education to shift the focus from the role of humans to all the things and happenings that are capable in shaping and producing life meaning and meaning-making in children and young people. Organic life is active rather reactive, the creative unfolding of an entire field of relations, according to Ingold (2000).

In this presentation, we engage in a dialogue about a work in progress. The main objective is to deeply ponder to possibilities of posthuman thinking in arts education as the forthcoming article will offer an example of co-thinking with organic life as a settlement. Considering arts education from this perspective, as the manifestation of emergence, the possibilities of educate with a transformative and sustainable-oriented mission will increase; The world, organic life, even captured in arts education, is not modelling life but evolving it.

Keywords: Posthuman thinking, Arts education, Oorganic life, New materialism

Imagining well with almonds and honeybees in the Capitalocene - Five multispecies movements for environmental and sustainability education

Marina Pliushchik, Tuure Tammi, Pauliina Rautio, University of Oulu

Responses in resisting and subverting capitalist structures and practices often foreground imagination and experimentation. In environmental and sustainability education, imagination has been previously called upon as a way to sympathetically engage learners in environmental issues or to conjure alternative futures. But what other possibilities does imagination entail? In this presentation we argue that to address the entanglements produced by the Capitalocene, imagination could be conceived of as thoroughly exploring and describing the assemblages in which particular beings exist – what we call imagining well. We introduce and develop this idea of imagining well and proceed by experimenting with it in the honeybee-almond assemblage. To conclude, we offer five multispecies movements as practical and conceptual tools to environmental and sustainability education, to be used separately or in combination to attend to environmental issues within the constraints of educational institutions.

Keywords: Imagining, Capitalocene assemblage, Multispecies, Honeybee, Environmental and sustainability education (ESE)

Sessio 3/ Session 3

Lasten eläinsuhteet vienankarjalaisessa kylässä sota-aikana toimijaverkostojen näkökulmasta

Samppa Rohkimainen, Karjalan Sivistysseura

Kirjoitan haastatteluaineistoon pohjautuvaa Vienan Karjalan historiaa käsittelevää elämänkertakirjaa. Kuvaan kirjassa jatkosodan aikaista elämää Pistojärven Suvannon kylässä lapsena tuon ajan kokeneen henkilön näkökulmasta. Keräämäni aineistot on luovutettu tutkijakäyttöön Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralle syyskuussa 2023.

Suvannon kylässä toimi jatkosodan aikana sekä suomalaisia että saksalaisia joukkoja. Vuosina 1941-1944 kylän väestö (noin 120 henkeä) koostui lapsista, sotaväenoton välttäneistä nuorista, työikäisistä naisista sekä vanhuksista. Kotikylän miesten ollessa poissa, lasten kokemusympäristössä vaikuttivat myös kylässä pidempään palvelevat sotilaat sekä miehityshallinnon edustajat.

Tärkeä osansa lasten sosiaalistumisessa oli kuitenkin myös kylän monilla eläimillä (niin koti-, palvelus, tuotanto- ja vapaillakin eläimillä), joiden kanssa kylän lapset ja nuoret olivat päivittäisessä kanssakäymisessä. Näin kriisiaikaa elävän kyläyhteisön lapset kasvoivat eläinten kanssa moninaisiin vastavuoroisiin sekä huolenpidollisiin suhteisiin.

Aineistossa on paljon kuvauksia näistä lajien välisistä vuorovaikutussuhteista, ja eläinsuhteilla on ollut tärkeä osa lasten turvallisuuden ja jatkuvuuden kokemusten muodostajina muutoin jatkuvasti muuttuvassa sekä vaarallisessa sotatoimien alaisessa ympäristössä.

Bruno Latourin ihmisten ja koneiden välisen vuorovaikutuksen kuvaamiseen kehittämää toimijaverkostoteoriaa on pitkään sovellettu myös biologisten lajien sekä teknologioiden välisten yhteenkietoutumien kuvaamiseen. Vaikka ANT-mallia on kritisoitu esimerkiksi siitä, ettei se ota riittävästi huomioon lajienvälistä valtdynamiikkaa, voidaan sen avulla hahmottaa ihmisten ja eläinten välisten vuorovaikutusverkostojen merkityksiä sekä jatkuvuuksia.

Työn tavoitteena on 1) analysoida ANT-malliin perustuen kokoamani laadullinen tekstiaineisto kyläyhteisön lasten eläinsuhteiden osalta sekä 2) luoda teemoittelu kyläyhteisön lajienväliselle vuorovaikutukselle kriisiaikana.

Asiasanat: Lapsuudentutkimus, Alkuperäiskansatutkimus, Ei-ihmiskeskeinen kasvatus, Historialliset aineistot

Planetaarinen praxis kasvatuksen perustana

Rauno Huttunen, Turun yliopisto, Hannu L.T. Heikkinen, Jyväskylän yliopisto, Kathleen Mahon, University of Queensland, Stephen Kemmis, Charles Sturt University

Sekä syväekologia että posthumanismi haluaa ylittää perinteisen antroposentrisen näkökulman maailmaan. Ihmiskeskeinen näkökulma halutaan ylittää ekokeskeisellä ajattelutavalla, jossa ihminen ei ole kaiken keskiössä, vaan ihminen on osa luontoa. Homo sapiens on yksi laji muiden joukossa, olkoonkin, että ihminen ainoa eläimenä pystyy järkipäraseen harkintaan ja ihmisillä on vastuu tulevan ekokatastrofin välttämiseksi. Nämä ovat hyviä periaatteellisia lähtökohtia ajankohtaiselle

ympäristökasvatukselle. Jos ihminen ei ole kaiken keskiössä, mutta ihmisellä on tietty erityisvastuu luonnon suhteen, silloin on syytä myös pohtia, mitä on ihmisen toimijuus (agency) ja mitä ihmisen toiminta perimmiltään on. Siksi on pohdittava niin sanotun praxiksen sekä transformatiivisen praxiksen yhteiskuntafilosofisia käsitteitä.

Tässä esityksessä me argumentoimme sen puolesta, että posthumanistinen ja syväekologinen perspektiivi (ne eivät kuitenkaan ole sama asia, vaan näiden väliltä löytyy eroja) voivat laajentaa ja kehittää transformatiivisen praxiksen teoriaa sellaisella tavalla, jossa ylitetään antroposentrinen idea ”ihmiskunnan hyvästä” ja se korvataan se idealla ”kollektiivisesta toiminnasta planetaarisen hyvinvoinnin eteen”. Tällaista lähestymistapaa me kutsumme praxis-orientaatioksi ympäristökasvatuksessa.

Asiasanat: Planetaarinen hyvinvointi, Ympäristökasvatus, Transformatiivinen praxis, Posthumanismi, Syväekologia

Mielikuvitus kriisissä – hankaukset ja tiheä aika spekulatiivisessa maailmanrakennuksessa

Tuure Tammi, Helsingin yliopisto, Riikka Hohti, Tampereen yliopisto/Helsingin yliopisto

Spekulatiivisessa työskentelyssä on nähty mahdollisuuksia vastata käynnissä oleviin ympäristökriiseihin. Näiden kriisien on sanottu olevan ennen kaikkea mielikuvituksen kriisejä, sillä ratkaisumalleissa ei kyetä raottamaan vallitsevaa ihmiskeskeistä maailmankuvaa. Kerromme kahdeksalaisluokkalaisten kanssa toteutetusta hankkeesta, jossa nuorten oli määrä rakentaa fiktiivisiä maailmoja ja näihin sijoittuvia tarinoita. Lähtökohtana oli, että maailmassa asuu jättimäinen muukalaislaji emmekä tiedä heistä juuri mitään tähän maailmaan saapuessamme. Tarjoamme kaksi käsitettä, joiden avulla spekulatiivista työskentelyä voi ajatella onto-epistemologisena työkaluna: hankauksen ja tiheän ajan.

Hankaukset viitoittavat erilaisten maailmojen yhteentulemisiin ja auttavat valottamaan instituutioita näiden risteyminä. Tiheässä ajassa mennyt ei ole täysin poissa ja tulevaisuudet ovat jo monella tapaa läsnä monien ajallisuuksien kokoontuessa yhteen. Hankkeen aikana paitsi tarinoiden tematiikka myös niiden ideoimisen ja kirjoittamisen puitteet alkoivat vaikuttaa toteutukseen monin tavoin ja kutsuivat kehrittelemään kerronnan tapoja tilanteisesti. Spekulatiivisen maailmojen rakentamisen aikana tuli mahdolliseksi tarkastella niin tarinoiden kommentoimia valtarakenteita kuin kerronnan institutionaalista sijoittumista ja monilajisuutta. Lisäksi hankkeen avoin rakenne mahdollisti uusliberaalin yksilökeskeisyyden, tekijyyden ja omistajuuden haastamista ja kollektiivisempien ja monilajisien kasvatuksen tilojen hahmottelua.

Asiasanat: Spekulatiivisuus, Tarinankerronta, Ajallisuus, Monilajisuus, Nuoret

33. Kasvatuksen historian ja filosofian teemaryhmä: Kasvatuksen ja koulutuksen tulevaisuudet ja niiden oikeuttaminen

Sessio 3/ Session 3

Luova mutta oikeakielinen – kirjoittavan kansalaisen ihanne 1800–1900-lukujen vaihteen kansakoulussa

Nita Mäenpää, Oulun yliopisto

”-- Kun paikkakunnan kieli on kovin paljon muukalaisilla sanoilla sekoitettua, koetetaan sekä kielioppitunneilla että muussakin opetuksessa tehdä tarmokasta työtä kielen puhdistamiseksi.”
Oulun kaupungin kansakoulutarkastajan kirje 11.9.1919.

Suomen kielen opetuksen tavoitteet nousevat usein julkisen keskustelun kohteeksi niin sanomalehdissä kuin sosiaalisessa mediassa. Laskevat Pisa-tulokset huolestuttavat, ja puheenvuoroissa peräänkuulutetaan perinpohjaisia koulutuspoliittisia muutoksia. Ovatko ongelmat kuitenkin uusia?

Kasvatustieteen päiville tarjoamani esitys rakentuu tekeillä olevan historian väitöskirjani pohjalle. Kysyn tutkimuksessani, kuinka kansakoulun opetuksen ja oppikirjojen kautta rakennettiin lukevaa ja kirjoittavaa kansalaisuutta vuosina 1890–1939. Tutkimukseni on tapausikkuna laajempaan ilmiöön, sillä tutkin kysymyksiä Oulun kaupungin kansakoulujen ja Oulussa sijainneen Maikkulan pakolaiskansakoulun lähdeaineistojen kautta. Analysoin historiallista aineistoa diskurssianalyysin avulla ja yhdistän toistuvat diskurssit aikakautensa poliittisiin ja pedagogisiin virtauksiin.

Esityksessä lähestyn aihetta kirjoittamisen opetuksen näkökulmasta. Esitän, että kirjoittamisen opetuksella oli käytännöllisten näkökulmien lisäksi myös muita tavoitteita: Tarkoituksena oli hioa suomalaisia kansalaisia, joissa paloi into itsenäiseen tekstin tuottamiseen. Samalla ihannekansalainen oli myös normatiivinen kielenkäyttäjä – terveessä ruumiissa asui puhdas, vieraista vaikutteista vapaa suomen kielen taito.

Työni täydentää aiempaa historiallista ja kasvatustieteellistä tutkimusta laajemman aikarajauksen, alueellisen näkökulman sekä kielipoliittisen lähestymiskulman osalta. Tutkimustulokset tarjoavat myös mahdollisuuden vertailla nykypäivän koulutuspoliittisia kysymyksiä aikakauteen, jona erot eri yhteiskuntaluokkien välillä olivat huomattavia.

Asiasanat: Kasvatushistoria, Kielipoliittikka, Kansakoulu, Lapsuuden ja nuoruuden historia

Maalaiskansakoulun opetussuunnitelma (1925) talonpoikaisen kansan ja tulevaisuuden suunnannäyttäjänä

Vihtori Suominen, Helsingin yliopisto

Valmisteilla oleva artikkelini tarkastelee maalaiskansakoulun opetussuunnitelman tulevaisuus-
ulottuvuutta ja sen suhdetta valkoisen Suomen eri juonteisiin sekä kansan eheyttämisstrategioihin.
Opetussuunnitelmaa laatinut komitea työskenteli vuosina 1912–1925 ja sen puheenjohtajana toimi

Mikael Soininen, kasvatustieteilijä, kouluhallituksen ylijohtaja, ministeri ja kansallisen edistyspuolueen poliitikko. Komitean muut jäsenet edustivat taustaltaan kasvatusalaa.

Opetussuunnitelmakomitean intentio oli vahvistaa kansakoulujen oppilaiden talonpoikaista identiteettiä, jolla oli selkeitä yhtymäkohtia fennomaanisen talonpoikaisihanteen lisäksi moderneihin kansalaisihanteisiin. Identiteettipoliittisten tavoitteiden lisäksi opetus palveli käytännöllisiä tarpeita: pyrkimys oli toteuttaa sotien välisen ajan maatalouspoliittisia tavoitteita, kuten nostaa maatalouden tuottavuutta ja saavuttaa kansallisesti omavaraisuus. Maatalousopetus liitti lisäksi koulut osaksi laajemmin maatalouden valistus- ja neuvontatoimintaa.

Opetussuunnitelmalla oli erityisiä yhtymäkohtia sisällissodan jälkeiseen keskustapolitiikkaan. Erityisesti siihen vaikuttivat puheenjohtaja Soiniset edistyspuoluelainen käsitykset.

Opetussuunnitelman tulevaisuuden perspektiivissä korostui usko traditioita vaalivaan ja nykyaikaiseen talonpoikaistoon, joka muodosti kansakunnan ytimen. Kapitalististen ristiriitojen ulkopuolinen, maahan kiinnittynyt talonpoikaisto edusti opetussuunnitelmassa eheytyvää kansakuntaa, johon liittyivät muut edistyspuolueelliset elementit: eheys, kansanvaltaisuus ja edistyskäsitys. Komitean työtä määrittänyt yhtäältä sen maltillisuus suhteessa valkoisen Suomen oikeistolaisimpiin suuntauksiin ja toisaalta työväenliikkeen haasteeseen vastaaminen.

Artikkelin lähdeaineisto koostuu komitean julkaisuista, asia- ja pöytäkirjoista sekä aikalaissanomalehtiaineistoista. Sekundäärilähteinä hyödynnetään aiempaa tutkimuskirjallisuutta.

Asiasanat: Opetussuunnitelma, Maalaiskansakoulu, Kasvatushistoria, Maatalousopetus, Mikael Soininen

Tieto lisää tuskaa: Voiko totuuden välttäminen olla oikeutettua demokratiakasvatuksessa?

Samuel Linatti, Hanna-Maija Huhtala, Oulun yliopisto

Demokraattisen yhteiskunnan kohtaamat haasteet disinformaation ja totuudenjälkeisyyden aikakaudella kantautuvat myös demokratiakasvatukseen, jossa korostuvat entisestään kysymykset totuudenmukaisuudesta ja rehellisyydestä. (Stitzlein, 2023). Nämä ideaalit ovat monin tavoin sisäänpunottuja institutionaaliseen kasvatukseen: ne ohjaavat niin koulun käytäntöjä, opettajien toimintaa kuin ovat osa opettajuuden perusarvoja.

Esityksemme perustuu valmisteilla olevaan artikkelikäsitelmään, jossa tarkastelemme rehellisyyteen ja totuudenmukaisuuteen liittyviä vaateita demokratiakasvatuksen valtavirtadiskursseille vaihtoehtoisesta näkökulmasta: Artikkelimme filosofisessa analyysissä pohdimme, voiko totuuden välttäminen ja ”epärehellisyys” olla joissain tapauksissa pedagogisesti perusteltua. Voivatko esimerkiksi liian ”kovat” tilastolliset faktat ja toteamukset heikentää kasvatettavan uskoa omiin kykyihinsä ja tulevaisuuden mahdollisuuksiin ohjata omaa elämäänsä?

Koska kasvatuksen eräs päätehtävä on suojella kasvatettavia ja tarjota heille turvallinen tila toimijuutensa rakentamiselle, on mielestämme tärkeää pohtia myös mahdollisia ei-toivottuja seurauksia, joita ”liialla” rehellisyydellä ja totuudenmukaisuudella voi kasvatettavan tulevaisuuteen olla. Tarkoituksemme ei kuitenkaan ole kiistää rehellisyyden ja totuudenmukaisuuden tärkeyttä

kasvatuksen ja yhteisöllisen elämäntavan vaalimisessa. Lähestymme aihetta toivon ja poliittisen toimijuuden käsitteiden kautta.

Asiasanat: Demokratiakasvatus, Rehellisyys, Toivo

Yhteiskunnan menneet tulevaisuudet sosiaalidemokraattisessa koulunuudistusajattelussa 1930-1960

Elina Hakoniemi, Helsingin yliopisto

Oppivelvollisuuskoulun synty ja koulujärjestelmäkehitys kytketään usein modernin valtion kehitykseen: prosessiin, missä valtio ryhtyy kasvattamaan ja kouluttamaan kansalaisiaan. Myös 1940-luvun loppupuolelta alkaen toteutetut länsieurooppalaiset koulutusjärjestelmäreformit on kytketty osaksi tätä laajaa valtiollisen koulutuksen kertomusta. Koulunuudistus on kytketty valtion tehtävien laajenemisen ja hyvinvointivaltiokehityksen laajaan kaareen. Kuitenkin, valtion rinnalla, erityisesti Pohjoismaissa, koulunuudistusohjelmissa oli toinen valtiota keskeisempi avainkäsite: yhteiskunta.

Esitelmäni pureutuu yhteiskunnan käsitehistoriaan osana suomalaisen sosiaalidemokraattisen työväenliikkeen koulunuudistusohjelmia ajanjaksolla 1930-1960. Sosiaalidemokraattisen koulutusohjelmat olivat voimakkaasti tulevaisuuteen suuntautuvia, ja niihin kytkeytyvät tulevaisuuden odotukset ja toiveet kytkeytyivät nimenomaan yhteiskuntaan, tarkemmin yhteiskunnalliseen muutokseen. Käytän koselleckilaisen käsitehistorian menetelmiä ja niihin sisältyviä ajatuksia menneistä tulevaisuuksista ja historiallisen ajan kerrostumista tavoittaakseni sosiaalidemokraattisen koulutusajattelun menneet tulevaisuudet yhteiskunnan käsitteen osalta. Pureudun erityisesti käsityksiin, ajatuksiin ja odotuksiin yhteiskunnasta osana näitä koulutuksellisia menneitä tulevaisuuksia.

Asiasanat: Kasvatuksen ja koulutuksen historia, Käsitehistoria, Reinhart Koselleck, Peruskoulu-uudistus

Sessio 4/ Session 4

Suohon vajoamassa – Hävitys ja koulujärjestelmämme pimeä puoli

Katja Castillo, Kaisu Alamikellä, Sanna Isto, Maija-Liisa Lanas, Maria Petäjäniemi, Eveliina Puutio, Anne-Mari Väisänen, Kirsi Yliniva, Oulun yliopisto

Kokeilevassa teoreettisessa tutkimuspaperissamme tutkimme Iida Rauman Hävitys -teoksen kanssa suomalaisen koulujärjestelmän dystooppisia varjopuolia diffraktiivis-dialogisella tutkimusmenetelmällä. Hävityksen kutsumina pysähdymme kasvatusjärjestelmämme vaikean ilmiökentän äärelle. Kirjan vaikean tiedon kanssa tutkimme, kuinka ajatella, puhua ja kasvattaa kriisien aikakaudella, joiden keskellä niin kasvavalle kuin kasvattajalle saattaa iskeä vuoroin toivottomuus ja vuoroin välinpitämättömyys. Kysymme Hävityksen kanssa kuinka puhua koulujärjestelmän vallanvinoumista ja kuinka ne kietoutuvat yhteen laajempien yhteiskunnallisten diskurssien kanssa.

Diffraktiivis-dialogisessa tutkimusotteessamme kaunokirjalliseen teokseen suodattuvat kunkin kirjoittajan tutkimukselliset näkemykset: syvennymme Rauman teoksesta valikoituihin kohtauksiin

materiaalidiskursiivisiin käytäntöjen kautta. Tutkimme kirjan kanssa kasvatustieteen ja opettajuuden ja opettajan vallankäytön sekä vertaissuhteissa ilmenevän vallankäytön kautta ja näitä osana laajempia yhteiskunnallisia diskursseja. Suodatamme kirjan teemoja syväekologista kasvatustieteen filosofiaa vasten avataksemme Hävityksen merkitystä niin kasvatustieteelliselle tutkimukselle kuin henkilökohtaisena ajatteluun vaikuttavana suhdetuksena. Pohdinnassa ratkaisujen sijaan vastaamme Hävitys -kirjan kutsuun kyseenalaistamalla kasvatustieteen tutkijoina.

Asiasanat: Koulujärjestelmä, Vaikea tieto, Diskurssit, Diffraktiivis-dialoginen, Materiaalidiskurssiiviset käytännöt

Opetustavat suomalaisissa kouludidaktiikan oppikirjoissa

Mikko Tiilikainen, Turun yliopisto

Tässä kasvatustieteellisessä tutkimuksessa analysoin erilaisten opetustapojen käsittelyä suomalaisissa didaktiikan perusteoksissa.

Suomen maine didaktiikan mallimaana on juonnettavissa maan koulu- ja opettajankoulutusjärjestelmästä sekä akateemisesta paikantumisesta osaksi skandinaavis-eurooppalaista didaktista tutkimusperinnettä. Opetustavat edustavat opettajakompetenssien ominta aluetta. Keskeinen osa didaktista teoriaa on erilaisia opetustapoja jäsentävä opetusmenetelmäoppi. Vähän tutkittuja didaktiikan oppikirjoja taas voidaan pitää tärkeänä väylänä opetustapojen oppimiseen opettajankoulutuksessa. Määrittelen opetustavat työskentelymuodoiksi, joilla opettajat ja oppilaat käsittelevät yhdessä opetussuunnitelmallista oppiainesta oppilaiden oppimista tavoitellen. Eri tavat herättävät ajoittain värikkästä koulukeskustelua, ei vähiten opetussuunnitelmauudistusten yhteydessä. Vilkaista ajatustenvaihtoa on käyty tutkijayhteisöissäkin. Keskusteluteemoja ovat tyypillisesti opetustapojen tehokkuus ja soveltuvuus ”nykyaikaan ja -maailmaan”. Suomalaisittain opetustapojen on toisaalta nähty lukeutuvan opettaja-autonomian piiriin.

Tutkimusaineistoni muodostuu kahdeksasta didaktiikan oppikirjasta 1970-luvulta 2010-luvun loppuun. Analyysiyksiköiksi olen valinnut opetustapoja eksplisiittisimmin käsittelevät osat. Tarkastelen systemaattisen analyysin keinoin, mitä opetustapoja teokset esittelevät, kuinka niitä käsitteellistetään, millä perusteella niitä on ryhmitelty ja millaiseen laajempaan toimintakokonaisuuteen ne paikannetaan. Peilaan erittelyä myös rinnakkaisalojen teoksiin sekä ajankohtaiseen kansainväliseen kirjallisuuteen.

Konkreettisten opetustapojen osalta didaktiikan oppikirjat tarjoavat synteetin perusteella nykyopettajalle yhtäältä kiinnostavaa aineita ja toisaalta jättävät yllättäen toivomisenkin varaa. Erityisesti perusmekaniikat ja nyanssit kaipaavat lisähuomiota. Esitän näkökulmia ja kysymyksiä, joiden avulla opetustapojen käsittelyä voisi tulevaisuudessa kehittää.

Asiasanat: Kasvatustieteellinen tutkimus, Kouludidaktiikka, Opettajankoulutus, Opetustavat, Oppikirja-analyysi

Suomen historian oppikirjojen kerronta naisesta sodan kontekstissa 1983–2022

Hilda Tolonen, Helsingin yliopisto

Esittelisin kasvatustieteenpäivillä väitöskirjaani, jossa tutkin määrällisiä ja laadullisia menetelmiä yhdistävässä artikkeliväitöskirjassani lukion oppikirjojen esityksiä naisista itsenäisen Suomen sotahistorian kontekstissa. Tarkastelen miten ja miksi esittelytavat muuttuvat 1980-luvulta 2020-luvulle ja selvitän eri sukupuoliin identifioituvien lukiolaiset havaintoja uusimpien oppikirjojen tarjoamasta sotanarratiivista.

Lähestyn aihetta seuraavien tutkimuskysymysten avulla: 1. Miten naisten rooli, identiteetti ja osallisuus sotaan esitetään lukion oppikirjoissa osana Suomen sotahistoriaa ja millaisia muutoksia esitystavoissa on 1980-luvulta 2020-luvulle tultaessa? 2. Mitkä seikat ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat oppikirjojen sisällöllisiin ratkaisuihin suomalaisen sotahistorian osalta ja miksi näihin ratkaisuihin on päädytty? 3. Miten kirjojen sisältö käsitetään ja mihin lukiolaiset kiinnittävät niissä huomiota? Mikä jää puolestaan huomiotta? Eroavatko eri sukupuoliin identifioituvien opiskelijoiden huomiot toisistaan?

Ensimmäinen artikkelini vastaa tutkimuskysymykseen sotahistoriaesitysten sukupuolijakaumasta ja sen muutoksista tutkittavalla aikavälillä määrällisesti. Tutkin myös sitä, miten naisen rooli rakentuu oppikirjojen teksteissä, kuvissa ja tehtävissä tekstianalyysiä hyödyntäen. Toisessa artikkelissani tutkin syitä sisällöllisten ratkaisujen taustalla haastatteleamalla oppikirjojen tekijöitä, tutkimalla opetussuunnitelmia sekä tarkastelemalla tutkimuskentällä ja kustantamoiden taloudessa tapahtuneita muutoksia. Kolmannessa artikkelissani tutkin keskusteluanalyysin avulla eri sukupuoliin identifioituneiden lukiolaisten käsityksiä uusimpien oppikirjojen sotahistorialuvuista. Historian oppikirjoilla on merkittävä asema oppitunneilla, minkä lisäksi Suomessa luotetaan koulun historian opetukseen historiatiedon lähteenä. Oppikirjojen esitykset sukupuolista vaikuttavat myös nykypäivän oletuksiin eri sukupuolten rooleista ja ominaisuuksista.

Asiasanat: Lukion oppikirjat, Sukupuoli, Oppikirjatutkimus, Identiteetti

POSTERIT/POSTERS

A Comparison of Science Learning Skills in the Teacher-centred approach and Inquiry-based science

Mirjam Asilevi, Sirpa Kärkkäinen, Kari Sormunen, Sari Havu-Nuutinen, University of Eastern Finland

This paper describes and compares primary school students' perceptions of science learning skills in a teacher-centred approach (TCA) and in inquiry-based science fieldwork (IBSF). This comparison was prompted by primary school students' perceptions of science learning skills, which has recently gained momentum, and the Namibian primary schools' recent curriculum shift from TCA to IBSF. The study utilised quantitative cross-sectional data ($n = 237$) collected from two primary schools in the Oshana region of Namibia. The data were gathered via an online survey and were analysed using descriptive statistics. The Mann–Whitney U test was used to compare the TCA and IBSF groups.

The results revealed that the students had positive to fairly positive perceptions of science learning skills in IBSF and very negative to negative perceptions of science learning skills in TCA, with the difference between the two perceptions being statistically significant. This may indicate that Namibian primary school students find it hard to develop science learning skills under TCA. Therefore, the current study provided evidence for the need to focus more on supporting students' science learning skills, particularly problem-solving, communication and teamwork skills. This implies that the IBSF teaching approach, which allows students to become aware of the importance of science learning skills, must be adopted in Namibian primary schools. The paper also discusses the benefits of IBSF of science learning skills in students.

Keywords: Perceptions, Learning skills, Science education, Primary school students, Teaching approaches

CLIMADEMY - eurooppalainen ilmastokoulutuksen verkosto opettajille

Reetta Matilainen, Laura Riuttanen, Taina Ruuskanen, Katja Lauri, Jari Lavonen, Pauliina Schiestl-Aalto, Janina Taurinen, Helsingin yliopisto

CLIMADEMY, CLIMate change teachers' acaDEMY, on ilmastokoulutuksen verkosto peruskoulu- ja lukio-opettajille. CLIMADEMY on yksi ensimmäisistä yhdestätoista kesällä 2022 aloitetuista opettajien tueksi kehitetyistä Erasmus+ -hankkeista (Teacher Academies). Hanketta koordinoi Kreetan yliopisto ja mukana ovat Helsingin yliopiston lisäksi Bolognan ja Bremenin yliopistot. Kun toiminta on päässyt alkuun, tarkoitus on ottaa uusia jäseniä mukaan koko Euroopasta.

CLIMADEMY-opettajat keskustelevat, tarjoavat tukea ja kehittävät uusia opetusmateriaaleja sekä koulutustapoja ilmastomuutoksesta oppimiseen ja opettamiseen. Koulutusmateriaalien keskiössä ovat ilmastomuutokseen johtaneet tekijät, ilmiön seuraukset sekä sopeutumis- ja hillintämahdollisuudet. Verkosto pyrkii tukemaan ja helpottamaan opettajien ammatillisuuden kehitystä Euroopassa.

CLIMADEMY-verkoston opetusmateriaalit ovat CLAUDI-verkkoalustalla (one common virtual Climate Auditorio). CLAUDI mahdollistaa opettajien etänä tapahtuvan verkostoitumisen ja kokoaa yhteen neljän eri osallistujamaan, Kreikan, Suomen, Saksan ja Italian, tarjoamat koulutus- ja opetusmateriaalit. Jokaisella neljällä maalla on oma paikallinen keskuksensa, joilla on omat alueelliset erityispiirteensä.

Suomessa opettajien verkosto muodostuu Hyytiälän metsäaseman sekä SMEAR II -mittausaseman ympärille. Hyytiälässä on erinomaiset mahdollisuudet tarjota laaja-alaista tiedekasvatusta ja yhdistää eri oppiaineita, kuten biologiaa, fysiikkaa, matematiikkaa ja kemiaa.

Suomen Hyytiälässä sijaitseva tutkimusasema SMEAR II sekä Kreikan Finokalian mittausasema ovat keskittyneet ilmastomuutokseen ja ilmansaasteiden mittaukseen. Kaksi muuta paikallista keskusta ovat tietokonemallinnukseen ja keskussatelliittihavaintoihin keskittyvä keskus Saksassa ja ympäristökasvatuksen pedagogiikkaan keskittyvä keskus Italiassa.

Asiasanat: Ilmastokoulutus, Opettajien verkosto, Täydennyskoulutus, Teachers Academies, Erasmus+

Fostering Inclusive Classrooms: The Impact of Attitudes, Subjective Norms, and Self-Efficacy

In the context of implementing inclusive practices in mainstream classroom education, several questions arise concerning the influence of teachers' attitudes, self-efficacy, and subjective norms on the implementation of inclusive practices. These elements are widely recognised as significant predictors of successful inclusion. Therefore, an investigation was conducted to assess the significance of these factors in relation to the inclusive practices of in-service teachers within mainstream classrooms. The investigation involved a total of 723 teachers, with questionnaires as the primary data collection method. The findings of our research suggest that these factors have a significant impact on teachers' inclusive practices. These results hold significant implications for empowering teachers and enhancing their professional training in inclusive education.

Keywords: Attitudes, Self-efficacy beliefs, In-service teachers, Inclusive education, Theory of planned behaviour

Hallitusohjelmat varhaiskasvatuksen johtajuutta ohjaavina asiakirjoina

Emilia Sviili, Elina Fonsén, Piia Nuora, Kaisu Peltoperä, Jyväskylän yliopisto

Kuluvana vuonna olemme saaneet seurata uuden hallituksen ja hallitusohjelman muodostumista jännittynein mielin. Valtiontalouden tasapainottamisen nimissä hallitus suunnittelee suuria leikkauksia, joiden vaikutukset ulottuvat myös kasvatus- ja koulutusala koskeviksi. Vastapainona hallitus on muun muassa lupautunut lisäämään varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkoja yliopistoissa sekä vahvistamaan alan veto- ja pitovoimaa työoloja ja varhaiskasvatuksen laatua kehittämällä (Hallitusohjelma, 2023). Hallitusohjelmat, varhaiskasvatussuunnitelmat sekä lait ja säädökset luovat puitteet varhaiskasvatuspalveluiden tuottamiselle. Koska varhaiskasvatuspalveluissa päätäntävalta on laajasti hajautettu, tulee päätöksentekoa tarkastella läpileikkaavasti johtamisen kaikilla tasoilla (Fonsén, Pesonen & Valkonen, 2021).

Tässä tutkimuksessa selvitetään varhaiskasvatuksen johtajuutta ohjaavia arvoja ja pohditaan, miten varhaiskasvatuksen saama tuki näyttäytyy hallitusohjelmissa. Aineiston muodostavat valmiit dokumentit eli tässä tutkimuksessa hallitusohjelmat viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajalta. Aineiston analyysissa hyödynnetään aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tutkimus tähtää johtajuusosaamisen vahvistamiseen ja se voi tarjota varhaiskasvatuspalveluista päättävälle elimille työkaluja eettisesti kestävien ja yhtenäisten johtamiskäytäntöjen rakentamiseen.

Asiasanat: Hallitusohjelmat, Varhaiskasvatuksen johtajuus, Päätöksenteko, Arvot

Higher education collaboration for educating active sustainability makers

Laura Riuttanen, Helsingin yliopisto

Climate University is a network of 28 higher education institutions in Finland (www.climateuniversity.fi). In May 2023, network published a new strategy and vision for 2023-2027 and launched six action groups open for everyone. Action groups aim to enhance collaboration within higher education institutions, students, teachers and surrounding society to educate the competencies the society needs to tackle the challenges of climate change and the sustainability crisis.

Climate University has published ten open online courses on climate and sustainability topics. A new course Living with changing climate (https://climateuniversity.fi/portfolio-items/living_with_changing_climate/) is published in October 2023. On the course, students learn to find and use open climate data in decision making.

To educate climate experts in Finland, a new Specialisation programme in climate expertise (<https://www.helsinki.fi/ilmastoasiantuntijan-erko>), 60 ECTS, will start in spring 2024. First application period is in November 2023. Education is aimed to those who need climate expertise in their work for example in companies, cities, municipalities or NGOs.

Climate University for Virtual Exchanges (CLUVEX, <https://www.atm.helsinki.fi/cluvex/>) project starts in autumn 2023 to develop concept of virtual exchanges for learning climate competencies. Project brings together higher education students from Finland, Denmark, Ukraine and Armenia to discuss climate change and share their thoughts and visions on sustainable futures.

Learning of climate competencies in the education system has been studied in the ClimComp research project (<https://blogs.helsinki.fi/climatecompetencies/about/>) funded by the Academy of Finland for 2021-2024. In collaboration with atmospheric scientists and educational scientists we have co-developed the concept of climate competencies and learning of them in different contexts.

Asiasanat: Ilmasto-opetus, Kestävyysopetus, Korkeakoulutus, Climate University, Erikoistumiskoulutus

Kestävän kehityksen merkitys ja sisällöt Bhutanin koulujen opetuksessa

Päivi Ahonen, Oulun yliopisto

Kestävän kehityksen ja opetuksen tausta Bhutanissa pohjautuu maan kehityslinjaukseen, joka ei pyri talouskasvuun vaan ihmisten ja luonnon hyvinvointiin ja ihmisten onnellisuuteen. Opettajat saavat koulutusta siitä miten kestävä kehitys ja luonto voidaan sisällyttää opetukseen eri asteilla ja eri aineissa. Kehityslinjaus syntyi Bhutanin liittyessä YK:n jäseneksi 70-luvun alussa. Ihmisten ja luonnon hyvinvointia tuetaan, alueen perinnettä arvostetaan ja vahva yhteisöllisyys tuo hyvinvointia ilman jatkuvan kulutuksen ja talouskasvun tarvetta.

Kehityslinjaus on toteutunut hyvin: vuoden 2018 lokakuun IPCC raportin julkistamisen yhteydessä Bhutan sai tunnustusta hiilinegatiivisuudesta. Bhutanin metsät sitovat enemmän hiilidioksidia, kuin mitä maan hiilipäästöt ovat. Ympäristönsuojelu ajaa lyhytnäköisten taloudellisten voittojen ohi. Vuonna 2012 YK:ssa Bhutanin edustajat isännöivät 800 osallistujan Kohti uutta Kehitys Paradigmaa, Yhteisöllinen Onnellisuus -seminaaria. Sen lähtökohtana oli muuttaa nykyisiä järjestelmiä, jotka ylikuluttavat maapallon rajallisia resursseja tyydyttääkseen ihmisten rajattomia tarpeita. Vahvana ympäristö- ja ilmastomaana Bhutan kutsuttiin mukaan myös muun muassa YK:n Kestävän Kehityksen tavoitteiden (2015) valmisteluun.

Väitöstutkimuksessani selvitän Bhutanin kestävä kehityksen periaatetta maan koulujen opetuksessa. Bhutanissa opettajat saavat viikon perehdytyksen, kuinka huomioida eri oppiaineissa ympäristön hyvinvointi ja kestävä kehitys. Koulutus sisältää harjoituksia ympäristöystävälliseen elämäntapaan. Esimerkiksi matematiikan tunnilla lasketaan sähkön kulutusta ja mietitään yhdessä säästämiskeinoja. Tärkeä opetusmetodi on koulujen adoptoimien metsä- ja vesistöalueiden seuraaminen.

Opetuksen kokonaistavoitteena on kasvaa aidosti inhimilliseksi olenoksi ja toteuttaa itseään täysin ja kykyjensä mukaan. Opetussuunnitelma pyrkii siihen että jokaisesta oppilaasta tulee ilmastomuutoksen asiantuntija.

Asiasanat: Kestävä kehitys, Ilmastomuutos, Luonnon hyvinvointi, Opetusmenetelmät, Kehityslinjaus

Metodologisia ratkaisuja iFeelMath-interventiotutkimuksessa

Riikka Mononen, Oulun yliopisto; Pinja Jylänki, Oulun yliopisto; Katja Sutela, Oulun yliopisto; Anna Tapola, Åbo Akademi; Johan Korhonen, Åbo Akademi

iFeelMath on tutkimushanke, jonka yhtenä tavoitteena on kehittää ja testata erilaisia harjoitteita matematiikka-ahdistuksen lieventämiseksi. Tässä esityksessä kerrotaan lukuvuonna 2023-24 toteutettavan interventiotutkimuksen metodologisista ratkaisuista. Vaikka matematiikka-ahdistus vaikuttaa kielteisesti monien oppilaiden matematiikan oppimiseen, interventiotutkimusta harjoitusmenetelmistä, joilla matematiikka-ahdistusta voitaisiin lieventää, on edelleen kansainvälisestikin yllättävän vähän.

Tässä tutkimuksessa kokeillaan 5.- ja 6.-luokkalaisilla (n = 400) neljää erilaista harjoitusohjelmaa siten, että ohjelmat satunnaistetaan osallistuvien luokkien välillä. Harjoitusohjelmien sisällöt kehitetään aiemman tutkimustiedon pohjalta. Ensimmäisessä harjoitusohjelmassa keskitytään kertolaskustrategioiden harjoitteluun tietokonevälitteisesti. Toisessa hyödynnetään mindfulness-

tyyppisiä harjoituksia, muun muassa rentoutus-, keskittymis- ja hengitysharjoituksia. Kolmannessa ohjelmassa yhdistetään kahden edellä mainitun harjoitteen. Aktiivinen kontrolliryhmä puolestaan kokeilee neljättä ohjelmaa, jonka sisällöt ovat musiikillisia, keskittyen keholla tuotettaviin rytmeihin. Harjoittelu tapahtuu luokissa video- ja tietokonevälitteisesti, jolla varmistetaan se, että harjoittelu on mahdollisimman samanlaista jokaisessa ryhmässä. Interventiota toteutetaan kolmen viikon aikana kolmesti viikossa, noin 10 minuuttia matematiikan tunnin alussa. Harjoittelun toteutumista seurataan lokidatalla ja -kirjoilla. Ohjelmien vaikuttavuutta tarkastellaan matematiikka-ahdistuksen, motivaation ja matematiikan osaamisen suhteen alku-, loppu- ja viivästetyillä mittauksilla. Aineiston analysoinnissa tullaan käyttämään latenttia kasvukäyrä-mallinnusta. Interventiomateriaalit tullaan julkaisemaan avoimesti verkossa kaikkien opettajien käyttöön hankkeen loppupuolella.

Asiasanat: Interventiotutkimus, Matematiikka, Matematiikka-ahdistus, Mindfulness, Musiikkikasvatus

Oppimisen tuen matkalla – valtion erityiskouluista Oppimis- ja ohjauskeskus Valteriksi

Viime vuosikymmenten aikana Suomi on ottanut useita askeleita kohti inklusiivista koulutusjärjestelmää kansainvälisten sopimusten sekä kansallisten säädösten velvoittamien muutosten toimeenpanon ja aktiivisen kehittämistyön myötä. Nykyisellään kasvatusinstituutioilta varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin edellytetään valmiuksia vastata oppilaiden ja opiskelijoiden moninaisuuteen. Tämä on edellyttänyt merkittäviä reformeja koulujärjestelmässämme sekä kasvun ja oppimisen tuen järjestämisessä. Yksi näkyvä esimerkki tästä on muutos valtion erityiskoulujen roolissa: vuosien saatossa ne ovat kehittyneet pitkälle erikoistuneista sisäoppilaitoksista resurssi- ja osaamiskeskuksiksi, jotka tukevat inklusiivista koulutusta ja lähikouluja monin eri palveluin ja ympäri maan.

Tämä esitys perustuu uuteen Kasvatustieteellisen seuran (FERA) julkaisusarjassa julkaistavaan kirjaan, joka on toimitettu Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin, Helsingin ja Tampereen yliopistojen yhteistyönä. Esityksen kirjoittajat ovat vastuussa kirjan editoinnista ja tuottaneet siihen lukuja. Yksittäisten kirjan lukujen kirjoittajat ovat alan ammattilaisia, eturivin kehittäjiä sekä tutkijoita, jotka ovat olleet näköalapaikalla viime vuosikymmenten tutkimus- ja kehittämistyössä.

Esityksemme koostuu teoksen yleiskatsauksesta ja nostamme keskusteluun seuraavia teemoja:

- kansallisen tason muutokset ja muutokset valtion erityiskoulujen roolissa sekä oppilaiden valinta- ja palvelukriteereissä
- suomalainen kolmiportainen tuki ja sen kansalliset, kunnalliset ja koulutason implikaatiot
- kohti joustavaa oppilaslähtöistä tukea pedagogiikkaa ja monialaista yhteistyötä kehittämällä
- Valteri linkkinä tutkimuksen ja kentän kehittämisen välissä: näyttöön perustuvien toimintatapojen vahvistaminen omassa toiminnassa ja mallintaminen kuntiin

Esityksen lopussa kutsumme myös yleisöä refleктоimaan näitä teemoja sekä jakamaan ajatuksia polusta kohti aiempaa inklusiivisempaa kasvun ja oppimisen tukea Suomessa.

Asiasanat: Inklusio, Kehittäminen, Oppimisen tuki, Monialaisuus

Perusopetuksen rehtoreiden kertomuksia kouluyhteisöjen moninaisuuden johtamisesta

Kati Sormunen, Anita Jantunen, Arto Kallioniemi, Raisa Ahtiainen, Helsingin yliopisto

“Jotenkin mä ajattelen, et ei se moninaisuus sinällään, vaan se, että tietyt palvelut ja tukitoimet, ni ne laahaa ja rakenteet laahaa perässä, et kun se kaikki tapahtuu jo nyt, ja sit kuitenkin kaikki ei sit taas.” (H4R3)

Moninaisuuden lisääntyminen suomalaisessa yhteiskunnassa on ollut vauhdikasta (esim. Sahlberg, 2015). Syynä tähän ovat muun muassa maahanmuuton lisääntyminen, tiedon lisääntyminen esimerkiksi sukupuolesta ja seksuaalisuudesta sekä moninaisuuden parempi tunnistaminen (Jantunen, Lipiäinen & Kallioniemi, 2021). Pääkaupunkiseudun kouluissa moninaisuuden lisääntyminen näkyy muuta Suomea voimakkaammin esimerkiksi rekisteröityjen puhuttujen kielten määrissä (kaupunkitieto.helsinki.fi) sekä opetettavien katsomusaineiden kirjossa (Vipunen, 2018). Merkittävänä yhteiskunnallisena toimijana peruskoulun merkitys on erittäin suuri viimeisen vuosikymmenen aikana tapahtuneeseen (ja edelleen käynnissä olevaan) muutokseen vastaamisessa.

Helsinkiläisten perusopetuksen rehtoreiden ryhmähaastatteluaineistosta (N=18) koostetuista tarinoista piirtyy kuvia moninaisuuden kohtaamisesta ja johtamisesta koulussa, joita tarkastellaan viiden teeman kautta. Kertomuksissa rehtorit pohtivat johtamisen ja moninaisuuden näkökulmasta koulun rakenteita, sosiaalisia kohtaamisia, käytännön järjestelyjä, koulun henkilöstöä ja käyvät itsereflektiota. Kertomusten kuvailevan ja teemoittelevan näkökulman lisäksi analysoimme rehtorin positiota kouluympäristöön liittyvien ryhmien edustajana, sekä välittäjänä ryhmien sisällä ja välillä. Tutkimus syventää erilaisissa kouluyhteisöissä toimivien rehtoreiden itse sanoitettujen tilanteiden kautta ymmärrystä rehtoreista moninaisen kouluyhteisön johtajana. Käytännön kuvaukset haasteista, ratkaisuksista ja rehtorin oman roolin merkityksestä avaavat uusia näkökulmia kasvatusta ja koulutusalan johtajuuden tutkimukseen tuomalla esille yhä moninaisempien kouluyhteisöjen arkea.

Asiasanat: Johtaminen, Perusopetus, Moninaisuus

Rethinking the Human–Nature Relationship in Worldview Education from a Sustainability Perspective

Harriet Zilliacus, Lili-Ann Wolff, Pia Mikander, Arto Kallioniemi, University of Helsinki

To support new ways of thinking and acting that could create sustainable lifestyles and societies, it is necessary to consider how education attends to the human relationship with the non-human world. In this study, we investigated how the human–nature relationship introduced into Finnish worldview education in the initial comprehensive school years. Through discourse analysis grounded in Laclau and Mouffe, we examined textbooks in Lutheran and Orthodox religious education from 2015 to 2022. Our focus was on how textbooks support international policy and the curricular aims of sustainability in Finland. The results showed that the textbooks introduced the human–nature relationship through a distinct view of separation and dualism between humans and non-human nature. Discourses that might support a change in the human–nature relationship were not found. Given the policy and curricular aims, this raises the concern whether Finnish worldview education can encourage students to recognize the interconnectedness of all life and humans’ complete dependence on viable ecosystems. There is a substantial and pressing need for the development of

textbooks to provide more opportunities to learn about various human–nature relationships and to re-imagine new ones, as well as to encourage student agency with respect to the sustainability crisis.

Keywords: Human–nature relationship, Religious education textbooks, Lutheran religious education, Orthodox religious education, Discourse analysis

The impact of self-regulated learning strategies on online university students in Ghana

Joshua Tsatoror, University of Lapland

Evidence from available literature on self-regulated learning posits a strong relationship between self-regulation, metacognitive, effort regulation and academic performance. designed to explore across performance, the extent of this relationship between the above-mentioned variables and to discover which of the skills of self-regulated learning is most relevant for 120 undergraduate online students in Ghana. The study adopts a mixed method design with the purpose of unearthing the use of self-regulated learning strategies in addition to better understanding the experiences of participants in online learning environments.

The study is theoretically inclined to Bandura’s social cognitive learning (SCL) and Zimmerman and Molyan’s model on Self-Regulated Learning (SRL). Responses garnered using qualitative interviews and quantitative surveys, open- and closed-ended questions are compared and juxtaposed to unravel the level of corroboration between the two data sets. This study is weaved to provide contributions towards filling the existing gap in literature on how SRL strategies impact academic performance and learning satisfaction in online environments especially in Ghana and within the African context. The outcome of this study will also be useful for school administrators and teachers by guiding them in designing, planning, and delivering online lessons to tertiary students to promote academic achievements of students in Ghana.

Keywords: Metacognitive self-regulation, Effort regulation, Academic performance, Satisfaction

The Role of Quantity Naming for Arithmetic and Reading Fluency

Sara Huotari, Tuire Koponen, Mikko Aro, Minna Torppa, University of Jyväskylä; Riikka Heikkilä, Niilo Mäki Institute

Recent studies have shown that arithmetic and reading skills share some cognitive factors as predictors and rapid automatized naming (RAN) has been proposed as one of the most potential predictors of fluency in both academic domains. Some earlier studies have proposed that the relationship between mathematical learning disabilities and deficits in naming skills may be specific for numeric RAN, while other studies suggest that the relation is domain-general. According to the Triple-Code theory, the magnitude representation is the semantic form of numbers, which can be viewed as a central skill for understanding numbers and calculations. The aim of this study is to clarify the relationship between the rapid naming of small quantities (1-4) and four traditional RAN tasks (digits, letters, objects, colors).

This study evaluated the validity of the quantity naming task and examined the role of quantity naming for arithmetic and reading fluency within the population-based sample (714 Finnish children from Grades 3-6). The results showed that the quantity naming task was associated with all four RAN tasks. Thus, including this task as one of the components of RAN assessment tools is suggested. In addition, the performance in the quantity naming task was significantly related to the performance in both arithmetic and reading fluency tasks, and the quantity naming explained a more significant portion of the variance in arithmetic fluency compared to the other individual RAN tasks. The results suggest that efficient naming of quantities is more critical for arithmetic skills than naming digits. The findings emphasize the important role of efficient access and processing magnitude representations (1-4) in arithmetic fluency, even at the age of 9-13, and deficits in quantity naming should be studied longitudinally as potential predictors of dyscalculia. These findings emphasize the importance of evaluating background factors in mathematical deficits for targeted intervention.

Keywords: Rapid automatized naming, Quantity naming, Arithmetic, Reading